ژنە نووسەرەکانی کورد

زامدار ئەحمەد

٢٠١٩

ژنە نووسەرەکانی کورد

زامدار ئەحمەد

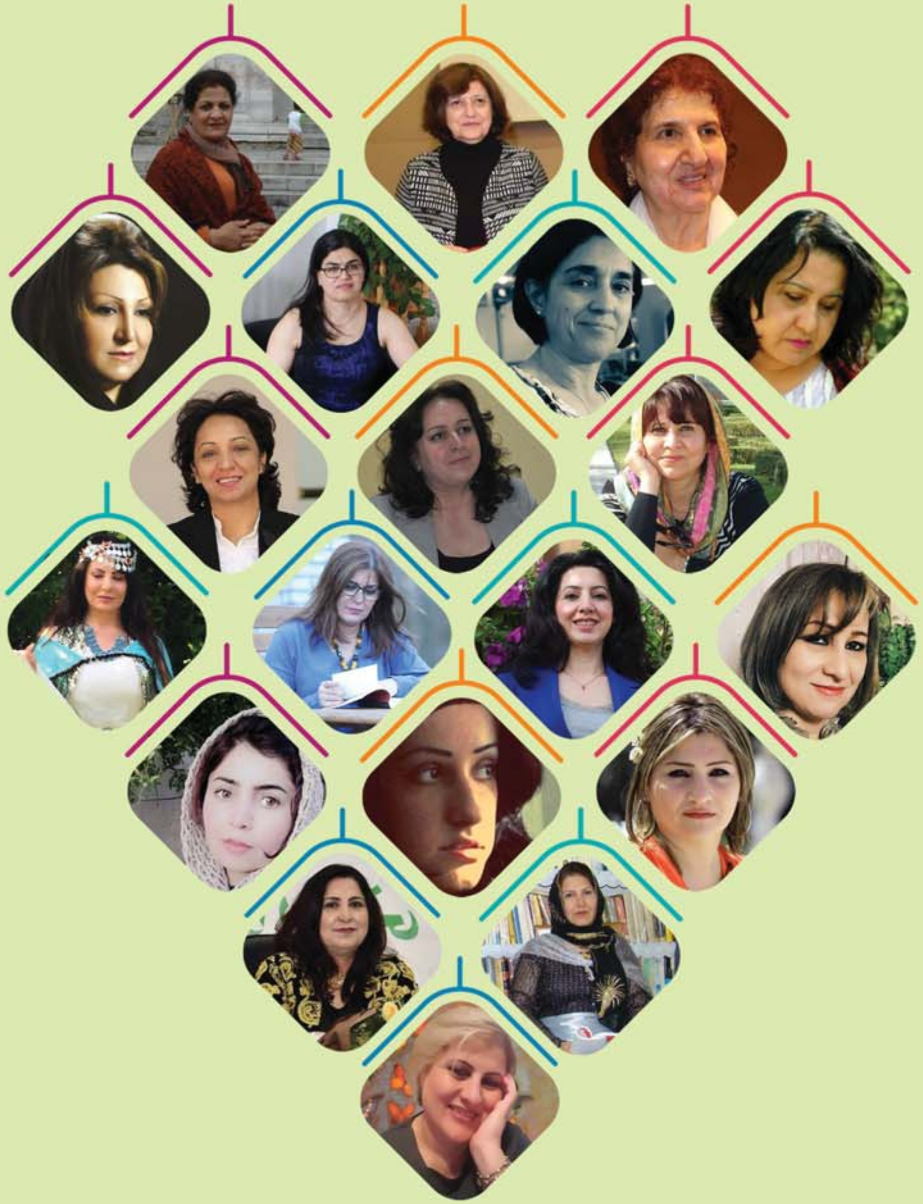

بەرگ: ئەنجام انور

ژنە نووسەرەکانی کورد

کوردستان موکریانی، شوکریە ڕەسووڵ، سۆزان جەمال، مەهاباد حەسەن، بەیان سەلمان، شیرین. ک، ڤینۆس فایەق، کنێر عەبدوڵڵا، گەلاوێژ خان، شیرین تاهیر، زێنەب یوسفی، کازیوە ساڵح، باران، چنار نامیق، چنوور نامیق، شلێر ڕەشید، نازەنین عوسمان، فەوزیە ساڵح، زارا ستاوەند، شیلان گەیلانی

زامدار ئەحمەد

٢٠١٩

ناسنامەی کتێب

کتێب: ژنە نووسەرەکانی کورد

ئامادەکار: زامدار ئەحمەد

نەخشەسازی بەرگ: ئەنجام ئەنوەر

تیراژ: ١٠٠٠ دانە

نرخ: ٦٠٠٠ دینار

چاپی یەکەم: ٢٠١٩

شوێنی چاپ: چاپخانەی تاران

لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (٣٥٢)ی ساڵی (٢٠١٩)ی پێدراوە.

پێرستی بابەتەکان

ژ	بابەت	لاپەڕە
	پێشەکی	٥
١	کوردستان موکریانی	٩
٢	شوکریە ڕەسووڵ	٤١
٣	سۆزان جەمال	٧٣
٤	مەهاباد حەسەن	١٠١
٥	بەیان سەلمان	١٢٥
٦	شیرین. ک	١٤١
٧	ڤینۆس فایەق	١٥٣
٨	کنێر عەبدوڵڵا	١٦٥
٩	گەلاوێژ خان	١٨٧
١٠	شیرین تاهیر	٢٠٣
١١	زێنەب یوسفی	٢١٩
١٢	کازیوە ساڵح	٢٣٥
١٣	باران	٢٤٩
١٤	چنار نامیق	٢٥٩
١٥	چنوور نامیق	٢٧١
١٦	شلێر ڕەشید	٢٨٣
١٧	نازەنین عوسمان	٢٩٧
*	نووسین منداڵان	٣١٣
١٨	فەوزیە ساڵح	٣١٣
١٩	زارا ستاوەند	٣٣١
٢٠	شیلان گەیلانی	٣٣٩

پێشەکی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خەریکی نووسین و ئامادەکردنی کتێبی "ژنە هەڵکەوتووەکانی کورد" بووم. لەگەڵ دوکتۆر هاوژین سلێوە، گەنگەشەی نووسینی کتێبەکەمان دەکرد، ئەو بڕوای وابوو، نێوی چەند ژنێکی زیندووی خاوەن قەڵەم لە کتێبەکەدا بوونی هەبێت. ئەو پێشنیارە، کۆبیری منی بەلایەکی تردا برد. دەستبەجێ و بەوردی خەریکی وەدەستخستنی زانیاری بووم، سەبارەت بە ژنانی نووسەری کورد، وەلێ هیچم وەچنگ نەکەوت. بەدەر لەزمانی کوردی چاوم لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و گۆگڵ کرد، زانیاری باش و زۆرم لەبارەی ژنە نووسەرەکانی زۆربەی وڵاتان دەستکەوت، بۆ وێنە: ژنانی ئەمریکی، ئەروپی، فارسی، تورکی و عەرەبی.. ئەمە بووە سەرەتایەک بۆ کارکردن لەسەر ژنانە نووسەرەکانی کورد. ماوەی چەند مانگێک دەستم لە نووسینی کتێبی "ژنە هەڵکەوتووەکانی کورد" هەڵگرت، بەوردی بەدوای ئافرەتە نووسەرەکانی کورددا وێڵ بووم. پێوەندیم بە چەند خانمە نووسەرێکی هاوڕێمەوە کرد، پڕۆژەکەیان بەلاوە جوان و پەسەند بوو. خۆشم، بڕیاری تەواوم دابوو، کە کارێکی لەمشێوەیە بۆ قەڵەم بەدەستە ژنەکان ئەنجام بدەم. سەرەتا بڕیاربوو کۆی گشتی ژنە نووسەرەکانی کورد بخەمە نێو چوارچێوەی ئەم کتێبەوە،

لەگەڵ دەزگای چاپ و بڵاوکراوەکانی کتێب و شوێنە فەرمی و نافەرمییەکانی تایبەت بەم بوارە، لەپێوەندیدا بووم و لەهەر شوێن و جێگایەک باسی کتێب و نووسەران بکرابوایە، ڕاستەوخۆ دەمپرسی: ئاخۆ چ خانمێکی نووسەر دەناسن! لەم نێوەندەدا نێوی ژمارەیەکی زۆری خانمانم وەدەست کەوت. بەڵام ئومێد بەخش نەبوو، لەبەرئەوەی بەهیچ شێوەیەک نەمدەتوانی کۆی گشتی ئافرەتە نووسەرەکانی کورد لای خۆم تۆماربکەم. ئەمەش پێوەندی بە سیستەم و میکانیزمی وەزارەتی ڕۆشنبیرییەوە هەیە، چونکە کتێبخانەیەکی نیشتیمانیمان نییە!، بۆ ئەوەی بەبێ گرفت سەردانی بکەم و لەنێو کوچە و کۆڵانەکانی کتێبدا ورد بمەوە و نێوی هەموو خانمان لای خۆم تۆماربکەم.

ئەگەر کۆی گشتی خانمانمان وەرگرتبووایە، دەبوو لە مەستوورەی ئەردەلانییەوە دەست پێبکەین، تا دواهەمین قەڵەم بەدەست، ئەمەش کارێکی سانا و ئاسان نەدەبوو، بۆ تاکە کەسێک، چونکە ئەمە کاری گروپ و هەرەوەزییە. هاوکات، نەدەتوانرا هەموو خانمان لەو کتێبەدا کۆ بکەینەوە، دەستم بەهەموویان ڕانەدەگەیشت، جیا لەوەی ژمارەیەکی زۆر لە تویژینەوەی دەرچوونی زانکۆ و ماستەرنامە و دوکتۆرای خانمان کراوە بەکتێب و بەهۆکاری تایبەت و جیاوازەوە وازیان لە نووسین هێناوە و نێویان لە پانتایی نووسیندا نەماوە. هاوکات، لەوەدەچێ نێوی ژمارەیەکی زۆری نووسەرمان وەبیربچێ و نووسەران نیگەران ببوونایە.

بۆ ئەوەی کارێکی باش بکەین، شێوازی نووسین و ئامادەکردنی کتێبەکەمان گۆڕی، بەوەی تەنیا خانمە زیندووەکان لەکتێبەکەدا دابنێین و مۆدیل و ڕەوتی "زیندوو کوژی مردوو پەرست" بگۆڕین. ئەمەش ئاریشە و گرفتی بۆ وەپێش دەخستین. بەناچاری بڕیارماندا، ئەو نووسەر و وەرگێڕانەی لە سەرووی دە کتێبیان بڵاوکردۆتەوە بخەینە چوارچێوەی کتێبەکەوە. بەمشێوەیە ژمارەیان زیادبوو و گەیشتە بیست خانمی قەڵەم بەدەست،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەگەرچی بەشێک لەو ژنانەی لەچوارچێوەی ئەو کتێبەدا بوونیان هەیە، رەخنەیان لە بنەما و پێوەری هەڵبژاردن و میکانیزمی کارەکە هەبوو، وەلێ شوێنگرەوەیەکی باشتر بوونی نەبوو. کارکردن لەسەر چەندایەتی بۆ ئەم پرۆژەیە، غەدرێکە لە زۆر نووسەری بەتوانا و بەئەزموونی کورد، کە جێ دەستییان لەنێو نووسین و کتێبخانەی کوردیدا دیارە. ئەڵبەتە دەمخواست ژنە نووسەرە کوردەکانی چوار پارچەی کوردستان لە کتێبەکە دانێم، بەڵام سازنەبوو، ئەوەی بەردەست بوو تەنیا سێ خانمی رۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

بەبەردەوامی لەگەڵ نووسەرانی هێژا لەپێوەندیدابووم، بەشێکیان هاوکاری و هەماهەنگی باشیان کردم، لەپێدانی کتێب و زانیاری و پێداویستییەکانی تایبەت بەم کتێبە. هاوکات، چەند خانمێکی بەرێز، بە پاساوی جیاواز ئامادە نەبوون هاوکار و یارمەتیدەربن، لەبەرئەوە نێویان لەنێو ئەو کتێبەدا نییە! چەند نووسەرێکی دیکە خۆیان ئارەزووی بەشداریکردنیان نەبوو.

ریزبەند و دانانی خانمە نووسەرەکان لەژێر بنەمای ژمارەی کتێبەکانیان دانراوە، کتێبەکانیشیان بەشێوەی ریزبەندی لەکۆنەوە بۆ نوێ دانراوە، هەروەها چەند کتێبێکی چەند نووسەرێک لەسەدەی پێشوو چاپکراوە و لەبازاردا نەماوە، لەبەرئەوە تەنیا ناوی کتێبەکەمان هێناوە و ناساندنمان بۆی نەکردووە. هاوکات، بەشێک لە تێکستی نووسەر و وەرگێرەکانمان داناوە، بۆ ئەوەی بە زمانی نووسینی ئەو خانمانە ئاشنابن.

سوپاس و پێزانینم بۆ هاورێی هێژا و سەنگین "بەناز محەمەد" و سەرجەم خانمە بەرێزە بەشداربووەکان هەیە.

zamdar.ahmed@gmail.com

زامدار ئەحمەد

نەورۆزی ٢٠١٩

کوردستان موکریانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کوردستان موکریانی

دوکتۆرە کوردستان گیو موکریانی ناسراو بە کوردستان موکریانی ساڵی ١٩٤٨ لە هەولێر لەدایک بووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە هەولێر تەواو کردووە. بەپلەی یەکەم بەشی زمانی کوردی زانکۆی بەغداد تەواو دەکات و بۆ درێژەدان بە خوێندنی باڵا ڕووی لە مۆسکۆ کردووە، ساڵی ١٩٧٧ بڕوانامەی دکتۆرای لە زانستی فیلۆلۆژی لە ئینستیتیوتی ڕۆژهەڵاتناسی سەر بە ئەکادیمیای سۆڤیەت بەدەستهێناوە، هەمان ساڵ گەڕاوەتەوە کوردستان و لە زانکۆی سلێمانی دامەزراوە. ساڵی ١٩٧٨ بۆ ١٩٨٢ سەرۆکایەتی بەشی زمانی کوردی لە زانکۆی سلێمانی و دواتر زانکۆی سەلاحەدینی پێ سپێرراوە. ساڵی ١٩٨٢ بۆ ١٩٨٧ لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی سەر بە وەزارەتی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنی بەغداد دامەزراوە، لە گۆڤارەکانی بەیان و ڕۆشنبیری نوێ بەشداری بووە. ساڵی ١٩٩١ چۆتە هۆڵەندا و وەک شارەزا و هەڵسەنگێنەر لە سەنتەری وەرگێڕاندا کاری کردووە. ساڵی ٢٠٠٠ بووە بە ئەندامی کارای کارگێڕی کۆڕی زانیاری کوردستان، ساڵی ٢٠٠٦ بووە بە سەرۆکی کۆڕی زانیاری کوردستان.

دوکتۆرە کوردستان، لە ساڵی ٢٠٠١ـەوە سەرنووسەری گۆڤاری شاووشکایە، کە گۆڤارێکی ڕۆشنبیری وەرزییە بۆ ئافرەتان، ساڵی ٢٠٠٧ بە سکرتێری یەکێتی ئافرەتانی کوردستان هەڵبژێرراوە. ناوبراو لەماوەی ژیانیدا دەیان خەڵاتی ڕێزلێنان و سوپاسنامەی پێ بەخشراوە.

دوکتۆرە کوردستان موکریانی ئەم بەرهەمانەی بڵاوکردۆتەوە (فەرهەنگی ڕووسی-کوردی، هۆنراوەی ئافرەتی کورد، ڕێزمانی کوردی، بیست چیرۆکی فۆلکلۆری کوردی، زارە کوردییەکان، ڕەنگدانەوەی دۆزی ژن بە نێوی ژنەوە لەنێو ڕۆژنامەگەری کوردیدا (١٨٩٨-١٩٧٠)، تیشکێک لەسەر زمانی دانیشتوانی کۆنی کوردستان، ژنی کورد و دۆزی نەتەوایەتی، سینتاکسی ڕستەی کوردی، ژنی کورد بە ستەم دەورە دراوە، نا بۆ شوێنکەوتەیی، چەند بابەتێک لەسەر ڕێبازی خوێندنی سەرەتایی لە هۆڵەندا، سینتاکسی ڕستەی سادە لە زمانی کوردیدا، سینتاکستی ڕستەی تێکەڵ، سەردەمانی زمانی کوردی، زمانی کوردی-مۆرفۆلۆژیا، چەند بابەتێک لە بارەی زمانی کوردی، قواعد اللغة الكوردية، بعض جوانب النحو الكوردي، ناوی کچ و کوڕانی کوردی، کەشکۆڵی گیو-بەرگی یەکەم (أ)، کەشکۆڵی گیو-بەرگی دووەم (ب، پ، ت، ث)، زار کرمانجی، فەرهەنگی نۆبەرە، فەرهەنگی هەراشان، دوانامەی گیو بۆ کۆڕی زانیاری کورد، فەرهەنگی کوردستان، نامەی دڵ، ڕێزمانی کوردی، شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، فەرهەنگی گەورەی من، یەکەم فەرهەنگی تۆ، گۆڤاری ڕووناکی هەولێر، کۆنگرەی یادەوەری سەد ساڵەی بارزانی، مؤتمر الزكرى المئوية الميلاد البارزاني الخاد، گوڵزاری وشە لە یادی سەد ساڵەی بارزانی، دەنگی ژنی هۆڵەندی لە نێو چاپەمەنییەکاندا، دیوانی ئەسیری، باری سیاسی ئافرەتی کورد لە باشووری کوردستان، پەیڤەکانی شاووشکا).

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- فەرهەنگی ڕووسی-کوردی

فەرهەنگێکی قوتابخانەییە بۆ کوردی، ئەم فەرهەنگە لە ٢١٠٠ وشە پێکهاتووە و دوکتۆرە کوردستان لە پێشەکی فەرهەنگەکەدا دەڵێ: " فەرهەنگی ڕووسی کوردی فەرهەنگێکی قوتابخانەییە بۆ ئەو کوردانە داندراوە، کە بە یارمەتی مامۆستا یان بە تەنیا دەست بە فێربوونی زمانی ڕووسی دەکەن. ئەم ٢١٠٠ وشەی لە فەرهەنگەکەدا هەیە بۆ خوێندنەوە و نووسینی زمانی ڕووسی پێویستن، هەروا وێنە و سەرچاوەیە کە بۆ خوێندەواران بۆ ئەوەی وشەی ئەم فەرهەنگە لە پاشەڕۆژدا زۆرتر و فرەتر بکەن. وشەی هەڵبژاردنراوی ڕووسی ئەم فەرهەنگە لە ئاخافتن و نووسیندا بە زۆری بە کار دێن وە نرخ و گرنگی بابەتی جۆراوجۆریان هەیە هەروا پەیڕەوی ئەوە کراوە، کەوا پەیوەندی ڕێزمانی هەر وشەیەک بە وشەکانی دی نیشان بکرێت.

فەرهەنگی قوتابخانەیی ڕووسی کوردی فەرهەنگێکی دوو زمانییە، هەر وشەیەکی ڕووسی لە واتەیەک زیاتری بەخشیبێ بە زمانی کوردی ماناکەی دراوە، کە بۆ تازە دەست پێکەرانی فێربوونی زمانی ڕووسی پێویستە. بەپێی توانا هەوڵ دراوە واتای وشە ڕووسیەکان بە دیالێکتی ژووروو (کرمانجی) و دیالێکتی سەروو (سۆرانی) بدرێ.

ئەم فەرهەنگە لەلایەن ێ. ئی. کێدایتینێ و ڤ. ئی. میترۆخینە و کوردستان موکریانی نووسراوە و ئامادەکراوە، ساڵی ١٩٧٧ لەلایەن دەزگای چاپەمەنی زمانی ڕووسی–مۆسکۆ لەدووتوێی ٣٦٨ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٢- هۆنراوەی ئافرەتی کورد

توێژەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "سێ هۆکار هانی دام لێکۆڵینەوە لە بەرهەمی هۆنراوەی ئافرەتانی کورد بکەم، ئەوانیش: نەبوونی لێکۆڵینەوەیەکی سەربەخۆ و تایبەتی بۆ بەرهەمەی شیعری ئافرەتی کورد.. ئەو ڕەخنانەی کە ئاراستەی ژنی کورد کراون، کەوا بەرهەمی ئەدەبی لاسایی کردنەوەی بەرهەمی ئەدەبی پیاوە نقووم بوونی دەنگی ژنی کوردە لە نێو دەنگی پیاودا.. یەکێتی ژنانی عێڕاق سەرنجیان بۆ ئەم کارە ڕاکێشام کە بەهاریساڵی ١٩٧٨ کۆڕێکی فراوانیان لە زانکۆی سلێمانی بەست لە ژێر دروشمی (زانست نەخشەی ئاسۆی پێشکەوتنی ژنی عێڕاق لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا دەکێشێ) منیش بە بەرهەمێکی ئەدەبی لەژێر سەرباری (ئافرەت لە هۆنراوەی کوردیدا) بەشدار بووم. ژن لە دێر زەمانەوە ڕوو بە ڕووی چەوسانەوە بووە زانایانی زانستی کۆمەڵایەتی سەرەتای سەرهەڵدانی چەوساندنەوەی ژن بۆ سەردەمی پەیدابوونی ڕژێمی بەندایەتی دەگەڕێتەوە، لەم سەردەمەدا تەنێ پیاو بەرهەم هێنەری بنجی و ئەسڵی بووە، لەو کاتەدا بوو، ژن بووە بەدیلی چوار دیواری ماڵەوە کارو پیشەی زاو و زێ و بەخێو کردنی منداڵ و جێبەجێ کردنی هەموو کارێکی ناوماڵ بوو. ئەمانە بەشێکن لەو شاعیرانەی کە باسکراون (ئاواز دزەیی، د. پاکزە ڕەفیق حلمی، حەزینە، خانم، خورشید بابان، دایکی سۆلاڤ، سامیە چاوشلی، سەرفراز عەلی نەقشبەندی، ستارەی مەنمی، شەفیقە عەلی خورشید، فەقێ ئامینەی هەمەوەند، فضیلە عەبدوڵڵا محەمەد سدیق، فریشە خان، کەوکەب هەورامانی، د.کوردستان موکریانی، میهرەبان، د.نەسرین فەخری).

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٠ لەلایەن چاپخانەی کوردستان-هەولێر لەدووتوێی ١٧٥ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٣- ڕێزمانی کوردی

بۆ پۆلی یەکەمی بەشی زمانی کوردی زانکۆی سەلاحەددین
ئەم کتێبە بە هاوبەشی لەگەڵ دوکتۆرە نەسرین فەخری نووسراوە و ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (وشە، ناو، جێ ناو، ئاوەڵناو، چاوگ، فرمان، ئاوەڵکار، ئامراز). نووسەران، لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێن: ئەم بەرهەمە ڕێزمانییە یەکێکە لەو کتێبانەی کە بەپێی نەخشەی لیژنەی دانانی پڕۆگرامە یەکگرتووەکانی بەشی زمانی کوردی دانراوە، کە بریتییە لە دوو پار، یەکەمیان لە وشەی زمانی کوردی دەکۆڵێتەوە، دووەمیان لە بەشەکانی ئاخافتن. پاری یەکەم و بەشی یەکەم و دووەم و سێیەم لەلایەن دوکتۆرە کوردستان موکریانی و بەشی چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم لە پاری دووەمدا لەلایەن دوکتۆرە نەسرین فەخرییەوە نووسراوە و دانراوە.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٢ لەلایەن چاپخانەی زانکۆی سەلاحەددین لەدووتوێی ٢١٥ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٤- بیست چیرۆکی فۆلکلۆری کوردی

ئەم کتێبە بیست چیرۆکی فۆلکلۆری کوردی لە خۆگرتووە و نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٠دا وانەی زانیاریم بە قوتابیانی پۆلی یەکەمی سەرەتایی قوتابخانەی ئەیوبییەی کچان دەگوتەوە، کاتێ بابەتەکانی ئەم وانەیەم وەکو هونەرێکی ویژەی بۆ دەگێڕانەوە لەگەڵ ئەوەی زۆریان پێ خۆش بوو چێتریشی تێ دەگەیشتن. ئەم دیاردەیە و کەم بوونی چیرۆکی منداڵان لەم کاتەدا بوونە هۆی سەرهەڵدانی کۆکردنەوەی چیرۆکی فۆلکلۆری کوردی کە لە ئەنجامدا لە ماوەی دوو ساڵێکدا حەفتا چیرۆکی کورت و ژمارەیەکیش هی درێژترم لەسەر زاری چیرۆک بێژانی چیرۆکی

فۆلکلۆری کوردی نووسیوە. نزیکەی بیست-سیەکم لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاوکردەوە، هێشتیم وابوو هەمووی بەرەبەرە بخەمە بەر چاوی چیرۆک دۆستانی خۆشەویستەوە، چونکە بۆ ئەوانم ئامادە کردووە، بەڵام لە هەمان کاتدا پارچە پەخشانی کورت کورتیشم بڵاودەکردەوە ئەم پەخشانانە بوونە هۆی کەم کردنەوەی وەیان هەر بڵاونەبوونەوەی ئەم چیرۆکە فۆلکلۆرییانە، چونکە نامەیەکی زۆرم لە خوشک و برایانەوە پێ گەیشت داوای نووسین و چاپکردنی ئەم جۆرە پەخشانانەیان لێ دەکردم، دواجار و لەدوای تەواو کردنی خوێندنم لە مۆسکۆ، ئەم بیست چیرۆکەم بۆ بڵاوکردنەوە دانا.

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٤ لەلایەن چاپخانەی ڕۆشنبیری-هەولێر لەدووتوێی پەنجا و دوو لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٥- زارە کوردییەکان

ئەم کتێبە زمانەوانییە بەهاوبەشی لەگەڵ دوکتۆر کامیل حەسەن بەسیر، سادق بەهائەددین ئامێدی، حەمەئەمین هەورامی نووسراوە. نووسەران لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێن: یەکێک لە ئامانجەکانی زمانەوانان و پسپۆڕانی کورد لە دایک بوونی زمانی ئەدەبی یەکگرتووی کوردییە، زانسترین ڕێگە بۆ بەدی هێنانی ئەم ئامانجە بەراوردکاری زارە کوردییەکانە. بۆ ئەوەی لایەنی لەیەکچوون و جیاوازییان بخرێتە ڕوو جا ئەم لایەنە لەیەک چووانە بچەسپێنرێن و دیاردەی جیاوازییەکانیش لێک بدرێن و ڕێک بخرێن لەبەر ڕۆشنایی ئەم ڕاستییەدا گرنگی بابەتی ئەم کتێبە دەخرێتە بەر لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندن بەپێی پرۆگرامی داندراوی بابەتەکە.

ئەم بەرهەمە لە چوار زاری کوردی: (زاری کرمانجی خواردوو، زاری کرمانجی ژووروو، زاری هەورامانی و زاری لوری) کۆڵیوەتەوە و

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بەراوردییان کردووە، لێکۆڵینەوەی ئەم چوار زارە سێ بەشی گرنگی زانستی زمان: (فۆنۆلۆی، مۆرفۆلۆژی و سینتاکس)ن. کەرەستەی لێکۆڵینەوەی ئەم بابەتە تێکست و زمانی ئاخاوتنی کوردییە بەهیچ جۆرێک لەلایەن نووسەرانەوە دەسکاری نەکراون.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٧ لەلایەن زانکۆی سەلاحەددینەوە لەدووتوێی ١٢٥ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٦- ڕەنگدانەوەی دۆزی ژن بە نێوی ژنەوە لەنێو ڕۆژنامەگەری کوردیدا (١٨٩٨-١٩٧٠)

ئەم بەرهەمە لێکۆڵینەوەیە لەبارەی ژن لەنێو ڕۆژنامەگەری کوردیدا، کوردستان موکریانی لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: لەبەرئەوەی ڕۆژنامە و گۆڤار زمانی نەتەوەن بەهۆی ئەوانەوەی داد و خواستی مرۆڤ دەردەبڕێت، بۆیە بە نێوی ژنەوەی داوای مافی ڕەوای ژنی کورد کراوە و دەنگیان هەڵبڕاوە و لەلایەن ڕۆژنامەگەری کوردیەوەش هەروەکو لەم لێکۆڵینەوەیەدا بەدیار دەکەوێت، دڵسۆزانە، ئازایانە، پشتگیری ئەم دەنگە دلێرانە کراوە. ئەم بەرهەمەش بەرهەمی بیری ئەو وتارانەن کە بە نێوی ژنی کوردەوە بڵاوکراونەتەوە و لە دۆزی ژن دواون و لە سەرەتای سەر هەڵدانی ڕۆژنامەگەری کوردیەوە ١٨٩٨ تا ١٩٧٠ بەڵام هێندێک جار لە بەر پێویستی بابەتەکە هێمام بۆ چەند وتارێک کردووە، کە بەنێوی پیاوەوە لەمەڕ دۆزی ژنی کورد نووسراون.
کتێبەکە ئەم باسانەی لەمەڕ ژن لەخۆگرتووە: (ژنی کورد و کۆمەڵ، تیشکێک لەسەر باری ڕۆشنبیری لە باشووری کوردستاندا، چۆنیەتی باسکردنی دۆزی ژنی کورد لە سەرەتای سەرهەڵدانی ڕۆژنامەگەری کوردیەوە، باسکردنی دۆزی ژن بە نێوی ژنەوە، قۆناخی یەکەم: لە چلەکانەوە-١٩٥٨، قۆناخی دووەم: لە ١٩٥٨-١٩٧٠، ئەم بیرانەی لەم وتارانەدا دەربڕاون زادەی بیری ژنن یان پیاو؟).

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٥ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی سەد لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. دواتر و لە ساڵی ١٩٩٨ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

٧- تیشکێک لەسەر زمانی دانیشتوانی کۆنی کوردستان زمانانی خووری و ئورارتوو

ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیە لەمەڕ زمانی پێشووی سەردەمی ئورارتوو و خوورییەکان، بەشێک لە دەقەکانی ئەو سەردەم خراوەتە سەر زمانی کوردی ئێستا، توێژەر لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: نەبوونی هیچ بەرهەمێکی سەربەخۆ بە زمانی کوردی، کە زانیارییەک لە سەر زمانانی خووری و ئورارتوودا بگرێتە خۆی هۆی سەرەکی ئامادەکردنی ئەم بابەتە بووە.. ڕۆشنبیری ئەمڕۆی کورد، هەرگیز پێناسەی خۆی بۆ ساخ نابێتەوە ئەگەر ڕابوردووی خۆی لا ڕووناک و ئاشکرا نەبێت، کە خوورییان و ئورارتویان لایەنێکی گرنگیان لەم ڕابوردووەی ئەو بە کەلچەرێکی دەوڵەمەند لە خاکی کوردستاندا پڕ کردۆتەوە و هێندێک جار لە چەند بوارێکدا تا ڕادەیەک کاریگەری لەسەر گەلانی دراوسێشی دا هەبووە.

ناوەڕۆکی کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (شوێن و کاتی هەبوونی خووریان و ئورارتوویان، شوێنەواری نووسراو بە زمانی خووری، شوێنەواری نووسراو بە زمانی ئورارتوو، پێوەندی نێوان زمانی خووری و زمانی ئورارتوو، فۆنۆلۆژی و فۆنۆتیکی زمانانی خووری و ئورارتوو، وشەی فەرهەنگی و وشەی دارشتن، نێو، جێ نێو، ئاوەڵنێو، ئامراز، نێوی کار، کار، دارشتنی سینتاکسی، بەندیواری زمانانی خووری و ئورارتوو بە زمانانی کەفکازیوە، هەندێک لایەنی لێکچوو لە نێوان زمانانی خوری و ئورارتوو و کوردیدا، تێکستێک بە زمانی خووری کۆن، واتای تێکستەکە بە زمانی کوردی، لە نامەکانی توشراتای پاشای میتانی، واتای نامەکەی توشراتا بە زمانی کوردی،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

تێکستێک بە زمانی ئورارتوو، واتای تێکستەکە بە زمانی کوردی، چەند ڕوونکردنەوەیەکی پێویست، وێنەی شوێنەوارێک نووسراو بە زمانی خووری، وێنەی شوێنەوارێکی نووسراو بە زمانی ئورارتوو).
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٥ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی هەشتا و هەشت لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. دواتریش لە ساڵی ١٩٩٩ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

٨- ژنی کورد و دۆزی نەتەوایەتی

ئەم بەرهەمە تایبەتە بە ژن و پەیوەندی بە دۆزی نەتەوایەتی، نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: ڕاستە هەزاران کیلۆمەتر لە وڵات دوورم، بەڵام هەر بە دەنگ و باسی ئەو دەژیم، بۆیە ئەم نامیلکەیەی بەردەست ڕەنگدانەوەی باری ناهەمواری براکوژی، ناکۆکی، بێ یاسایی باشووری کوردستانە، ئەو خاکەی پیرۆزەی کە گەلی ئازا و دلێر و لە خۆبردووی سەرباری نەبوونی دوچاری نا ئومێدی و بارێکی خەماوی سەخت بووە، چونکە کەی شەڕی ناوخۆیی براکوژی خەونی ئەو بووە؟ بەڵکو خەونی ناحەزانی بوون و بەدەستی هێندێک لە چەکدارانی کورد دێتە جێ، براکوژی داوێکە بۆ لەنێو چوونی کورد نراوەتەوە، نەک بۆ ئەوەی لایەکیان لەوی دی بباتەوە. لەبەر ڕۆشنایی ئەو گۆتەیەی کە دەڵێت گرنگ هەر لەوەدانییە کە لە دەوروبەرت بگەیت بەڵکو گرنگی لە هەوڵی گۆڕینی دایە، بۆیە ئەم چەند لاپەڕەیەم بە چاپ گەیاند، چونکە لەگەڵ ئەوەی هەڵوێستم بەرامبەر باری ئەمڕۆی کورد پێشانداوە، چەند پێشنیازێکیشم خستۆتەڕوو، کە هەوڵدانە بۆ گۆڕینی باری سەختی کورد.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٥ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی بیست و شەش لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٩- سینتاکسی ڕستەی کوردی

ئەم کتێبەش هاوشێوەی زۆربەی کتێبەکانی دیکەی دوکتۆرە کوردستان موکریانی تایبەتە بە زمانەوانی کوردی، لەبارەی ئەم کتێبەوە لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: سینتاکس، لە هەموو زمانێکدا هەر هەمان باری ڕێزمانی دەبێت و کۆمەڵە ووشەیەکی سینتاکسی، کە بریتی دەبێت لە بەشی بنجی ڕستە، توانای بە ڕادەیەک فراوانە کاریگەری دەکەوێتە سەر تەواوکار و بۆی هەیە بە شانی دیش لە ڕستەدا بگرێتە خۆی ئەم ئەرکە بە تایبەتێتی سینتاکسی بەشەکانی ڕستەوە پەیوەستە.
ئەم بابەتانە لەنێو کتێبەکەدا بوونی هەیە: (فرێزی ناوی، دۆخی فرێزی ناوی، دۆخی ڕاستەوخۆ، دۆخی بکەری، دۆخی خستەسەر، دۆخی بانگکردن، شوێنی سەرکار و پێوەندی بە وشەی کارەوە، فراوانکردنی فرێزی ناوی، بەدیار نەکەوتنی سەرکار، فرێزی کاری، فرێزی کاری و دەمکاتەکانی کار، کاری تێنەپەڕ لە فرێزی کاریدا، کاری تێپەڕ لە فرێزی کاریدا، کاری فەرمان لە فرێزی کاریدا، کاری کارا بزر لە فرێزی کاریدا، شێوەی دۆخی بزری-ستاندارد، فرێزی ناوی لە ڕۆڵی فرێزی کاریدا، فراوانکردنی فرێزی کاری، لەنێوچوونی کار، شوێنی فرێزی ناوی و فرێزی کاری لەنێو ڕستەی کوردیدا، بەشەکانی ڕستە لە سەرەتای ڕستەدا، بەشەکانی ڕستە لە کۆتایی ڕستەدا).
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٧ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی ١١٢ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. دواتر و لە ساڵی ٢٠٠٠ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

١٠- ژنی کورد بە ستەم دەورە دراوە

ئەم بەرهەمە سی و دوو وتار، پارچە پەخشان، بیرەوەری و بیری ڕاگوزاری لەخۆگرتووە، کە پێشتر دوازدە بابەتیان لەنێو گۆڤار و ڕۆژنامەکان بڵاوکراوەتەوە، زۆربەی بابەتەکان بابەتی ڕۆژنامەگەرین.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دوکتۆرە کوردستان موکریانی لە پێناسەیەک بۆ ناوەڕۆکی ئەم بەرهەمەدا دەڵێ: "دوور نییە خوێنەرەوەی هێژا بە خوێندنەوەی نێونیشانی ئەم بەرهەمە وا لەگەڵ خۆیدا لێک بداتەوە، بۆ دەبێت هەر ژنی کورد بە ستەم دەورە درابێت؟ ئەی ئەوە نییە لە ساڵی پێراردا کۆنفرانسی ژنان لە پەکین بەسترا و هەزاران ژنانی دونیا بەشدارییان تێدا کرد، ئەی ئەمە بەڵگەی ئەوە نییە، کەوا ژن بە گشتی بە جەور و ستەم دەورە دراوە؟ ڕاستە ژن لە دونیادا دەچەوسێتەوە لەبەر ئەوەی ژنە، بەڵام ژنی کورد و هەروا پیاوی کوردیش لەبەر بێ دەوڵەتی دەچەوسێتەوە و بەستەم دەورە دراون، ئەو مرۆڤە کوردەی لەنێو وڵات دایە چ ژن و ژ پیاو لەیەک دابڕاون، چونکە خۆیان و خاکیان پارچە پارچە کراون، ئەوانەی لەدەست جەور و ستەم و چەوسانەوە لە وڵاتدا ئاوارە بوون و بە پەنابەری لە دەوڵەتانی جۆراوجۆری خرکەی زەویدا پەرت و بڵاوبوونەتەوە، بەدەست ژنی پەنابەری و ئاوارەیی دەناڵن، کە مردنێکی لەسەرەخۆیە. لەبەرئەوەی لە زووەوە هەستم بەو ستەمە بێ سنوورە کردووە، کە ژنی کورد تێیدا ژیاوە و دەژیەت، لە ساڵی ١٩٧١ وە تا ئێستە لەنێو ڕۆژنامەگەری کوردیدا و بەچەند ساڵێکیش پێشتر لە ڕادیۆی بەغداد بەرهەمی بیری خۆم لە بارەی دۆزی ئافرەتی کورد بڵاوکردۆتەوە.

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٨ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا بڵاوکراوەتەوە. دواتر و لە ساڵی ١٩٩٩ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا چاپکراوەتەوە. دواجار ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس لەدووتوێی شەست و نۆ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١١- نا بۆ شوێنکەوتەیی

ئەم بەرهەمە زیاتر باس لە ژنانی کورد دەکا و نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: وا خۆری سەدەی بیستەم هەنگاوی بلەز بەرەو ئاوارەبوون دەنێت، ئێمەی کورد لەم سەدەیەدا گوتمان (نا) بۆ بە زۆر بێژتنی (بەڵێ). گوتمان (نا) بۆ ژێردەستەیی، شوێنکەوتەیی، چەوسانەوە و خەباتی دلێرانەمان کرد و گوتمان (بەڵێ) بۆ ئازادی و سەربەخۆیی خاک و مرۆڤی کورد. ئێمەی ئافرەتی کورد لە پاڵ ئەم ئەرکانەی لە ژوورووە باسکراودا پێویستە بەرهەڵستی ئەو جۆرە شوێنکەوتنانە بین، کە ئاستەنگن لە ڕێگەی وەدەستخستنی مافی ڕەواماندا و چیدی بەندی ئەو بیرۆکە تەسک و خوازراوە و نامۆیانە نەبین، کە بەبێ ویستی خۆمان لە مێشکماندا ئاخندراون و بوونەتە هۆی دیلی و شوێنکەوتەییمان. ئێمەی ژن بە گشتی و ژنی کورد بەتایبەتی دەبێت سەر لەنوێ مێژووی خۆمان بنووسینەوە و لە هەمان کاتدا وەکو خێوی دۆزێک لە کێشەی خۆمان بدوێین و لێی بکۆڵینەوە و بەڕێبازێکی زانستانە و بابەتانە چارەسەری بکەین.

ئەم باسانە لەنێو کتێبەکەدا بوونی هەیە: (هوردە خەم و باری لێکچووی ژنە، کورد و ژنە ئەوروپایی، تێڕوانینی ژنی کورد بۆ سەربەستی، ژنی کورد و شوێنکەوتەیی، هۆی کەم بەرهەمی ژنی کورد، ئافرەتی کورد لە نێوان زەمانی وڵات و ڕەوگەدا، تیشکێک لەسەر باری ئافرەتی کورد لە سەدەی بیستەمدا).

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٩ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی ١٠٢ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. دواتریش لە ساڵی ٢٠٠٠ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٢- چەند بابەتێک لەسەر ڕێبازی خوێندنی سەرەتایی لە هۆڵەندا

نووسەر لەم کتێبەدا دەڵێ: شارەزابوون لە جۆری ژیانی گەلان ئارەزووی زۆربەی کەسە، منداڵ هەر لەگەڵ گۆکردنیدا دەست بە پرسیار کردن دەکات و دەیەوێت دەوروبەری خۆی بناسێت، هەروا لەگەڵ پینگرتنیدا ڕۆژی هەزاران مەتر بە هاتوچۆکردنی نێوماڵەوەیدا دەبڕێت، تا شارەزایی ئەو دونیا نوێیەی بێت، لەگەڵ مەزن بوونی منداڵدا پرسیارەکانی زێتر ماوەی جوڵانەوە و بزوتنەوەی فراوانتر دەبێت، منیش هەر لەم ڕووەوە و لە ڕوانگەی ئاڵوگۆڕکردنی کولتوری نێو گەلاندا، لەم نامیلکەی بەردەستتدا چەند بابەتێکی وام بۆتان نووسیوە کە پێوەندی ڕاستەوخۆی بە ڕێبازی خوێندنی قوتابخانەکانی وڵاتی هۆڵەنداوە هەیە.

ئەم بابەتانە لەم کتێبەدا بوونی هەیە: (سەری ساڵی خوێندن و بەرنامەکانی کۆڕی پەرتووک و چۆنیەتی خۆ بۆ ئامادەکردن، هەڵوێستی میخیل، ئاهەنگی جێژنی ڕۆژی لەدایکبوون، کەناری، پشووی زستان و ئاهەنگەکانی، سەیران، شانۆگەری، ڕۆژی تاقیکردنەوەی موزیک، ئاهەنگ بۆ دەرچووانی خوێندنگەی سەرەتایی).

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٩ لە هەیرنفەین-هۆڵەندا لەدووتوێی چل و هەشت لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١٣- سینتاکسی ڕستەی سادە لە زمانی کوردیدا

ئەم کتێبە تایبەتە بەزمانەوانی کوردی و نووسەر لێکۆڵەر لەمبارەیەوە دەڵێ: "لەنێو دەستووری گشتی زمانەوانیدا سینتاکس شوێنی دیاریکراوی خۆی هەیە، بەڵام هەتا ئێستا لە چەند لێکۆڵینەوەیەک بەولاوە، شتێکی ئەوتۆ لەبارەی ئەم بابەتە بەرچاو ناکەوێت، بۆ وێنە: لەنێو کتێبخانەی کوردیدا سینتاکسی ڕستەی سادە هیچ بەرهەمێکی

سەربەخۆ، کە بۆ ئەم بابەتە گرنگە تەرخان کرابێت نییە، لەبەرئەوە بوو بە پێویستم زانی بەرهەمێکی تایبەتی بەم باسە ئامادە بکەم، بۆیە لە ڕستەی سادەوە دەستم بە توێژینەوەی ئەم زانستە کرد، چونکە ڕستەی سادە بچوکترین دانەی جۆرەکانی ڕستەی سادەیە.. هەر چ جۆرە بابەتێکی ڕێزمانی گەر سەبارەت بە تەنێ یەک ناوچە، یا دیالێکتێک بوو، لەنێو گێتی زمانەوانی کوردیدا بە ناتەواو دەژمێردرێت، لەم بەرهەمەدا هەوڵم داوە لە هەردوو دیالێکتە سەرەکێکەی زمانی کوردی (دیالیکتی کرمانجی خوارووی و دیالێکتی کرمانجی ژووروو) بکۆڵمەوە و کەرەستەی لێکۆڵینەوەکەشم ڕستەی هەڵبژاردووی تێکستە چاپکراوەکانی کوردی ئەم دوو دیالێکتەن و بێجگە لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکان، نموونەم لە نزیکەی شەست سەرچاوەی بڵاوکراوە وەرگرتووە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٢ لەلایەن دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لەدووتوێی ٢٠٨ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١٤- سینتاکستی ڕستەی تێکەڵ

ئەم بەرهەمە تایبەت بە سینتاکستی ڕستەی تێکەڵ نووسراوە، توێژەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "ڕستەی تێکەڵ لە ڕستەی سەرەکی و ڕستەی شوێنکەوتوودا پێکهاتووە، کە هەریەکەیان ڕۆڵی دیاریکراوی سینتاکسی خۆیان هەیە. باری شوێنکەوتنی ڕستەی شوێنکەوتوو بە ڕستەی سەرەکییەوە بە کۆمەڵە هۆیەکی سینتاکسی پێوەستە، کە لە هەمووان گرنگتر ئامرازی گەیەنەرە، کە ئەم ئامرازە دەچێتە نێو پێکهێنان و داڕشتنی ڕستەی شوێنکەوتوو. ڕستەی سەرەکی نێو ڕستەی تێکەڵ بە شێوەیەکی گشتی بریتی دەبێت لە ڕستەیەکی سادە، ڕستە شوێنکەوتووەکەش بە گشتی بریتی دەبێت لە ڕستەیەکی

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

شوێنکەوتوو، بەڵام هێندێک جار لە ڕستەیەک زێتر. لێرەدا پێویستە ئەوە ڕوون بکرێتەوە، کەوا تەبایی و ڕێکەوتنی ڕستەی شوێنکەوتوو لە ڕستەی تێکەڵدا لەگەڵ بەشێک لە بەشەکانی ڕستەی سەرەکیدا بۆ نێزیکبوونی تایبەتێتی هەردوولا دەگەڕێتەوە".

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس لەدووتوێی حەفتا و شەش لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١٥- سەردەمانی زمانی کوردی-کۆمەڵە زمانانی ئێرانی

ئەم کتێبە تایبەتە بە زمانی پێشوو و زیاتر کۆمەڵە زمانانی ئێرانی تێدایە، نووسەر لە بارەگی گرنگی ئەم کتێبە لە پێشەکیدا دەڵێ: "نەبوونی لێکۆڵینەوەیەک بە زمانی کوردی لە بارەی سەردەمانی زمانی کوردی و سەردەمانی کۆمەڵە زمانانی ئێرانی.. ڕوونکردنەوەی بەندیواری زمانەوانی لەنێوان زمانی کوردی لەگەڵ ئەو کۆمەڵە زمانانەی کە لە ڕووی دۆخی زمانەوە پێیانەوە بەندە.. ساخکردنەوەی ئەوەی زمانی کوردی بە دیالێکتەکانیەوەی یەکێتییەکی وایان دروست کردووە، وەک زمانێکی سەربەخۆ پەرەی سەندووە و شێوەزاری هیچ زمانێکی نوێی ئێرانی نییە.. هاندەرێک و پاڵپشتێک بێت بۆ پشکنین و گەڕان بەدوای دۆکیومێنتی کۆن لەنێو خاکی کوردستاندا و لێکۆڵینەوەی لێیان بۆ خویاکردنی پێوەندی زێتر لە نێوان زمانانی کۆنی کوردستانی و زمانی کوردیدا.

ناوەڕۆکی کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (شوێنی زمانی کوردی لەنێو کۆمەڵە زمانانی ئێرانیدا، شوێنی زمانانی ئێرانی لە نێو زمانانی هیندوئەوروپاییدا، بڵاوبوونەوەی هۆزانی ئاریی زمان، هۆزانی ماد، هۆزانی سەکەس، هۆزانی فارس، زمانانی کوردستانی سەردەمی کۆن (خووری و ئورارتوو)، زمانانی ئێرانی سەردەمی کۆن، زمانی ئاوێستا،

زمانی فاڕسی کۆن، پێوەندی نێوان زمانانی ئێرانی سەردەمی کۆن، زمانانی ئێرانی سەردەمی نێوەڕاست، زمانی پورتی، زمانی فارسی نێوەڕاست (پارسیک)، زمانی ماد (کوردی) نێوەڕاست، زمانی سەکەسی (خوتەنی)، زمانی سوغدی، زمانی باختری، زمانی خەوارزمی، پێوەندی نێوان زمانانی ئێران سەردەمی نێوەڕاست، زمانانی ئێرانی سەردەمی نوێ و هاوچەرخ، زمانی فارسی نوێ، زمانی فارسی هاوچەرخ، زمانی تاجیکی، زمانی تاتی، زمانی کوردی، زمانی بلوجی، زمانی تالیشی، زمانی گیلی (گیلەکی)، زمانی مازندەرانی، زمانی ئورمووری، زمانی پاراجی، کۆمەڵە دیالێکتی نێوەڕاستی ئێران، زمانی ئۆستینی، زمانی یاگنوبی....).

ئەم کتێبە ساڵی ۲۰۰۸ لەلایەن دەزگای ئاراس لەدووتوێی ١٦٥ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. هاوکات ئەم کتێبە لەلایەن مستەفا ئیلخانی زادەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی و ساڵی ۲۰۱۲ بڵاوکراوەتەوە.

١٦- زمانی کوردی-مۆڕفۆلۆژیا

ئەم کتێبە هاوشێوەی زۆربەی کتێبەکانی دیکەی نووسەر، تایبەتە بە زمانەوانی کوردی، توێژەر لەبارەی ئەم کتێبەوە دەڵێ: "نەبوونی سەرچاوەی زانستی تایبەت بە بەرنامەی داڕێژراوی مۆڕفۆلۆژی هانیدام ئەم پەڕتووکە بنووسم، هەرچەندە پسپۆڕان و شارەزایانی کورد لە ڕێزمانی کوردیدا بایەخیان بە بابەتی مۆڕفۆلۆژیا داوە، زانستانە سنووریان بۆ ئەرکی ڕێزمانی: نیشانە، پێشگر، پاشگر، ناوگر و ئامراز داناوە، کە زانستی ئەمڕۆ هەموویانی خستۆتە ژێر چەتری مۆڕفیمی بەندەوە.

ئەم باسانە لەنێو کتێبەکەدا هەیە: (ئاستەکانی زمان، پێکهاتەی ڕێزمان، زانستی مۆرفۆلۆژی، تەوەری یەکەم: مۆڕفیم، چەمکی زاراوەی مۆڕفیم

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

مۆرف و ئەلەمۆرف، جۆرەکانی مۆرفیم، مۆرفیمیم ئازاد، مۆرفیمی بەند و جۆرەکانی، مۆرفیمی بەندی ڕێزمانی، مۆرفیمی بەندی دارشتە، مۆرفیمی نووسەر.. تەوەری دووەم: وشە لە ڕووی ڕۆنانەوە، بەشەکانی ئاخاوتن، ناو و جۆرەکانی، ناو لە ڕووی دارشتنەوە، ناو لە ڕووی ڕەسنییەوە، ئامرازەکانی خستنەسەر، ئاوەڵناو و جۆرەکانی، ئاوەڵناو لە ڕووی دارشتنەوە، ئاوەڵناوی چۆنی و ئاوەڵناوی جۆرەیی، ژمارە لە ڕووی ڕۆنانەوە، جێناو و جۆرەکانی، جێناوی کەسی جودا، جێناوی لکاو، جێناوی خۆیی، جێناوی نیشانە، جێناوی پرسیار، جێناوی دیار، جێناوی نادیار، کار و جۆرەکانی، کار لە ڕووی دارشتنەوە، کاری تێپەڕ و تێنەپەڕ، ئاوەڵکار و جۆرەکانی، ئاوەڵکاری سادە، ئاوەڵکاری دارێژراو، ئاوەڵکاری لێکدراو، ئامراز و جۆرەکانی، ئامرازی پێوەندی، ئامرازی لێکدەر، ئامرازی گەیەنەر).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن زانکۆی لوبنانی فەڕەنسییەوە لەدووتوێی ١٠٢ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١٧- چەند بابەتێک لە بارەی زمانی کوردی- کۆبەرهەمی ژمارە ٢

ئەم بەرهەمەش تایبەتە بە زمانەوانی کوردی، توێژە لەمبارەیەوە دەڵێ: "ئەم کۆبەرهەمەم تەرخانکردووە بۆ ئەو بابەتە زمانەوانییانەی کە لە کۆڕ و کۆنفرانسی زمانەوانی بەغداد، پاریس، لەندەن، هەولێر و دهۆک پێشکێشکردووە، یان لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاومکردوونەتەوە. لێکۆڵینەوە و وتارانی ناوئاخنی ئەم بەرهەمە بە گشتی زمانەوانین، لەنێویاندا کەم باسێکی ڕێزمانی بەرچاو دەکەوێت.

ناوەڕۆکی ئەم کتێبە ئەم باسانەی تێدایە: (چۆنیەتی پەرەسەندنی ئۆرتۆگرافی لە ڕۆژنامەگەری کوردیدا، تیشکێک لەسەر چاپەکانی دیوانی نالی لەڕووی دەسکاریکردنە وشەوە، کێشەی نووسینی کوردی

بە ئەلفوبێی عەرەبی و چارەسەرکردنی، اصول التنوع اللغوی فی کرکوک وصیاغة المفردرات و صرفها، مێژووی فەرهەنگی هۆڵەندی و فەرهەنگی کوردی لە بەراوردێکی کورتدا، پرۆفیسۆر قەناتی کوردۆ وەک زمانەوان، گۆڤاری هەتاو و ڕۆڵی لە گەشەپێدانی زمانی کوردیدا، زمانی کوردی دەبێت بە زمانی هەژاران؟، پاژێک لە هەڵە زمانەوانییەکانی فەرهەنگی هەرزەی ئەکادیمیای کوردی، ئاستی زمان لەنێو هۆنراوەکانی حەمەسەعید حەسەندا، وشەی پێشنیاز چۆن بوو بە پێشنیار، دەوری گوێگرتن لە تێگەیشتنی هەر زمانێکدا، پەرەسەندنی زمانی کوردی و مەترسییەکانی، باشترین سۆنی نەک باشترینی سۆفی، تابلۆیەکانی پایتەخت و لەباربردنی هەوڵەکانی کۆڕی زانیاری کوردستان، زمان و ئاسایشی نەتەوەیی ڕۆڵی ماسمیدیا، دارشتنی زمان لە چیرۆکی گریانەکەی حەسەن عەلەوی گریاندمییەوە، بکەری ڕەگەزی مێ لەنێو چۆڕاوی تریفەی فەرهادیدا).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٨ لەلایەن لەدووتوێی ١٣٥ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

کتێبە عەرەبییەکان

١٨- قواعد اللغة الکوردیة

ڕێزمانی زمانی کوردی، ئەم کتێبە بەزمانی عەرەبی لەناوچە عەرەبییەکاندا بڵاوکراوەتەوە، نووسەر لە دەروازەی چاپی دووەمدا، دەڵێ: زیاتر لە دوو دەیەیە ئەم کتێبە بڵاوکراوەتەوە، بڵاوکردنەوەی ئەو کتێبە گرنگی و تایبەتمەندی خۆی هەبووە، چونکە ئامانجی سەرەکی لە نووسین و بڵاوکردنەوەی ئەم کتێبە بەزمانی عەرەبی یارمەتی و هاوکاری کردنی ئەو فێرخوازانە بوون کە لە بەشی کوردی زانکۆی سەلاحەدین دەیانخوێندن و زمانی کوردییان نەدەزانی، ئەوان بەدوای

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

سەرچاوەیەکی گرنگی عەرەبیدا دەگەڕان بۆ ئەوەی بە (ڕێزمانی زمانی کوردی) ئاشنابن و فێربن.
ئەم بەرهەمە یەکەم سەرچاوەی زانستییە لەنێو کتێبخانەی کوردی و عەرەبیدا، کە بەزمانی عەرەبی باس لە (ڕێزمانی زمانی کوردی) کراوە و دەروازە و سەرەتایەکی زۆر باشە بۆ عەرەب زمانەکان. لە ئیستاشدا ئەم کتێبە بۆ ناوچە عەرەبییەکان و کوردستان پێویستە، چونکە هەزاران عەرەب لە کوردستاندا دەژین و دەخوازن بە زمانی عەرەبی کتێبیان لەبارەی (ڕێزمانی زمانی کوردی) دەست بکەوێ، لەبەرئەوە جارێکی دیکە بڵاومانکردۆتەوە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بڵاوکراوەی ڕۆشنبیری کوردی لەدووتوێی ١٦٧ لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە. ئەڵبەتە پێشتریش لە ساڵی ١٩٨٩ لە بەغداد بڵاوکراوەتەوە.

١٩- بعض جوانب النحو الكوردی

نووسەر لە پێشەکی هەندێک لایەنی ڕێزمانی کوردیدا دەڵێ: خوێنەری عەرەب پێویستی بە ئاشنابوونە بە ڕێزمانی کوردی، بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ کتێب بەزمانی عەرەبی بوونی هەبێ، لەبەرئەوە ئەم کتێبەمان بەناونیشانی هەندێک لایەنی ڕێزمانی کوردی بڵاوکردۆتەوە، کە چەند لایەنێکی زمانی کوردی لەخۆگرتووە و کتێبێکی گشتیر و زانستییە، کە هاوشێوەی کتێبی (سینتاکسی ڕستەی سادە لە زمانی کوردی)دایە. هیوادارم ئەمە نووسینە ببێتە هاندەر و پاڵپشتییەک بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی خوێندنی زمانی کوردی لەنێو عەرەبەکاندا.
کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە (العبارة الاسمية، الاسم فی دور العبارة الاسمية، الضمير فی دور العباره الاسمية، الصفة فی دور العبارة الاسمية، المصدر فی دور العبارة الاسمية، حالات العبارة الاسمية، موقع

العبارة الاسمية، اضمار العبارة الاسمية، العبارة الفعلية، الفعل فی دور العبارة الفعلية، العبارة الفعلية وازمنة الفعل، المجموعة الاسمية فی دور العبارة الفعلية، اضمار العبارة الفعلية)، لەکۆتایشدا ئەنجامەکان خراوەتنەڕوو.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بڵاوکراوەی ڕۆشنبیری کوردی لەدووتوێی هەشتا و پێنج لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

ئامادەکردن

٢٠- ناوی کچ و کوڕانی کوردی

ئەم کتێبە لەلایەن گیو موکریانی نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانییەوە پێداچوونەوەی بۆ کردووە و ئامادەی کردووە، لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "ناو یەکەمین دیارییە، کە دایک و باوک بە کۆرپەکەیان دەبەخشن، واباشترە ئەم دیارییە مۆری کولتووری نەتەوەیی پێوە دیاربێت، ناوێک بێت بەڕادەیەک مایەی گیانفرازی و شانازی ناولێنراوەکە بێت، کە لە هەموو ژیانیدا باوەڕبەخۆیانە خۆی پێ بەناسین بدات. بەشێوەیەکی گشتی زۆربەی ناوی کوردی لە سروشتەوە وەرگیراون، وەک: ڕۆژ، هەتاو، گەلاوێژ، ناهید، کەیوان، سیوەیل، هورمز، بارام و ... لە کەشکەڵانی فەلەک یانی پەرپەرۆچکەی ئاسمان و لەسەر ڕووی زەویش: چیا، چەم، ڕووبار، گۆم، گوڵ و گوڵزار، تا دەگاتە خونچە گوڵ و چرۆی گرتەوە. ئەم ناوانەش هەر مرۆڤی کورد لەو دیاردانەی سروشتی ناون و بۆ ناونانی جگەر گۆشەکانی خۆی لێیانی خواستۆتەوە. کور دلە پاڵ ئەو ناوانەشدا ناوی زاڕۆی خۆی بە ناوی کەسایەتی و ڕووداوانی مێژوویی ناوناوە، کە دەربڕی سەردەمانی خۆیانن و هەتا ئێستەش هەر بەکاردێن، بۆ وێنە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لەگەڵ دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە مەهابادا ناوی (کوردستان، مەهاباد، پێشەواو ....) باوبوون.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٥ لەلایەن لەدووتوێی ١٢٠ لاپەڕە لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە. هەروەها ساڵی ٢٠٠٢ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

٢١- کەشکۆڵی گیو-بەرگی یەکەم (أ)

کەشکۆڵی گیو لەلایەن گیو موکریانی نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی پێداچوونەوەی بۆ کردووە و ئامادەی کردووە، لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: لە زستانی ١٩٧٧دا گەڕامەوە خاکی پیرۆز، بەو ئاواتەوەبووم لەگەڵ خوالێخۆشبوو گیو موکریانی-باوکم، سەر بەیەکەوە بنێین و پێکەوە خەریکی ساخ کردنەوە و ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەی بابەتانی وێژەیی و زمانەوانی و کەلەپوری بین. تروسکایی ئەم ئاواتە ڕووی لە کزی کرد، کە لە زانکۆی سلێمانیدا دامەزرام و دیسانەوە لە کتێبخانەی مامۆستا گیو دوور کەوتمەوە. ئاواتەکە بەیەکجاری بنج بڕ کرا، کە مامۆستا گیو دوا ماڵ ئاوایی لێ کردم و ڕۆژگار لەگەڵمدا نەیاربوو ئەو گەنجینەیەی لێ وەرگرتم. دواتر کە گوازرامەوە بەغداد لەگەڵ بێ ڕێ و شوێنیم و باری سەخت و ئاڵۆزاوم وا بەشی یەکەمی (کەشکۆڵی گیو) پیتی (أ)م خستە بەردەستی ئێوەی خۆشەویست. ئەم بەرهەمە ئەرک و هەوڵ و کۆششی سی-چل ساڵەی مامۆستا گیوە، کە تا دوا ماڵئاوایی خەریکی کۆکردنەوەیان بوو، بە واتا تا ١٩٧٧/٧/٢٤.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٦ لەلایەن ئەمینداریتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان لەدووتوێی ١٦٠ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٢٢- کەشکۆڵی گیو-بەرگی دووەم (ب، پ، ت، ث)

کەشکۆڵی گیو، لەلایەن گیو موکریانی نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی پێداچوونەوەی بۆ کردووە و ئامادەی کردووە، لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: وادیسانەوە دیوەخانم ئاوەدانە، دەور و بەرم بە کەڵە شاعیرانی ناسراو دەورە دراوە، هەر یەکە لە نۆرەی خۆیدا هۆنراوە بە پێزەکانی خۆیم بۆ دەخوێنێتەوە، منیش بەپێی ڕۆژگار هەڵیان دەبژێرم و تا ماوەیەکی زۆر لەگەڵیان دەژیم و هەتا لەکاتی کارکردنیشدا چەند دێڕێکی ئەم و ئەویان لەبەر خۆمەوە دەڵێم و دەڵێمەوە. لەو بارانەی کە دەمەوێت ئاوڕێک لە بەرهەمی بیری (بابە تایەری هەمەدانی، بێکەس، بێخود، بێزار، بێخەو، بیمار، پیرەمێرد و ...) بدەمەوە و بە چاو و بیری ئەوان تەمەشای ژیان بکەم، پڕ لە جوانی و ڕەنگاو ڕەنگم دێتە بەرچاو ئەو ژیانەی کە هەر تەنیا بۆ یەک چرکە پێمان دەبەخشرێت، بەرهەمی بیری تا ماوەکی زۆر و درێژ لە پاش خۆمان دەمێنێتەوە.

ئەم کتێبە ئەم شاعیرانەی لە خۆگرتووە: (بابە تایەری هەمەدانی، بابە راخ هەمزانی، بابە ڕەسووڵ، باتەیی، باقر شێخ عەلی، باکی، بەدبەخت، بەدرخان سندی، بەختیار خالد، بەختیار زیوەر، بەندی ڕۆژبەیانی، بەنگینە، بەهرە، بتوێنی، بدیع الزمان، برژاو، بۆتانی، بۆتی، بێباک دزەیی، بێباک سادق مەعروف، بێ بەش، بێچاو، بێخەو، بێخود، بێدار، بێدڵ، بێزار، بێزار گەردی، بێزار محی الدین، بێسارانی، بێغەم، بێکەس (فایەق) بێکەسی موکریانی، بیمار، بێناو، بێوەی، پاکی، پایز، پەشێو (ڕەشید صدقی)، پەشێو (عوسمان عبدالله)، پژدەری، پشکۆ، پیرەمێرد، پیربال، پێنجوێنی محمدامین، تورجانی مەلا مهدی قزلجی، تاقانە، تەنایی).

ئەم کتێبەساڵی ١٩٨٨ لەلایەن چاپخانەی ڕۆشنبیری لاوان لەدووتوێی ١٩٢ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٢٣- زار کرمانجی

ئـەم کتێبـە کـۆکراوەی یەکـەمین گۆڤـاری کـوردی ڕوانـدزە، کـە لـە ١٩٢٦/٥/٢٥ یەکـەم ژمـارەی لـێ دەرچـووە و ١٩٣٢/٧/٢٣ کۆتـا ژمـارەی لێ بڵاوکراوەتەوە، سەرجەمی ئەو گۆڤارانە لەلایەن دوکتۆرە کوردستان موکریانییەوە کۆکراوەتەوە و پێشەکی بۆ نووسراوە.

ئامادەکـاری ئـەم کتێبـە لـە پێشـەکیدا دەڵـێ: لـەدوای جـەنگی یەکـەمی جیهانیـدا و دابەشـکردنی ئیمپڕاتۆریـەتی عوسـمانی بەسـەر چەنـد دەوڵـەتێک، بڕیـاربوو کـوردیش لـە باشـووری کوردسـتاندا خـاوەنی میرێکی ناوچـەیی بێت، خـوزنی موکریـانی ئـەوە بـە هـەل دەزانێت بۆ ئەوەی بەهۆی چاپخانەکەیەوە ڕاژەی ڕۆشنبیری کوردی بکات، بۆیە لـە سـاڵی ١٩٢٥ ڕوو لـە بەغـداد دەکـات و لـە سـاڵی ١٩٢٦دا لـە ڕوانـدز نیشتەجێ دەبێت و ئەو ئامێری چاپەی کە لە حەلەبەوە هێنابووی تێیدا دادەمەزرێنێت و نێوی (زاری کرمـانجی) لـێ دەنێت، هـەر لەگـەڵ جێگیر بوونی حوزنی لە کوردستاندا هـەوڵی دەرهێنـانی گۆڤارێکی بە زمـانی کـوردی داوە، لـە ئەنجامـدا مۆڵـەتی دەرهێنـانی گۆڤـارێکی مانگانـەی کۆمەڵایـەتی، مێژوویی، هونـەری و وێژەی کوردی دەست دەخـات، بە مـەرجێک بابـەتی ڕامیاری تێدا بڵاونەکاتـەوە و لە باسێک نـەدوێت، کە ببێتە هۆی جیاوازی و دووبەرەکی دینی و نەتـەوەیی. حوسێن حوزنی موکریـانیش نێـوی گۆڤارەکـە بـەنێو چاپخانەکـەوە دەنـێ و گۆڤارەکـە بەناوی (زاری کرمانجی) بڵاودەکاتەوە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٢ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنـەوەی موکریان بڵاوکراوەتەوە.

٢٤- فەرهەنگی نۆبەرە/ عەرەبی-کوردی

ئەم فەرهەنگە لەلایەن گیو موکریانی نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی پێداچوونەوەی بۆ کردووە و پێشەکی بۆ نووسیوە، لە پێشەکیدا دەڵێ: هەر کە گیو موکریانی لە حەلەب دەبێ شارەزای عەرەبی و فەرەنسی دەبێ، چاوی بە فەرهەنگی زمانانی دی دەکەوێ، کەڵکەڵەی فەرهەنگ دانانی دەکەوێتە مێشک و ماوەیەکی زۆر بە لادێکانی کوردستاندا دەسوورێتەوە بۆ کۆکردنەوەی وشەی کوردی، هەر وەک لە خۆیم بیستووە هاندەری یەکەمی ئەم کردەوەی کاکی دەبێ لە ئەنجامدا ئەم فەرهەنگە چاپکراوانە ڕێکدەخات (فەرهەنگی ڕابەر، فەرهەنگی کۆڵکە زێڕینە، فەرهەنگی مەهاباد، فەرهەنگی نۆبەرە).

فەرهەنگی نۆبەرە، نزیکەی ٢٥٠٠٠ وشەی تێدایە، فەرهەنگەکە بەشێوەی ئەلفبێی کوردی دانراوە و بەمشێوەیە (ئ ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر، ڕ، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، ڵ، م، ن، هـ و، وو، ی)، لەبەرانبەر هەر وشەیەکی عەرەبی مانا کورییەکانی دانراوە.

ئەم فەرهەنگە ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن بڵاوکراوەی دەزگای ئاراس لەدووتوێی ٤٥٣ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٢٥- فەرهەنگی هەراشان/کوردی-کوردی

ئەم فەرهەنگە لەلایەن ئەم کۆمەڵە مامۆستایە (ئەحمەد فەقێ یوسف،تارق خالید مەعروف، جەعفەر حەجی حوسێن، ساجیدە مەعروف، سەلام ناوخۆش، سدیق شرۆ عەلی، شوان سەرابی، عەبدولرەحمان مستەفا، عومەر محەمەد عامر، مەجید باجلووری، محەمەد نەزیف، نوری سەعید، هێرۆ عەبدولرەحمان) کۆکراوەتەوە و داڕێژراوە، ئامادە و سەرپەرشتیکردن و سەرلەنوێ داڕشتنەوە و دەوڵەمەند کردنی لیژنەی فەرهەنگە، ئەوانیش دوکتۆرە کوردستان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

موکریانی، دوکتۆر عەبدوڵڵا یاسین ئامێدی، پرۆفیسۆری یاریدەدەر سەلام ناوخۆش)ە.

لەبارەی ئەم فەرهەنگەوە لە پێشەکی بۆ منداڵان دەڵێن: فەرهەنگی هەراشان بۆ ئێوە دانراوە، دەتوانن لەنێویدا مانای سەدان وشە ببیننەوە، هەوڵدراوە لەو فەرهەنگە وشەکانی نێو نەک هەر لەڕووی واتاوە، بەڵکو لەبواری ڕێزمانیش تیشکی بخرێتە سەر. کوردستان موکریانی (لیژنەیەک لە فەرهەنگ) لە پێشەکی بۆ گەوران دەڵێ: بیرۆکەی دانانی ئەو فەرهەنگە بۆ پایزی ساڵی ٢٠٠٥ دەگەڕێتەوە، کە وەکو پرۆژەیەک خستمە بەردەست لیژنەی فەرهەنگ لە کۆڕی زانیاری کورستاندا، لەبەر گرنگی پرۆژەکە پەژراندرا، دواتر لە دەستەی سەرۆکایەتی باس کرا و لە ئەنجومەنی کۆڕدا بڕیاری دانانی لەسەر درا. فەرهەنگەکە بەشێوەی ئەلفبێی کوردی دانراوە و بەمشێوەیە (ئ ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر، ڕ، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، ڵ، م، ن، هـ و، وو، ی)، لە بەرانبەر هەر وشەیەکی کوردی هاوواتا کورییەکانی دانراوە.

ئەم فەرهەنگە ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بڵاوکراوەی دەزگای ئاراس لەدووتوێی ٣٣٦ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٢٦- دوانامەی گیو بۆ کۆڕی زانیاری کورد

دوکتۆرە کوردستان موکریانی لەبارەی ئەم کتێبەوە دەڵێ: "ئەم بەرهەمە دوو بابەتی سەرەکی و چەند بەڵگەیەکی گرنگ دەگرێتە خۆ، یەکەمیان: نووسراوەکانی کۆڕی زانیاری، کۆڕی زانیاری کور یازدە نووسراوی بۆ گیو موکریانی ناردووە، نووسراوەکان لەبارەی چاپکردنی فەرهەنگێکی نۆبەرە و فەرهەنگێکی کوردستانن.. دووەمیان: دوانامەی گیو موکریانی بۆ کۆڕی زانیاری، دوانامەی بەهەشتی گیو بۆ کۆڕی زانیاری کورد لە بەغداد لە ١٩٧٧/٦/٩ پاکنووسکراوە، نامەکە ٤٥

ڕۆژ بەر لە ماڵاواییکردنی نووسراوە، ناوەڕۆکی نامەکە بەشێوەیەکی سەرەکی لە بارەی فەرهەنگی الباکورە-نۆبەرەیە، کە فەرهەنگێکی ئارەوی-کوردییە و گیوی باوکم ئامادەی کردووە و لەلایەن کۆڕی زانیارییەوە لە چەند نووسراوێکدا بەڵێنی لە چاپدانی پێدراوە، فەرهەنگی نێوبراو ماوەی دوو ساڵ و نۆ مانگ و هەفتەیەک لای لیژنەی فەرهەنگ ماوەتەوە. سێزدە مەلزەمە لەم فەرهەنگە چاپکراوە. کەچی کۆڕی زانیاری لە پڕ دەستی لە چاپکردنی ئەم فەرهەنگە هەڵگرت و بە چاپ نەکراوی بۆیان نادووەتەوە. کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (ڕوونکردنەوەیەکی پێویست، ناوەڕۆکی بەرهەمی بەردەست، چەند زانیارییەک لە بارەی فەرهەنگی کوردستان، هەوڵەکانم بۆ لە پاچدانی فەرهەنگی الباکورە-نۆبەرە، سوودی فەرهەنگی نۆبەرە بۆ ئەندامانی لیژنەی فەرهەنگ، نووسراوەکانی کۆڕی زانیاری کورد بۆ گیو موکریانی، وتارێکی بڵاوکراوە لە بارەی نووسراوەکانی کۆڕی زانیاری، لێدوانێکی مەسعوود محەمەد لەبارەی فەرهەنگی گیو، دوانامەی گیو بۆ کۆڕی زانیاری).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە، دواتریش لە ساڵی ٢٠١٥ لەدووتوێی حەفتا و چوار لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٢٧- فەرهەنگی کوردستان/ کوردی-کوردی

ئەم فەرهەنگە لەلایەن گیو موکریانی نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی پێداچوونەوەی بۆ کردووە و زیادی کردووە، فەرهەنگەکە بەشێوەی ئەلفبێی کوردی دانراوە، بەرگی یەکەمی کتێبەکە ئەم پیتانەی لەخۆگرتووە: (ئـ ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر)، بەرگی دووەمی کتێبەکەش (ڕ، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، ڵ، م، ن، هـ و، وو، ی)ی تێدایە. زۆر بە وردی نووسراوە و لەبەرانبەر هەر وشەیەکی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کوردی دیار، هاوشێوەکەی نووسراوە. ئەم فەرهەنگە بەشێکە لە بەهێزکردن و فراوانکردنی وشەی کوردی.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات بڵاوکراوەتەوە، بەرگی یەکەم ٦٨٤ لاپەڕەیە و بەرگی دووەمی لەدووتوێی ٦٦٧ لاپەڕەدا بەردەستە.

٢٨- نامەی دڵ

کۆمەڵێک پارچە پەخشان و هۆنراوەی بڵاونەکراوە
ئەم بەرهەمە کۆمەڵە شیعرییە لەلایەن دوکتۆرە کوردستان موکریانییەوە ساغکراوەتەوە و ئامادەکراوە، لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: " گیو موکریانی باوکم لە کۆتایی ساڵانی سی، تا دوا ماڵاواییکردنی ١٩٧٧/٧/٢٤ پڕۆژەیەکی گەورەی بەدەستەوە بوو، کە نێوی گوڵچنی گیوی لێنابوو، بۆ ئەم مەبەستە لە زۆربەی شاعیرانی کوردی سەردەمی خۆیدا چەند پارچە هۆنراوەیەک، لەگەڵ کورتەیەک لە ژیان و وێنەیەکیانی دەستخستووە، هەریەکەیانی لە نێو فایلێکی تایبەتیدا پاراستووە، گیو لە پاڵ ئەوەشدا هەوڵیداوە، کە هۆنراوەی بوێژانی کوردی سەدانی ڕابردووش کۆبکاتەوە. گیو تا لە ژیاندا مابوو بۆی کرا، کە چواردە دیوانی هەڵبەستوانانی کورد ساغبکاتەوە. لەنێو ئەو دەستنووسانەدا بەرهەمێکی بەنرخی ئەحمەدی هەردیم چاوپێکەوت کە بەنێوی (نامەی دڵ)ەوە و لە ڕێککەوتی ١٩٤٠/٧/٧دا پێشکێشی باوکمی کردووە، ئەحمەد هەردی لە پێشەکی چاپی دووەمی ١٩٨٤ی ڕازی تەنیایدا هیچ هێمایەکی بۆ ئەو دەستنووسەی خۆی نەکردووە. نامەی دڵ، دوو جۆرە بەرهەمی وێژەیی ئەحمەد هەردی لەخۆ دەگرێت: (شەش پارچە پەخشان، هەشت پارچە هۆنراوە).

ئەم بەرهەمە ئەم بابەتانەی تێدایە: (ئەحمەد هەردی زمانی کوردی، کورتەیەک لە ژیانی، سکالا.. بۆ گوڵێ، بۆ یار، فرمێسک لەسەر ئادەمزاد، بۆچی دڵداریم لاخۆشە، دڵە لاسارەکە، گەورەیی بیر، دواییت لەبیر بێ، فەلسەفەی دڵداری، هاڕین، بۆ میللەت، بۆ شەهیدەکان، دوێنێ، ئەمڕۆ، بە هۆی گوڵێ، سەبا دەخیلە).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٨ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات لەدووتوێی شەست و چوار لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

<u>وەرگێڕان</u>

٢٩- ڕێزمانی کوردی بە کەرەستەی دیالێکتی کرمانجی و سۆرانی

ئەم کتێبە تایبەتە بە زمانەوانی کوردی، وەرگێڕ لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "گرنگی ئەم ڕێزمانە لە جۆری بابەتەکەی دایە، کە بۆ یەکەمین جار لە مێژووی کوردۆلۆژییدا لەسەر بناخەیەکی زانستییانە بە کەرەستەی دیالێکتی کرمانجی خواروو و کرمانجی ژووروودا لە زۆربەی هەرە بەشی فۆنۆلۆژی و مۆرفۆلۆژی زمانی کوردی دەکۆڵدرێتەوە. سەرباری ئەوەی ئەم بەرهەمە سەدان کێشەی زمانەوانی ڕوون دەکاتەوە و چەندین باری ڕێزمانی و تایبەتێتی زمانەکەمان دەخاتە ڕوو ئەنجامی بەراوردکارییەکەی دەمانگەیەنێتە یەکبوون و لێکچوون و یەکێتی تەواوی ڕێزمانی کوردی. نووسەری ئەم ڕێزمانە پرۆفیسۆر قەناتی کوردۆیە، کە هەموو ژیانی خۆی بۆ ڕاژەکردنی زمان و وێژە و مێژوو و فۆلکلۆری کوردی تەرخان کردووە و دەیان لێکۆڵینەوە و پەرتووکی دەربارەی ڕێزمانی کوردی داناوە، کە ئەمەیان لە هەموون دەوڵەمەندتر و تازەترە.

ئەم کتێبە لەلایەن پرۆفیسۆر ک.ک. کوردۆییێف نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی وەریگێڕاوە سەر زمانی کوردی و ساڵی ١٩٨٤

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لەلایەن ئەمیندرایەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان-ناوچەی کوردستان لەدووتوێی ٣١٨ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٣٠- شێوەی سلێمانی زمانی کوردی

وەرگێڕ لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: " شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، بەرهەمێکی ڕێزمانییە لەلایەن دوکتۆر زەرێ ع یوسوپۆڤاوە لێی کۆڵدراوەتەوە و لە مۆسکۆدا لە ساڵی ١٩٨٥دا چاپکراوە، لەبەر گرنگی بابەتەکە و نەبوونی بەرهەمێکی سەربەخۆ سەبارەت بە هەموو بەشەکانی ڕێزمانی شێوەی سلێمانی و لە ڕووی ئەوەی ئەم بەرهەمە بەندیواری بە پسپۆڕی من هەیە و شارەزاییشم لەو زمانەدایە، کە ئەم بەرهەمە بە نرخەی پێ نووسراوەتەوە، بۆیە وام بەباش زانی ئەم کتێبە لە زمانی ڕووسیەوە وەربگێڕمە سەر زمانی کوردی، بۆ ئەوەی باسێکی زانستانە، بەشی زمانەوانی کتێبخانەی کوردی پڕ بکاتەوە و ڕۆشنبیرانی کورد سوودی لێ وەربگرن". کتێبەکە ئەم بەشانەی لەخۆگرتووە: (زەرزێ بە کورتی لە زمانی کوردی دەدوێت، کە دەچێتەوە سەر چ خێزانێکی زمان، نێوی ئەو شوێنە جوگرافیانە دەبات کە پێی دەدوێن، جا دێتە سەر دابەشکردنی زمانی کوردی بەسەر شێوەکانیدا و نەخشەی مامۆستا تۆفیق وەهبی و دوکتۆر مەکەنزی دەخاتەڕوو، بیروڕای خۆی بەرامبەر هەردوویان ڕوون دەکاتەوە و سەبارەت بە نەخشەکانی د.مەکەنزی تێبینێکی زۆری هەیە و باری سەرنجی خۆی زانستانە لەم بوارەدان ڕوون دەکاتەوە. هەر لەم بەشەدا بەراوردێکی فۆنۆتیکی نێوان دیالێکتی کرمانجی خواروو و کرمانجی ژووروو دەکات و لایەنی پەرەسەندووی بەشەکانی ئاخاوتن لەهەردوو دیالێکتەکەدا دەخاتە ڕوو و لە شەش خاڵدا جیاوازی نێوان

شێوەی سۆرانی و زمانی فۆلکلۆری نیمچە شێوەکانی دی کرمانجی خواردوو دەچەسپێنێت.
ئەم کتێبە لەلایەن د.زەریَ یوسوپۆڤا نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان موکریانی لە زمانی ڕووسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن کۆڕی زانیاری کوردستان لەدووتوێی ٢١٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

٣١- فەرهەنگی گەورەی من- هەزار وشە لەگەڵ چەندین وێنەی ڕەنگین

ئەم فەرهەنگە، فەرهەنگێکی گرنگ و نایابە، بۆ منداڵی تەمەن چوار ساڵ و بەرەو ژوور، چونکە منداڵی کورد لەو تەمەنەدا دەتوانێت بەهۆی وێنە ڕەنگینەکانی ئەم فەرهەنگە و بەیارمەتی خوێندەوارێک دەیان وشە فێربێت، چونکە زارۆی کورد ڕۆژانە لەگەڵ زۆربەی بابەتەکانی ئەم فەرهەنگەدا دەژی، یان بەرچاوی دەکەوێت یان دەیبیستێت.
دوکتۆرە کوردستان لە پێشەکی فەرهەنگەکەدا دەڵێ: "ئەم بابەتانەم لە فەرهەنگی (Mijin groot woordenbook) وەرگرتووە، کە هەموو ئەلفوبێیەکانی زمانەکەمان بگرێتە خۆی، هەروا هەوڵمداوە زۆربەی وێنە و باسەکان لە ژینگەی دەوروبەری منداڵی کورددا نامۆ نەبن.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆرە کوردستان موکریانی ئامادەکراوە و وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن کۆڕی زانیاری کوردستان لەدووتوێی هەشتا لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

٣٢- یەکەم فەرهەنگی تۆ- بۆ منداڵی تەمەن چوار ساڵ و بەرەو ژوور

ئەم فەرهەنگە، فەرهەنگێکی گرنگ و نایابە، بۆ ئەوەی منداڵ فێری وشەی نوێ بێت، کە نزیکەی ٣٠٠ وشەی لەڕووی واتاییەوە لێکدراوەتەوە، هاوکات لەگەڵ هەر وشەیەکدا وێنەیەکی ڕەنگاوڕەنگ

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نەخشێندراوە. ئەم فەرهەنگە هانی منداڵ دەدا کە شارەزایی بە ئەلفوبێی کوردی پەیدا بکات.
دوکتۆرە کوردستان لە پێشەکی فەرهەنگەکەدا دەڵێ: "ئەم فەرهەنگە ڕەنگاو ڕەنگە بە زۆری بۆ منداڵانی تەمەن (٤-٥) ساڵانە، منداڵ لەو تەمەنەدا زۆری پێخۆش دەبێت گەر لەگەڵ یەکێک لەخۆی گەورەتردا سەیری وێنەکان بکات و شارەزایەکیش لەسەر بابەت و شتە باسکراوەکان پەیدا بکات. یەکەم فەرهەنگی تۆ زۆر بە سوودە بۆ ئەو منداڵانەی کە تۆزێک توانای خوێندەوەیان هەیە، تا بە ئاسانی واتاکەی بدۆزنەوە و بەڕەوانیش وشەکان گۆبکەن. لە پاڵ ئەوانەشدا منداڵ ڕووبەڕووی وشەی تازە دەبێت و بەهۆیەوە وشەی فەرهەنگی دەوڵەمەندتر دەبێت. وشەکانی نێو ئەو فەرهەنگە بەپێی ئەلفوبێ دانراون، بەم جۆرە منداڵ شارەزایی لەسەر ڕیزبوونی ئەلفوبێکان پەیدا دەکات، کە چەند زووتر فێری ببێت چێترە، بۆ هەر وشەیەکی نێو فەرهەنگەکە وێنەیەکی جوان و نایاب نەخشێندراوە، واتاکەشی بە چەند ڕستەیەک ڕوونکراوەتەوە.
ئەم کتێبە لەلایەن (Betty Root) نووسراوە و دوکتۆرە کوردستان لە زمانی هۆڵەندییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن کۆڕی زانیاری کوردستان لەدووتوێی هەشتا لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

شوکریە ڕەسووڵ

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

شوکریە (شەکراو) ڕەسووڵ

دوکتۆرە شوکریە ڕەسووڵ ئیبراهیم، ناسراو بە شەکراو، ساڵی ١٩٥١ لە سلێمانی لەدایک بووە. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە سلێمانی تەواو کردووە و لە بەشی کوردی زانکۆی بەغداد، بەکالۆریۆسی لە زمان و ئەدەبی کوردی وەرگرتووە، ساڵی ١٩٧١-١٩٧٢ لەلایەن کۆڕی زانیاری کورد، بەرەو یەکێتی سۆڤیەت نێردراوە، بەمەبەستی تەواو کردنی خوێندنی باڵا. لەبارەی ئەدەب و کولتوری کوردیدا تێزی دوکتۆراکەی نووسیوە، بەناونیشانی (ناوەڕۆکی ئەدەبی و فکری پەند و قسەی نەستەقی کوردی)، ساڵی ١٩٧٧ دوکتۆرا بەدەست دەهێنێ. لەدوای تەواو بوونی خوێندن و گەڕانەوەی بۆ عێراق، لە بەغداد نیشتەجێ دەبێ و بۆ ماوەی شەش مانگ وەک تۆژەری زانستی لە کۆڕی زانیاری کورد کاردەکات.

شوکریە ڕەسووڵ، ساڵی ١٩٨٥ پلەی زانستی بەرز بۆتەوە و بووە بە پرۆفیسۆری یاریدەدەر و ساڵی ٢٠٠٢ بووە بە پرۆفیسۆر، بەیەکەم ژن هەرێمی کوردستان ئەژمار دەکرێ کە بووە بە پرۆفیسۆر.

دوکتۆرە شەکراو ساڵی ١٩٧٩ بۆ ١٩٨٧ بەرپرسی مۆزەخانەی ئەنتۆگرافیا و فۆلکلۆری زانکۆی سلێمانی بووە، ساڵی ١٩٨٢ تا ١٩٨٤ سەرۆکی بەشی کوردی، زانکۆی سەلاحەدین بووە، ساڵی ١٩٩٨ لە سەرۆکایەتی زانکۆی سەلاحەدین، بەرپرسی خوێندنی باڵا بووە، ساڵی ٢٠٠٠ تا ٢٠٠٥ ڕاوێژکاری ئینستوتی کەلەپوری کوردی-سلێمانی بووە، ساڵی ٢٠٠٥تا ٢٠٠٨ ڕاوێژکار و دەستەی دامەزرێنەری دەزگای

کەلەپوور و مۆزیکی کوردی بووە لە هەولێر، ساڵی ٢٠٠٥ تا ٢٠٠٩ ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بووە.
شوکریە ڕەسووڵ، ئەندامی چەندین ناوەند و سەنتەر و دەستە بووە، لەوانە: ئەندامی دەستەی باڵای دۆستایەتی کورد و عەرەب بووە، ئەندامی دەستەی باڵای کۆمەڵەی مافی مرۆڤی عێراقی بووە، ئەندامی دەستەی باڵای سەنتەری ئەکادیمی ئەنفال و بێ سەروشوێنەکان بووە. هاوکات، ئەندامی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان، ئەندامی یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردستان، ئەندامی کۆنگرەی نەتەوەیی لیژنەی کولتوری و زمان، ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کورد–لقی هەولێر و ئەندامی دەستەی باڵای ڕێکخراوەکانی کوردستانە. لەماوەی ژیانیدا، جێگری سەرۆکی کۆمەڵەی فۆلکلۆر و کەلەپووری کوردی و جێگری سەرۆکی کۆمەڵەی وەرگێرانی کوردستان و جێگری سەرۆکی ڕێکخراوەی شەم بووە. شەکراو، ساڵی ٢٠٠٣ لە ئوردن ڕێزلێنانی (ئافرەتی سەرکردنی عێراقی) پێ بەخشرا و ساڵی ٢٠١٥ ڕێزلێنانی دوکتۆرای فەخری لە زانکۆی کامبریجی ئەمریکی لە قاهیرە پێ بەخشراوە.
شەکراو، ساڵی ٢٠٠٣ لە ئوردن ڕێزلێنانی (ئافرەتی سەرکردنی عێراقی) پێ بەخشرا و ساڵی ٢٠١٥ ڕێزلێنانی دوکتۆرای فەخری لە زانکۆی کامبریجی ئەمریکی لە قاهیرە پێ بەخشراوە.
دوکتۆرە شوکریە ڕەسووڵ، ئەم بەرهەمانەی نووسیوە (کۆمەڵە چیرۆکێکی بێگانە، زمان و ئەدەبی کوردی، ڕێگاکانی کاری مەیدانی فۆلکلۆری کوردی، حەکایەتی خورافی کوردیی لەڕووی مۆرفۆلۆژییەوە، گۆڤاری دەنگی گێتیی تازە سەرهەڵدان و دەوری لە پێشخستنی زمان هونەرەکانی ئەدەب و وەگێڕاندا، سلێمانی لە ئەدەبی فۆلکلۆردا، تەکنیکی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

گێڕانەوە لە چیرۆکەکانی (مارف بەرزنجی)دا، ڕەمزی مار-حیکایەتی فۆلکلۆری گیانداران، وەرز و ساڵنامەی میللی لە پەند و شیعری کوردیدا، ستۆکهۆڵم و هەگبەیەکی پڕ زانیاری، ئەدەبی فۆلکلۆریی کوردی، یادی ئازیزان، ڕۆڵی مارگریت ڕوودینکۆ لە بوژاندنەوەی کەلەپووری کورددا، نرخ و بەهای لایلایەی دایک لە ئەدەبی فۆلکلۆری کوردیدا، نهێنی ژمارە حەوت، دیاردەکانی سروشت و نەیتی باران بارین و نەباین (وشکە ساڵی) لای کورد، گەلاڕێزانی دڵ، ختووکەی دڵ، تەمەنێک لە چالاکی و ڕێزلێنان، خۆسوتاندنی ئافرەتان بە ئاگر، زەینەب خان، خوێندنەوەی نوێ، عادات و رسووماتنامەی اکرادیە، کۆمەڵە ڕازێکی منداڵان، گەنجینەکانی کەلەپووری کورد لە خەزێنەکانی پترسبورگدا، پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی، پەخشانی کوردی ١٩٨٠، گۆرانی یاترانەهای کوردی، ئەدەبی کوردی و هونەرەکانی ئەدەبی کوردی، بیری نەتەوایەتی و کوردایەتی لای بارزانی نەمر، ڕێوڕەسمی شین و لاوانەوە، لێکۆڵینەوەی ئەدەبی کوردی لە عێراقدا، شین و لاوانەوەی ئێزیدییەکان).

نووسین

١- پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی

ناوەڕۆکی فیکری و ئەدەبی

دوکتۆر شەکراو، لەم کتێبەدا دەڵێ: "گرنگی دان بە پەند و قسەی نەستەقی کوردی گرنگی دانە بە کەلەپوری نەتەوایەتی.. لە ناو ئەم بەشەدا بەهۆی ساکاری و کورتییەوە هەمیشە لەسەر زارە و بۆ پتەوکردنی قسە و لێکدانەوەی گەلێک بیر و واتای فراوان و شاراوە بەکاردێت. هەروەها لە ناو پەند و قسەی نەستەقدا گەلێ ڕووی

فەلسەفەی ژیانی نەتەوەکەمان و جۆری بیرکردنەوەی گەلی کوردمان بە درێژایی مێژوو بەپێی شوێن و کات بۆ دەردەکەوێ.
ئەم کتێبە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (بەشی یەکەم: مێژووی کۆکردنەوە و بڵاوکردنەوە و لێکۆڵینەوەی پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی.. بەشی دووەم: بەشەکانی پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی، پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی مێژوویی، پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کۆمەڵایەتی و ئابووری و ڕامیاری و کارگوزراری، پەندی پێشینانی کوردی مەعنەوی و بڕوا و ڕەوشت و خوو ڕەمزی فەلسەفی.. بەشی سێیەم: ڕەوانبێژی زمانی پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی (واتای ڕەمزی)، یان ترۆپ و جۆرەکانی: ترۆپە ساکارەکان، ئێپیتێت، لێکچواندن، ترۆپە ئاوێتەکان: ترۆپی نادیار (میتافۆڕا)، ترۆپی شاردراوە (ئەلیگۆریا) ترۆپی چاوبەست، ترۆپی موبالەغە، ترۆپی دژایەتی، ترۆپی پێ چوون)
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆرە شوکریەوە بە زمانی ڕووسی نووسراوە، دواتر نووسەر بەهاوبەشی جەلال تەقی ئەم کتێبەیان وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ١٩٨٤ لەلایەن ئەمینداریێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

٢- زمان و ئەدەبی کوردی

پەخشان

"ئەدەب لەهەموو زمانانی جیهان لە کۆن و ئێستادا کراوە بە دوو بەشی سەرەکییەوە ئەویش شیعر و پەخشانە، چۆنیەتی دابەش کردنی ئەم دوو هونەرە لە مێژووی مرۆڤایەتیدا بەچەند قۆناغێکدا تێپەڕبووە. لەهەر قۆناغێکیشدا ئەوە ڕوون بۆتەوە کە شیعر پێش پەخشان کەوتووە، پێشکەوتنەکەش بۆ گەلێ هۆی سەرەکی دەگەڕێتەوە، گوایە شیعر زیاتر

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لە مێشکدا پارێزراوە، زوو لەبەر دەکرێ و بناغەکەشی سۆزە و ڕۆڵی سەرەکی تێدابینیووە، بەهەر شێوەیەک بێت هەموو ڕەخنەگرەکان و ئەدیبەکانی جیهانیش کاتێ ئەم بەش کردنەیان بۆ ئاشکرا بوو هەموویان لەوەدا یەکیان گرتەوە کە جیاوازی ئەم دوو بەشە کێش و سەروایە". ئەمە نووسینە بەشێکە لە کتێبی زمان و ئەدەبی کوردی و بەم شێوەیە ڕۆدەچێتە نێو زمان و ئەدەب و پەخشانی کوردییەوە.
ئەم کتێبەی دوکتۆرە شەکراو، ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (جۆرەکانی پەخشان، نموونەیەک لە پەخشانی (عادات و رسوماتنامەی اکرادیە)ی مەلای مەحمودی بایەزیدی، نموونەیەک لە پەخشانی مەولوونامەی شێخ حوسێنی قازی، ڕۆڵی ڕۆژنامەگەری لە گەشەپێدانی پەخشانی کوردیدا، ڕۆڵی چیرۆک لە گەشەپێدانی پەخشانی کوردیدا، کۆنترین چیرۆکی کوردی، فواد تەمۆ، جەمیل سائب، حوسەین حوزنی موکریانی، شاکر فەتاح، پیرەمێرد، مستەفا ساڵح کەریم، حوسەین عارف، محرم محمد امین).
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٧ لەدووتوێی ١٢٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە

٣- ڕێگاکانی کاری مەیدانی فۆلکلۆری کوردی

ئەم کتێبەی ئەم بابەتانەی لەخۆگرتووە: (بەشی یەکەم: بزوتنەوەی فۆلکلۆری ئەوروپی، هەنگاونان بەرەو کۆکردنەوە و تۆمارکردنی فۆلکلۆر.. بەشی دووەم: چۆنیەتی کۆکردنەوە و لێکۆڵینەوەی فۆلکلۆر، کاری مەیدانی، ئەرشیفەکان، تۆمارکراوەکان، بیبلۆگرافیا، نوسراوە هەمەڕەنگەکان، ئەو کتێبانەی سروشتی ئاینییان هەیە، کتێبە مێژووییەکان، کتێبە جوگرافییەکان، کتێبە ئەدەبییە میللییەکان، کتێبە زانستیە سروشتیەکان، کتێبی کۆمەڵایەتی و فیکری، کتێبی گەشت و گوزاری، ڕۆژنامە و گۆڤارە هەمەجۆرەکان.. بەشی سێیەم: مەرجەکانی

کۆکردنـەوەی مەیـدانی فۆلکلـۆر، هـەڵبژاردنی ناوچـە لەسـەر کـاری مەیدانیـدا، شـوێنەواری جـوگرافی و سروشـتی، هـات و چـۆ (ڕێگـای سەرەکی، نزیکی و دووری)، سەرژمێری ناوچەکە، مێژووی ناوچەکە، پەیوەندییە ئابوورییەکان، ژیانی کۆمەڵایەتی و نەریتە باوەکان، داب و نەریتـە کۆمەڵایەتییـەکان.. بەشـی چـوارەم: کوردناسـی لـە ئـەوروپا، کۆکردنـەوە و لێکۆڵینـەوەی فۆلکلـۆری کوردی لـە ڕووسـیا و یەکیـەتی سۆڤیەت، تۆمـارکردن و لێکۆڵینـەوەی فۆلکلـۆری کوردی لـە یەکیـەتی سۆڤیەت، کۆکردنەوە و لێکۆڵینەوەی فۆلکلۆر لە لینینگراد، تۆمارکردن و لێکۆڵینەوەی فۆلکلـۆر لـە مۆسکۆ و باکۆ.. بەشی پێنجـەم: تۆمـارکردنی فۆلکلـۆر لـە کوردسـتاندا، ئێـران، سـوریا، عێـڕاق، کـاری کۆکردنـەوەی هـەرەوەزی، کۆکردنـەوەی فۆلکلـۆری کـاری تاکەکەسـی) هاوکـات لـە کۆتایی کتێبەکەدا ئەنجام و پێشنیار خراوەتەڕوو.

نووسەر لە بەشی گرنگی کۆکردنەوە و تۆمارکردنی فۆلکلۆردا دەڵێ: " گرینگی دان بـە کۆکردنـەوە و تۆمـارکردنی فۆلکلـۆر لەوەدایـە کـە ڕۆژ لـەدوای ڕۆژ فۆلکلـۆر لـە پەرەسـەندن و گەشەسـەندندایە، ئـەمڕۆ لـە هەموو جیهاندا گرینگی زۆر بە تۆمارکردنی فۆلکلۆر دەدرێ، لێکۆڵینەوە لـە زاراوەی فۆلکلـۆر دەمانگەیەنێتـە ئـەو ڕاستییەی بڵێین فۆلکلـۆر هـەم کەرەستە و هەم زانستە، زانستێکە گەلێ لق و پۆپی لێ بۆتـەوە. هـەتا وشەکەش واتە (فۆلکلۆر) خۆی لـە خۆیدا مانـای (زانیاری گـەل) یـاخود (پەندی گەل) دەبەخشێ.

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٧ لەدووتوێی هەشتا لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٤- حەکایەتی خورافی کوردیی لەڕووی مۆرفۆلۆژییەوە

نووسەر لە کتێبەکەیدا دەڵێ: ئەفسانە و حەکایەتی فۆلکلۆر بە گشت جۆرەکانییەوە پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی بە کۆمەڵەوە هەیە، لە ئەنجامی گەشەسەندنی بیری کۆمەڵی سەرەتایی سەری هەڵداوە و پەیوەندیی بە جۆرێ پەرستن و ئاینەوە هەبووە. ئەفسانە و حەکایەتەکان بەپێی گەشەسەندنی بیری مرۆڤ مێژوویەکی دێرینیان هەیە، پێش مێژوویی تۆمار کەوتوون و ئایدیۆلۆژیای کۆمەڵانی سەرەتایی دەردەبڕن. حەکایەتی خورافیی کوردی بە دەربڕینی ڕۆمانسی و هیواکانی گەل دادەنرێ، وێنەی نەخشەیەکی دونیای جوان لە بەرهەمی فکری دەخولقێنێ، کەسان بەلای خۆیدا ڕادەکێشێ، مانا و لێکدانەوە لە حەزەکان، لە ئارەزووە لە بن نەهاتووەکان، لە دەربڕینە جوانەکان و ئەرکەکان پێشکەش دەکەن.

ئەم کتێبە ئەم باسانەی لە خۆگرتووە: (حەکایەتی خورافیی، زاراوە و پێناسەی حەکایەتی خورافی کوردی، بنیاتی حەکایەتی خورافی، بەرەو پرۆگرامی مۆرفۆلۆژیی، بنیاتی حەکایەتی خورافی لای (پرۆپ)، ڕەگەزەکانی دیکەی بنیاتی حەکایەتی خورافی، کەسانی سەرەکی لە حەکایەتی خورافییدا.. بەشی دووەم: پراکتیزەکردنی حەکایەتی خورافی کوردیی لەڕووی پرۆگرامی مۆرفۆلۆژییەوە، حەکایەتی یەکەم: کولەکەی ڕۆحی دێوی سپی و برا بچکۆل، حەکایەتی دووەم: دەنکە هەنارە و دووگونە چارە، حەکایەتی سێیەم: کوڕی پاشای شاری هەی هایە، حەکایەتی چوارەم: کوڕە کەچەڵ، حەکایەتی پێنجەم ڕاوی گردی ڕەش، حەکایەتی شەشەم: تیغ ئەڵماس).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٣ لەلایەن ئینستیوتی کەلەپوری کورد لەدووتوێی ١٢٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە

٥- گۆڤــاری دەنگــی گێتیــی تــازە ســەرهەڵدان و دەوری لە پێشخســتنی زمــان، هونەرەکانی ئەدەب و وەرگێراندا

ئەوەی پێوەندی بە چاپەمەنی کودرییەوە بێ لە قۆناغی سەرهەڵدانییەوە تا ئەمڕۆ خزمەتێکی بێ شوماری بە ڕۆشنبیری کوردی و کولتوری کوردی کردووە و توانیویەتی کۆمەڵێ لە نووسەر و ڕۆشنبیران لە سەردەمە جیاجیاکاندا لە دەوری خۆی خڕبکاتەوە. گەلێ ناوداری کورد پێ بگەیەنێ و گەلێ خزمەتی چاکی ئەدەب و مێژوو کولتووری کوردی بکات. هەر لە سەرهەڵدانی کۆمەڵ و ڕێکخراو و چاپەمەنی کوردییەوە هۆکارێکی وا دروست بووە کە بووەتە هۆی بزواندن و هەژاندنی هەستی نەتەوایەتی و زەمینە ڕەخساندنیش بۆ سەرهەڵدانی گۆڤار و ڕۆژنامە و دەربڕینی هەست و داخوازرییەکانی گەل.

ئەم کتێبە کارکردن بووە لەسەر گۆڤاری دەنگی گێتی، لە پۆلێن بەندی و جیاکاری و دەور و نەخشی لە بزوتنەوە و سەرهەڵدانی زمان و ئەدەب، ناوەڕۆکی کتێبەکە بەسەر چەند باسێک دابەش کراوە. لەبەشی یەکەمدا سەرهەڵدان و قۆناغەکانی و هۆکاری سەهەڵدان و ئامانجەکانی گۆڤارە خراوەتەڕوو، هاوکات، ئەو شاعیر و نووسەرانەی کە هاوکاری گۆڤارەکە بوون، لەگەڵ ڕووانینی ئەدیبان و شاعیران لەبارەی دەنگی گتێییەوە. لەدواتردا، لەڕووی زمان و هونەرەکانی ئەدەب (شیعر و پەخشان)، بەیتە مێژووییەکان، گاڵتە و گەپ، پەند و قسەی نەستەق، شیعر (لووڕ، کرمانجی ژووروو، گۆرانی، کرمانجی خواروو، وتار و ڕەخنە و چیرۆک و وەرگێران، لە گۆڤاری دەنگی گێتی باسکراوە. بە خوێندنەوە و بەلەبەرچاو گرتنی گۆڤار و بابەتەکانی نێو بڵاوکراوەکە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٣ لەدووتوێی ٢٣٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٦- سلێمانی لە ئەدەبی فۆلکلۆردا

نووسەری لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: لەو لێکۆڵینەوەیەدا هەوڵ دەدەین وەک پێشکەوتنێکی شارستانیەتی سلێمانی لە ڕووی مێژوویی و ڕامیاری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری بدوێین و کاریگەری ئەم لایەنانە لە ئەدەبی میللی و فۆلکلۆردا ڕوونبکەینەوە، هەروەک لە مێژوویی فۆلکلۆردا دەرکەوتووە، گۆرانی پەیوەندییەکی تەواوی بە باری ژیانی کۆمەڵایەتییەوە هەیە. گەورەترین هۆی کاریگەرە لە پێشخستن و ژیانەوەی کەلەپووردا.

ئەم کتێبە ئەم باسانەی لە خۆگرتووە: (سلێمانی لە سەردەمی بابانەکا و ڕەنگدانەوەی لە ئەدەبی فۆلکلۆردا، عەلی بەردەشانی، شەریف هەمەوەند، سلێمانی لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم (باری کۆمەڵایەتی)، سلێمانی لە سەردەی بیستەمدا، سەردەمی شێخ مەحمود-باری کۆمەڵایەتی و سیاسی و ڕۆشنبیری و ئاوەدانی، سلێمانی لە ئەدەبی سەر زاری ئافرەتاندا بەتایبەتی بابەتی: لای لایە، گۆرانی و دڵداری و کێشەی کۆمەڵایەتی، شوێنی پیاوچاکان و شەخس و سەیرانگایانی سلێمانی، سلێمانی لە ساڵانی پەنجاوە تا ساڵانی هەفتاکان).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن ئینستیوتی کەلەپوری کورد لەدووتوێی ١٢٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە

٧- تەکنیکی گێڕانەوە لە چیرۆکەکانی (مارف بەرزنجی)دا

ئەم کتێبە ئەم بابەتانەی لە خۆگرتووە: (تەوەری یەکەم: کورتەی ژیان و بەرهەمەکانی مارف بەرزنجی لە ڕووی چالاکی ڕۆشنبیری و شوێنی ئەم چیرۆکنووسە لە دەیەی پەنجاکاندا.. تەوەری دووەم: تەکنیکی گێڕانەوە لە چیرۆکەکانی مارف بەرزنجیدا.. باسی یەکەم: تەکنیکی گێڕانەوە وەک بنەمایەکی هونەری، جۆر و شێوەکانی گێڕانەوە،

نموونەی چیرۆکەکان.. باسی دووەم: شێوازی گێڕانەوە لە چیرۆکەکانی مارف بەرزنجیدا، شێوازی ڕاستەوخۆ، شێوازی ناڕاستەوخۆ.. تەوەری سێیەم: مەبەست و هۆیەکانی گێڕانەوە، باسی یەکەم: وەسف، گفتوگۆ، دایەلۆگ، مۆنۆلۆگ (خۆدواندن)، مۆنۆلۆگی ناوەوەی ڕاستەوخۆ، مۆنۆلۆگی ناوەوەی ناڕاستەوخۆ، مۆنۆلۆگی تەداعی، شەپۆلی هۆش.. باسی دووەم: هەندێ تەکنیکی تری گێڕانەوە، چاپتەرکردنی چیرۆک، هەواڵی ڕادیۆیی، گەڕانەوە بۆ ڕابردوو هێنانە پێش چاو، تەکنیکی یەک دەنگی (مۆنۆفۆنی) تەکنیکی فرە دەنگی (پۆلیفۆنی)) بۆ هەریەک لەم تەوەر و باسانە بەپێی لایەنی نەزەری و پراکتیکی چیرۆکەکان پراکتیزە کراون.

توێژەر لەهەمبەر هەڵبژاردنی ئەو بابەتەدا دەڵێ: تاکوو ئێستا هیچ نووسەرێک ئاوڕی لە بەرهەمەکان و شوێنی مارف بەرزنجی وەک شاعیر و چیرۆکنووس نەداوەتەوە لەکاتێکدا کە سەرجەم بەرهەمەکەی بە پوختەکراوی لە ساڵی ١٩٩٣ لەلایەن سامان بەرزنجی و عومەر مەعروف بەرزنجی ساغ کراوەتەوە. هەروەها زیندووکردنەوە و ئاوڕدانەوە لە چیرۆکەکانی مارف بەرزنجی و تەکنیکی گێڕانەوەی پێویست بوو.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن لقی کەرکووکی یەکێتی نووسەرانی کوردەوە لەدووتوێی نەوەد و شەش لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٨- ڕەمزی مار

حیکایەتی فۆلکلۆری گیانداران

نووسەر لەکتێبەکەیدا دەڵێ: حیکایەتی فۆلکلۆری کوردی بەشێکی گەورە و فراوانی ئەدەبی فۆلکلۆرە کە دەماودەم و پشتاوپشت بە ئێمە گەیشتووە لە شێوەی پەخشانێکی هونەریدا گێڕدراوەتەوە و

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خاسـیەتەکان و مێژوویـی دێرینـی خـۆی لـە ئەقڵیـەتی کۆمەڵگـەدا پاراستووە.
ئـەم کتێبـە ئـەم باسـانەی لـەخۆگرتووە: (حیکایـەتی فۆلکلـۆریی (ئاوڕدانەوەیـەکی مێژوویـی)، جۆرەکـانی حیکایـەت، حیکایـەتخوان و چۆنیەتی گێڕانەوەی شێوازی حیکایەتەکان، حیکایەتی گیانلەبەران، دەور و کرداری گیانلەبەران لە حیکایەتەکاندا، ئاژەڵە دڕەندەکان، ئاژەڵەماڵییە و گیاخۆرەکان، باڵندەکان، گیانلەبەرە خشۆکەکان.. حکایەتەکان، پشیلە و سـەگ و گـوێ درێـژ، چۆلەکـە، دێـوێکی فێڵبـاز، پشـیلەی پاشـا، پیـاو و بۆقێک، گورگ و قەلەڕەش، تانجی و کەڵەشێر و مام ڕێوی، حوشتر و ڕێوی و گورگ، ڕێوییەکی فێڵباز، شێری باخچەی پاشـا، شێر و ڕێوی، فندەگولـە (تـەیرێک) قالۆنچـە و مشـک، کەڵـەبابێک، کەروێشـک و جـورج، کۆتر و بێچووەکانی، کیسـەڵێکی ژیر، مام ڕێوی و بەچکە داڵەکە، مام ورچ و فاتە، مار و شمشـاڵ، مـەڕ و بزن، مریشکە قولێ و شـووکردن، مـامرە قونـدەی مـەریوان، مریشـکە قونـدە، مریشـکە قـولێی لـە کـوردان بـەجێ مـاو، مـایین و ئەحمـەد، مـام ڕێـوی، هاوڕێیـەتی گـورگ و ورچ، هـەڵۆی بـەوەفا، ڕێوییـەکی لاواز، مـەیموون و قرچـۆک، پیرەسـەگێک، ڕێوی و لەقلەق، کەڵەشێر و دوو مشک، مام ڕێوی).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٥ لەلایـەن ئینستیوتی کەلـەپوری کورد لـەدووتوێی ١٩٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە

٩- وەرز و ساڵنامەی میللی لە پەند و شیعری کوردیدا

نووسـەر، لە پێشەکی کتێبەکەدا لەبارەی ئەم نووسینەوە دەڵێ: "وەرز و ساڵنامەی میللی کوردی بۆ یەکەمجارە، بەشێوەیەکی فراوان لە ڕووی پەند و شیعری میللی و حەکایەت و سەرگوزشتە ئاوڕی لێ درابێتەوە، هـەر بۆیـە بـەپێی پێویسـت گـەڕان و پشـکنین لـە ڕێگـەی سـەرچاوەی

نووسـراو و لـەزاری خـەڵک و دونیـا دیدانـەوە ئـەم کەرەسـتانەمان کۆکردۆتەوە، تا لە فەوتان ڕزگاری بکەین. لەم نووسینەدا بە کورتی ئاوڕمان لە مێژوویی ساڵنامە لای میللەتان و کورد بدەینەوە، ئەوەمان دەرخستووە کە کوردیش وەک میللەتان کاتێ خاوەن دەسەڵات و دەوڵـەتی (مـاد) بـووە، سـاڵنامەی هـەبووە و بـە نـەمانی دەسـەڵاتی ساڵنامەکەیشی کاری پێ نەکراوە...... هەروەها جەختمان لە وەرزەکانی ساڵ و ڕەنگدانەوەی لە پەند و شیعر و حەکایەتی میللی کوردی بۆ هەر چوار وەرزەکەی (زستان، بەهار، هاوین، پایز) کراوە، بۆ هەر وەرزێک ڕوون کردنەوە و دابەش کردنی بەسەر مانگەکان و هەفتە و ڕۆژەکان کراوە، ئەو پەند و شیعرانەی تایبەتن بەو وەرزە و کەش ناسانی کورد و سەرنجیان خستوومانەتەڕوو.

ئـەم کتێبـە ئـەم باسـانەی لـەخۆگرتووە: (بەشـی یەکـەم: کورتەیـەک لـە مێـژووی سـاڵنامە، مێـژووی سـاڵنامەی میللـی کـوردی.. بەشـی دووەم: ڕەنگدانـەوەی وەرزەکـانی سـاڵ لـە پەنـد و شـیعری میللیـدا، وەرزی زسـتان، وەرزی بـەهار، وەرزی هـاوین، وەرزی پـایز، نـاوی مانگـەکانی میللی کوردی).

ئـەم کتێبـە سـاڵی ٢٠٠٥ لەلایـەن ئینسـتیوتی کەلـەپوری کوردسـتان لەدووتوێی ١١٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە

١٠- ستۆکهۆڵم و هەگبەیەکی پڕ زانیاری

لـەو سـەروبەنـدەی دوکتـۆرە شـوکریە ئەنـدامی پەرلـەمانی کوردسـتان بـووە، لەلایـەن پـەیمانگای پەرەپێدانی نێودەوڵـەتی سـوید (ئینسـتێیوتی سـوید) بەهاوکاری یەکیـەتی ژنـانی کوردسـتان-سـوید بۆ مـاوەی دوو هەفتە داوەتکرابوون، بەمەبەستی قسـەکردن لـەبارەی یەکسـانی و مـافی

ژنـان و پرسـی دیموکراسـی و تێگەیشـتن لـە کاروبـاری پەرلـەمان و چۆنیەتی پلان دانان و پێشکەوتنی کار و بەڕێوەچوونی کارەکان.
نووسـەر، بـەووری بـاس لـەو گەشـتە دەکـا، هـەر لـەو کاتـەی دەگاتـە فرۆکەخانــە و لەلایــەن پــەیمانگای پەرەپێــدانی نێودەوڵــەتی ســوید پێشـوازیان لێـدەکردێ تـا بـەڕێوەچوونی ڕۆژەکـان و مانـەوەیان و درێژەدانیـان بـە گـەڕان و قسـەکردن. لـەم کتێبـەدا، نووسـەر دەڵـێ: بـە کورتی و بە پوختی لەو گەشتەمان هەستمان کرد لە سوید کارەکان بە بەرنامەیــە و هــەموو هەوڵــەکان یــەکخراوە و هــەوڵی بــەکارهێنانی میکـانیزمی نـوێ و داهـاتی بـاش و مەسـەلەی لێپێچینـەوە لـە کارەکـان دەکرێ و لە هەموو دەزگایەک ئاماریان هەیە، هـەروەها گرنگی زۆر بـە منداڵ دەدەن.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان-عێڕاق لەدووتوێی ١٠٤ لاپەڕە پێنج دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە

١١- ئەدەبی فۆلکلۆریی کوردی

توێژەر لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "بەشەکانی فۆلکلۆر وەک بنەمایەکی کەلـەپوور بەشـێکی گـەورەی ئـەدەبی سـەرزارییە، کـەم و زۆر کـورد بــەکاری دێنــێ و پەیوەنــدی بــە ژیانییــەوە هەیــە، چونکــە کــان و سەرچەشمەی ژیانی ڕۆژانەی کورد پێشـان دەدات، بالۆر بێژانی کـورد لە کۆڕی شاییدا، لە دیوەخان و ناو کێڵگە و بۆنە مىللیەکاندا لـە شـین و شـەپۆڕدا بـەکاری ئـەهێنن. لـەم بەشـانەدا کـورد سـوودێکی گـەورەی لـە ڕووی ئایین و سیاسـەت و ئابووری وەرگرتووە.
ئـەم کتێبـە ئـەم باسـانەی تێدایـە: (نەخشـەی فۆلکلۆری کـوردی.. بەشـی یەکەم: پەندی پێشینان و قسەی نەستەقی کوردی، مێژووی کۆکردنەوە و لێکۆڵینــەوەی پەنــدی پێشــینان و قســەی نەســتەقی کــوردی.. بەشــی

دووەم: سەرهەڵدانی پەند و قسەی نەستەق، ڕوخساری پەند و قسەی نەستەق، ناوەڕۆکی پەند و قسەی نەستەق.. بەشی سێیەم: گۆرانی کوردی، ئاوڕدانەوەیەکی مێژوویی، ڕوخساری گۆرانی و کێشەکانی گۆرانی کوردی، ناوەڕۆکی گۆرانی لە شایی و شین و بۆنەکانی تردا.. بەشی چوارەم: کۆکردنەوە و نووسینەوەی ئەدەبی سەرزاریی (لێکۆڵینەوەی مەیدانی)، سوود وەرگرتن لە ئەدەبی فۆلکلۆر و دەوڵەمەند کردنی ئەدەبی نووسراو).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دەزگای موزیک و کەلەپووری کورد لەدووتوێی ١٩١ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە

١٢- یادی ئازیزان

ئەم کتێبە لە چەند وتارێکی سەربەخۆ و تایبەت بە کەسایەتییەک نووسراوە و ئامادەکراوە. بەشێک لەو کەسانەی کە دوکتۆرە شوکریە لەسەری نووسیون، هاوڕێ و دۆست و مامۆستای بوون، بەشێکی تر، لەبوارێکی تایبەتدا خزمەتی بەگەلی کورد و کوردستان کردووە و وەک و سۆز و وەفایەک لەبەرانبەریاندا ئەمەی نووسیوە و زیاتر دەچێتە چوارچێوەی کۆمەڵایەتییەوە.
کتێبی یادی ئازیزان، باسی لە سادق شەڕەفکەندی و هاوڕێکانی، عەلائەدین سەجادی، ئەحمەدی خواجە، پاکیزە ڕەفیق حیلمی، پرۆفیسۆر دوکتۆر ئەورەحمانی حاجی مارف، عەلی فەتاح دزەیی، جەلال تەقی و شوکر موستەفای کردووە، هەریەکە بەشێوەیەک قسەی لەسەر خودی کەسایەتییەکە کردووە، یاخوود بەرهەم و نووسینێکی گەنگەشە کردووە.
بابەتێکی تایبەتی بەناونیشانی (یەکسانی ژن و پیاو لە ڕوانگەی شەهیدی فکر عەبدوڵخالق مەعروف)ەوە نووسیوە، یادێکی بۆ فەرەیدون

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

هادی و محەممەد مەولوودی چیرۆک نووس کردووە. باسی پیربال مەحموود، محەممەدی ماملێ، کەژاڵ و مەرزیە فەریقی کردووە.
هاوکات، چەندین سەرگوزەشتە و بیرەوەری دەگێرێتەوە و لەهەندێ شوێن و نووسیندا، بەگوێرەی پێویستی شیعری گونجاوی شاعیر بەنموونە دەهێنێتەوە و هەریەک لەم نووسینە سەربەخۆیانە، زانیاری تایبەت و کەم بیستراوی سەبارەت بە کەسایەتییەکان تێدایە و بە ئەرشیفێکی گرنگ هەژماردەکرێ بۆ مێژوو. مانەوەی بەشێک لەو ڕووداو و بەسەرهاتانەی کە بەتێپەڕبوونی کات ڕوویداوە، بەڵام بەهەر هۆکارێک بێ، تۆمارنەکراوە و نەبۆتە بەشێکی گرنگ لەمێژوو، بەڵکو تەنیا ڕوویداوە و لەناوچووە و لەبیرنەماوە.
ئەم کتێبەساڵی ٢٠٠٩ لەدووتوێی ١٤٧ لاپەڕە لەلایەن چاپخانەی وەزارەتی کشتوکاڵ چاپکراو و بڵاوکرایەوە.

١٣- ڕۆڵی مارگریت ڕوودینکۆ لە بوژاندنەوەی کەلەپووری کورددا

بە ئاوڕدانەوە لە کاروچالاکی کوردناسەکانی ڕووسیا و یەکێتی سۆڤیەتی جاران، بەتایبەتی لە ئامۆژگاری ڕۆژهەڵاتناسی و نامەخانەی ستالتیکۆڤ-شیدرین ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە کە زانایانی کود ناسی پێش کوردە ڕۆشنبیرەکان کەوتوونەتە کاری ناسینی میللەتی کورد، ئەو زانایانەی کە لە ڕێگەی کار و چالاکییەکانەوە ئاوڕیان لە کورد داوەتەوە، دڵسۆزانە بەرهەم و نووسینەکانیان پاراستووە و هەڵیان گرتووە، چونکە زانیویانە ئەمانە کەرەستەیەکی پڕ نرخ و دەوڵەمەند و بەبەهان، لێکۆڵینەوەی جۆراوجۆریان کردووە، بۆ ئەم کارانە گەنجینەیەکی دەوڵ٘مەندیان لە دەستنووسەکان بەدەست هێناوە هەر لە سەردەمی ڕووسیای قەیسەر و پاسان سۆڤیەت کوردناسەکان کەوتنە پشکنین و گەڕان و ناسینی کورد. بۆ ئەم کارانە سەرەتا هەوڵی

فێربوونی زمان و کەلتووری ئەو میللەتە بوو لە ڕێگەی چەندین مەلا و ئەفەندی و شارەزا فێری زمان بوون و دەسەڵاتی ئەو سەردەمەش پاڵشت و هاریکاری ئەوان بوون لە هەموو ڕوویەکەوە.
ئەم کتێبە تایبەتە مارگرێت ڕوودینکۆ (١٩٢٦-١٩٧٧) یەکێک بووە لە ڕۆژهەڵاتناسە دیار و چالاکەکانی سەددەی ڕابردوو، زۆر نووسینی لەسەر کورد هەبووە بەتایبەتی لە ئەدەبی کلاسیکیدا لەبارەی مەم و زینی ئەحمەدی خانی و سویف و زولێخای سەلیمی سلێمان و شێخی سەنعان و فەقێ تەیران و لەیلا و مەجنوونی حارسی بەتلیسی قسەی کردووە و ڕوانگەی نوێی خستۆتەڕوو، هاوکات ژمارەیەکی زۆر وتاری ئەدەبی و لێکۆڵینەوەی هەیە و ڕۆڵی زۆری هەبووە، لە کۆکردنەوە و بوژانەوەی کۆمەڵی دەستنووس.
ڕوودینکۆ، چەندین بەرهەمی کوردی وەرگێراوەتە سەر زمانی ڕووسی لەوانە (حەکایەتی کوردی، گۆرانی و چیرۆک و داستانی کوردی، پەند و قسەی نەستەقی کوردی و حەکایەتی میللەتی کورد).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٩ لەدووتوێی ١٣١ لاپەڕە لەلایەن چاپخانەی زانکۆی سەلاحەدین چاپکرا و بڵاوکرایەوە.

١٤- نرخ و بەهای لایلایەی دایک لە ئەدەبی فۆلکلۆری کوردیدا

ئەم کتێبەکە ئەم باسانەی لە خۆگرتووە: (داب و نەریتی منداڵ بوون، زەیستان، مامان، شەوە، هۆزەبانە، سورانە، ناونانی منداڵ، چلەی زەیستان، خەتەنەکردن و خەتەنە سووران، گاگۆڵکێ، قسەکردنی منداڵ.. لە بێشکەنانی منداڵ، جۆرەکانی بێشکە (لانک)، بەرووڵانکی (بێشکەی کوردی)، جلوبەرگی منداڵ.. لایلایە (لۆرین)، ڕوخساری لایلایە، شێواز و زمانی لایلایە، ناوەڕۆکی لایلایە، کریگەری و پەیوەندی لانک بە لایلایە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

و لانک و ژەنین.. هەڵپەڕینی منداڵ، هەڵپەڕینی کوڕ، هەڵپەڕینی کچ، پێگرتن یاخود سەرپێکەوتن، وەسف و پیاهەڵدان).
نووسەر، لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "لەو کاتەی دایک منداڵی بووە و کۆرپەکەی گرتۆتە باوەش، سۆزێکی لە ڕادەبەدەری بۆی بووە بە جۆری کە کورد ناوی ناوە (جگەر گۆشە) کە پارچەیەک لە جگەری دایکە و دایکیش هەر لەو کاتەی منداڵی لەناو سکیدا ئاوڵەمەیە (جەنین) لەڕێگەی ڕیخۆڵە و ناوکیەوە وەک بەشێکی جودا نەکراوە خواردنی داوە بە منداڵەکەی.. ئیتر ئەم سۆز و خۆشەویستییە، ئەم ماندوو بوونەی دایک بەرادەی نۆ مانگ، ئەم بەخێوکردن و نەشونومای منداڵە کۆرپەیە تا گەوەر دەبێ و دەیەوێ ژن بێنێت بەسەدان چیرۆک و شیعر لەسەر خۆشەویستی دایک بەرامبەر منالەکەی چ کچ یا کوڕ پێ وتراوە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەدووتوێی ١٤٨ لاپەڕە لەلایەن چاپخانەی زانکۆی سەلاحەدین هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٥- نهێنی ژمارە حەوت

کتێبی نهێنی ژمارە حەوت، (لەبیروباوەڕ و نەریتی گەلان و کورددا) لێکۆڵینەوەیەکی شیکایی-مێژوویی-یە، کە بەشێوەیەکی ورد باس لە ژمارە حەوت کراوە، لەسەرجەم بیروباوەڕ و ئاینەکان و و داب و نەریتی وڵاتان، بەتایبەتی کورد، هاوکات پێناسە و ناساندن بۆ چەند چەمکێک کراوە و بەرەوڕەوی مێژوودا ڕۆیشتووە و بۆ بنەچەی ژمارە حەوت،
کتێبەکە، بەسەر چەند تەوەرەیەک دابەشکراوە، تەوەرەی یەکەم بەناونیشانی ژمارە حەوت لە بیروباوەڕی گەلاندا، کە چەند باسێکی لەخۆگرتووە، لەوانە: بوونی ژمارە حەوت لە کۆنترین نووسراو (داستانی گلگامێش) و ڕەنگدانەوەی لە نەریت و بیروباوەڕی ئایینی

وڵاتانی مسیۆپۆتامیا و لە سەردەمی سۆمەری و ئاشووری و بابلی، تەنانەت لە جیهانی خوارەوەشدا. لە تەوەرەی دووەمدا، باسی ژمارە حەوت کراوە، لە ڕوانگەی پەرستگا و زەقور، ڕەنگدانەوەی ژمارە حەوت لەکاتی منداڵ بوون، پەیوەندی ژمارە حەوت و مانگگیران، ژمارە حەوت و جنۆکە، ژمارە حەوت و سوێند خواردن، ژمارە حەوت و سروشت. هاوکات، ژمارە حەوت لای میسرییەکان و لە کەلەپوری عەرەب و لە هونەری گەلاندا باسکراوە و شرۆڤەی خراوەتەڕوو.
لە تەوەرێکی تردا، باس لە ژمارە حەوت و پێوەندی بە ڕەنگەکان و ژمارە حەوت و خورما و ژمارە حەوت لە ئاینی زەردەشتی و ژمارە حەوت لە بیروباوەڕی ئێزیدیدا و ژمارە حەوت لای ئەهلی حەق و کاکەییەکان و نەورۆز و ژمارە حەوت، باسکراوە. تەنانەت باسی ژمارە حەوت لە شوێن و کەلەپوری کورد و ژمارە حەوت لە ئیدیۆم و قسەی نەستەق و مەتەڵ و گۆرانی و بەیتەکانیشدا هاتووە و لێرەدا خراوەتەڕوو، تەنانەت بوونی ژمارە حەوت لە دیوانی شیعری شاعیراندا و ژمارە حەوت لە ساڵنامەی میللی کوردەواریشدا باسکراوە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەدووتوێی ١٧٦ لاپەڕە لەچاپخانەی زانکۆی سەلاحەدین هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٦- دیاردەکانی سروشت و نەیتی باران بارین و نەباین (وشکە ساڵی) لای کورد

هەر لەکۆنەوە مرۆڤ هەوڵی داوە لەڕێگەی وورد بوونەوە و ڕامان لە گەردوون و دیاردە ڕەگەزەکانی بگات. لێکدانەوەی دیاردەکانی گەلێ مەبەستی بۆ روون کردوینەتەوە کە بۆتە سەرنج دان و فەلسەفەی سەرەتای هزری مرۆڤ و دروست بوونی چەندین پرسیار و وەڵامدانەوە و سەر سووڕمانی لا دروست کردووین. ئەم وەڵامدانەوەیە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بۆتە دڵنیایی بوون و دەربڕینی خولیای پەستاو بوونی دەروونی لە شێوەیەکی بابەتیدا کە ترس و دوو دڵی مرۆڤ کەم بکاتەوە و نەیهێڵێ.
ئەم کتێبە، لەچەند باسێک پێکهاتووە لەوانە (باران لە بیری مرۆڤی دێرین و شێوە ئەفسانەییەکە، سەرچاوەی باران لە هزر و میتۆلۆژی گەلاندا، پەرستنی هەندێک لە دیاردەکانی سروشت، نەریتی خەڵکی بەهۆی سیحر و جادوو، باران بارین بەهۆی مردوانەوە، هەورە تریشقە و بروسکە لە باران باریندا، پەلکە زێڕینە و باران بارین، باران لە پزیشکی میللیدا، ڕەنگدانەوەی باران لە پەند و کەش و هەوادا، باران و سەرچاوەی ناو و زاراوە، باران نەبارین (وشکە ساڵی) لە نەریتی کۆنی کوردەوارییدا (پێش ئیسلام)، هاوکات چەندین باسی تری سەبارەت بە باران و بووکە بەباران و نوێژە بارانەی تێدایە. کە بەشێوەیەکی ورد، ئەم باسانە خراوەتەڕوو و گەنگەشەی لەسەر کراوە و نموونەی لەسەر هێندراوەتەوە و لەهەندێ شوێندا، شیعر وەک و گوزارشت لە باسەکە دانراوە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی جەمال عیرفان، لەدووتوێی سەد لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٧- گەڵاڕێزانی دڵ

ئەم بەرهەمە هەموو ڕاز و نیازی ناوەوەی ئافرەتێکی کوردە، کە لە کات و ساتە جیاوازەکانی تەمەن بەپێی هەڵچوونەکان و بینینی شتە چەوت و ڕاستەکان هەڵقوڵان و نووسراون. ئەمانە هەمووی بە پێی پێویست تەتەڵە و سەرکۆزەرم کردون و هەڵم بژاردوون. زۆر لە بابەتەکان بە جورئەتەوە هەستە پەنگخواردووەکان دەربراون. چونکە خۆشەویستی لە ناخی هەموو مرۆپێکدا هەیە، هەر بۆیە ئەو خۆشەویستیە سەرەتا و کۆتایی ژیانە و سەرچاوەی بەختەوەرییە و

ڕووبــاری ئازارەکــانە، کــۆرپەیەکە لە نــاخی هەمــووان دا دەژی و هەمووشـمان بەدوای سـۆزێکی پاک بێگەرد و بێ وێنەدا دەگەڕێین و خۆشەویستی تیا دەدۆزینەوە.

ئەم کتێبە، لە چل و حەوت باس پێکهاتووە، لەوانە (من ئازادم..!، جوانی ڕووخسـار و جەوهەری مرۆڤ، یا تەنیا جوانی ڕووخسـار، تۆ چیت؟ کێیت! ئەی ژن!، هێشتا لەیادم نەچووی، کە دێیتەوە!، گفتوگۆیەک لەگەڵ نەناسراوێکدا، من چیم و کێم؟ من مێینەم و هەم، کە خاوەن دەسـەڵاتم پاشـکۆیەتی لە پـای چـی؟، چـارەنووس یـا وڕێـنە، ئـافرەت و بـاوەڕ بەخۆبـوون..!، هەنـدێ لە غەمـی خێزانـی ئـاوارە، فەلسـەفەی تێگەیشـتن، لەیەک گەیشتن، ئیرەیی (غیرەی) پیاو، هەڵەی دایکێک، ژن و مێردایەتـی و زمانی شیرین، بەختیاری ژن و مێرد، توڕەیی و ڕق ئەسـتووری پیاو لە دوونیـادا هەریەکە، دڵـی هەمـوو دایکێـک وەک یەکە، کەی دێیـتەوە، دڵەڕاوکێــی ئــافرەت، بەداخەوە دیــاردەی کــچ فرۆشــتن هەر مــاوە، بەختیاری لە خۆشەویستیدایە، هەژاری، نەبوونی، قوربـانی و دڵسـۆزی ئافرەتی کورد، چوار دەستە خوشک و هـاوڕێ، ئەورۆز و بیرەوەری و تێگەیشتنم).

ئەم کتێـبە سـاڵی ٢٠١٥ لەدووتـوێی ١٣٨ لاپەڕە پێـنج سـەد دانەی لـێ بڵاوکرایەوە.

١٨- ختووکەی دڵ

ئاشـکرایە لە دێـر زەمـانەوە، شـیعر پانتـاییەکی گەوەری لە مێـژووی ئەدەبدا، داگیرکـردووە. زۆرینـەی ئەدیبـانیش سـەرەتای نووسـینیان بە شیعر دەست پێکردووە، خەم و ژانەکان و خۆشی و شـادی ژیانیـان بە شـیعر دەربڕیـوە شـیعر هەژانـدوونی.. هەربـۆیە ئەم بابەتـانەی کە دەیخـوێنیتەوە و نـاوم نـاوە ختـووکەی دڵ ڕێککەوت وای خواسـتووە،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خەیاڵ، سۆز و هەژان و وڕێنە بە وشە و هزر و ناخم بکات..
هەرچەندە، من شاعیر نیم، بەڵام جاری وا هەیە بیرۆکەیەک دەرگای دڵ و هزرم دەگرێتە، ناخم داگیر دەکات. بەرهەمێک لە دایک دەبێ و زۆرینەی حەزەکان، خەیاڵەکان، بوونەتە بیرۆکە و شیعر لە دایک بووە.
ختووکەی دڵ، لە بیست و چوار شیعری جیاواز و جۆراوجۆر پێکهاتووە، کە ئەمانەن (سووتان، ختووکەی دڵ، خۆزگە، عەشق، ئەمشەوە، کۆچ، غوربەت، وڕێنە، ڕازێک، تەنیایی، ترس، باوکی زارۆکانم، خەو، تۆ چیت!، من ئەوەم، تۆ، چەژنی ڤالانتاین، هیواخواز، بۆ ئەو دایکەی هەم باوک و هەم دایک بوو، ڕزگارکردنی کەرکووک، ژیانی غوربەت، شەڕ، پێشمەرگەی قارەمان لە چیاکان سۆپەرمانە).
نووسینی شیعرەکان، هەریەکە لە کات و سەردەمی جیاوازدا نووسراوە و لە هەستێکی تایبەتەوە سەرچاوەی گرتووە، بەشێک لە شیعرەکانیشی لە ژیانی خۆیدا ڕوویداوە، بەنموونە شیعری بۆ ئەو دایکەی هەم باوک و هەم دایک بوو، لەو کاتەی شەکراو لە مۆسکۆ خەریکی خوێندنی دوکتۆرا بوو، باوکی کۆچی دوایی کردووە، لەدوای گەڕانەوەی تەنیا دایکی سەرپەرشتی کردوون، لەیەک کاتدا، دایک و باوک بووە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٥ لەدووتوێی شەست و چوار لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٩- تەمەنێک لە چالاکی و ڕێزلێنان

لەسەر داخوازی ژمارەیەک مامۆستای بەشی کوردی زانکۆی سەلاحەدین بڕیاردرا لە کەشێکی تایبەتدا خەڵات و ڕێزلێنان بە پرۆفیسۆر دوکتۆرە شوکریە ڕەسووڵ ببەخشن، لەپای ئەو خزمەتە زۆرەی کردوویەتی، لەدوای لاری نەبوونی سەرۆکی زانکۆ، دەستکرا بە ئامادەکارییەکان بۆ مەراسیم لە بیست و هەشتی نیسانی ساڵی ٢٠١٥دا.

لەم کتێبەدا، کۆی گشتی وتە و بەخێرهاتنەکانی لەمەراسیمدا خوێندراوەتەوە، خراوەتە بەرچاوی خوێنەران، لەوانە: وتەی سەرۆکی زانکۆی سەلاحەدین، وتەی سەرۆکی لیژنەی مەراسیمی ڕێزلێنان، وتەی ئەمیدناری گشتی خانمانی کوردستان، وتەی مەلبەندی گشتی یەکێتی نوسەران، وتەی یەکێتی نووسەرانی کورد/لقی هەولێر، وتەی فاکەڵتی زمان/زانکۆی سلێمانی، وتەی بەشی کوردی/زانکۆی دهۆک، وتەی بەشی کوردی/ زانکۆی کۆیە، خوێندنەوەی شیعر و گوێگرتن لە پارچە مۆسیقایەک، وتەی فاکەڵتی زمان/ زانکۆی سۆران، وتەی زانکۆی لوبنانی/فەڕەنسی و وتەی پەرلەمانتار تاران تەحسین. هاوکات، چەند بروسکە و پیرۆزباییەک خوێندراوەتەوە و لەکتێبەکەدا نووسراوە، لەوانە: وتەی مەکتەبی پەیوەندییەکانی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی/هەولێر، وتەی وەزیری پەروەردە، وتەی سەرنووسەری گۆڤاری ڕامان، وتەی بەڕێوەبەری گشتی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی ژنان، وتەی کەسایەتی قادر جەبار، وتەی مامۆستا جوان خاڵس، بروسکەی ئاسۆ عومەر سوارە و لەکۆتاییدا وتەی دوکتۆرە شوکریە ڕەسووڵ دانراوە.

لە کتێبی تەمەنێک لە چالاکی و ڕێزلێنان بەشێوەیەکی ورد، ژیاننامە و بیبلۆگرافیا و کارو چالاکییەکانی شەکراوی تێدا باسکراوە و نێوی تۆژینەوە و کتێبە بڵاوکراوەکانیشی تێدایە.

لەدوای پەنجا لاپەڕەوە، ئەلبوومی وێنەکانی ناوبراو بەگوێرەی تەمەنی دەست پێدەکات، لە قۆناغی سەرەتاییەوە تا خوێندنی ناوەندی و دواناوەندی و زانکۆ، تەنانەت وێنەی کاتی خوێندن و وەرگرتنی بڕوانامەی دوکتۆرا لە یەکێتی سۆڤیەت بوونی هەیە، تا تەمەنی ئێستا. لەدواتردا، ژمارەیەک وێنەی بنەماڵەکەی تێدایە لەوانە: دایک، باوک، برا،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خوشک و منداڵەکانی. هاوکات، چەند وێنەیەکی کاتی تاوتوێی کردنی نامەی ماستەر و دوکتۆرای تێدایە. لەگەڵ وێنەی چەندین کەسایەتی و هاوڕێکانی و وێنەی ڕۆژی مەراسیمی ڕێزلێنانی.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٦ لەدووتوێی ١٢٧ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٠- خۆسوتاندنی ئافرەتان بە ئاگر

هۆکار و چارەسەر- لێکۆڵینەوەیەکی شیکاری

ئەم کتێبە ئەم بابەتانەی لە خۆگرتووە: (تەوەری یەکەم: توندوتیژی، سوتان، خۆسوتاندن بە ئاگر، پێناسەی خۆسوتاندن.. تەوەری دووەم: ئاگر و پیرۆزی ئاگر، زاراوەی ئاگر لە ناو کولتووری کورددا، ئاگر.. تەوەری سێیەم: ئاگر وەک کولتور و هزری ئاینی و داب و نەریت لای هەندێ لە نەتەوەکانی ڕۆژهەڵات، ئاگر و پیرۆزی ئاگر لە ئایینەکانی میسرایی، بەهدینی، زەردەشتی و ئیزدیدا، ئاگر لە باوەڕی بەهدینی، ئاگر لە زەردەشتیەکان.. تەوەری چوارەم: خۆسوتاندن لە نێوان هزری ئایینی و واقعدا.. قۆناغی یەکەم: قۆناغی دوای ڕاپەڕین ١٩٩١-٢٠٠٩، قۆناغی دووەم: قۆناغێکی نوێ ساڵانی ٢٠١٠-٢٠١٦.. تەوەری پێنجەم: هۆکارەکانی خۆسوتاندن، گرفت و هۆکارەکان لە چەند چیرۆک و گێڕانەوەدا، خۆسوتاندنی سیاسی، ڕێگاکانی چارەسەری خۆسوتاندنی ژنان و کچان، ئەنجام). لە کۆتایی کتێبەکەدا پێشنیار بۆ ئەو کێشە و ڕووداوانە خراوەتەڕوو.
نووسەر، لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "لەدوای ڕاپەڕین، ڕەوشێکی نالەبار، لە ڕووی کۆمەڵایەتی و سیاسییەوە بەسەر کورددا هات، گۆڕانکارییەکان خێراتربوون کە کاریگەری لەسەر کولتوری کورد دروست کرد، ئازادییەکان بەر قەراربوو.. کێشەی بەرکەوتەی کولتور و

سەردەمی نوێ توندوتیژی لێ کەوتەوە بە تایبەتی کێشەکان ڕووبەڕووی ئافرەتان بووەوە کە داوای مافە زەوت کراوەکانیان دەکرد، کێشەکانی توندوتیژی و ستراتیژییەکانی ئافرەتان بووە هۆی ئاوڕدانەوە لەو ئافرەتانەی کە ڕووبەڕووی توندوتیژی ببوونەوە، کێشەکانی ئافرەتان بووە (دیارە)یەکی جۆراوجۆ، لە (کوشتن، کوشتن لەسەر ناموس، سوتان، خۆسوتان، سوکایەتی و گاڵتە پێکردن) بە زەقی دەبینران، دەنگی ناڕەزایی و خۆپیشاندان لەلایە ڕێکخراوەکانی حیزبی و ڕێکخراوەکانی مەدەنی بەرزبووەوە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژ بە ئافرەتان لەدووتوێی هەشتا لاپەڕدا بڵاوکراوەتەوە

٢١- زەینەب خان کچە کورد (١٩٠٠-١٩٦٣)

خانمە شاعیری پێشەنگ لە خەبات و کۆڵنەداندا
ئەم توێژینەوە لەبارەی شاعیری کۆیی کچە کوردەوە ئەنجام دراوە، کە دەکاتە خوشکی دڵداری خاوەن مارشی نەتەوەیی ئەی ڕەقیب، توێژەر زۆر بەوردی ئیشی لەسەر ئەم بابەتە کردووە و لەسەرجەم ڕەهەندەکانەوە باسی لێوەی کردووە.
کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە: (بەشی یەکەم: ژینگەی زەینەب خان، ڕۆڵی دایک، ڕۆڵی باوک، ڕۆڵی براکانی زەینەب خان، وێنەی زەینەب خان و دڵدار، شووکردنی زەینەب خان، وێنەی فازڵ و خاتوو زین، ڕۆشنبیری زەینەب خان.. بەشی دووەم: ناوەڕۆکی شیعرەکانی زەینەب خان، پاشخانی ڕۆشنبیری و هۆشیاری زەینەب خان، شیعری شانازی و ستایش، شیعری ئاینی، خۆشەویستی نیشتیمان، خۆشەویستی بۆ کۆیە، خۆشەویستی بەرامبەر بە هەولێر، خۆشەویستی بەرامبەر

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کەرکووک.. بەشی سێیەم: ئاوڕدانەوەیەکی خێرا بە مێژوو و باری کۆمەڵایەتی و سیاسی سەردەمی شاعیر.. بەشی چوارەم: باری سیاسی و ڕۆشنبیری هەولێر لە سییەکانی سەدەی بیستەمدا، دامەزراندنی کۆمەڵە و پارتی سیاسی لە هەولێر، هەڵوێستی شاعیر بەرامبەر داگیرکردنی کوردستان لەلایەن ئینگلیزەوە.. بەشی پێنجەم: بەرەنگاری لە شیعرەکانی زەینەب خان لە چلەکانی سەدەی بیستەمدا، خۆشەویستی نیشتیمان، خەبات و تێکۆشان، خەباتی هاوبەش (ژن و پیاو)، سەربەخۆیی، پێشمەرگە، شەهید، ئاڵای کوردستان، کۆڕەوی بارزانی بۆ سۆڤیەت و گەڕانەوەی، ئامۆژگاری، ئیمان و باوەڕ، خوێندن و فێرکردن، پێشکەوتن، هەوڵ و تێکۆشان، ئازایەتی، ڕۆڵی عەقڵ، هەستی شاعیر بەرامبەر داگیرکەر، یەکگرتن و یەکڕیزی، خیانەت، پەروەردە و فێرکردن و خۆشەویستی.. بەشی شەشەم: ناوەڕۆکی شیعرەکانی زەینەب خان لە سالانی پەنجاکانەوە تا سەرەتای شەستەکان، شیعری سالانی پەنجاکان، شیعری سالانی شەستەکان، شیعری بۆنەکان، چوارین، شیعری ئاینی، شیعری سیاسی، بابەتی خیانەت، شارەزایی لە شیعری کلاسیکی و نوێ، ئازادیی ژنان، خەباتی لاوان، قەدەغەکردنی هاتوچۆ، گەشبینی لە شیعرەکانی شاعیردا، هیوا و گەشبینی، گەشبینە بە ژنی کورد، تێکۆشان و هۆشیاری و کۆڵنەدان، بە کوردستان دڵخۆش و سەربەرزە، پشتیوان بە خودا و بە هیوای پارتی هیوا، خۆڕاگری، گەشبینی بە بەهار بە هەتاو و بە ڕووناکی، ڕوانینە ژیان بە لێوی پڕ زەردەخەنەوە، کورد ناتوێتەوە، بە پێکەنین و قاقا بەرەو مەرگ دەچێ، سەرکەوتن و نەترسان، شەرەفی گەورە لە ڕێی ئازادییان، بەرامبەر بە خاک (عاشقبوون) بۆ جوانی و خۆشەویستی

نیشتیمان و شانازیکردن پێوەی، ئازادی لە خەباتی شەهیدانە، هەوای ئازادی و کۆڵنەدان، پێشەنگی ژنانی کوردەواری و دەنگی ئازادی).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ٢١٥ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٢- خوێندنەوەی نوێ دیدی نوێ

پڕۆژەی ڕێکخراوی نواڵە بۆ ڕاگەیاندن بەهاوکاری فەرمناگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان
بابەتەکانی ناو ئەم کتێبە کۆکراوەی دوو سیمیناری دوکتۆرە شوکریە و هێمن ڕەفیقی لەخۆگرتووە، کە بۆ پڕۆژەی (دیدی نوێ.. خوێندنەوەی نوێ)ی بۆ بەندکراوانی بەڕێوەبەرایەتی چاکسازی ژنان و نەوجەوانانی سازکردووە.
لە بەشێکی سیمینارەکەدا، دوکتۆرە شوکریە دەڵێ: باسی هەندێ ئافرەتتان بۆ دەکەم کە مێژوویەکی پڕ سەروەریان لە مێژووی هاوچەرخدا تۆمارکردووە و بوونەتە ناوێکی گەشاوە و خەڵک و وڵاتی خۆیان و ژینگەی لەدایک بوونیان شانازی بە خەبات و کردار و هەڵسوکەوت و چالاکییەکانیان دەکەن، لە ناو کوردستان گەلێ ژنی ناودارمان هەیە کە هەریەکەیان لە ڕێگەی بنەماڵەکەیانەوە دەوری خۆیان هەبووە و جێ پەنجەیان لە مێژووی کورددا دیارە بۆ نموونە: (مەستوورەی ئەردەلانی، عادیلە خانی جاف، حەپسەخانی نەقیب...).
ئەم دوو سیمینارە لەلایەن هەڵبەست ساڵح شێروانی ئامادەکراوە و چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

وەرگێڕان

٢٣- عادات و رسووماتنامەی اکرادیە داب و نەریتی کورد

مەلا مەحموودی بایەزی (١٧٩٧-١٨٦٧) زیاتر لە دوو سەدەیە کتێبی عادات و رسووماتنامەی اکرادیە، نووسیوە. لەئەمڕۆشدا نرخ و بایەخێکی گەورەی لە بواری کۆمەڵناسی و ئەنتۆگرافی و ئەنسرۆپۆلۆژیادا هەیە. ناوبراو، دەستێکی باڵای لە نووسینی پەخشان و کەلەپووری کوردیدا هەبووە و دەیان بەرهەمی تری نووسیوە، تەنانەت سێ فەرهەنگی (کوردی-فەڕەنسی)، (کوردی-ڕووسی)، (کوردی-ڕووسی-فەڕەنسی) هەبووە. هاوکات، ژمارەیەکی زۆری دەستنووس هەبووە.

ئەو کتێبە، ئەو پێشەکییەی تێدایە، کە لەکاتی وەرگێرانی بۆ سەر زمانی ڕووسی لەلایەن ڕۆدینکۆوە نووسراوە، هاوکات دەقی دەستنووسەکەی مەلا مەحموودی بایەزدی تێدایە، کە ١٢٩ لاپەڕەیە.

ناواخنی کتێبەکە زیاتر تایبەتە بە داب و نەریتی کورد، نووسینی کتێبەکە، زیاتر شێوازی ئەتەکێت- مامەڵە کردن مرۆڤ لەگەڵ یەکتری نیشاندەدات، لەگەڵ ئەو کولتوور و شێوازی ژیانەی لەنێو کوردا باو بووە، تەنانەت چەندین نموونەی کوردەواری دەهێنێتەوە و دەڵێ: (هەموو تیرەیەکی کورد گۆرانی بێژی تایبەتی خۆی هەیە و لە تیرەیەکی تر گۆرانی بێژ بۆ شایی ناهێنن، شایی کوردان سێ تا حەوت ڕۆژ ئەخایەنێت، ئەمەش بە پێی توانانی خاوە شاییەکەیە.. لە شاییدا بووک و زاوا دێن و ئەیانخەنە ناو شاییەکە وەکوو ئەوان هەڵدەپەڕن و ستران دەبێژن).

لەکۆتاییدا، لیستی ناوی جوگرافی و بنچینەکان و لیستی زاراوەکانی خراوەڕوو و شرۆڤەکراوە.

ئەم کتێبە لەلایەن مەلا مەحموود بایەزیدی نووسراوە و م.م. روودینکۆ وەریگێراوەتە سەر زمانی ڕووسی، لەدواتردا لەلایەن شوکریە ڕەسووڵ، خراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ١٩٨٢ چاپکراوە، ساڵی ٢٠١٥ بۆ جاری دووەم لەلایەن ناوەندی مێژوویی جەمیل ڕۆژبەیانی، لەدووتوێی ٢٣٨ لاپەڕە حەوت سەد و پەنجا دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٤- کۆمەڵە ڕازێکی منداڵان

ئەم کتێبە چواردە چیرۆکی لە خۆگرتووە، کە ئەمانەن: (گوڵ، ئالونوشکە و ئیڤانۆشکە، کچۆڵە و .. قووەکان، ناسکۆڵە، هیوا، مانگا، ئاگر کەوتنەوە، چۆن منداڵەکە لە دارستانەکە تووشی ڕەشەبایەکی توونـد بوو، پورم بۆی گێڕامەوە چۆن فێری دروومانی کردم؟ بابەیاگا، کچە بەفرینە، مەلۆتکە، مامۆستا کەمان، پیرەژن و پیرەمێرد).
ئەم چواردە ڕاز بۆ منداڵان نووسراوە، کە کۆمەڵە ڕازێکی سەرزاری میللی و هەندێکی تریشیان زادەی بیری ئەدەبیەکان نووسراوە. نووسەر لەو کتێبەدا ئاماژە بەوەدەدا کە هەندێ لەو ڕازانە لەبەرئەوەی ناوەکانیان لەگەڵ زمانی کوردیدا ناگونجێ کردومانە بە کوردی و هەندێکی دیکەشیانمان گۆڕیون و ناوی کوردیمان لەجێگای داناوە.
ئەم لەلایەن دوکتۆرە شوکریە ڕەسووڵەوە کۆکراوەتەوە و لە زمانی ڕووسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ١٩٨١ لەلایەن چاپخانەی الحوادث لەدووتوێی شەست و هەشت لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە.

٢٥- گەنجینەکانی کەلەپووری کورد لە خەزێنەکانی پترسبورگدا

لەبنەڕەتدا، نووسەری ئەم کتێبە کوردە، بەمەبەستی ئاشنا بوون و زیاتر گرنگیدانی وڵاتان بەتایبەت ڕووسیا، ئەم کتێبەی بەزمانی ڕووسی نووسیوە. لەدوای بڵاوکردنەوەی کتێبەکە بە زمانی ڕووسی، ئەو بەش

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

و باسانەی پێوەندی ڕاستەوخۆی بەکوردەوە هەیە، خراوەتە سەر زمانی کوردی.
ئەم کتێبە چەند باس و بابەتی لەخۆگرتووە، کە تایبەت بەکورد و کوردستان، لەوانە باسکردن و سەگوزەشتەی قەڵای دمدم و خانی لەپ زێڕین، مەحموودی بایەزدی لەنێو کەلەپوور و کەلتووری کوردیدا، کە یەکێکە بووە لەو کەسانەی ڕۆڵی گرنگی هەبووە، لە هاوکاری و یارمەتیدانی ڕۆژهەڵاتناس و کوردناسان، بەتایبەتی ئەلێکسەندەر ژانا. ئەفسانەی خۆشەویستی شیرین و فەرهاد لە ئەدەبیاتی گەلانی ڕۆژهەڵاتدا باسکراوە و بناغەی گەشەسەندنی کولتووری کوردیش خراوەتەڕوو. باسی گەنجینە و کەلەپووری کوردی کراوە، لە خەزێنەکانی پترسبورگدا، کە بە سەدان و هەزارەها دەستنووس و نووسینی کوردی بوونی هەیە، لەوانە بەرهەمی ئەدەبی کلاسیکی و تێکەستە فۆلکلۆرییەکان و بەرهەمە زمانەوانی و مێژوویی و ئەتنۆگرافی.
لە کتێبەکەدا، چەندین باسی تر پەیوەست بە ڕۆژهەڵاتناسان کراوە، وەک مینۆرسکی و یوسیف ئوربیلی، بەوردی زانیاریان لەبارەیەوە خراوەتەڕوو، سەبارەت بە خۆیان و گەشتەکانیان بۆ کوردستان و کارەکانی کردوویانە. ئەمانە و چەندین باسی تر، سەبارەت بە ئەفسانە و داستان و چیرۆک و کەلەپوور و ئەدەبیاتی کوردەواری خراوەتە بەرباس.
ئەم کتێبە بە زمانی ڕووسی لەلایەن جەودەت هوشیار نووسراوە، لەدواتردا وەرگێردراوە بۆ سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٥ لەدووتوێی ٢٣٤ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٦- کۆمەڵە چیرۆکێکی بێگانە

ئەو چیرۆکانەی لەو کتێبەدا هاتووە، کۆکراوەی ژمارەیەک چیرۆک و حەکایەتە، کە زۆربەیان لە زمانی ڕووسییەوە وەرگێردراون بۆ سەر زمانی کوردی و بڵاوکراونەتەوە، لەبەرانبەر هەر چیرۆکێک ناوی نووسەرەکەی نووسراوە. وەرگێرانەکان بۆ کاتی جیاجیا دەگەڕێتەوە و چیرۆکەکان هەمووی ڕووداو و پەند و ئامۆژگارین و وانەی ژیان فێری نەوەکان دەکات، لە پشت هەندێ چیرۆکەوە ڕووداوی ڕاستەقینەی ژیان دەخوێنیتەوە.. حەز و ئارەزووەکان، لە دونیای پڕ ئارەزوو خەیاڵ، هیوا، بزەی ژیان، خۆشەویستی، سەرکەوتن دەفڕن و جارێکی تر مەستی خوێندنەوەی دەبنەوە.

لێرەدا نێوی ئەو چیرۆکانە دەنووسین، کە لە کتێبەکەدا هاتووە، هاوکات نێوی نووسەرەکەی لە تەنیشتی دەنووسین، ئەو چیرۆکانەی کە نێوی نووسەرەکەیان دیار نییە، تەنیا دەنووسین لە چ زمانێکەوە وەرگیراوە، (نامەیەک، یوری ڕێختر) (ڤانکا، ئانتوان چیخۆف) (تانیا، ڤێ ئەردە ماتسکەڤا) (دەبێ و نابێ، لەڕووسیەوە) (سێ گوڵ، لەڕووسیەوە) (فیلی پۆک، ل.ن.تۆڵستۆی) (بێچووە پشیلە، ل.ن.تۆڵستۆی) (شێر و مشک، ل.ن.تۆڵستۆی) (دوو هاوڕێ، ل.ن.تۆڵستۆی) (فیل، ل.ن.تۆڵستۆی) (باپیرە و کوڕەزاکەی، ل.ن.تۆڵستۆی) (کچە شازادەیەکی گچکۆڵە، ئەیوب مەنسوور) (دوو هونەرمەند، لەڕووسیەوە) (ئەفسانەی چیای ئۆڕاڵ، لەڕووسیەوە) (مرۆڤ سەردەکەوێت، ڤبۆچارنیکۆڤ) (ئەفسانەی فەڕشێک، لەڕووسیەوە) (ساڵی تازە و نوکتەیەک، ب. لاسکینا) (دوو نوکتەی ڕووسی، لەڕووسیەوە) (ڕۆژی لە دایک بوونم، لەڕووسیەوە) (بلوێر ژەن و مشکەکان، لە عەرەبییەوە) (هەشت جار

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دایکم درۆی لەگەڵ کردم، لە عەرەبییەوە) چۆلەکە، ئی. س تورگینێڤ) (گەمژە، ئی. س تورگینێڤ).
ئەم کتێبە لەزمانی ڕوسییەوە وەرگێردراوە بۆ سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٥ لەدووتوێی حەفتا و هەشت لاپەڕ، پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

سۆزان جەمال

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

سۆزان جەمال

سۆزان جەمال، ساڵی ١٩٧٤ لە سلێمانی لە دایک بووە، قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی هەر لەوێ تەواو کردووە، لە ساڵی ١٩٩٦ بەشی بایۆلۆژی زانکۆی سەلاحەدینی تەواو کردووە. لە ساڵی ١٩٩٤ـەوە دەستی بە نووسین و وەرگێڕان کردووە. ساڵی ١٩٩٧ تا ٢٠٠٥ لە زانکۆی سلێمانی کۆلیژی زانست بەشی بایۆلۆژی مامۆستا یاریدەدەر (موعیدە) بووە. ساڵی ٢٠٠٥ لە دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سەرەتا وەک ئەندامی ستافی نووسین و دواتر وەک سکرتێری نووسین لە گۆڤاری زانستی سەردەم کاری کردووە. لە ساڵی ٢٠٠٩ـەوە بووە بە سەرنووسەری گۆڤارەکە، تا ساڵی ٢٠١٥ و دەرچوونی دوا ژمارەی زانستی سەردەم. ساڵی ٢٠٠٥ تا ٢٠١٢ ئەندامی ستافی نووسینی گۆڤاری تەوار بووە. هەروەها، چەند ساڵێک لاپەڕەی زانستی بۆ هەفتەنامەی زانکۆ و ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ ئامادە کردووە. لە چەندین گۆڤار و ڕۆژنامەدا بابەت و وتاری دەربارەی کێشەکانی ژن و کۆمەڵگە و سایکۆلۆژی و پەروەردەی منداڵ و بابەتی زانستی، بڵاوکردۆتەوە.

سۆزان جەمال، ئەم کتێبانەی وەشانکردووە (ژن لەبەردەم قەیرانەکاندا، سایکۆلۆژیی منداڵ، ڕووەکەکان، سایکۆلۆژی و ڕۆشنبیریی منداڵ، سایکۆلۆژی و مێیەتی، لەگەڵ سایکۆلۆژیادا، پەیوەندییەکانی ژن، ژن لە سەردەمی دیموکراسیدا، باخچە نهێنییەکە، ڕۆژنامەگەری و

ڕۆژنامەنووسی هاوچەرخ، سایکۆلۆژیای ژیانی هاوسەریێتی، من هەم من شەڕانگێزم، خۆشەویستی و وزەی دەروونی، کۆئەندامی هەرس، چارەسەری سروشتی بۆ؟، نەخۆشی شەکرە، خۆکوشتن، یەک ملیۆن پرسیار و وەڵام دەربارەی سێکس -دوو بەرگ-، خەونە سێکسییەکان، سێکس و دەروون، ڕەوشی ژن لە ئیسلامدا).

نووسین

١- ژن لەبەردەم قەیرانەکاندا

ئەم کتێبە، ژمارەیەک وتار دەربارەی ژنی کورد دەخاتە ڕوو، کە چەندەین کێشە و گرفتی کۆمەڵایەتی هەیە و ئاستەنگن لە بەردەم کرانەوە و ئازادیدا کارەکتەریێکیان لێ دروست کردووە کە هەمیشە خۆی لە سەنتەردا نابینێت، هەمیشە خۆی و خەون و هیوا و هەست و هەموو وجودی خۆی دەخاتە دوای ڕازیبوونی باوک و برا و دواتر هاوسەر و منداڵەکانی، ژنی کورد بەردەوام بە شێوەیەک مامەڵەی لەگەڵ کراوە وەک کەسێکی نوقسان، کەسێکی نەخۆش، کەسێکی بێ توانا کە هەردەم پێویستی بەوانی دیکە بێت بیپارێزن، بەرگری لێبکەن، لە جیاتی ئەو بڕیار بدەن وەک هۆکارێک بۆ خزمەت و تێرکردن و چێژوورگرتن لێی بڕوانن، ژنی کورد کاراکتەرێکە بە تەبیعەت و فترەت لاواز نییە، بەڵام لاواز کراوە کەسێتی ژن کە بوونیادێکی کۆمەڵایەتییە و ژینگە بەشی گەورەی دادەڕێژێت، بەئەسەفەوە دەڵێم شێوێنراوە، ژن تەنانەت لە خۆی، لە هەست و غەریزە خۆڕسکەکانی خۆی سڵ دەکاتەوە.

ئەم کتێبە، وەکوو دیاریی بۆ یادی هەشتی مارت -ڕۆژی ژنان- پێشکەش کراوە، کە بە شێوەیەکی گشتی باس لە دۆخی ژن و کێشە و کاریگەری کولتووری باوی کۆمەڵگە بۆ سەر ژیانی ژن و کار و

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

چالاکییەکـانی دەکـات، سـەرجەم و خـاڵ و لایەنەکـان و فاکتەرەکـان دەخـــاتەڕوو، بـــۆ گەیشـــتن بە واقعێکـــی مرۆڤدۆســـتانە، لەپێنـــاو بەدیهێنـــانی کـــۆمەڵگەیەکی یەکیســـانی نێـــوان دوو ڕەگەزی هـــاوژینی بەختەوەری.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لە دووتوێی سەد لاپەڕە چوار سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- سایکۆلۆژیی منداڵ

ئـەم کتێبـە، چەنـد لایـەنێکی سـایکۆلۆژی منـداڵ بـاس دەکـات بـە پشـت بەسـتن بـە کۆمـەڵێک سـەرچاوەی زانسـتی و سـوود وەرگـرتن لـە ئەزموونی ژیانی تایبەتی وەک دایک. ئـەم کتێبە بە زمانێکی سادە و ڕەوان نووسراوە، چونکە پەیامی سەرەکی کتێبەکە بە گشتی ئاڕاستەی دایک و باوک کراوە کە دەشێ سەر بە چین و توێژی کۆمەڵایەتی و ڕۆشـنبیری جیـاواز بـن، تـا بـەرچاو ڕۆشـنییەکی زیاتریـان هـەبێت سـەبارەت بـە سـایکۆلۆژی منـداڵ و بتـوانن لـە پـەروەردەکردن و تێگەیشتن و مامەڵەکردن لەگەڵ منداڵەکانیاندا سوودی لێ وەربگرن.

ئەم کتێـبە لە ژمـارەیەک بـابەتی سـایکۆلۆژی منـداڵ و پەروەردە پێکهاتووە، لەوانە:

کاریگـەری ڕۆشـنبیری لەسـەر گەشـەی مـەعریفی منـداڵ. ڕۆڵـی پـەروەردەی جـوانی لـە گەشـەی کەسـێتی منداڵـدا. زمـانی منـداڵ و پەیوەندی بە گەشەی جووڵەییەوە.

– گەشەی دەروونی منداڵ. گەشەی زیرەکی منداڵ. خەیاڵی منداڵ. منداڵ و یەکـەم ڕۆژی چوونـە قوتابخانـە. مامەڵـەی خێـزان و مـافی منـداڵ. هاوبەشیکردنی دایک و باوک لە پەروەردەکردنی منداڵدا. ڕەفتاری دزی

لــە منداڵــدا. شــەڕانگێزی منــداڵ. پــەروەردەی دروســت بەرامبــەر بــە کەللەڕەقی منداڵ.

پێشەکی ئەم کتێبە لە لایەن فواد قەرەداغی نووسراوە و ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن بەڕێــــوەبەرایەتی چــــاپ و بڵاوکــــردنەوەی ســــلێمانی، لەدووتوێی ١٦٠ لاپەڕ، هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- ڕووەکەکان

ڕووەکەکان کتێبێکی زانستییە، هۆکاری هاندەر بۆ دانانی ئەم کتێبە، پێویستی خوێندکارانی بەشی بەربوومی کۆلیجی کشتوکاڵ بوو کە پێویستیان بە سەرچاوەی کوردی بووە لە وانەی پۆلێنزانیدا، تا ئەم ســــاڵانەش، خوێنــــدکارانی کــــۆلیژی کشــــتوکاڵ وەک یەکێــــک لە سەرچاوە سەرەکییەکانی وانەی پۆلێنزانی پشتیان پێ دەبەست. ئەڵبەتە بۆ خوێنەری ئاسایی، کە خوێندکار نەبێ کتێبێکی سەرنجڕاکێشە، چونکە بە وردی بەهای خۆراکی و سوودی هەر یەک لەو سەوزە و میوانە خراونەتە ڕوو کە لەم کتێبەدا باس کراون.

ئەم کتێــبە بە بــابەتی پــۆلێنکردنی دار ودرەختەکــانی کوردســتان دەست پێدەکات، پاشان چەندەها جۆری جیاواز لە میوە و سەوزە لەم ڕووەوانەوە باسکراون: پۆلێنی زانستیو جیاکردنەوەیان بە پێی خێزانەکانیان، دابەشبوونی جوگرافی، چاندن و پێگەیاندن و زۆربوون، نەخۆشییەکانی کە تووشیان دەبن، بەهای خۆراکی و سوودیان لە بواری تەندروستی و چارەسەری سروشتی و جوانکاریدا.

لەو میوانەی باس کراون وەک: مزرەمەنییەکان، هەنجیر و هەرمێ، ترێ و قەیسی و ...هتد. هەروەها ژمارەیەک ڕەگە هەڵئاوساوەکانی وەک گێزەر و توور و هەروەها سەوزەش وەک کاهوو، خەیار و بیبەر و نەعنا و ...هتد باس کراون.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

پێشەکی ئەم کتێبە لە لایەن ئەکرەم قەرەداغی نووسراوە و ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لە دووتوێی ٣٨٠ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- سایکۆلۆژی و ڕۆشنبیریی منداڵ

ئەم کتێبە باس لە چوار کۆڵەکەی گرنگی ڕۆشنبیری منداڵ دەکات کە بریتین لە: وێنەکێشان، ئەدەب، میوزیک، شانۆ. بەو پێیەی کە منداڵ خۆی کائینێکی وریایە ئەم خەسڵەتە وایلێکردووە زۆر بە ئاسانی بە کولتوور و ڕۆشنبیریی کۆمەڵگە کاریگەر بێت بە هەموو لایەنە پۆزەتیڤ و نێگەتیڤەکانییەوە.

لەم کتێبەدا باسی توانای منداڵ کراوە کە وەک گەورەکان، بەڵام جیاواز لەوان بیر دەکاتەوە و توانای داهێنان و کاری ئەفرێنەریشی هەیە ئەگەر ڕێگەی بۆ خۆش بکرێ، هاوکات هەموو چالاکی یان کردارێکی ڕۆشنبیری و هزری کە منداڵ ئەنجامیان دەدات یان گەورەکان هاوکاری دەکەن لە ئەنجامدانیدا، کاریگەری بەهێزی بۆ سەر گەشەی مەعریفیو کۆمەڵایەتیو دەروونیو ئەقڵیو فۆرمەلەبوونی کەسێتیو ڕێبازی فیکرییان هەیە.

دوا بابەتی ئەم کتێبە باسی تەلەفزیۆن و کاریگەری بۆ سەر ڕۆشنبیری و باری دەروونی منداڵ دەکات، لە کاتێکدا کاریگەرییەکانی بۆ سەر منداڵ ئەوەندە بابەتێکی چڕ و گرنگە شایەنی ئەوەیە لەدووتوێی کتێبێکی سەربەخۆدا شیبکرێتەوە، سەرباری ئەو ڕاستییە تاڵەش کە ئەگەر لە هەموو دونیا تەلەفزیۆن یەکێک بێت لە هاوڕێ نزیکەکانی منداڵ، ئەوا لە کۆمەڵگەی کوردیدا زۆرجار تاقانە هاوڕێی منداڵە کە کاتەکانی بێ ئیشی خۆی بێ بەرنامە و هیچ ئامانجێک لەگەڵدا بەسەر دەبات.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن بەڕێوبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ٢٣٥ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- سایکۆلۆژی و مێیەتی

لەم کتێبەدا باس لە هەندێک لەو بابەتانە کراوە کە پەیوەندییان بە مێیەتیو کێشەکانی مێبوونەوە هەیە لە کۆمەڵگەی کوردیدا، بە گشتی کتێبەکە لە شەش بابەت پێکهاتووە، لەوانە: تێپەڕین بە ئۆدیبدا گەیشتنە بە مێیەتی، فرۆید و ژن، خۆکوشتن، یاخیبوون لە ژیان، خەتەنەکردن، لە ژن خستن: سایکۆلۆژی خەتەنەکردن، کاریگەریی خەتەنەکردنە بۆسەر سایکۆلۆژی ژن، نارسیزم، ئەنگێزەیەکی هەمیشەیی بەردەوام لەگەڵماندا دەژی، هەڵچوونی ژن، لە نێوان سایکۆلۆژی و واقیعی کۆمەڵایەتیدا،

هاوکات باس لەو پارادۆکسە دەکرێ کە تاک لە کۆمەڵگە دواکەتووەکاندا تیایدا دەژی و کە لەلایەک ژن وەک فریشتە سەیر دەکرێ، بە هۆی سۆز و خۆشەویستی دایکایەتییەوە، بەڵام لەلایەکی دیکەوە، بە هۆی توانای سەرنجڕاکێشان و جوانییەکەیەوە و لەبەر ئەوەی کۆمەڵگە چەمکی شەرەفی بە هەموو ماناکانییەوە بە جەستەی ئەوەوە بەستۆتەوە، بەردەوام وەک مەترسییەک بۆسەر ناو و شەرەفی بنەماڵە، دانراوە، بەم شێوەیە ژن لە دوو پێگەی دژبەیەک دانراوە، پێگەیەکی نزم کە ژن سەرچاوەی هەموو هەڕەشەیەکی ئەخلاقییە و بێتوانایە لە پاراستنی جەستەی خۆیدا، لەگەڵ پێگەی بەرزی دایکایەتی کە هیچ شتێکی دیکەی پێناگات لە پیرۆزیی و گەورەییدا، لە ژێر کاریگەری پەیڕەوکردنی ئەم دوو پرەنسیپەدا ژن لە هەموو چێژێکی دەروونیو جەستەیی ئاسایی و خۆڕسکی مرۆیی بێبەری کراوە، چێژی دایکایەتی و منداڵبوونی ئەوەندە لا بەهێز کراوە تا هەموو چێژەکانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دیکە لەودا ون بکات. کۆمەڵگە بەم شێوەیە دەستکاری ستراکتۆری هەستیی و جەستەیی و ڕۆحیی ژن دەکات تا زامنی کۆنترۆڵکردنی تەواوی بکات.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دەزگای تویژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی، لەدووتویی ٢٦٣ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- لەگەڵ سایکۆلۆژیادا

ئەم کتێبە کۆمەڵێک وتار لەخۆ دەگرێ، پەیوەست بە لایەنی دەروونی مرۆڤ و نەخۆشییە دەروونییەکان. غەریزە بەشێکە لە ماهییەتی مرۆڤ، یەکەمین وتاری ناو ئەم کتێبەیە کە باسی غەریزە لە هەر یەکە لە مرۆڤ و ئاژەڵدا دەکات، هەروەها باسی جۆرەکانی غەریزە و ئەو هۆکارانە دەکات کە کاردەکەنە سەر تێرکردنی یان فەرامۆشکردنی. پاشان لە وتاری "پێکەنین لە ڕووی سایکۆلۆژییەوە" باسی سایکۆلۆژی پێکەنین دەکات و وەڵامی ئەو پرسیارە دەداتەوە بۆچی مرۆڤ پێدەکەنێ؟ هاوکات کاریگەریی پێکەنین چییە بۆ سەر دەروون و جەستەی مرۆڤ و کەی و چۆن فێری پێکەنین دەبێ. بە دوایدا بابەتی"خەمۆکی نەخۆشی سەردەم" دێ کە بە چڕ و پڕی باسی خەمۆکی دەکات وەک نەخۆشییەکی باوی سەردەم کە لە گشت کۆمەڵگاکانی دنیادا هەیە و بڵاوە، لەم بابەتەدا نیشانەکانی خەمۆکی و جۆرەکانی و چارەسەرکردنی و پاشان چۆنێتی خۆپاراستن و بەرهەڵستیکردنی کراوە. لە بابەتی "وەسواسی ڕیتمی ژیان تێکدەدات" لە ڕێی چەندەها نموونەی واقیعییەوە باسی وەسواسی کراوە کە ئەویش یەکێکە لە نەخۆشییە باوەکانی سەردەم، نیشان و هۆکار و جۆرەکانی ڕاڤە کراون و پاشان تەکنیکەکانی چارەسەرکردن کە زۆربەی

کات سەرکەوتوو نابن. لە بابەتی "هستیریا چییە؟" ئەو هۆکارانە خراونەتە ڕوو کە بۆچی هەندێ کەس ئامادەییەکی زیاتریان هەیە بۆ تووشبوون بەم نەخۆشییە دەروونییەی کە پەیوەندییەکی بەتینی بە جەستەوە هەیە هەروەها جۆرەکانی و چارەسەرکردنی باس کراوە. پاشان "کەسێتی" و "کەسێتی دروست" لە دوو وتاری جیادا بە وردی باس کراون. "قوتابخانەکانی دەروونناسی" یەکێکە لە بابەتە گرنگەکانی ئەم کتێبە و بە وردی باسی سەرەتای سەرهەڵدانی سایکۆلۆژی کراوە و ئاماژە بە قوتابخانەکانی سایکۆلۆژی بە درێژایی مێژوو دراوە.دوا وتاری ئەم کتێبە، وتارێکی سەرنجڕاکێشە سەبارەت بە پرسی ژیان لە ژێر ناونیشانی "ژیان هیچ نییە، بەڵام هیچ شتێک ژیان ناهێنێت".
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن بەڕێوبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ٢٦٨ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- پەیوەندییەکانی ژن

ئەم کتێبە باس لە پەیوەندییەکانی ژن بە گشتی و بە تایبەتی پەیوەندی خۆشەویستی دەکات، هەروەها ئەو هۆکارانەی کاردەکەنە سەری لە کاتێکدا وەک دەزانین ژن بە گشتی لە کۆمەڵگەی کوردیدا کاراکتەرێکە کە خاوەنی خود-ی خۆی نییە. لێرەوە خاوەنی کەسێتی و وجودی خۆی نییە، خاوەنی جەستەی خۆی نییە، چونکە ناتوانێت ئازاد بێت لە جوڵە و هەنگاوەکانی، چونکە ئەو جەستەیە دەکرێ خوێنی پێ بکوژێنرێتەوە و سوڵحی عەشایەری پێ بکرێ، چونکە ئەو جەستەیە بەردەوام دەبێت وەک ئامێر کار بکات، ژن خاوەنی ئەو جەستەیە نییە، لە منداڵیدا دەکرێ شیربایی پێ وەربگیرێ، دەکرێ گەورە بە بچووکی پێ بکرێ، دەکرێ پارچەیەکی زۆر هەستیاری بە ناوی خەتەنە کردنەوە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لێبکرێتەوە، دەکرێ، ئەتک بکرێت، گوێچکەی ببڕێت، لووتی ببڕێت، دەکرێ بە ئاسانی بکوژرێ، لەتوپەت بکرێ، بشێوێنرێ، بسووتێنرێ، ئیدی ژن کوا خاوەنی ئەو جەستەیەیە؟ کارێک بە ژن کراوە کە خاوەنی فیکر و ئەقڵ و ئەندێشەی خۆیشی نەبێت، پیاوەکانی خۆیان بە خاوەنی دەزانن لە جیاتی ئەو بیر دەکەنەوە، قسە دەکەن، بڕیار دەدەن، گفتوگۆ دەکەن، باشە ئەگەر کەسێک نە خاوەنی جەستە نە فیکر و ئەقڵ و ئەندێشە نە خاوەنی خود بێت ئیدی ئازادی چ مانایەکی دەبێت لای ئەم کاراکتەرە؟ کاتێک ژن ئازاد نییە و ئازادییش بۆ ژن نییە نەک عەشق، تەواوی هەستەکانی مرۆڤ ناسروشتی دەبن.

ژن تا ئازاد نەبێت، تەواوی پەیوەندییەکانی نادروست دەبێت، ناتوانێت عاشق بێت، نازانێت خۆشەویستی بکات، لە هاوسەرێتیدا سەرکەوتوو نابێت... زوربەی ئەو خۆشەویستیانەی ژنی کورد دەیانکات عەشق نین، بەڵکو پێداویستین بۆ پێکەوە ژیان لەگەڵ پیاودا، بۆ دروست کردنی خێزانە و دورکەوتنەوەیە لە چارەنووسێکی شووم و نەخواستراو کە کۆمەڵگە ناوی لێناوە قەیرەیی.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لە سەر ئەرکی سندوقی داهێنەرانی وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، لە دووتوێی ٣١٣ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

<u>وەرگێران</u>

٨- ژن لە سەردەمی دیموکراسیدا

ئەم کتێبە ساڵی نووسینی ١٩٤٩ نووسراوە، ئەمەش گوزارشتە لەوەی لەو سەردەمەدا، خەمخۆری ژنان و داکۆکی لە مافەکانی ژن هەبووە، ئەگەرچی دۆخی ژن لە کۆمەڵگە عەرەبییەکان و کۆمەڵگەی کوردییش

لە هەندێک ڕووەوە جیاوازییەکی ئەوتۆی نییە لەگەڵ ئەو ساڵەی یان ئەو سەردەمەی کە ئەم کتێبەی تیادا نووسراوە و چاپ بووە.
ئەم کتێبە بۆ دوو بەشی سەرەکی پۆلێن کراوە، بەشی یەکەم باس لە پەرەسەندنی گیروگرفتەکانی ژن لە جیهانی خۆرئاوا دەکات لەگەڵ خستنە ڕووی سەرنج و ڕوانینەکانی نووسەر دەربارەی دۆخی ژن و مافی ژن لە کۆمەڵگەکانی خۆرهەڵاتدا. بەشی دووەم، باس لە دۆخی ژن دەکات لە سایەی دیموکراسیدا.
هاوکات، بە وردی باس لە ڕۆڵی ژن دەکات لە بنیاتنانی شارستانییەت و گرنگی بەشداری ژن لە سەرجەم کار و بوارەکانی ژیاندا بە تایبەتیش لە بواری سیاسەت و ناوەندی دەسەڵاتدا، ئیسماعیل مەزهەر پێی وایە هەر سیستمێکی سیاسی ژن لە حوکمڕانی بێبەش بکات ئەوا حوکمێکی ناتەواو بەڕێوە دەبات و لە حوکمڕانیدا سەرکەوتوو نابێ.
ئەم کتێبە لەلایەن ئیسماعیل مەزهەر، نووسراوە و لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە. چاپی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان و چاپی دووەمی ساڵی ٢٠٠٨ لە چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی، لەدووتوێی ٢٤٨ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- باخچە نهێنییەکە

ئەم کتێبە، تەنیا بەرهەمی سۆزان جەماڵە، کە لەچوارچێوەی ئەدەبیدایە و خۆی لە چیرۆکێک دەبینێتەوە. چیرۆکەکە باس لە کچێکی بە ڕەچەڵەک ئینگلیز دەکات کە ناوی مارییایە لە هیندوستان لە خێزانێکی خانەدان لەدایک بووە، باوکی پۆستێکی بەرزی لە ئیدارەی بەریتانیدا هەبووە کە ئەوکاتە حوکمی هندی کردووە، بۆیە هەمیشە سەرقاڵ بووە، دایکیشی ژنێکی ئورستوکراتی بەریتانی هەمیشە بە دوای سازدانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئاهەنگ و کۆبوونەوە بووە لەگەڵ ژنانی دەوڵەمەند و خێزانی بەرپرسە بەریتانییەکاندا، لە بەر ئەوە ماری بچکۆلە بۆ ژمارەیەک خزمەتکاری هیندی بەجێهێڵرا بوو کە تا ئاستی تۆقین سڵیان لە هاوار و تورەبوونەکانی ماریا دەکردەوە، بۆیە هەموویان کەوتبوونە ژێر ڕکێفی ئەو کچۆڵە پرچ سوورە تەمبەڵەی تەنیا دەیزانی بیانوو بگرێ، بەڵام ڕووداوەکان بە جۆرێ هاتنە پێش کە هەرگیز بە خەیاڵی هیچ کەسێکدا نەدەهاتن. ماریا لە تەمەنی نۆ ساڵییەوە دایک و باوکی بە نەخۆشی کۆلێرا مردن، بۆیە ناچار بۆ لای مامە تەبیعەت سەیرەکەی لە لەندەن دەگەڕێتەوە کە لە کۆشکێکی گەورەدا دەژیا، ماریا کاتێ ڕۆژانە بۆ یاریکردن و پیاسە دەهاتە دەرەوەی کۆشکەکە، باخچەیەکی گەورە لە نزیک کۆشکەکەوە سەرنجی ڕادەکێشا و بەردەوام باڵندەیەکی دەنگ خۆشیشی دەبینی کە لەسەر دارەکانی ناو باخچەکە دەنیشتەوە و دەیخوێند، هۆکاری داخستنی ئەو باخچەیە و ئایا دەبێ چی هەبێ لەو دیو دیوارە بەرزەکانی باخچەکەوە، مێشکی ماریا-یان سەرقاڵ کردبوو، ڕۆژێ بە ڕێکەوت کلیلی دەرگای باخچەکە دەدۆزێتەوە و دەرگا داخراوەکەی کۆشکەکە دەکاتەوە، هاوکات بە نهێنی و بە هاوکاری دیکۆن برای یەکێک لە خزمەتکارەکان کار بۆ سەوزکردنەوەی باخچەکە دەکات.

ئەم کتێبە بە شێوەیەکی شاراوە ئاماژە بە دنیای ئاڵۆزی چینی سەرمایەدار و دنیای سادەی چینی هەژاران دەدات. لە کاتێکدا منداڵی سەرمایەدارەکان لە ژوورە زۆر و نەبڕاوەکانی کۆشکە داخراوەکاندا بە هۆی شێوازی ژیانی ئورستوکراتی باوانیانەوە تووشی چەندەها گرێی دەروونی دەبن، وەک ماریا بەر لە هاتنی بۆ لەندەن هەروەها کوڕە مامەکەی کە تەنانەت نەیتوانی بە پێیەکانی خۆی ڕێ بکات، بەڵام

منداڵانی چینی هەژار و ئیشکەر لە ناو سروشتدا گەورە دەبن و بە چاو و دەستی خۆیان هەموو شتێ ئەزموون دەکەن.
ئەم کتێبە لەلایەن فرانس هدسن بێرنت نووسراوە و لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرگێردراوە، ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٠- بەرگریکردن لە مافەکانی ژن

ئەم کتێبە بە یەکێک لە تێزە سەرەتاییەکانی فەلسەفەی فیمینیزم دادەنرێ. ماری ولستونکرافت بوێرانە بەرگی لە مافی خوێندنی کچان دەکات و دەڵێ ناکرێ ژن لەم مافە سەرەکییەی بێبەش بکرێ، چونکە هەر ئەوە کە منداڵ بەخێو دەکات و بەشی گەورەی بارقورساییەکانی خێزانیش هەر لە ئەستۆی ئەودایە. ئەم کتێبە وەڵامدانەوەیەک بوو بۆ هەندێ لە فەیلەسووف و بیریارانی سەدەی هەژدە کە پێیان وابوو ژن ناتوانێ وەک پیاو خاوەنی بیرکردنەوەی ئەقڵانی بێت و سۆز بە سەر دەروونی ژندا زاڵە و ئەمە وای لێکردووە بە ئاسانی بکەوێتە ژێر کاریگەری هەڵچوونە سۆزدارییەکانییەوە کە دەبنە ڕێگر لە بەردەم بیرکردنەوەی دروست و بەجێدا.
ماری لەم کتێبەدا، بە توندی ئەوە ڕەت دەکاتەوە کە باشترە ژنان لە کەشی هێمنی ماڵەوەدا بمێننەوە و تەنانەت هەر لە ماڵەوە فێری خوێندەواری ببن، ئەوەی ماری تووڕە کرد و هانی دا ئەم کتێبە بنووسێ، دەرچوونی نامیلکەیەک بوو لە لایەن چارلز مۆریس تالیران دەربارەی خوێندنی گشتی ساڵی ١٧٩١ی فەرەنسا دەرچووە و بانگەشەی ئەوەی کرد خوێندنی گشتی لە قوتابخانەکاندا بۆ کوڕان باشە و کچان تەنیا ماڵەوەیان بەسە بۆ فێربوون بە هەنجەتی ئەوەی کە جۆرەها ئەرک و کاری دیکەیان لە ناو ماڵدا لە ئەستۆیە. شایەنی باسە،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ماری کتێبەکەی پێشکەش بە چارلز کرد و بۆی نووسی "بەو هیوایەی پیاچوونەوە بۆ بیر و بۆچوونەکانت دەربارەی خوێندنی ژنان بکەیت و ڕێز لە مافەکانی ژنان بگریت".

ئەم کتێبە لەلایەن ماری ولستونکرافت، نووسراوە. لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە، ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم-کتێبی گیرفان، زنجیرە ٨١، لەدووتوێی سەد لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١١- ڕۆژنامەگەری و ڕۆژنامەنووسی هاوچەرخ

ئەم کتێبە لە بواری ڕۆژنامەگەریدا بە سەرچاوەیەکی ئەکادیمی و پیشەیی گرنگ دادەنرێ بۆ ڕۆژنامەنووسان بەتایبەتی لە کاتی چاپکردنی، چونکە لەوکاتەدا کتێبی بواری ڕۆژنامەگەری بە زمانی کوردی کەم بوو.

ڕۆژنامەنووسان و ئارەزوومەندانی ئەم بوارە دەتوانن بەم بابەتانە ئاشنا ببن "پەیوەندیکردن، ڕاگەیاندن و پەیامەکانی، تیۆرەکانی ڕاگەیاندن و پەیوەندیکردن، پیشەی ڕۆژنامەنووسی وەک ئەرک و بەرپرسیاریەتییەکانی، شێوەکانی گوزارشتی ڕۆژنامەوانی، هەواڵ و یاسا و خەسڵەتەکانی، ڕاپۆرت و جۆرەکانی، وتار و توانج و ... هتد".

ئەم کتێبە بە سەرچاوەیەکی پڕ لە زانیاری ئەکادیمی و پیشەیی دادەنرێ بۆ هەر کەسێ ئارەزووی ئەم بوارە دەکات، یان لەم بوارەدا خوێندنی ئەکادیمی دەخوێنێ، بە تایبەتی لە کاتێکدا نووسەرەکەی کەسێکی پسپۆرە لە بواری ڕۆژنامەنووسیدا. لەم کتێبەدا کۆڵەکە سەرەکییەکانی ڕۆژنامە بە وردی شیکراونەتەوە و ئەکادیمیانە ڕۆژنامەنووس ئاشنا دەکات بە شێوازەکانی نووسینی هەواڵ،

ئەنجامدانی لێدوان و چاوپێکەوتنی ڕۆژنامەنووسی، جۆرەکانی ستوون و ڕاپۆرتی ڕۆژنامەوانی، هەروەها شێواز و جۆرەکانی نووسینی ڕیپۆرتاژ، پەیوەندیکردن، ڕاگەیاندن و پەیامەکانی، تیۆرەکانی ڕاگەیاندن، پیشەی ڕۆژنامەنووسی وەک ئەرک و بەرپرسیارێتییەکانی. ئەم کتێبە لە بواری ڕۆژنامەگەریدا دەکرێ وەک سەرچاوەیەکی ئەکادیمی و پیشەیی دابنرێ بۆ ڕۆژنامەنووسان بەتایبەتی لە حاڵێکدا کتێبی بواری ڕۆژنامەگەری بە زمانی کوردی کەمە.

ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر محەمەد ئەلدروبی، نووسراوە. بەهاوبەشی لەگەڵ لوقمان غەفور لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و لەلایەن دوکتۆر شێرکۆ مەنگوڕی پێشەکی بۆ نووسراوە، ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لەدووتوێی ٣٠١ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٢- من هەم من شەڕانگێزم

ئەم کتێبە هەوڵێکی خاکی و هەنگاوێکی سادەیە بۆ قسەکردن لەسەر سیمای تووڕەیی و توندوتیژیی و ئەگریسیۆن (دوژمنکاری) کە خەریکە وای لێدێت دەبێتە مۆرکێکی سروشتی مرۆڤ لەم ناوچە نائارامەی جیهاندا، ئەمە ڕەشبینی نییە، بەڵام سەد مەخابن واقیعێکی تاڵە و زۆربەمان هەستی پێدەکەین، بەوپەڕی خوێنساردییەوە مرۆڤ دەکوژرێ و ژن لەتوپەت دەکرێت هەروەک بڵێیت کاری کوشتن و لەناوبردنی مرۆڤ کارێکی زۆر پڕوپوچ و سانا بێت.

ئەم کتێبە فێری وانەی خۆشەویستیمان ناکات و لەگەڵ ژیاندا ئاشتمان ناکاتەوە و ڕێنمایشمان ناکات بۆ ئەوەی لەگەڵ هاوتوخمەکانمان لە مرۆڤ توندوتیژیی نەنوێنین، بەڵکو دەروازەیەکە بۆ ناساندن و یادکردنەوەی پێکهاتەی سایکۆلۆژی مرۆڤ کە دارشتەیەکە لە

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

خۆشەویستی و توندوتیژیی و شەڕانگیزیی و نەرمی، هەستی ئاشکراو نەستی پەنهان، هەستکردن بە گوناه و فەرامۆشکاری، بەرامبەر ئەو ئەنگێزانەی لەگەڵ بوونی مرۆییدا هاودەمن و ئەستەمە هەریەک لەم بەشانەی ئەم داڕشتەیە بە بێگەردیی و بە تەنیا بوونیان لە دەروونـدا هەبێت.

ئەم کتێبە لە شەش وتاری سایکۆلۆژی هەڵبژاردە لە شەش سەرچاوەی جیاواز پێکهاتووە، کۆی وتارەکان پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە تەنیا بابەتێکی سایکۆلۆژییەوە نییە، بەڵام پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە دەروونی مرۆڤ و کێشە سایکۆلۆژییەکانی مرۆڤی سەردەمەوە هەیە بەتایبەتی لە کۆمەڵگە دواکەوتووەکاندا، هەروەها دەتوانین بڵێین خاڵێکی هاوبەشیش سەرجەمیان کۆدەکاتەوە کە نەستی مرۆڤە و دەشێ هەر لەم خاڵەشەوە سەرتاپای کێشەکانی مرۆڤ وەک تاکێکی کۆمەڵایەتی و مرۆڤێکی ئاوەزدار دەست پێبکەن، چونکە چۆنیەتی فۆرمەلەبوونی نەستی مرۆڤ و دیدگای مرۆڤ بەرامبەر بە خۆیی و تواناکانی لە نەستدا، بە بزوێنەری سەرەکی هەڵچوونەکانی لە سۆزو خۆشەویستیی و ڕقوکینە و توندوتیژیی و شەڕانگێزی و بەزەیی... هتد دادەنرێ.

ئەم کتێبە لەلایەن ژمارەیەک نووسەرەوە نووسراوە، لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی خانەی وەرگێڕان، لەدووتوێی ٣٠٥ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٣- سایکۆلۆژیای ژیانی هاوسەرێتی

ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیەکی زانستی وردە سەبارەت بەو فاکتەرە سایکۆلۆژییە نەستییە شاراوانەی کە کاردەکەنە سەر پەیوەندی نێوان دوو هاوبەش یان دوو هاوسەر و کاریگەری ئەم فاکتەرانە بۆ سەر پەیوەندییان لەگەڵ منداڵەکانیان.

لەم کتێبەدا زۆرێک لەو کێشانە خراوەتەڕوو کە کۆمەڵگەی کوردیش پێیانەوە دەناڵێنێ، وەک کێشەی تەڵاق و جیابوونەوە، کە بە زۆری لە کاتی شیکردنەوەی هۆکارەکانی جیابوونەوەدا ئاماژە بە لایەنە سۆسیۆلۆژی و پەروەردەیی و ئابوورییەکان دەدرێ، فاکتەرە سایکۆلۆژییەکان بە تایبەتی نەستییە شاراوەکان، فەرامۆش دەکرێن، لە کاتێکدا ئەم فاکتەرانە ڕۆڵی سەرسوڕهێنەریان هەیە لە بنیاتنانی بونیادی پەیوەندی نێوان ژن و پیاو بە شێوەیەکی دروست کە هەردوو لا ڕازی و ئاسوودە بن لەو پەیوەندییەدا نەک یەکدی تووشی جۆرەها گرێی دەروونی باری نەخواستراو بکەن، هەروەها ئەم فاکتەرانە کاریگەری بەهێزیشیان هەیە بۆ سەر دارمانی پەیوەندی و جیابوونەوەی ژن و پیاو.
ئەم کتێبە بە شێوازێکی ئەکادیمی و چڕ بابەتەکان باس دەکات، چونکە نووسەر پشتی بە سەرچاوەی فەڕەنسی و ئینگلیزی بەستووە لە ڕاڤەکردنی بابەتەکانیدا، ئەو سەرچاوانە تەنانەت بە زمانی عەرەبیش نین، لەبەر ئەوە ئەم کتێبە تەواو جیاوازە لەو کتێبە ڕێنماییکەرانەی ئاڕاستەی هاوسەران دەکرێ لە پێناوی گەیشتن بە خێزانێکی بەختەوەر و ئاسوودەدا.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر عەبدولحەلیم سەمعان نووسراوە، لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و دوکتۆر ڕەفیق سابیر پێشەکی بۆ نووسیوە، ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی خانەی وەرگێڕان، لەدووتوێی ٥١٨ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٤- خۆشەویستی و وزەی دەروونی

خۆشەویستی چییە؟ ئەو پەرۆشییە چییە وا لە مرۆڤ دەکات تامەزرۆ و سەرمەست بێت بۆ ئەو کەسەی خۆشی دەوێت، ئەو هەستە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەفسوناوییە چییە سەرتاپای مرۆڤی عاشق دادەپۆشێت و زۆرجاران خۆیشی نازانێت چی لێ بەسەرهاتووە، ئەو تەلیسمە چییە ڕۆح دەهەژێنێت و لە قوڵایی ناخەوە ڕایدەچڵەکێنێت. ئایا هەموو هەستێکی نەرمونیانی یان جوانی یان هۆگری و نزیکبوونەوە، خۆشەویستییە؟ چی وا لە مرۆڤ دەکات لەنێو دەیان و سەدان و هەزاران کەسدا تەنیا مرۆڤێک لە سات و کاتێکی گەردوونیدا کاری تێبکات، دەبێت نهێنی خۆشەویستی نەمر و ڕاستەقینە لە چیدا بێتو بنەماکانی ئەم خۆشەویستییە کامانە بن؟ ئایا ئێمە بە دڵ یان بە ئەقڵ خۆشەویستی دەکەین؟ دەبێت خۆشەویستی یاسا و دەستوری هەبێت؟ دەشێ ئەم کتێبەی د. یوری تا ئاستێک یارمەتییەکی باشمان پێشکەش بکات بۆ قوڵبوونەوە بەناو چەمکی خۆشەویستی و شێواز و بنەماکانیدا، بە جەوهەری خۆشەویستی ڕاستەقینە ئاشنابین وێڕای ئەو گۆڕانو قەیرانانەی بەدرێژایی سەردەمەکان تووشی خۆشەویستی بووە.
هاوکات، ئەم باسانەش لەم کتێبەدا هاتووە (زانستی خۆشەویستی، بنەماکانی خۆشەویستی نەمر و جیاوازی نێوان خۆشەویستی و هەستی ئاڵوودەبوون، پەیوەندی نێوان خۆشەویستی و وزەی دەروونی. کاریگەری شۆڕشی زانستی و بەمەدەنیبوون و شێوازی ژیانی نوێ بۆ سەر پەیوەندی خۆشەویستی، چۆن ئەمانە بوونەتە مایەی دروستبوونی حاڵەتێکی هەمیشەیی گرژی و شەکەتبوونی ئەقڵی کە هێندەی جەنگە جیهانییەکان مرۆڤ ئازار دەدەن و ماندووی دەکەن).
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر یوری ریوریکوف، نووسراوە و لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە، ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن بەڕێوبەرێتی خانەی وەرگێڕان، لەدووتوێی ٣٣٧ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٥- کۆئەندامی هەرس

ئەم کتێبە بە زمانێکی سادە و ڕوون و بە شێوازێکی زانستی باس لە کۆئەندامی هەرسی مرۆڤ دەکات لە ڕووی پێکهاتە و تویکاری و نەخۆشییەکانی کە تووشی دەبن ، شێوازەکانی خۆپاراستن لە گرفتەکانی کە تووشی ئەم کۆئەندامە گرنگە دەبن لە لەشی مرۆڤدا.

ئاشکرایە جۆری خواردن و سیستمی خۆراکی کاریگەرییەکی دیاریان بۆ سەر تەواوی نەک تەنیا تەندروستی جەستەیی، بەڵکو تەندروستی دەروونیش هەیە. بۆیە گرنگیدان بە هەموو بەش و ئەندامەکانی کۆئەندامی هەرس بە کارێکی بنچینەیی دادەنرێ بۆ بایەخدان بە ساغڵەمی جەستە و ژیانێکی چالاک و دوور لە نەخۆشی، ئەم کارەش بێ ئاشنابوون بە کۆئەندامی هەرس مەحاڵە. لەم کتێبەدا هەموو زانیارییەکی لەبارەی هەنگاونان ڕووەو ژیانێکی تەندروست تێدایە.

ئەم سێ کتێبە (کۆئەندامی هەرس، چارەسەری سروشتی و نەخۆشی شەکرە) سێ کتێب بوون لە زنجیرەیەکی زانستی درێژ، بڕیار بوو، لەگەڵ مامۆستا ئەکرەم قەرەداغی خوالێخۆشبوو، کتێبەکان وەربگێڕین، بە ئامانجی هۆشیاری تەندروستی لە نێو تاکەکانی کۆمەڵدا. بەڵام تەمەن ڕێگەی بە ئەکرەم قەرەداغی نەدا، تا کۆتایی بەشداربێ، تەنیا لە دوو کتێبیان بەشدار بوو و کتێبی نەخۆشی شەکرە بەکۆتا نەهاتبوو، لەدوای کۆچی ناوبراو، سۆزان کتێبەکەی تەواو کرد لەخۆشەویستیدا نێوی ئەکرەم قەرەداغی وەک وەرگێر لەسەر کتێبەکە دانرا.

ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر ئەبو شادی ڕوبی نووسراوە، بەهاوبەشی لەگەڵ ئەکرەم قەرەداغی لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا، لەدووتوێی ٢٥٣ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە له ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٦- چارەسەری سروشتی بۆ؟

ئەم کتێبە باس لە شێوازەکانی چارەسەری سروشتی دەکات وەک ڕێگەچارەیەک بۆ ڕزگاربوون لە زۆر نەخۆشی و پشێوی جەستەیی و دوورکەوتنەوە لە بەکارهێنانی دەرمان.
ئەم کتێبە بۆ هەموو تاکێک پێویست و سوودبەخشە کە بیەوێ جەستەیەکی تەندروستی هەبێ و لە قۆناغی پیریدا بە دەست کەمترین نەخۆشییەوە بناڵێنێ، ڕێنماییەکان زۆربەی کۆئەندام و بەشەکانی جەستە دەگرنەوە، هەر لە باسکردنی خۆراکی دروست و سیستمی خۆراکی هاوسەنگەوە تا دەگات بە ڕاهێنانی وەرزشی بۆ جەستەی دروست و ئاسایی و ئەو کەسانەش کە کێشەی نەخۆشییەکانی جومگە و ماسولکە و ئێسقانیان هەیە. جێی خۆشحاڵییە کتێبەکە لە لایەن پزیشکێکی پسپۆڕەوە نووسراوە کە بەری ڕەنجی ساڵانی ئەزموونی پزیشکی و خوێندن و سەدەها سەرچاوەی زانستییە.
هەموو خوێنەرێک، بە جیاوازی ئاستی ڕۆشنبیری و ئەکادیمی و هەموو چین و توێژێکی جیاواز سوود لەم کتێبە وەردەگرێ و دەکرێ وەک ڕێبەرێکی وەرزشی و چارەسەری سروشتی پشتی پێ ببەسترێ. بەڵام، گرنگە بەر لە دەستپێکردن بە پەیڕەوکردنی هەر ڕاهێنان و بەرنامەیەکی ئەم کتێبە ڕاوێژ بە پزیشکەکەی خۆت بکەیت ئەگەر کێشەیەکی تەندروستیت هەیە یان نەشتەرگەریت بۆ کرابێ، یاخوود دووگیان بیت.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر ئەحمەد خالید نووسراوە، بەهاوبەشی لەگەڵ ئەکرەم قەرەداغی لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا، لەدووتوێی ٢١٩ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٧- نەخۆشی شەکرە

نەخۆشی شەکرە نەخۆشییەکە چارەسەری بنبڕی نییە و کەسی تووشبوو بە درێژایی ژیانی لەگەڵ ئەم نەخۆشییەدا دەژی، لەم کتێبەدا هەموو زانیارییەک دەربارەی ئەم نەخۆشییە و چۆنێتی ژیانکردن لەگەڵیدا بە زانستی و وردی باس کراوە.
ئەم کتێبە باس لە تەواوی وردەکارییەکانی تایبەت بە نەخۆشی شەکرە دەکات، هەر لە جۆر و نیشانە و جۆری شەکرە تا دەگاتە چۆنێتی ژیان لەگەڵ شەکرەدا و شێوازەکانی خۆپاراستن لێی. لەبەر ئەوەی نەخۆشی شەکرە نەخۆشییەکی باوە ژمارەیەکی زۆر خەڵک بە جیاوازی تەمەن و ئاستی خوێنەواری و ڕۆشنبیرییەوە بە دەستییەوە دەناڵێنن، ئەم کتێبە بە زمانێکی سادە و پوخت نووسراوە و لە وەرگێڕانیشدا بۆ زمانی کوردی هەمان خاڵ ڕەچاو کراوە.
هاوکات، لەم کتێبەدا بە وردی باسی مەترسییەکانی پشتگوێخستنی کۆنترۆڵکردنی شەکرە دەکات، چونکە شەکرە نەخۆشییەکە ئەگەر کەسی تووشبوو پەیڕەوی سیستمی خۆراکی دروست بکات و چارەسەری پێویست و بەردەوام وەربگرێ، دەشێ ببێتە مایەی لەش ساغی بۆ ئەو کەسە کە بە هۆی پارێزکردنییەوە لە زۆر کێشەی دیکەی تەندروستی بە دوور دەبێ، بەڵام فەرامۆشکردنی دەشێ ببێتە هۆی لەدەستدانی ئەندامی گرنگ لە لەشدا بۆ نموونە بڕینەوەی قاچ، یان لەدەستدانی چاو و تەنانەت لەدەستدانی ژیانیش!
ئەم کتێبە یەکێکە لەو کتێبە گرنگانەی هۆشیاری تەندروستی کە گرنگییەکی هێندەی گرنگی حەپ و دەرزی ئینسۆلین وایە بۆ نەخۆشانی تووشبوو بە نەخۆشیی شەکرە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر محەمەد سەلاحەدین ئیبراهیم نووسراوە، بەهاوبەشی لەگەڵ ئەکرەم قەرەداغی لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لەدووتوێی ١٩٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٨- خۆکوشتن

ئەم کتێبە توێژینەوەیەکی سایکۆلۆژییە دەربارەی خۆکوشتن، بە خستنەڕووی چیرۆکی واقیعی هەندێ کەس دەستی پێکردووە کە نووسەر وەک پسپۆری سایکۆلۆژی ئاگاداریان بووە، هەندێکیان بەر لە خۆکوشتن و هەندێکیشیان لە پاش کرداری هەوڵدانیان بۆ خۆکوشتن، ئەویش لە پێناوی تێگەیشتن لە خۆکوشتن لە واقیعدا بەر لەوەی لە ڕووی تیۆرییەوە باس بکرێ.
هەرچەندە خۆکوشتن نواندنی شەڕانگێزییەکی تا ئەوپەڕی بەزەبرە بەرامبەر بە خود و لە لایەن مرۆ ڤ خۆیەوە ئەنجام دەدرێ، بەڵام فرمانێکی دوورەپەرێزانەی تاک نییە بەدەر لە کۆمەڵ، بەڵکو فرمانی تاکە لە چوارچێوەی کۆمەڵگەدا، بەو واتایەی ئەوەی لە خۆکوشتن بەرپرسیارە تەنیا تاک نییە، بەڵکو کۆمەڵگەش هاوبەشە. لەم کتێبەدا بە وردی ئەم پرسە گرنگە شیکراوەتەوە هەروەها وەڵامی ئەم پرسیارانەش خراونەتە ڕوو: خوکوشتن چییە؟ پەیوەندی خۆکوشتن بە ئایینەوە، بە شەهیدبوونەوە و بە پڕۆگرامکردنی فیکرییەوە چییە؟ هەروەها لێکدانەوەی کۆمەڵایەتی، ئەدەبی، فەلسەفی و سایکۆلۆژی خۆکوشتن، کاریگەری خۆکوشتن بۆ سەر کەسە نزیکەکانی ئەوانەی خۆیان دەکوژن چیین و هەروەها هەڵویستی یاسا بەرامبەر بە خۆکوشتن بە تێرو تەسەلی ڕاڤە کراون.

ژمارەیەک قوربانی هەیە –زۆرینەیان ژنن- هیوایان بە ژیان زۆرە، بەڵام گرفتارن و دەیانەوێ لە ڕێی هەوڵی خۆکوشتنەوە ژیانیان باشتر بێ، بەڵام بە داخەوە بە زۆری بە هۆی ئەو هۆکارە کوشندانەی پەنای بۆ دەبەن –ئاگر و خۆسوتاندن- ژیانیان بە یەکجاری لە دەست دەدەن، ئەم کتێبە هاوکارە و فریاد ڕەسە بۆ ئەوەی ئەو کەسانە بڕیاری هاوشێوە نەدەن و بگەڕێنەوە بۆ ناو ژیان.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر ئەحمەد عەیاش نووسراوە، لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێردراوە و ساڵی ٢٠١١ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لەدووتوێی ٣٨٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٩- یەک ملیۆن پرسیار و وەڵام دەربارەی سێکس (**دوو بەرگ**)

ئەم کتێبە کتێبێکی هۆشیاری سێکسییە بە هەموو وردەکارییەکانی ژیانی سێکسییەوە، بەڵام بە شێوەیەکی زانستی نووسراوە و لە وەرگێرانەکەشیدا ڕەچاوی هەمان خاڵ کراوە، ئەوەش لە پێناوی سوودوەرگرتنی خوێنەر لە زانیارییەکانی دەربارەی ژیانی سێکسی هەن و لەم کتێبەدا باسکراون، لە لایەکی دیکەوە تا هەندێک کەس بە هەڵە لە ئامانج و پەیامی کتێبەکە حاڵی نەبن یان شرۆڤەی هەڵەی بۆ نەکەن.
لە کاتێکدا تاکی کورد بە هەردوو توخمەکەوە بە دەست جۆرەها کێشە و گرێی دەروونی و گرفتی کۆمەڵایەتییەوە دەناڵێنێ زۆرجار بێئەوەی خۆیشی درک بەوە بکات کە هۆکاری سەرەکی لە پشت کێشەکانییەوە پەیوەندی بە ژیانی سێکسییەوە هەیە.
لەم دوو کتێبەدا وەڵامی زۆرێک لە پرسیارە سێکسییەکان دراوەتەوە، یاخوود وەڵامەکان کار ئاسانیت بۆ دەکەن تا لە خۆت یان هاوبەشە سێکسییەکەت تێبگەیت و ڕووەو داواکارییە جەستەیی و دەروونی و سێکسییەکانی خۆت و ئەویش هەنگاو بنێی.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێـــبە لەلایەن دوکتـــۆرە فەوزیە دریـــع نووســـراوە و لە زمـانی عەرەبییـەوە وەرگێـردراوە، لوقمـان غەفـوری ڕۆژنامەنووسـی هاوژینی پێشەکی بۆ نووسراوە. ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشـی سـەردەم، بڵاوکرایـەوە، بەرگـی یەکەمـی ٢٦٣ لاپەڕ و بەرگـی دووەمی ٢٤٣ لاپەڕە و پێنج هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٠- خەونە سێکسییەکان

ئەم کتێبە، لە بەشـی یەکەمدا بە گشـتی باسـی خەون دەکـات، بەڵام لە بنـــاغەدا گرنگیـــی نووســـەر لە ســـەر خەونە سێکســـییەکان چـــڕ بـووەتەوە، چـونکە پێـی وایە خەونـی سێکسـی بەشـێکی سروشـتییە لە گەشەی مرۆڤ، هەموو مرۆڤێک لە هەمـوو قۆناغەکانی ژیانیدا، خەونی سێکسی دەبینێت، بەڵام لە ماوەیەکی ژیانیدا خەونە سێکسییەکانی چڕ دەبنەوە، هۆکـاری ئەمەش بەنـدە بە بـاری دەروونییەوە بە شـێوەیەکی گشـتی و بە ژیـانی سێکسـییەوە بە شـێوەیەکی تـایبەتی، هەروەهـا لەو بـاوەڕەدایە کە خەونـی سێکسـی لە بۆشـاییەوە دروسـت نـابێ و بـێ ئامـانجیش نـایەتە ئـاراوە. لە کـات و شـێوەیەکی دیـاریکراودا بەسـەر ڕووبەری خەودا گوزەر دەکات، لەبەر ئەوەی خزمەتی پێداویستییەکی دیاریکراوی مرۆڤ دەکات، یان دەیەوێت پەیامێک بەو کەسە بگەیەنێت کە خەونەکە دەبینێت.

ئەم کتێـبە خەوننـامە نیـیە بـۆ لێکـدانەوەی خەونە سێکسـییەکانت، بەڵکـو داوەتنـامەیەکی زانسـتیی ڕاسـتەوخۆیە بـۆ ئەوەی لە خەونە سێکسـییەکانی خـۆت تێبگەیـت و یـارمەتیی خـۆت بدەیت تـا سـوود لە خەونە سێکسـییەکانت ببینـی و ڕۆڵیـان هەبـێ لە ژیـانی سـۆزداری و سێکسـیتدا، تەنانەت بۆ ئەوەی بتوانی ئەو خەونە سێکسییانە ببینی کە خـۆت دەتەوێـن، یـان بە لایەنـی کەمەوە، خەونە سێکسـییەکانت نەبـنە مـــایەی تێکـــدانی ئاســـوودەییت. بە ڕاســـتی خەونە سێکســـییەکان

ئەزمـوونگەلێکی گـرنگن لە ژیانـدا، زۆر جـار یـارمەتیی مـرۆڤ دەدەن ڕووبەڕووی کێشە و گیروگرفتە دەروونییەکانی خۆی بێتەوە.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆرە فەوزیە دریع نووسراوە، سۆزان جەمال لە زمـانی عەرەبیـیەوە وەرگێڕاوەتـە سـەر زمـانی کـوردی، سـاڵی ٢٠١٤ لەلایەن دەزگـای چـاپ و پەخشـی سـەردەم، لەدووتوێی ٣٣٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢١- سێکس و دەروون

کتێبـی سـێکس و دەروون لە ڕێـی باسـکردنی زۆربەی ئەو بابەتـانەی کە پەیوەستن بە سێکسەوە، هەوڵی داوە ماهییەتی سێکس و ئارەزووی سێکسـی لای مـرۆڤ شـی بکـاتەوە و هاوکـات هەڵوێسـت و ڕوانیـنە جیاجیاکانی مرۆڤ بە درێژایی سەردەم و شارستانییەتەکان سەبارەت بە سێکس بخاتە ڕوو.
لەکاتێکـدا زۆر لایەنـی ژیـانی سێکسـی مـرۆڤ تـا ئێسـتاش بە شـاراوەیی مـاونەتەوە و زۆر کەس لەنێـو تەمـومژی نەزانـین و نائاشنابوون بە لایەنەکانی ئەم ژیانە گیریان خواردووە، بە تایبەتی کە ژیانی سێکسی تـاک لەگەڵ ژیانی دەروونیدا بەیەکداچوون و هەریەک لەم دوو ژیانە بە جۆرێ کـاردەکەنە سـەر یەکدی زۆر جار ئەستەمە بتوانین ئەوە یەکلایی بکەینەوە کامیـان کـاری کردۆتە سـەر کامیـان و کامیـان هۆکـارە و کامیـان بەرئەنجام. لەم کتێبەدا ئەو ڕایەڵە بەهێزەی نێـوان سـێکس و دەروون بە تێـرو تەسـەلی خـراوەتە ژێـر بـاس و لێکۆڵینەوە.
لە زۆربەی کۆمەڵگەکاندا، خەڵک بە گشتی لە ژیانی واقیعی و لە بەردەم یەکدی و لە ناو خێزان و لە بەردەم یاسا و لە بەرامبەر دابونەریت و ڕێسا ئایینیەکاندا، هەڵوێستێک دەنوێنن، بەڵام زۆربەی کات، یان هەندێ جار لە ژیانی تایبەتی و ڕاستەقینە و شاراوەیاندا، هەڵوێستێکی دیکەیـان هەیە، ئەوەی لە ئـاوەز و خەیاڵیانـدا هەیە، شـتێکی دیـکەیە، خولیـا و

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لەماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

ئارەزووەکانیان لەوانەی پیشانی دەدەن جیاوازن، زۆرجار بە هۆی ئاستەنگە کۆمەڵایەتی و ئایینی و نەریتییەکانەوە بوێری ئەوە ناکەن بە ئاشکرا پراکتیزەیان بکەن، دەرئەنجامیش، ئەو ئارەزووە کپکراوانە، ئەگەر هیچ بوارێک بۆ دەربڕین بەدی نەکەن، وەک فرۆید دەڵێ لە شێوەی نەخۆشی و گرێی دەروونی جۆراوجۆردا دەردەکەون.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر عەلی کەمال نووسراوە، سۆزان جەمال لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لەدووتوێی ٩١٨ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢٢- ڕەوشی ژن لە ئیسلامدا

ئەم کتێبە وتارێکی گاڵتەئامێز نییە دەربارەی دۆخی ژن لە کۆمەڵگە ئیسلامییەکاندا لە پێناوی ڕەتکردنەوە و ناوزڕاندنی ئیسلام لە بەردەم خۆرئاوا یان جیهاندا بە گشتی. ئەم کتێبە بریتییە لە نامەیەکی دکتۆرای زانکۆی سۆربۆن، کە ساڵی ١٩١٣ نووسراوە، کارێکی زانستی جدییە و هەموو خەسڵەتەکانی لێکۆڵینەوەی زانستی تێدایە، باسی دۆخی ژن دەکات لە مێژووی ئیسلامدا، لە ڕوانگەیەکی سۆسیۆلۆژییەوە ڕاستییەکان دەخاتە ڕوو بە پشت بەستن بە کۆمەڵێک سەرچاوەی متمانەپێکراو کە زۆربەیان بۆ زانایانی ئایینییش جێی بڕوان، دوکتۆر مەنسوور ڕاستییەکانمان بۆ دەخاتە ڕوو بێ ئەوەی لایەنگری هیچ ئاڕاستەیەکی دژە ئیسلام بکات، یان مەبەستی ناشرینکردنی پیرۆزییەکانی ئایین بێ، ئامانجی سەرەکی نووسەر ئازادکردنی ژن بوو لە ڕێی لێکۆڵینەوە لە دۆخی ژن لە مێژووی ئیسلامدا و ئاشناکردنی خوێنەر بە کۆمەڵێک ڕاستی کە دەشێ بۆ زۆر کەس تا ئەم سەردەمەش شاراوە بن، یان بە هەڵە تێگەیشتن هەبێ سەبارەت بە دۆخی ژن و مافی ژن و چۆنێتی سەقامگیربوونی هەندێ یاسا لە ئیسلامدا، کە بێگومان هیچیان لە بەرژەوەندی ژن نین.

ئەمانە و چەندین پرسی تر لەبارەی ژنەوە لەڕووانگەی دینەوە، لەو کتێبە دوو سەد لاپەڕەییە بوونی هەیە.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر مەنسوور فەهمی نووسراوە، نووسەری ئەم کتێبە ڕووبەڕووی هێرشێکی زۆری پیاوانی ئاینی بۆوە و بەتوندی لەبەرانبەری وەستانەوە، ساڵی ٢٠١٣ وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی، بەڵام بەهۆی پێنەدانی ژمارەی سپاردن، تاکوو ئێستا بڵاونەکراوەتەوە.

وتەیەک

لەڕێی تۆڕی ئینتەرنێتەوە، گەڕانێکی خێرام بەناو گۆگڵدا کرد، لیستی ژنانی نووسەری زۆربەی وڵاتانی دنیام بینی، لە ئەورووپی، ئەمەریکی، فارس و تورک، لیستی کورت و لیستی درێژ، ڕێکخراو بە پێی ئەلف بێی ئینگلیزی، بەڵام سەد مەخابن، ئەوەی من دەمویست نەمدۆزییەوە، ئەوەی بە شوێنیدا دەگەڕام ناوی ئەو ژنە کوردانە بوو کە نووسەر، یان وەرگێڕن، ناوی ئەو ژنانەی کە لەگەڵ دنیای وشەدا ئاوێتە بوون.
هەرچەندە لە ماوەی ساڵانی کارکردنم لە بواری نووسین و وەرگێڕاندا، هەرگیز بەلامەوە گرنگ نەبووە کە لەلایەن خەڵکییەوە بناسرێم، بەڵکو ئەوەی بە لامەوە مەبەست بووە، ئەوە بووە کە پەیامەکانم بە خوێنەران بگات، بەڵام هەر بەشی خۆی نیگەرانی دایگرتم و لە خۆمم پرسی: بۆچی لە سەردەمی پێشکەوتنی زانست و تەکنۆلۆژیادا ژنانی نووسەری کورد کە لە ڕووی کار و بەرهەم و خەونەکانیانەوە لەم بوارەدا هیچیان لە ژنانی وڵاتانی دنیا کەمتر نییە، لیستێکیان نەبێ کە هیچ نەبێ ناو و وێنەکانیان کۆبکاتەوە، تا ئەگەر کەسێ خوازیاری گەڕان بێت بە دوای ژنێکی نووسەری کورددا بە ئاسانی بیدۆزێتەوە. بەڵام بوونی پڕۆژەیەکی وەک ئەم کتێبەی کاک زامدار ئەحمەد تروسکاییەکی هیوایە بۆ ئەوەی لە ئایندەدا ئێمەش خاوەنی لیستێکی لەو جۆرە بین.
جێگەی پێزانینە ئامادەکاری ئەم کتێبە سەرباری نالەباریی دۆخی ئێستای کوردستان، پشوو درێژانە کاری لەسەر پڕۆژەکەی کرد و ئەو

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بارودۆخە کاری نەکردە سەر ئەجیندا و بەدواداچوونەکانی لە پێناوی سەرکەوتنی ئەم پڕۆژەیەدا کە ناوی کۆمەڵێک ژنی کوردی لە خۆگرتووە، کە لە بوارەکانی نووسین و وەرگێڕاندا چالاکن و خاوەنی بەرهەمن.
ئەم کتێبە وەک ناوەڕۆک کە بریتییە لە بایۆگرافییەکی کورت و ناساندنی کار و بەرهەمی کۆمەڵێک ژنی نووسەر و وەرگێڕ، بە کارێکی تا بڵێی باش و هەنگاوێکی پۆزەتیڤانەی دەنرخێنم لە ئاوڕدانەوە و ناساندنی ژنانی نووسەر و وەرگێڕدا، بە تایبەتی وەک لە سەرەتادا ئاماژەم بۆ کرد ئێمەی ژنانی ئەم بوارە، تا ئێستا لیستێک نییە بە زمانێکی جیهانی وەک زمانی ئینگلیزی کە هیچ نەبێ ناو و وێنەکانمان کۆبکاتەوە، چ جای باسکردنی ژیان و چالاکیمان.
کارێکی زۆر باشە ئەگەر ئەم کتێبە ببێت بە یەکەمین کتێبی زنجیرەیەکی بەردەوام و تایبەت بە ناساندنی ژنانی نووسەر و وەرگێڕ، لەم بارەشدا زۆر گرنگە ژنانی هەموو کوردستان لە خۆبگرێ نەک تەنیا ژنانی باشوور.
دواجار، دەزانم و دڵنیام ئەم کتێبە کار و ماندووبوونی زۆری ویستووە کە لە ڕاستیدا ئەم جۆرە پڕۆژانە کاری تاکەکەسی نین و پێویستیان بە کاری پێکەوەیی و هەماهەنگی دامەزراوە و ڕێکخراوە ڕۆشنبیری و کلتوورییەکان هەیە تا بە تاقانەیی نەمێنێتەوە و هاوکات هیچ ژنێکی کورد کە سەر بەم دنیا ناوازەیەیە لە ناساندن و ناوهێنان بێبەش نەبێ.
دەستخۆشی زۆرم بۆ نووسەر و ئامادەکاری ئەم کتێبە، ئەرک و ماندووبوون و خەمخۆری و بەدواداچوونەکانی بۆ دەستکەوتنی زانیاری تەواو دەربارەی کار و چالاکی ئەو ژنانەی لەم کتێبەدا ناویان هاتووە، بەرز دەنرخێنم و هیوای بەردەوامی و سەرکەوتنی گەورەی بۆ دەخوازم.
کەنەدا- چواری نۆڤەمبەری ٢٠١٦
suzanj٢٠٠٦@gmail.com

مەهاباد حەسەن

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

مەهاباد حەسەن

مەهاباد حەسەن عوسمان، لەدایک بووی شاری کەلارە و قۆناغەکانی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە شاری کەلار تەواو کردووە، ساڵی ٢٠١٠ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لەبەشی کۆمەڵناسی زانکۆی سلێمانی وەرگرتووە، لە ئێستاشدا وەک مامۆستا و توێژەری کۆمەڵایەتی لە فێرگەیەکی گەرمەسێر کاردەکات. مەهاباد حەسەن، ساڵی ٢٠١٠ دەستی بە کاری ڕێکخراوەیی کردووە و چەندین ساڵ وەک توێژەر و ڕاهێنەر لە بواری مافەکانی ژنان و کێشە خێزانییەکاندا کاری کردووە و لە زۆربەی شارۆچکە، گوند و قوتابخانەکانی دەڤەری گەرمیاندا توێژینەوە، سیمینار و کۆڕی تایبەتی لەبارەی هۆشیاری کۆمەڵگە و ڕێنمایی ژیان و فاکتەرەکانی سەرکەوتنەوە گرتووە، هەروەها بۆ هۆشیار کردنەوەی کچان و ژنانی دەڤەرەکە هەوڵی بێ وچانی داوە، بەبەشداری کردن لەبەرنامە ڕادیۆییەکان و ئەنجامدانی توێژینەوە و ڕاپرسی. لەپای کار و چالاکییەکانی لە بوارەکانی نووسین، وەرگێران، مافەکانی ژنان و پەروەردەدا چەندین خەڵات و ڕێزلێنانی پێ بەخشراوە.

سەرەتای نووسین و وەرگێڕانی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ٢٠٠٧ ئەوکاتەی فێرخوازی زانکۆ بووە، لە چەند بڵاوکراوە و گۆڤارێکی جیاواز بابەتی وەشان کردووە، ، ساڵی ٢٠٠٨ دەستی کردووە بە وەرگێڕانی کتێب لە زمانی فارسییەوە، ساڵی ٢٠٠٩ یەکەم کتێبی وەرگێڕدراوی بڵاوکراوەتەوە.

مەهاباد، خاوەنی ئەم بەرهەمانەیە (ژنی نموونەیی، پرۆگرامی ئامانجە مەزنەکان، کاتێک خۆت دەگۆڕیت جیهانیش دەگۆڕیت، ٣٦٥ ڕۆژ دووبارە نەکەینەوە، لە شەپۆلەوە تا لووتکە، دەروازەی بەدیهێنانی خەونەکان، پێویستییەکانی مرۆڤی ئەمڕۆ، مۆدێل بە ئەمڕۆیی بوون یان پێشێل کردنی بەهاکان، چۆن باوکتم ناسی، وەرگێڕی ئازارەکان، خاوەن پێداویستی تایبەت، بێشعووری، بۆچی داماوین، یاری ژیان و ڕێورەسمی ئەم یارییە، گوفتارەکانت گۆچانی پەرجووهێنەری تۆن، دەرگەی نهێنی سەرکەوتن، هێزی قسە و دەربڕین، توێژینەوەیەک بە ناونیشانی ناپاکی هاوسەریتی و پەردەپۆش کردنی).

<u>نووسین</u>

١- ناپاکی هاوسەرێتی و پەردەپۆش کردنی

هەڵکشانی ڕێژەی ناپاکی هاوسەرێتی لەنێوان (ترس و عەیبەو نەبوونی یاسایەکی گونجاو بۆ بەرەنگاربوونەوەی) لە کەلار و دەورووبەریدا.

ئەم لێکۆڵینەوەیە تایبەتە بە ژیانی هاوبەش وناپاکی ژنان و پیاوان لە یەکتر، لەو توێژینەوەیەدا هاتووە، کە ناپاکی هاوسەرێتی وەک دیاردەیەکی مەترسیدار و کارەسات، کاریگەری خراپ بەجێ دەهێڵێ و لەکاتی ئاشکرابوونی ئەنجامدەرانی دەکوژرێن، ئەگەر ژن بوو بەبیانوی پاراستنی شەرەف، بەڵام ئەم سزایە پیاوان ناگرێتەوە. بەهۆی داب و نەریتی کۆمەڵایەتیی و سیستمی پیاو سالاری کۆمەڵگاوە. ئەم دیاردەیە چەند ساڵێکە ڕوو لە هەڵکشانە، بەتایبەت دوای ڕوخانی ڕژێمی بەعس، کۆچی بەلێشاوی دانیشتوانی باشور و ناوەڕاستی عێراق بۆ هەرێمی کوردستان و ناجێگیری باری ئاسایشی ئەو ناوچانە بووە هۆکاری هاتنی ژمارەیەکی زۆر لەشفرۆش و باندی تایبەت.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ناپاکی هاوسەریێتی لەناوچەی گەرمیاندا ڕۆژ بەڕۆژ ڕوو لەزیادبوونە، ئەگەرچی هەموو دۆسیە و کەیسەکان باس ناکرێن و بە نهێنی دەمێنێتەوە، بۆ نموونە: ئەگەر خیانەت لێکراو ژن بوو، ئاشکراکردن و باسکردنی ناپاکی پیاوەکانیان ژیانیان دەخاتە مەترسییەوە و کێشەکە گەورەتر دەکات، لەبەرئەوە پەردەپۆش دەکرێ و لەکاتی جیابوونەوەش لەدادگا باسی ناکەن؟ بۆیە قەبارەی ئەم دیاردەیە زۆر لەوە گەورەترە کەدرکی پێدەکرێت. لەکاتێکدا پیاوان هەرگیز بێدەنگ نابن کاتێک ژنەکەی خیانەتی لێدەکا، ئەگەر خیانەت بگاتە پەیوەندی سێکسی ژنەکەی دەکوژێت. بەهۆی زاڵیەتی داب و نەریت و پیاو سالارییەوە زۆرێک لەو پیاوانەی ناپاکی دەکەن سزا نادرێن.

ئەم توێژینەوەیە مەیدانییە لەماوەی شەش مانگدا لەساڵی ٢٠١١ بەسەرپەرشتی ڕێکخراوی فریاگوزاری نەرویجی (npa، لە چوارچێوەی پرۆژەکانی ڕێکخراوی خەڵک بۆ گەشەپێدان ئەنجامدراوەو بە ووردی کاری لەسەر کراوە، لەسۆنگەی گرنگی دیاردەکە و هەستکردن بە زیانە زۆرەکانی لەسەر تاک و خێزان و کۆمەڵگا بەگشتی، خۆبواردن و بێدەنگ بوونی زۆرێک لەگروپە جیاوازەکانی کۆمەڵگا و لایەنە پەیوەندیدارەکان لەم دیاردەیە، لە ماوەی نێوان ساڵی ٢٠٠٣ بۆ ٢٠١١دا. ئەم توێژینەوەیە پێکهاتووە لەپێشەکییەک و باکگراوند و میتۆلۆجی و پێنج کەیس ستەدی، چوارچێوەی یاسایی و هۆکارەکانی ناپاکی هاوسەریێتی، لەکۆتایی ئەم توێژینەوەدا کۆمەڵێک ئەنجام و پێشنیار و ڕێگەچارە بۆ کەمکردنەوە و ڕێگری لەم دیاردە مەترسیدارە، خراوەتەڕوو.

ئەم تــویژینەوەیە بە زمــانی کــوردی و عەرەبــی و ئینگلیــزی لە چوارچێوەی چالاکییەکانی سەنتەری بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژی ژنان لەکەلار، ساڵی ٢٠١١ بڵاوکراوەتەوە.

وەرگێران

٢- ژنی نموونەیی

خانمە نووسەری ئەمریکی مارابل مۆرگان لەم پەرتووکەدا، تیشک دەخاتە سەر بابەتە خێزانی و پەروەردەییەکان و چۆنییەتی دروست کردنی کەشێکی گەرمی خێزانی پڕ سۆز و خۆشەویستی و پێگەیاندنی تەندروستی منداڵەکان، کەئەمەش خواست و هیوای گشت ژنێکە، هەروەها چۆن ژن هاوڕێ و هاوبەشی خۆشی و ناخۆشییەکانی هاوسەرەکەی و دایکێکی پسپۆڕ و نموونەیی بێت بۆ منداڵەکانی، لێرەدا ژمارەیەک تەکنیک و ڕێگەی سادە و ساکار خراوەتەڕوو، هەموو ژنێک دەتوانێت سوودی لێوەرگرێ و بە ئاسانی جێبەجێ دەکرێ.
مارابل مۆرگان لەم نووسینەیدا، باس لە ئەزموونە تاڵ و شیرینەکانی ژیانی ژن و مێردایەتی خۆی دەکات، کە چۆن لە ساڵەکانی سەرەتای ژیانیدا ڕووبەڕووی گەلێک گرفت و تەنگوچەڵەمەی نالەبار بووەتەوە، کە زۆربەیان بەهۆی هەست نەکردنی کێشەکان و نەبوونی بەرچاو ڕوونییەوە ڕوویداوە.
ئەو خانمان فێردەکات، چۆن لە قووڵترین نیاز و پێویستییەکانی هاوسەرەکانیان بەئاگابن و بەڕاستی هاوبەشی ژیانیان بن و لەژێر میچی یەک خانوودا بن. ئەڵبەتە لەمەڕ پەروەردە کردنی منداڵان چەندین بنەمای گرینگی ئاماژە پێداوە، بە پشت بەستن بە ئەزموونی ژیانی خۆی و خەڵکی، لە کۆتاییدا باس لە بابەتێکی دیکە دەکات، بۆ ئاسودەیی ناخی تاکەکانی خێزان و ڕێنمایی دەدا

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کە منداڵەکانی لەسەر پەروەردە بکەین، ئەویش بڕوا و ئیمانە بە خودا و بەمجۆرە لایەنی ڕۆحی مرۆڤ پڕدەکرێتەوە.
ئەم کتێبە لەلایەن مارابل مۆرگان نووسراوە و لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، چاپی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٩ و چاپی دووەمی ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن خانەی چاپ و پەخشی ڕینما، لە دووتوێی ١٥٧ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٣- پرۆگرامی ئامانجە مەزنەکان

ئەم کتێبە زیاتر پەیوەندی بە گەشەپێدانی مرۆییەوە هەیە، چۆن ئەتوانیت کارەکان خێراتر بەڕێوەبەریت، خێراتر لەوەی پێشبینی دەکرێ، چۆن ئەنجامی بدەیت؟ چۆن تێیدا سەرکەوتوو دەب ی؟ پێویستە چی بکەیت؟ چۆن دەست پێ بکەیت؟ برایان تریسیی نووسەر، بە دوانزە وێستگە خوێنەر و فێرخوازان فێردەکات، کە بەباشترین پلان و شێواز، لە کەمترین کاتدا، زۆرترین کار ئەنجام بدەن و کارە بەهادار و پڕ ئاستەنگەکان پێش وەخت بەئەنجام بگەیەن ن و سەرکەوتووب ن.
ئەم کتێبە سێ هۆکاری بنەڕەتی کارکردنی باڵای دیاری کردووە بۆ سەرکەوتن و بەدەستهێنان، کە ئەمانەن: لەئەستۆگرتن، تەواوکردن و کۆتایی هێنانی کار، چونکە هیچ ڕێگەیەک دوور و درێژ نییە بۆ کەسێک بە پشوو درێژی و بێ دەستەوەستان بەرەوپێش بچێ، کەسێک خۆی بە پشوودرێژی و ئارامگرییەوە ئامادەی بەدەستهێنانی شانازییە مەزنەکانی ژیان دەکات، هیچ شانازییەک بە دەست نەهێنراو نییە. گرینگترین تایبەتمەندی بۆ بەدەستهێنانی سەرکەوتن تا کۆتایی تەمەن لە خۆتدا دروستی بکەیت، خووگرتنە بە بەرنامە و پلان و دیاری کردنی ئامانجەکان، زیاتر هەوڵبدەیت زووتر سەردەکەویت.

هاوکات، تریسی بڕوایوایە بە کۆڵنەدان و شارەزایی هیچ شتێک ئەستەم نییە، کارە مەزنەکان بە زۆر و بەهێز ئەنجام نادرێن، بەڵکو بە وچان نەدان و ئیرادە و بەردەوامی ئەنجام دەدرێن.
ئەم کتێبە لەلایەن برایان تریسی نووسراوە و لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٣ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما، لە دووتوێی شەست و چوار لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- ڕۆژێک ٣٦٥ جار دووبارە نەکەینەوە

ژیان وەک ژەنینی پیانۆ وایە ئەوە دەبیستیت کە دەیژەنیت. بەهێزی ئێمە لەوەدایە بەرپرسیاریەتی ژیان لە ئەستۆ بگرین. خودا باوەڕی ئازاکانە نەک بیانووی ترسنۆکەکان. ئەم کتێبە کۆکراوەی کورتەیەک لە وتە و بەرهەم و پەیامەکانی چەندین نووسەر و وتاربێژی دیار و ناوداری جیهانیی تێدایە، وەک: (جۆن سی ماکسون، (جاک کانفیلد) و (جیم ڕان)، (نۆرمان ڤینسنت پیل)، (زیگ زیگلار)، (ئاندرا متیوس)، (ئستفان کاوی)، (سوزان جفرز)، (ئەنتۆنیۆ رابینز)، (ناپلیۆن هیل)، (مارک فیشەر) و ژمارەیەک کەسایەتی دیکەی مێژوو.
خوێنەران دەتوانن سوود لە بوارەکانی هونەری ژیان، دەروونناسی سەرکەوتن، دەروونوندروستی و شاد ژیان، بەختەوەری، ڕێوڕەسمی ژیان، سەرکەوتن وەربگرن و پەیامە وەخۆهێنەرەکانی دووتوێی پەڕەکان بکەنە مەشخەڵی ڕوشنکەرەوەی ڕێگەی ژیانیان.
ئەگەر بتەوێ لە دوێنێ بمێنیتەوە بەسبەینێ ناگەیت، گەورەترین بەربەستی گەشەکردن (نەزانین) نییە، بەڵکو گومانە لە (زانین). ژیان پاداشتی کۆششەکانتان دەداتەوە نەک بەهانەکانتان.
ئازادی واتا کارکردن لەسەر بنەمای ڕاستی تەواوەتی، ڕێگە نەدان بەو

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خەڵکانەی دەیانەوێ ئەم ڕاستییە خەوشداربکەن. دەبیتە هاوتای ئەو کەسەی کاتەکانی لەگەڵ بەسەر دەبەیت. پێم خۆشە بەپێوە بمرم تا ئەوەی لەسەر ئەژنۆ بژیم.

ئەنتۆنیۆ ڕابنزی نووسەر، دەڵێت: هەموو ڕۆژێک بۆ هەرکوێیەک بچیت و تەماشای هەرلایەک بکەی مرۆڤ گەلێک دەبینیت،کە زیاتر دەچنەوە سەر مردووەکان تا زیندووەکان! بەڕاستی پێی کاریگەر و خەمگین دەبم، وەختێ تەماشای ژیانی ئەم مرۆڤانە دەکەم، هیچ جۆرە خۆشی شادی و جۆش وخرۆشی لێ نابینرێ. گوایە تەنها زیندوون، بەڵام ناژین. یان ڕونتربڵێم: بە زیندوویی ماونەتەوە نەک بژین، هۆکارەکەشی ئەوەیە بەشوێن و ڕۆژگارێک قایل بوون، لە ژیانیاندا کەمترە لەوەی دەتوانن هەیانبێت و مافیانە.

ئەم کتێبە لەلایەن مەسعود لەعلی نووسراوە، مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٤ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما، لەدووتوێی ١٩٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکردەوە.

٥- کاتێک تۆ دەگۆڕێیت جیهانیش دەگۆڕێت

باوەڕێکی بنەڕەتی و سەرەکی بۆ بەدیهێنانی ژیان و دەستەبەر کردنی هەلومەرجی دڵخواز کراوە. یەکێک لە گریمانە مەزنەکانی یاسای کێشکردن (بنەمای باوەڕە) لەسەر بناغەی ئەم یاسایە ڕووداو و هەلومەرجەکانی ژیانمان بەرهەمی جۆری باوەڕ و ئاگاییەکانی ئێمەیە. لەڕاستیدا ڕووداوەکانی ژیانمان بەرجەستە بوونی بیر و ئەندێشەکانمانە، کە باوەڕمان پێیان هەیە. لەسەر ئەم بنەمایە گەرەکە بیروباوەڕی خۆمان لەمەڕ ئەم چوار بابەتە بگۆڕین: (گۆڕینی بیرو باوەڕمان سەبارەت بە ژیان)، (پێزانینی فەلسەفەی ئافراندن)، مرۆڤ

کێیە؟ مرۆڤ چییە؟، جیهانی بوون و کائینات، بوونی پیرۆزی خودا و سڕینەوەی بڕوا هەڵەکان سەبارەت بە پەروەردگاری جیهان و جۆری پەیوەندی ئەو بە مرۆڤەوە).
ئەم کتێبە، لەبارەی یاسای کێشکردن قسەدەکات، کە باوترین پرسیاری ئەمەیە: بۆچی ئەم یاسایە هەمیشە وەڵام ناداتەوە یان زۆر درەنگ دەگات بەخواست؟ ئاماژە بەچەند هۆکارێک کراوە، کە لە ڕەوتی یاسای کێشکردندا تێکەڵ و پێکەڵی دروست دەکەن. گرینگترین وانە لەیاسای کێشکردنەوە فێربین ئەوەیە: کاتێک ئێمە دەگۆڕێین، جیهانیش دەگۆڕێت. ئێمە بەشێکین لەجیهانی بوون. کاتێک باشتر بین، جیهانیش باشتر ئەبێت و کاتێک خراپ بین، واتە هاوکاری بونیادنانی جیهانێکی خراپمان کردووە. هاوکات ئاماژە بەوەدەکات، کە ساتە دیارییەکان ئەو ساتانەی پەرجوو لە ژیانماندا ڕوودەدەن، لێرەدا باس لە پەیوەندی باڵای مرۆڤ دەکات لەتەک خودای کردگاردا ئەویش بەهۆی باوەڕ بەخۆبوون و پشت بەستن بەخودای بەدیهێنەری ڕووداوەکانەوە کە مایەی ڕەخساندنی بارودۆخی گونجاوە لەژیانیاندا.
ئەم کتێبە لەلایەن مەسعود لەعلی نووسراوە و لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٤ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما، لەدووتوێی ٢٠٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- لەشەپۆلەوە تا لوتکە

ئەم کتێبە، کۆکراوەی شەست و پێنج داستان و بەسەرهاتی عیرفانییە، چیرۆک و داستانەکان لە ژێر ناو و ناوەڕۆکی جیاجیادا پەیامە عیرفانییەکان دەگوێزنەوە بۆ خوێنەر، لێوان لێوە لە ئومێد و خورپەی پڕ چێژ بۆ ڕەوینەوەی خەمەکان.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە لەم بەشانە پێکدێ (داستانەکانی پشت بەخودا بەستن، ڕەزامەندی و نییەت پاکی، داستانەکانی خوداناسی، بەسەرهات گەلێک دەربارەی گۆڕان، داستانەکانی ململانێی شەیتان و نەفس پەرستی، خودا میهرەبانە، تەنیا ئەو، خودایە و هەر لەم نزیکانەیە، داستانە مەعنەوییەکان.

خودا، لەتەواوی ساتەکاندا دووبارە دەبیتەوە بەڵام نابیتە دووبارە بووەوە. مرۆڤ نابێت هیچ کات لەبەزەیی خودا نائومێد بێت، لەلای نەهامەتییەکانەوە خودایەک هەیە کە قەرەبووی تەواوی نەدارییەکانە. ژیانی ئێمە بە لەدایک بوون دەستپێناکات بەڵکوو بە گۆڕان دەستپێدەکات. هەموو باوەڕداران موسڵمانن بەڵام هەموو موسڵمانان باوەڕدار نین. هەزار ناجۆری و دووسەد کەموکورتی لە بوونمدایە، پەروەردگارا تۆ بەچاوی خۆشەویستییەوە تەماشام بکە. لەگەڵ هەرکەسدا دوام، وەڵامم لە تۆوە بیست، سەیری هەرکەسم کرد، تۆ لە هزرمدا بوویت. ئیلاهی هەمووان ئەڵێن تۆ لە کوێی، من دەڵێم کوێیەک نییە بەبێ خودا؟)، ئەمانە و چەندان باسی تری مرۆیی و وەڵامی پرسیارەکانی مرۆڤ، بوونی هەیە.

یەکێک لە داستانەکانی ئەم کتێبە.. ڕۆژێک دەوڵەمەندێک کیسە زێڕێکی بە خزمەتکارەکەیدا و وتی: ئەم کیسەیە بدە بەفڵان کەس ئەگەر وەری گرت تۆ ئازاد ئەکەم. خزمەتکار کیسەکەی برد بۆلای کابرا بەڵام ئەو ڕەتی کردەوە، خزمەتکار وتی: تکایە وەری بگرە.

کابرا لە وەڵامدا وتی: بەوەرگرتنی ئەم کیسە تۆ ئازاد ئەکەم بەڵام خۆم ئەبم بە کۆیلە.

ئەم کتێبە لەلایەن مەسعود لەعلی نووسراوە و لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٤ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما لە دووتوێی ١٥٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکردەوە.

٧- پێویستییەکانی مرۆڤی ئەمڕۆ

لە ڕابردوودا هیچ کات مرۆڤ بە بنبەست نەگەیشتووە و بە بەربەست و ڕێگر و لەمپەر گەیشتووە، بە قەڕانگە گەیشتووە، بەڵام زانیوویەتی ڕێگەی هەڵاتنی چییە و کاری بۆکردووە. لەبەرئەوە زانیوویەتی خۆی کێیە، لەسەر بنەمای ئەو ناسینەی لەخۆی هەیبووە، کاریکردووە. بەڵام ئەمڕۆ، مرۆڤ بە خوودی خۆی نامۆیە، هەمووجۆرە کار و هەنگاوێکی ئەرێنی یان نەرێنی، بێ کەڵک و پووچ دەبینێت، هونەر لەشێوەی هونەردا پووچ دەردەکەوێت و لە بنەچەدا بە وتەی سارتەر، ژیان (بەگەمژەیی، لە جیهانێکی بەتاڵ و بۆ مرۆڤی بێوەری لە واتا) دادەنرێت. پاشان یەک یەک دەوەستێت لەسەر دوژمنەکانی مرۆڤ و دەچێتە بنج و بناوانیان کە بریتین لە :زانست وەک نەفیکەر و ڕەتکەرەوەی مرۆڤ، ماددەگەرایی، ئایین، بەکاربردن (مەسرەفگەرایی)، پەرتووک بردوویی (دەردەکتێب) و ڕژێمی چینایەتی.

لە کتێبەکەدا هاتووە، مەبەست لە دوژمنەکانی مرۆڤ، ئەو فاکتەرانەن کە بە درێژایی مێژوو مرۆڤیان دەربەدەر کردووە. ئەو فاکتەر و هەلومەرج و هۆکارە جیاوازانەی کە هەمیشە لە سیستەم و دنیابینی و بیر و بۆچوونە جۆربەجۆرەکاندا، بایەخیان بە هەموو شتێک دەدا جگە لە مرۆڤ، مرۆڤیان بە نادیار و بەتاڵ لەخۆی هێشتووەتەوە و بەشتی ترەوە سەرقاڵیان دەکرد. ئەو هۆکارانەی کە بوونە هۆی داڕووخان، ناشیرین کردن و لاوازکردنی هەقیقەتی مرۆیی، لە کاتێکدا کە دەشێت بۆ

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

پێشکەوتن و شارستانیەتی و دەسەڵات هۆکار گەلێکی باش و پۆزەتیڤ بن.
ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر عەلی شەریعەەوەتد یی نووسراوەو مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٦ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما لە دووتوێی پەنجا و دوو لاپەڕەدا هەزار دانەی لێ بڵاوکردووەتەو ە.

٨- دەروازەی بەدیهێنانی خەونەکان

دیبی فۆرد، خانمە نووسەر و وتاربێژی ئەمریکی، ناوی لە ڕیزبەندی پڕ فرۆشترین کتێبەکانی نیۆرک تایمزدایە. کتێبەکانی وەرگێڕدراونەتە سەر بیست و شەش زمان و لەزانکۆ و سەنتەرە فێرکاریەکان و خولەکانی گەشبینیدا لەسەرانسەری جیهاندا بەکاردەبرێن. لە ڕێگەی کتێبەکانییەوە خوێنەرانی فێردەکات کەچۆن دەستیان بگات بە ژێری دەروونییان و بە ڕۆچوونە ناو ناخ و دەروون، دەستکەوت و ناسینەوەگەلێک لەبارەی ژیانیانەوە پەیدابکەن. پرسیار و ڕێنماییە وەخۆهێنەرەکانی دبی فۆرد بەرەو جووڵە و هەنگاونان پەلکێشمان دەکەن و دەرگای تەمبەڵی و بڕوبیانووەکانمان لەسەر دادەخەن.
ئەم کتێبە، پەردە لەسەر شێوازێکی فێرکردن لادەدات بۆ بەدیهێنانی ژیانێکی باڵا و نایاب و ڕێنمایی دەکات تاکوو هەنگاو هەڵگرین بەرەو مەزنایەتی خۆمان و ئەو لایەنانەی ژیانمان کە مایەی سەرکەوتنمانە بەهێز بکەین . هاوکات، هێما بۆ ئەوە دەکات چۆن مرۆڤەکان خەون و ئامانجەکانی خۆیان دوادەخەن و وادەزانن لەتوانایاندا نییە وەدەستیان بخەن و بەو شێوەیە لە حەسرەتی گەیشتن بە خەونەکانیان کە بەهۆی لەم چەشنە تێڕوانین و بیانووانەوە (خۆزگە

وادەبـــوو یـــان بەشـــکوو ڕێبکەوێـــت) گشـــت جـــۆش و خـــرۆش و جوانییەکانی ژیان لە دەست دەدەن و هەقیقەتی ژیان دەدۆڕێنن.
نووســـەری کتێـــبەکە، بـــاس لەو پـــلان و بەرنامـــانە دەکـــات کە ئـێمە لەسەرەتای ساڵی نوێدا دایدەڕێژین و دواتر وردە وردە ڕەنگی خۆیان لەدەســـت دەدەن و هـــیچ بە هـــیچ نـــاکەین و دەشـــێت تـــا دوا نەفەس لەم بگـــرەوبەردەیەدابین و نەتـــوانین بە دڵـــی خۆمـــان ژیـــان بگـوزەرێنن. هاوکـات، چەنـدین پرسـی دیـکەی گەشـەپێدانی مرۆیـی و هۆکانی سەرکەوتن لە ژیاندا بەباشترین شێوە دەخاتەڕوو.
ئەم کتێـــبە لەلایەن دبـــی فـــۆرد نووســـراوە و لـــە زمـــانی فارســـییەوە وەرگێڕدراوەتـــە ســـەر زمـــانی کـــوردی، ســـاڵی ٢٠١٦ خـــانەی چـــاپ و پەخشـــی ڕێنمـــا، لە دووتـــوێی ٢١٥ لاپەڕە هەزار دانەی لـــێ بڵاوکردەوە.

٩- مۆدێل، بەئەمرۆیی بوون یان پێشێلکردنی بەهاکان

دیـاردەی مۆدێـل و مـۆدێلگەرایی گرێـدراوی تـاکە وڵات و کولتـووری کۆمەڵگایەک نییە، چونکە بەربڵاوی مۆد بەئەندازەی بەربڵاوی ژیانی مرۆڤە و تەواوی لایەنەکانی ژیانیش دەگرێتەوە و ڕەگ و ڕیشـەشی لە ئاڕاستەکانی دەروونناسیدا هەیە، بێ گومان دیاردەی مۆد پەیوەستە بە چینی کۆمەڵایەتی، ئابوری، پرۆسـەی جیهـانگیری و ڕاگەیاندنەکانەوە و لە ئێســـتادا مۆدێـــل و مـــۆدێلگەرایی بـــووەتە هـــۆی گۆڕانکـــاری کولتووری_کۆمەڵایەتی لەو وڵاتانەی کە لایەنگیری مۆدێلن.
مـۆدێلگەرایی بەشـێوەیەکی ڕەهـا ناتوانرێـت ڕەتبکـرێتەوە و لەلایەکـی تریشەوە قبووڵکردنی بێ پرس و ڕای ژیرانە نییە، بەڵکوو میانڕەوی لە مۆدێلگەراییدا و ڕەچاوکردنی گونجانی مۆد لەگەڵ کولتوور و ئایین و میللەت، گونجاوترین ڕێگەیە بۆ مامەڵەکردن لەگەڵیدا. ئەم پەرتووکە لە

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

پێنج بەشی سەرەکی پێکهاتووە، بەشی یەکەم: تێڕوانینێک بە مۆدێلدا، مۆدێل نوێخوازی یان پێشێلکردنی بەهاکان؟، گەنج و مۆدێلگەرایی و هۆکارەکانی پەیدابوونی مۆدێل، لەبەشی دووەمدا باس لە مۆدێلگەرایی و کاریگەری لەسەر گۆڕانە کولتوورییەکانی کۆمەڵگە و ڕەگ و ڕیشکەکانی دەروونناسی و کۆمەڵناسی مۆدێلگەرایی دەکرێت، لەبەشی سێیەمیشدا بابەتەکانی ئایینی ئیسلام و مۆدێلگەرایی و بەئەمڕۆیی بوون و چەند گۆڕاو و بنەمایەک لە دیدی ئایینی ئیسلامەوە سەبارەت بە پۆشش و ئارایشت تیشکیان دەخرێتە سەر، هەروەها لە بەشی چوارەمدا بە وردی باس لە ناسنامەی مرۆیی ژن لە قەیرانی ئارایشت و مۆدێلدا، مەیلی ژنان بۆ ئارایشت و خۆڕازاندنەوە لەچەند ڕەهەندێکەوە، مۆدێل و جەستە، مۆدێل و گۆڕاوە کۆمەڵایەتییەکان، پەیوەندی مۆدێلگەرایی بەقەیرانەکانی شوناسی ژنانەوە باس دەکرێن.
مەهاباد حەسەن، ژمارەیەک نووسینی فارسی کۆکردۆتەوە و وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٠- چۆن باوکتم ناسی

کتێبی چۆن باوکتم ناسی، بریتییە لە کۆمەڵێک نامەی دایکێکی ئێرانی بۆ کچەکەی کە بەشێوەیەکی تەنز و کۆمیدی پەنجە دەخاتە سەر کۆژان و ئازارەکانی کچان و پرۆسەی هاوسەرگیری و ئەو داب و نەریتە شیاو و نەشیاوانەی لە کۆمەڵگەدا هەن، لەڕووی سایکۆلۆژی و کۆمەڵایەتییەوە وێنای ژیانی خۆی دەکات، و لەم وێنانەوە کولتوور و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و ڕێوڕەسمەکانی ژیان دەخاتەڕوو.
لە چوارچێوەی سی و حەوت نامە بۆ کچەکەی باسی چۆنییەتی دۆزینەوە و ناسینی مێردەکەی دەکات و بە ڕاشکاوی و شێوازی

گێڕانەوەی بەسەرهاتەکانی خۆی و هەموو ئەو پیاوانەی کە هاتوونەتە ڕێگەی و تەنگ و چەڵەمەی ژیان و هەورازو نشێوەکانی ژیانی خۆی وەک کچی خێزانیکی بێ سەروبەر و بە شێوەی کۆمیدیا دەخاتە بەر دیدەی خوێنەران. مونا زارع، خانمە نووسەری کتێبەکە، دانە بەدانە باس لە داواکار و خوازبێنی خوازانی خۆی دەکات بۆ کچەکەی و بە هەستێکی کچانەوە و بەڕوونی داخ و کەسەر و ململانێکانی خۆی بۆ بەدەستهێنانی مێرد دەدات بە گوێی کچەکەیدا و کۆتا نامەش واتا سی و هەشتەمین نامە مێردەکەی دەینووسێت.

بەشێک لەنامەی ژمارە یەک (کاتژمێر حەوتی بەیانی ڕۆژی هەینی بوو کە بڕیارمدا ئیتر هاوسەرێک پەیدابکەم، ڕێک ڕۆژێک دوای هاوسەرگیری کچە ئامۆزاکەم، لە خەو ڕاپەڕیم و بینیم جێگەکەی چۆڵە! باوکت ئێژم، تۆزێ بیرم کردەوە نەبا بەهەڵە تێگەیشتبم و جێگەی شتێکی تر بەتاڵبێت و من مێردم بەهەڵەوەرگرتبێت! دوو سێ جارێ لەسەر نوێنەکە ئەم دیوو ئەودیووم کرد هەرچەند هزرم دەکرد بەشکو بەشتێکی ئابڕوومەندانەتر بگەم، هەم لووتم دەتەقی بە مێرددا، واتا ئێستاکە دەزانم هەر لە زەماوەندەکەی دوێنێ شەوەوە کوتومت لەو کاتەی کە گشت پیاوەکان بەهەواوجەمی لەبەر دەرگای ئەو هۆڵەی بووکێی لێ بوو لە چاوەڕوانی ژنەکانیاندا وەستابوون و پرتەوبۆڵەیان دەهات کەسێکیش نەبوو زەماوەندەکە بکاتە قوزەڵقورتی من و منداڵێک فڕەبداتە کۆڵم تا کوو بە پێڵاوی پاژنە بەرزەوە خۆتەڕکردنی م ندالەکە پاک بکەمەوە).

ئەم کتێبە لەلایەن مونا زارع نووسراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١١- وەرگێڕی ئازارەکان

پەرتووکی وەرگێڕی ئازارەکان نۆبەرەی نووسەری هندی-ئەمریکی جومپا لاهیرییە، ساڵی ١٩٩٩ دا لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا چاپ و بڵاوکرایەوە. تا ئێستا دەیان ملیۆن دانەی لێ فرۆشراوە و براوەی حەوت خەڵاتی گرینگە. ئەم نووسەرە پەنابەرە دوور لە زێدی باوباپیرانی لە ڕێگەی نیشتمانی تایبەتی خۆیەوە واتا (چیرۆک) وێنای کولتوور و ژیان و ژانەکانی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی و لە تاراوگەژیان دەکات، ورد ورد شۆڕدەبێتەوە بەناو ئازار و دڵەخورپێیەکانی ئەو مرۆڤە سەرهەڵگرتووانەدا کە لە نێوان هەردوو کولتووری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوادا گیریان خواردووە و سەرگەردانن.

بلیمەتی جومپا لاهیری لە تەنزی شاراوەی کورت و دیدی وردبینانەی بۆ ژیان و ئۆقرەگرییەکی واقیع بینانەوە سەرچاوەی گرتووە کە لە چیرۆکەکانیدا زایەڵەی دێت.

ئەم کۆمەڵە چیرۆکەی لاهیری لەلایەن مەهاباد حەسەنەوە لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٨ خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما لە دووتوویێ ٣٠٢ لاپەڕەدا هەزار دانەی لێ بڵاوکردەوە.

١٢- خاوەن پێداویستی تایبەت

ئەم پەرتووکە بریتییە لە ڕاسپاردە گەلێک بۆ خەڵکی و خاوەن پێداویستییە تایبەتەکان، کە لەلایەن نووسەرێکی خاوەن پێداویستی تایبەتەوە نووسراوە، بە وردی باسی کۆژان و نارەحەتییەکانی ژیانی تاکی خاوەن پێداویستی تایبەت دەکات و چەندین پێشنیاز و ڕسپاردە دەخاتە بەردەم خەڵکی و دام و دەزگاکانی کۆمەڵگە تاکوو ڕێگە لە زیادبوونی کەمئەندامییەتی بگیرێت و ژیانێکی شایستەش بۆ خاوەن

پێداویســـتییە تایبەتەکـــان دەســـتەبەر ببێـــت لە ڕووی مـــاددی و مەعنەوییەوە.

ئەوان پێویســتیان بە دینارەکــانی بــاخەڵی تــۆنییە کە هەر بەبینینیــان هەســتت بجووڵێــت و بە چــاوی بەزەیــیەوە خێریــان پێبکەی، بەڵکــوو چاویـــان لە مـــامەڵەی مرۆڤدۆســـتانە و ڕێزلێگـــرتنە، گەرەکە لە خێزانەکانماندا پرس و ڕایان پێ بکەین و لە دەرەوە و ناوکۆمەڵیشدا هــاودڵ و هاوڕێیــان بــین، ئەوان دەخــوازن منداڵەکانمان فێری ڕێز و ڕەفتــاری جــوان بکەیــن تــا لە کــوچە و کۆڵانەکانــدا بەهــیچ جۆرێــک سووکایەتیان پێ نەکەن. باشترە خۆمــان لە خۆبەگەورەزانین بەدوور بگرین کێ ناڵێ ڕۆژگار لە هەگبەکی خۆیدا وەها دۆخێکیشی بۆ ئێمە دانەناوە.

کۆمەڵگەی ئێمە ناسینێکی تەواوی نییە لە خاوەن پێداویستییە تایبەتەکان و بڕێکجــار بێ مەبەســت بارگرانییــان بــۆ دروســت دەکەیــن و دەبینە هۆکــاری گۆشـــەگیری و دوورەپەرێـــزی و تەوەلابوونیـــان. بـــۆ ئەم مەبەسـتە ئێمە ئەم پەرتــووکە دەخەیــنە بەردەســت هەمــووان تــاکوو بتــوانین بڕێــک لە بارگرانییەکــانی کــۆمەڵگە لەســـەر ئەم تــوێژە کەم بکرێتەوە، بۆ ئەوەی کۆمەڵگەیەکی باشتر و بە بیروبۆچونی نموونەیی و مرۆڤدۆستانە و بێ کێشــە و تەنگوچەڵەمە بــۆ خــاوەن پێداویســتییە تایبەتەکان فەراهەم بێت.

وەحید نەجەفی ئەم کتێبەی نووســیوە و مــەهاباد حەســەن لــە زمــانی فارســییەوە وەریگێڕاوەتــە ســەر زمــانی کــوردی، ســاڵی ٢٠١٩ لەلایــەن گرووپی نما سێ هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٣- دەردی بێشعووری

پەرتــووکی دەردی بێشــعووری لە بــارەی دیــاردەی بێشــعووری لە کۆمەڵگەکــانی ئێســتادا بــۆ ناســینەوەی کردەیــی و چارەســەرکردنی مەترسیدارترین نەخۆشی مێژووی مرۆڤایەتی و شێوازی مامەڵە کردن لەتەک توشبوواندا ڕێنمایی کارێکی ئەرزشمەندە. بێشعووریش دەردێکە وەک نەخۆشــییەکانی تــر بــۆ پێشــگیری و چارەســەرکردنی گەرەکە بە دروستی بیناسین. هەرچەند نەخۆشییەک مەترسیدارتر و بەربڵاوتربێت، ناســین و ڕووبەڕوو بــوونەوەی پێویســت تــرە، بەڵام بێشــعووری کوشندەترین ئافاتی مێژوویی مرۆڤایەتییە کە تا هەنووکە ڕێگە چارەی زانستی و گونجاو بۆ بەرەنگاربوونەوەی نە گیراوەتەبەر. بێشعووری گەمژەیی نییە و زۆربەی بێشعوورەکان نەک گەمژەنین بەڵکو لە چاو خەڵکی ئاساییدا خاوەن توانا و زیرەکییەکی زیاترن. خۆپەرستی، بێشــەرمی و پێشــێلکردنی مــافی خەڵکــی کە بنەماکــانی بێشــعوورین بە زۆری لەلایەن کەسانێکەوە ئەنجام دەدرێن کە لەڕووی ئاوەز، زانیاری، پێگەی کۆمەڵایەتی و داراییەوە باشترن لەخەڵکی ئاسایی.

نــاوەڕۆکی ئەم پەرتــووکە پێکهــاتووە لە پێــنج بەشــی ســەرەکی کە هەربەشەو لەخۆگری چەندین باس و خواسی بەبایەخە، بەشی یەکەم: چ کەسێک بێشعوورە و بۆچی کەسێک دەیەوێت بێشعووربێت؟ هەر لەم بەشەدا تیشک دەخرێتە سەر پێناسە و ناساندنی چەمکی بێشعووری و بێشعوورەکان، وێڕای باسکردنی چەندین بەسەرهات و نموونە، لەبەشی دووەمدا: جۆرەکانی بێشعووری شەن و کەو دەکرێن، بەشی سێیەمیش: دەچێتە تان و پۆی باسی کاتێک کۆمەڵگە بێشعوور دەبێت، هەروەها بەشی چوارەمیش شرۆڤەی بابەتی ژیان لەتەک بێشعوورەکاندا دەکات

و لە بەشی پێنجەم و کۆتاییدا باس لە ڕێگەکانی چارەسەر و ڕزگاری لەم دەرد و ئافاتە دەکرێت.
خافێر کریمێنت ئەم کتێبەی نووسیوە و مەهاباد حەسەی وەریگێڕاوە سەر زمانی کوردی، بڕیارە لەلایەن چاپ و پەخشی ڕێنما بڵاوبکرێتەوە.

١٤- بۆچی داماوین

ئەم کتێبە تیشک دەخاتە سەر ئارێشە کۆمەڵایەتیی، ڕەفتاریی و هزرییەکانی تاکەکانی کۆمەڵگە و لەڕوانگەی کۆمەڵناسییەوە تاوتوێیان دەکات و جۆرێکە لە ڕەخنە گرتن لەخود بە ئامانجی ڕاچەنین و دیتنی کەمووکورتییەکان بۆ دەستەبەر کردنی ئایندەیەکی باشتر و کۆمەڵگەیەکی پێشڤەچوو. ناوەڕۆکی کتێبەکە بریتییە لە (بە مێژوو نامۆین، ڕاکردن لە هەقیقەت و پەردەپۆشکردنمان، ڕواڵەتسازیمان، قارەمان پەروەری و ملهوڕیمان، خودسەنتەری و لەپێشخوازیمان، بێ بەرنامەییمان، مەرایی کردن و دەرفەتخوازیمان، هەستیاربوون و دروشمگەراییمان، گەلانی ئێران و گومانی پیلانگێڕی، نا بەرپرسیارییەتیمان، پێشێلکردنی یاسا و حەزی زیادەڕەویمان، پێشبینی و ناڕەزایی هەمیشەییمان، حەسودی و حەسودی بردننمان، ڕاستگۆییمان، هەموو شتێک زانینمان).
نووسەر لەکتێبەکەیدا دەڵێ: کاتێک گالیلۆیان بۆ تەوبە کردن و داوای لێخۆشبوونی (کەنیسە پەسەند)! برد بۆ دادگایی کردن، تەواوی پەیڕەوان و شوێنکەوتوانی بە ناکامی و دڵتەنگییەوە لە پشت دەرگا داخراوەکانەوە ماوەیەکی زۆر بەپێوە وەستان تا مامۆستا و ڕابەری گەورەی هزرییان وێڕای گوشارە زۆر توند و تاقەتپڕوکێنەکانی دەسەڵاتداران!! لە ناو دادگاوە سەرهەڵبڕێت و سەربەرزانە و بە هەنگاوی تۆکمەو نەعرەتەوە بێتە دەرەوە و بڵێ: زەوی هێشتا

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەسووڕێتەوە، بەڵام مەخابن مامۆستای داماو و سەرکز بەهۆی ئەو هەموو ئەشکەنجەی درابوو، سەرشۆڕ و زەلیل هەستا بە وتنی ئەو شتانەی کە خۆی هەرگیز بڕوای پێیان نەبووە، بەهێواشی و لەسەرخۆ دەستی کرد بە خوێندنەوەی تەوبەنامەکەی! لەبەر گشت ئەو شتانەی کە لە دژی بیروباوەڕی کەنیسە تاکوو ئەمڕۆ وتبووی. ئەوەی بۆ پەیڕەوکاران و شوێنکەوتوانی مابووەوە، نا ئومێدی و شەرمەزاری بوو... یەکێک لە قوتابیەکانی هاواری کرد (قوڕبەسەر ئەو میللەتەی کە قارەمانەکەی لەدەست بدات). وتەیەکی جوان لە گالیلۆوە شین بوو کە دەڵێ (قوڕبەسەر میللەتێک کە پێویستی بە قارەمان و ڕابەر هەبێت).

ئەم کتێبە لەلایەن دوکتۆر حەسەن نەراقی نووسراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و لەدووتوێی ٢٥٠ لاپەڕە ئامادەی چاپکردنە.

١٥- یاری ژیان و ڕێوڕەسمی ئەم یارییە

بابەتەکانی ئەم کتێبە لە چوارچێوەی گەشەپێدانی مرۆییەوە و جەخت لە شاد ژیان و یاسای کێشکردن دەکات بۆ بەختەوەری و کامەرانی مرۆڤ. زۆرینەی خەڵک وا بیر دەکەنەوە کە ژیان گۆڕەپانی جەنگە، بەڵام بەو جۆرە نییە، ژیان تەنها یارییەکی سادەیە. هەرچەندە کە بەبێ ئاگایی لە یاسا مەعنەوییەکان ناکرێت لەم یارییەدا سەربکەوین. ژیان یارییەکی گەورەی (ئالۆویرە). لەم ژیانەدا چی بچێنیت ئەوە دەدووریتەوە. واتا هەر کارێک کە تاک ئەنجامی دەدات و هەر وشەیەک کە بە زمانیدا دێت، بۆی دەگەڕێتەوە. بەهەر دەستێک ببەخشی بەهەمان دەست وەردەگریتەوە.

ئەگەر نەفرەت بکەی، دەکەویتە بەر نەفرەت، ئەگەر خۆشەویستی ببەخشی خەڵکی خۆشیان دەوێیت، ڕەخنە بگریت، ڕەخنەت لێ دەگیرێت، درۆ بکەی، درۆت بۆ دەکرێت، ناپاکی بکەی ناپاکیت لێ دەکرێت.
ئەم کتێبە لەلایەن فلۆرێنس سکۆڤێل شینی ئەمریکی نووسراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و بڕیارە خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما بڵاوی بکاتەوە.

١٦- گوفتارەکانت گۆچانی پەرجووهێنەری تۆن

نووسەر لەم کتێبەدا جەخت لە هێز و هەژموونی قسە و گوفتارەکانی مرۆڤ دەکاتەوە و دەڵێ: "گوتەی مرۆڤ، گۆچانی پەرجوویی ئەوە، لێوڕێژە لە جادوو و هێز و دەسەڵات"! بەوپێیەی مرۆڤ توانای ئەوەی هەیە بەبزواندنی گۆچانەپەرجوو هێنەرەکەی بە قسەکانی بارودۆخی نەخوازراو بگۆڕێت. بەم جوڵاندنە دەتوانێت خەم بۆ شادی، نەخۆشی بە لەشساغی، دەستکورتی و نەداری بۆ داباریینی نیعمەت و بەخششەکان ئاڵوگۆڕ بکات. هەروەها دەبێژێ: ترس، گومان، نیگەرانی، توندوتیژی و نەفرەت خانەکانی لەش لێک هەڵدەوەشێننەوەو زیان بە سیستمی کۆئەندامی دەمار دەگەیەنێت و ئەمەش هۆکاری ڕوودانی هەموو نەخۆشی و بەڵاکانە. شادومانی و سەلامەتی بەکۆنترۆڵکردنی تەواوی هەرجۆرە هەستێکی هەڵچوونی بەدەست دێت و هێزێکی ڕاچەنێنەرە بەڵام هەرگیز خۆبەخۆ ڕاناچەنێت.
هەرکاتێک مرۆڤ بتوانێت لە بارێکدا کە هەلومەرج و دۆخی لەبارنەبێیت وهەموو شتێکیش دژی ئەو بێت، زاڵبێت بەسەر خۆیدا و ئارامی و لەسەرەخۆیی خۆی بپارێزێت، مەیلی خواردنی باش بێت و دڵی خۆش بێ، بە پلەی زاڵبوونی تەواوەتی گەیشتووە. ئەوکات کەسەکە توانای کۆنترۆڵکردنی بارودۆخ و هەلومەرجەکانی ژیانی هەیە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئـەم کتێبــە لەلایــەن فلـۆرێنس سـکۆڤێل شـینی ئەمریکـی نووسـراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و بڕیارە خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما بڵاوی بکاتەوە.

١٧- دەرگای نهێنی سەرکەوتن

ئەم کتێبە لەبـواری گەشـەپێدانی مرۆییـدایە و نـاوەڕۆکەکەی بـاس لەم بابەتـانە دەکـات: (دەرگـای نهێنـی سـەرکەوتن، خشـتە بـێ کاکـان، پێـنج کەس لەوان دانـابوون، چـاوەڕیی چیـت؟ لە چوارڕێیانـدا مانەو ە. چـۆن دەتـوانین لە دەریـای سـووری خـۆمان بپەڕینەوە؟ پاسـەوانی دەروازە، ڕێـگەی فراوانـی، پێویسـتم بەهـیچ شـتێک نیـیە! بەسەرسـوورمانەوە بنوارە!.....هتد).

ئـەم کتێبــە لەلایــەن فلـۆرێنس سـکۆڤێل شـینی ئەمریکـی نووسـراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و بڕیارە خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما بڵاوی بکاتەوە.

١٨- هێزی قسە و دەربڕین

کتێـبەکە ئەم بـاس لە هێـز و هەژمـوونی قسـەکردن دەکـات و پێـداگرە لەسـەر وێنـای زەینـی و هێـزی کـێش کـردن و کـاریگەری کائینـات لە دەسـتەبەرکردنی خواسـت و وویسـتەکانماندا. نـاوەڕۆکی کتێـبەکە ئەم بابەتـانەی لەخـۆ گرتـووە (بیـانکە نەناسـراوەکان، ئێسـتاکە هێـزت پـێ دەدەم، بەهێزبە و مەترسە، مەزنی پەروەردگار، ئارامی و دەوڵەمەندی، دەرفەتی بێ وێنەی تۆ، پەشێو و نیگەران مەبە، بێ باکانە و ئازایانە، سەرکەوتن و بەختەوەری).

ئەم کتێبە لەلایەن خاتوو فلۆرێنس سکۆڤێل شینی ئەمریکی نووسراوە و مەهاباد حەسەن لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و بڕیارە خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما بڵاوی بکاتەوە.

پەیڤێک

هەمـوو میللەتـانی سـەر ئەم هەسـارە خـاکییە کەم تـا زۆر هەوڵ و کۆششـەکانی خزمەتکـارانی خۆیانیـان لە هەمـوو بوارەکانـدا بەرز نرخانـدووە و نـاو و بەرهەمەکانیانیـان بەزینـدوویەتی هێشـتووەتەوە لەسـەر هەردوو ئاستی نـاوخۆیی و جیهـانیش، وەلێ لای ئێمەی کورد هەنگـاوی لەو چەشـنە یەکجـار کەمە، هەربـۆیە مـایەی شـانازییە کـوڕە نووسـەرێکی باشـووری کوردسـتان لەم بـارودۆخەدا و بە تـاقی تەنهـا هەڵدەستێت بە دۆزینەوەی تاقمێک لە ژنـانی خـاوەن قەڵەمـی کـورد و تۆمارکردنی بیۆگرافیای ئەو خاتوونانە لە چوارچێوەی پەرتووکێکدا.

کـۆکردنەوەی بیۆگرافیـای نووسـەرانی ژن و تۆمارکردنیـان هەوڵێکـی گرینگ و بایەخداری نووسـەری لاو زامدار ئەحمەدە کە شایانی ڕێزو تەقـدیرە، ئەم گەنـجە وردکـارو هـزر فـراوانە لەم هەنگاوەیـدا خزمەتـی سـاڵانێکی ئەو ژنە خـاوەن قەڵەمانەی بەسـەرکردووەتەوە کە هێشـتا لە ژیانـدان، هەڵبەت کـارێکی لەم شـێوەیە پشـوودرێژی و توانـای دەوێت بەهـۆی تـاکوتەرایی و کەمـی ژمـارەی ژنـانی نووسـەر و وەگێـڕ و بەدواداگەڕان و دۆزینەوەیـان، کەئەمەش خـۆی بۆخـۆی ڕێزگـرتنە لەهەوڵ و خزمەتەکـانی ئەو دەسـتەبژێرە و مانـدوو نەبـوونێکە بەسـەر خەرمانی کارەکانیانەوە. تکانی وشە لەخامەی ژنان و نووسین بە سۆز و میهری ژنانەوە ڕوویەکی گەشی ژیانی شارستانی و بەشێکی ڕەوتـی پێشـڤەچوونی بیروهـزرە وێـڕای بەربەسـت و ناهەموارییەکـانی سـەر ڕێگەیـان و داخـراوی کـۆمەڵگەی کـوردی بەردەوامـن لە خزمەتـی فەرهەنـگ و زمـانی نەتەوەکەیـان، ئەرشـیف کردنـی کارەکانیـان و پاراسـتنیان لە لەنـاوچوون و ون بـوون دڵگەرمـی و ئومێد دەبێت بـۆ قەڵەمەکـانی ژن و چاوێکی بینـایە لەمەڕ کۆششـەکانیان. ئەم پـرۆژەیە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بەرهەمێکی بەپێز و سەرمایەیەکی مێژووییە بۆ پەرتووکخانەی کوردی و ئـاوێنەیەکی ڕوونە بـۆ پیشـاندانی ئەم سەرمەشـقانە و ناسـاندنیان لەئێستادا و داهاتوودا. ئومێدەوارم لەبەرهەمەکانی تریدا هەموو خانمە نووسـەرو وەرگێڕانەی دی بەسـەربکاتەوەکە لەم هەنگاوەدا نەتوانراوە بەشـداربن...هەرچەند خـودی بەنـدە وێـڕای هەنگـاوە بچووکەکـانم بە بەراورد بە کەڵە ژنە نووسەرە ڕچەشکێنەکانی کورددا هێشتا پێڕەوکە نەبووم و سەرەتامە، بەڵام دوای ئاگادار کردنەوەم لەلایەن نووسەرەوە بەپێی پێودانگی کارەکە بەشادمانییەوە بەپیر وەها پرۆژەیەکەوە چووم.

مەهاباد حەسەن

یازدەی تشرینی دووەمی ٢٠١٦

کەلار/گەرمیان

mahabad.h@yahoo.com

بەیان سەلمان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بەیان سەلمان

بەیان سەلمان ئەحمەد، ساڵی ١٩٦١ لە کەرکووک لە دایک بووە. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی بە زمانی عەرەبی خوێندووە، ساڵی ١٩٨٦ کۆلێژی ئابووری و بازرگانی زانکۆی بەغدادی تەواو کردووە. ساڵی ١٩٨٨ بۆ ١٩٩١ لە ئامادەیی بازرگانی رانیە مامۆستا بووە. ساڵی ١٩٩٢ بۆ ١٩٩٨ لە ڕێکخراوە مرۆڤایەتیەکاندا کاری کردووە. ساڵی ١٩٩٨ کوردستانیان بەرەو ئەوروپا بەجێهێشتووە، لەوکاتەوە تاکوو ئێستا لە پاریس دەژین. ساڵ ٢٠٠٠ بۆ ٢٠٠١ دیبلۆمی ئەدەبی سەردەمی لە زانکۆی پاریسی هەشت بەدەست هێناوە. ساڵی ٢٠٠١ بۆ ٢٠٠٢ دیبلۆمی لیسانسی وەرگرتووە. ساڵی ٢٠٠٢ بۆ ٢٠٠٤ دیبلۆمی بەکالۆریۆسی لەئەدەبی سەردەم و ئەدەبی فەرەنسی و تایبەتمەندێتی لە ئەدەبی ژیاننامە و ژیاننامە و ئۆتۆفیکشن بەدەست هێناوە. ساڵی ٢٠٠٤ بۆ ٢٠٠٥ دیبلۆمی ماستەری لە ئەدەبی سەردەم و ئەدەبی فەرەنسی، تایبەتمەندێتی لە ئەدەبی خەیاڵی وەرگرتووە. ساڵی ٢٠٠٩ لێکۆڵینەوەیەکی بە زمانی فەڕەنسی و عەرەبی و کوردی لە ژێر ناونیشانی "دەنگی شاراوەی ژنان" نووسیوە و لە زانکۆی ئۆسلۆ لە نەرویج و لە ئەمنیستی ئینتەرناشنال و شاری بیرگن لە ئۆسلۆ پێشکەشی کردووە.

بەیان سەلمان، بە زمانی کوردی، عەرەبی و فەڕەنسی دەنووسێ و چەندین بەرهەمی لەبارەی شیعر و چیرۆک، ڕۆمان و دەقی شانۆیی بڵاوکردۆتەوە. ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن ناوەندی ئەندێشە خەڵاتی

ڕۆماننووسی پێ بەخشراوە. تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی بڵاوکردۆتەوە (نامۆیی سەر و هەرەسی دیمەنەکان، جەنگ وئەڤین، نەوەکانی مادایی، بەسەرهاتەکانی خەزنە مەملووک، لە بەرزایی شوراکانەوە، شەوانی ئادەم، یاداشتی عەتر و ئاگر، کاندید، شەقامی دوکانە تاریکەکان، کەرکەدەن، میتامۆرفۆس، کهوف هایدراهوداهوس، انا کما فی حکایات الجنیە، بوراق، تلك الغیمة الساکنة).

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- نامۆیی سەر و هەرەسی دیمەنەکان

ئەم بەرهەمە هەڵبەستێکی دوور و درێژە و بە زمانی کوردی نووسراوە و چەند ڕەهەندێکی لەخۆگرتووە، لەبەشی شیعرەکەدا دەڵێ:

تۆ ڕاستی
من ڕاستم
ئەو ڕاستە
هەموومان راستین
هەمووومان لە چڵپاوی ڕاستیدا دەگەوزێین.
من ئێستا نامۆم لە ئێوە، نامۆم لە ناوچەوانی قابیل،
نابمەوە بەو فریشتەیەی دڵم لەت لەت کەن و بیدەن بە ماسییەکان،
ناچمەوە ناو تۆڕی کەشیوانەکان کە سەری فریشتە ئاوییەکانیان دەکرد
بە ئاڵای سەرکەوتنیان و ئەیانبەخشی بە با،
نابمەوە بەو گوڵە سیسانەی لە تینوویەتیدا، لە دەریادا دەخنکان،
ناچمەوە ناو گێژاوی شەپۆلەکان
من ئێستا نامۆم لە ئێوە، ئێوەش دڵنیای گەڕانەوەن بۆ ناو گوناە،
بۆ خنکان، بۆ باوەشی تۆبە لە ناو گەمارۆی قەوزەدا،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەویش هەردەم باوەشی لە با کردووە بۆ گوناهەکانی ئێوە.
ئەم کتێبە لەلایەن سامی موئمن وێنەی بەرگی بۆ کێشراوە و ساڵی ١٩٩٤ لەلایەن چاپخانەی ڕەنج بڵاوکراوەتەوە.

٢- جەنگ وئەڤین

دیوانە شیعرێکی دوو بەشە بەشێکی بەناوی ئەڤین و بەشەکەی دیکەی بەناوی جەنگ بڵاوکراوەتەوە، تەواوی شیعرەکانی شاعیر لەخۆگرتووە، لە شیعری (ئەنفال)دا دەڵێ:

من خوشکێکم هەر هەبوو بەناوی گوڵ
یەکێکی تریان بەناوی کل
ئەوی تریشیان بەناوی خەنە
ئامۆزایەکیشم بەناوی یادگار و
خاڵۆزایەکیشم بەناوی ڕۆژگار
کە بردیانن هێشتا لەدایک نەببووم
کە هاتیشمە دونیا، بە سەبەتە
میوەی یادگاریی ئەوانم دەخوارد
لە ڕەنگی هەر میوەیەک دەگەڕام بۆ گوڵ
لە دەنکەکانیان وێڵبووم بە شوێن کل
لە بۆنیان شاروشارم دەکرد بەدوای خەنە

ئەم دیوانە شیعرییە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن دەزگای ڕۆشنبیری ئەندێشە بڵاوکرایەوە. هاوکات ئەم دیوانە شیعرییە لەلایەن بەیان سەلمان و فلیپ دولارب وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فەڕەنسی و لە فەڕەنسا بڵاوکراوەتەوە.

٣- نەوەکانی مادایی

نەوەکانی مادایی، لەژێر ناوی ڕۆماندا نووسراوە، ئەگەرچی لەنێوەڕۆکدا مێـژوو و گێـڕانەوەی مێـژوو پانتـاییەکی فراوانـی گرتـووە، سـەرەتای دروست بوونی ژیان پێوەندی مرۆڤ و زۆربەی کایەکانی تری ژیانی خستۆتەڕوو، تێکستەکان لەشێوەی چیرۆکێکی واقیعی نیشاندەدرێن.

ئەم ڕۆمانە باسی سەرهەڵدانی شارستانییەتێک دەکات، لەگەڵیشیدا باس لەسەرهەڵدانی زمان دەکات، گەشەکردنی وشە و زمان لەگەڵ گەشەی ژیانیانە، لەگەڵ یەکەم دزی لەو مەملەکەتە وشە گۆڕانی بەسەردا دێت و لەگەڵ هەڕەشـــەی شــــەڕ زمانیـــان دەگـــۆڕێ و دەکەونە ئەوەی نووســـینەکانیان بپـــارێزن. یەکەم دروســـتکردنیان بەلەمە کە بۆیـــان دەرئەکەوێ لە ڕێـی ڕووبـارە گەورەکەیـانەوە دزیـان لێکـراوە. ئینجـا ئەکەونە خۆیان بۆ دروستکردنی چەک و ئامرازیی شەڕ و شەڕکردن.

خۆشەویســـتی و موزیـــک و گـــۆرانی ڕۆڵێکـــی گەورەی لە دیـــد و بۆچوونیـــان هەیە. هەمـــوو نەوەکـــانی ئەو مەمـــلەکەتە بە ژن و پیـــاو سەرقاڵی کارن، کەس بەدەست بەتاڵیی دانەنیشتوە، پاشای مەملەکەت ژنە، ژنەکان لەوێ بیناساز و بەڕیوبەری دارایی و کار و باری وڵاتن. ئەوانەشن کە دەزانن خۆشەویستی چیە و چۆن کلتووریان بۆ نەوەکانی دی دەگوازنەوە؛ بەڵام کە هەڕەشەی شەر دێت و بۆیان ئاشکرا دەبێ کە خۆیـان بە تەنیا نین لەم دونیـایە و چواردەوریـان هەڕەشـەیە، کـات درەنگە تا لەمە تێدەگەن. هێرش دەکرێتە سەریان و منداڵ و ژنەکانیان ئەنفـال دەکرێن و ئەوەنـدە کەسـەی مـاون و هەڵهـاتوون بە شـاژنەوە، لەودیو کێوەکانەوە تەماشای ئەو کارەساتە دەکەن.

ئەم کتێـبە سـاڵی ٢٠١١ لەلایەن دەزگـای یـاد، لەدووتـوێی ٢٢٣ لاپەڕە هەزار لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٤- بەسەرهاتەکانی خەزنە مەملووک

لەم رۆمانەدا کار لەسەر روداوێکی کۆنی مێژوویی کراوە، ئەویش بازرگانی کردنە بە مرۆڤ. بازرگانانی ئەو سەردەمە سەرەڕای کڕین و فرۆشتنی کاڵای هەمەچەشن، مامەڵەیان بەکۆمەڵە مرۆڤێکەوە کردووە بەناوی کۆیلەو مەملووک و جاریە ...هتد. ڕۆمانەکە جگە لە ژیانی خزنە و دەوروبەری، وێنەیەکە بۆ هەموو شتێکی ئەو سەردەمە. داب و نەریت، دۆخی ژنان، کلاسی دەوڵەمەندەکان و جاریە و غولام و کۆیلە.

پاڵەوانی سەرەکی رۆمانەکە کۆیلەیەکە بەناوی خەزنە مەملووک کە ناوی راستەقینەی هەزینەیە، لەگەڵ ئەودا چەند پاڵەوانێکی دیکە هەن کە رۆڵی دیار و بەرچاویان لە زنجیرەی روداوەکاندا هەیە سەرجەمی ڕۆمانەکە لەسەر زاری خەزنە دەگێڕدرێتەوە. کوڕێکی زۆر جوانە و خوێنەوارە. ئەمەش لەو سەردەمە دەگمەنە. باسی خۆی دەکات پاش ئەوەی پارە کۆ دەکاتە بۆ فێربوونی خوێنەواریی، کە چاک فێر دەبێ لە دیوانی قازی گەورەی سوڵتان بە کاتب دادەمەزرێ. پاشان بە هۆی هەڵەی هاوڕێیەکی لە تورکستان فرۆشرا و بە کۆیلەیی هێنایان بۆ بەغدا. لەبەر ئەوەی هەمیشە وا هەست دەکات کە خوینەوارییەکەی بووە مایەی نەهامەتی، ئیتر لە هەموو شوێنێک ئینکاریی لێ دەکات، تا وردە وردە بە هۆی باشیی خانمەکەی بۆی دەدرکێنێ کە خوێنەوارە، ئەویش داوای لێ دەکات فێری خوێنەواریی بکات. ئەم فێرکردنەش بە قورس دەکەوێتە سەری کە مێردەکەی، واتە خاوەنەکەی خەزنە پێی دەزانێ. دەرئەنجام خاوەنەکەی بۆ ئەوەی ئەوەندەی تر زەلیلی بکات داوای لێدەکات کتێبێکی بۆ بنووسێ.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن دەزگای یاد، لەدووتوێی ٣٤٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- لە بەرزایی شوراکانەوە

سەرەتای ئەم رۆمانە بەم چەشنە دەست پێدەکات: ئێوە دەچنە نێو جیهانی شێتەکانەوە، قەڵا تەنها ناوێکە، شوێنێکە بوونی نییە لەسەر نەخشەی راستی جیهان، رووداوەکانی ئێرە یان زۆریان راستن، ئێمە تەنها هەندێ رەوتیان رێکدەخەینەوە. هەر کەسێ خۆی لەم دەقەدا ببینێتەوە ئەوە تەنها رێکەوتە. سەرجەمی ڕۆمانەکە لەسەر هاودژی ئەقڵ و شێتی بونیادنراوە، کێ زەکییە "شێتی" کوشت؟ کێن ئەوانەی بەردەوام دەستدرێژییان بەسەریدا دەکرد؟ کێ تاوانباری راستییە؟ کۆمەڵ؟ یان شێتی؟ یاخود ئەقڵ؟ ئەوەی بیەوێ لەو جیهانە تێبگات ناچارە بچێتەوە ئەودیو شوراکان و لە نزیکەوە بۆ وەڵام بگەڕێ.

زەکیە کچێکی شێتە، لە منداڵییەوە فڕێدراوە، میم خونچە کە مامانە، دەیگرێتە خۆی و وەک کچی خۆی گەورەی دەکات. کە دەگاتە سیانزە ساڵیی، تەمەنی بالغبوون، زۆربەی پیاوەکان دەست درێژیی لێ دەکەن و هەموو ساڵێک منداڵی دەبێ و کەس نازانێ کێ ئەمەی کردووە. میم خونچە بۆ پاراستنی زەکیە بە مامۆستا وەردی دەسپێرێ کە مامۆستای ماتماتیکە. تا ماوەیەک دەتوانێ بیپارێزێ، بەڵام هەر بێ سودە. ڕۆژێکیان زەکیە بە کوژراوی دەدۆزنەوە. لەوێوە سەرجەمی ڕۆمانەکە یاریی لە نێوان ڕەوشت و کۆمەڵ و ئەقڵ و شێتی دەکات، مامۆستا وەردی لە خەفەتدا شێت دەبێ و بۆ تۆڵەسەندنەوەی زەکیە خۆڵی شێتیی دەفرۆشێت بە خەڵک تا هەموویان تامیی هەمان ئەو ساتانە بکەن کە زەکیە هیچ بەهایەکەی مرۆڤی لەلایان نەبوو. ئەوجا گێڕەڕەوە گومان دەخاتە سەر هەموو کەسایەتیەکان.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بەڕێوەبەرێتیی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ٣٣١ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٦- شەوانی ئادەم

ئەم ڕۆمـــانە تـــایبەتە بە ئەنفـــال و دوای ئەنفـــال، دوای ڕووداو و کارەساتەکان کە بەسەر مرۆڤی کورددا هاتووە، چەندین وێنای تایبەتی کراوە و کاریگەرییە دەروونی و نێگەتیڤەکانی ئەنفال بەسەر کەسایەتی و هاوڵاتیانی ئامادەبووی ڕووداوەکە خراوەتەڕوو، هاوکات نەوەستانی ژیـان نیشـاندەدات، لەدوای ئەو هەمـوو ئـازار و خەم و پەژارەیەی کە بوونیان هەیە، بەڵام ڕەوڕەوەی ژیان بەردەوامە.

کۆشکێک دەبێتە بنکەی کۆمەڵە خەڵکێک کە ڕووی تێدەکەن. کۆمەڵێ پیاو وەک ڕەبەن لەوێ دەژین. هەر یەکە ڕابردووی خۆی هەیە. ژیانی هەر یەکەیان چیرۆکێکە. خاوەنی ئەو کۆشکە، پیاوێکە بەناوی ئادەم، شـەوانی تەنیـایی و نەهـامەتی بە باسـی ژیـانی ئەو کەسـانەی بە کۆشکدا تێدەپەڕن و بەدوای ڕێگای دەرچوون لە کێشە و نەهامەتی دەگەڕێن. ڕابردوویەکی کێش قورسیان لە دوای خۆیان جێهێشتووە، لە جێیەکیشـــدا، ئـــادەم، کە وایـــدەزانی دونیـــای لە پشـــت خۆی بەجێهێشتووە، لە خانویەک کە پێشتر بە تەنیا تێیدا دەژیا، شەش ژن بە ڕێکەوت لە ئەنفال ڕزگاریان بووە، دەگەنە ئەوێ و ژیانی ئەو پیاوە سەرانسەر دەگۆڕن. ئادەم بە تێکەڵبوونی چیرۆکی ژیانی و هی ئەم ژنانە و کەسانی تر، گفتوگۆی ئاڵۆز و سادە لە نێوانیان دروست دەبێ، پڕ گومان لەوی تر ڕەوتی ڕووداوەکان گەشەدەکات و نهێنی ئەویتر ئاشکرا دەبێت. دواجار لە نێوان مردن و ژیان، دونیایەکی پڕ لە هیوا، لە ڕێی بەردەوامیی ژیانی کەسانی تر گەشە دەکات و پێمان دەڵێ کە ژیان ناوەستێ و لە جێیەک دەرگا هەر کراوەیە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن ناوەندی ئەندێشە لەدووتوێی ٥٧٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- یاداشتی عەتر و ئاگر

ئەم ڕۆمانە گێڕانەوەی مێژووی شارێکە، گێڕانەوەی بونیادنانی شارێکە، لەلایەن گەلێکی بێ شارەوە، گێڕانەوەی دەرکردن و ڕاگواستن و دەست بەسەرداگرتنی ئەو شارەیە کە گەلێکی بێ شار دروستی کردووە. ئەم ڕۆمانە چیرۆکی ئەویندارییی دوو بێلانە و بێ شار بێ وڵاتە، چیرۆکی ژنێکی خانەدانی کوردە، گێڕانەوەی تەمەنێک شۆڕشگێڕی خۆنەویستە.

ڕۆمانەکە تا قوڵایی بنچینەی شار و پێکهاتەکانی دەڕوا، چۆن سەیری بەردەوامبوون لە شوێندا دەکرێت و خودی شار موڵکی کێیە؟ مرۆڤی هۆشمەند ئەوەیە کە پلەیەکی بەرزی خوێندەوارییی هەیە، یاخود کەسێکی ئەقڵانییە؟ هەروەها تێیدا هاتووە "لەهەناوی ئەو مێژووە پڕ ئازارە، لە ڕێگای چارەنووسی (باجە گەورە)، بێ ئەوەی زۆر جێ گۆڕگێ بکات، چەرخی ڕووداوەکان دەسوڕێت. ئەو گەورە-کچە نەخوێندەوارە، باش دەزانێت، لە هەر قۆناغێکی ژیانی، کە بە هەڵسەنگاندنی مێژوویی و سیاسیی و فیکری کەسایەتییەکان گرێ دراوە.. کۆمەڵێک کەسایەتی زۆر لە دەوری (باجە)ن. ئیشکەرەکانی ماڵەکە، (سپاردە)، (دەوڵەت) کە لە هەرزەکارییەوە لەو ماڵەیە و جێی متمانەیەتی، خزم و کەسەکانی، هاتوچۆکەرانی دیوەخانەکەی. ئەگەر دیوەخانەکەی بە پێی سەردەم هەر لە شوێن خۆیەتی، ئەوە دۆخی کەسەکان و ڕووداوەکان نییە، کە هەمیشە لە گۆڕاندان.. کاتی خۆی، چوار کچ دەچنە لای باجە، لەم سەردەمەی ئێستاش، چوار کچی جیاواز کە پڕ پەنهانیین و جێی گومانن دەچنە لای. لە هەردوو سەردەمدا، ئەو کچانە چییان لەبن سەرە؟..

ئەم ڕۆمانە ساڵی ٢٠١٧ لەلایەن دەزگای ئەندێشە، هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کتێبە عەرەبییەکان

٨- انا کما فی حکایات الجنیه

ئەم دیوانە شیعرییە بە زمانی عەرەبی نووسراوە و دەیان شیعری بەیان سەلمانی لەخۆگرتووە، هەریەک لە شیعرەکان بۆ مەبەستێک و تایبەت بە بابەتێک نووسراوە.
ئەم دیوانە شیعرییە لەلایەن CZAی فەرەنسی وێنەی بەرگی بۆ کێشراوە، ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن چاپخانەی ڕەنج بڵاوکراوەتەوە.

٩- بوراق

لە بنەڕەتدا ئەم کتێبە لەژێر ناوی ڕۆمان نووسراوە. بوراق ناوێکە داهێنراوە لە ئەسپەکەی پێغەمبەر کە ناوی (براق)ە، باسی گەڕەکێکی سالانی شەستەکان دەکات. ژیانی ڕۆژانەی خەڵکەکەی، داب و نەریتیان و سیاسەت بە نهێنی. جگە لە مەسەلەی تەرحیل کردنی کورد لە کەرکوک بێ ئەوەی ناوی کەرکوک بهێنرێ. کەسایەتی سەرەکیی ڕۆمانەکە هەڵهاتووە بۆ ئەوروپا، لەگەڵ خوێندنەوەی کتێبێک کە لە نیوەشەو تەواو دەبێت، ڕووداوەکان دەگێڕێتەوە. باسی خۆی و ماڵەوەیان، باسی ئێستای هەندەران. هەمووشێک تێکەڵ بە مردنی پیرێژنێک دەکات. ئەم لەسەرەتای کتێبەکەوە مردنی خۆی بە هی ئەو پیرێژنە دەبەستێتەوە و باسی وردەکانی ژیانی ئەو دەکات و ساتی گیاندانی کە ئێجگار درێژە دەکێشێت. ئەم مردن و یادکردنەوەیە، تێکەڵ بووە بە هەموو ئەو سەردەمە کە ڕووداوەکانی تێدا بە سەختی بەسەر خەڵکدا تێدەپەڕێت. بزربوونی کەسانێک لەو گەڕەکە، بێ ئەوەی کەس بزانێ بۆ(هەمووش دەزانن کە هۆی سیاسیە و کەس ناوێرێ باسی بکات)، دەست تێکەڵکردنی هەندێ کەس لەگەڵ ڕژێم و بزربوونی برای کەسایەتی سەرەکی کە دەبێتە هاندەر بۆ بەجێهێشتنی

وڵات و یادەوەریی ئەو برایە ڕاویدەنێت. هەتا ساتی مردنی پیریژنەکە، ئەوجا پاڵەوانەکە بەئاگا دێت کە بەیانیە و بڕیار دەدات بە ژیانیدا بچێتەوە و دەرگای ژیان بکاتەوە. یەکێک لە کارەکتەرە سەرەکییەکانی نێو ڕۆمانی بوراق، موزەفەرە کە ڕۆڵی کارەکتەرێکی شێت دەبینێ.
ئەم کتێبە ساڵی ۲۰۰۸ لەلایەن دار نشر الزمان-سوریا لەدووتوێی ۲۱٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

۱۰- تلک الغیمة الساکنة

لە بنەڕەتدا ئەم کتێبە لەژێر ناوی ڕۆمان نووسراوە. کە تایبەتە بە ژیاننامەی بەشێکی زرۆی کورد لە کۆڕەودا، کۆڕەوەکەی کوردانی ساڵی ۱۹۹۱ کە بەشێکی زۆری هاوڵاتیانی کوردستان بەرەو دەرەوەی کوردستان هەنگاویان نا، زیاتر بەرەو ئێران ڕۆیشتن.
ئەم کتێبە گێرانەوە و سەرگوزەشتەکانی کۆڕەو دەخاتەڕوو، بەخاتر ئەوەی خوودی نووسەر و هاوژینەکەی بەشداری ئەو کۆڕەوە بوونە. سەرجەم نەهامەتی و ناخۆشیی و تەنگ و چەڵەمە و ئازارەکانی ئەو ڕووداوەیان لە یادە و بەردەوام لە هزریاندا گەنگەشە دەکەن.
کتێبەکە لە سەرەتای ڕاپەڕین و کۆڕەوەکە، دەست پێدەکات. پاشان گەڕانەوە بۆ شار و دەستپێکی ژیان، ژیانێکی نوێ لەنێو هەمان یەکە جوگرافی ڕابردوو، لە نێو شەڕی چەند ساڵەی ناوخۆ و دابەشبوونی شارەکان لە نێوان هەردوو حیزبی کوردستان پارتی و یەکێتی و کاریگەریی ئەمە ڕووداوانە بەسەر خەڵک. باسی ڕۆژانەی ڕەو، لە ساتی دەرچوونەوە تا گەڕانەوە، لە ژێر باران و سەرما و ترس لە تەقینەوەی مین و برسێتی و چادر و سەرجەم نارەحەتییەکانی ژیان.
باسی مردنی خەڵک و لەهەمان کاتدا باسی ئەو شتانەی مایەی پێکەنین بوون لەوێ. هەموو ئەو گێڕانەوەیە تێکەڵکراوە بە وێنەی ئەو پەڵە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

هەورە سەخت و چڵکنە کە بەسەر سەری ملیۆنێک خەڵک بوو و لاناچوو و بەردەوام باران بوو. ژیانێکی قانگدراو بە ناخۆشی و مامەڵەکردنی دوور لە بەهای مرۆڤایەتی بوو.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دار نشر الزمان-سووریا، لەدووتوێی ١٠٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

<u>وەرگێران</u>

<u>بۆ زمانی کوردی</u>

١١- کاندید

لە ڕاستیدا، ڤۆلتێر ناونیشانێکی لاوەکیشی بۆ ئەم کتێبە داناوە بەناوی گەشبینی، سەرجەمی بیرۆکەی ئەم کتێبە لەسەر هاودژی گەش بینی و ڕەش بینی بونیاد نراوە، ئەمەش لە ڕوانگەی فەیلەسوف مارتین، بێگومان لەم نێوەدا کاندید هەڵسوڕێنەری ئاخافتنی ئەو دوو لایەنەیە.
ئەم کتێبە لە قۆناغی ئامادەیی و زانکۆکانی فەڕەنسا دەخوێندرێت و وەک چیرۆکێکی فەلسەفی وێنا دەکرێت، ئەگەرچی تا ئێستا فرە بووچوون هەیە، کە ئایا ئەم کتێبە ڕۆمانە، یا چیرۆکێکی درێژە.
کاندید، یەکێکە لەو کتێبانەی کە حیکایەتێکی فەلسەفییە، دەرفەتی شیکردنەوەی بەچەند ڕەهەندی جیاوازدا هەیە، سەرەتای نووسینەکە، باسی کوڕێک دەکات، بەنێوی کاندید کە لە قەڵایەکی گەورە و مەزندا ژیان دەکات، بەڵام لەدواتردا و بەهۆی ڕووداوێکەوە لە کۆشکەکە دەردەکرێ، لەدواتردا ئەمە دەبێتە سەرەتای ژیانێکی پڕ ئەزموون.
باش سەرنج بدەن، لوتەکان بۆ هەڵگرتنی چاویلکەن، چاویلکەشمان هەیە. لەبنەڕەتدا پێیەکان بۆ لەپێکردنی پێڵاو دروست بون، پێڵاویشمان هەیە. بەردەکانیش بۆ داتاشین، دروستکردنی کۆشکەکانن، بەڕێز

بارۆنیش کۆشکێکی زۆر جوانی هەیە. لەبەرئەوە، هەموو ئەوانەی کە وتویانە هەموشت باشە لەهەڵەدا بون، پێویستە بووترێت کە لەدونیای ئێمەدا هەمو شتێک بۆ باشترینەکانە، باشترینی دونیا مومکینەکان.
ئەم کتێبە لەلایەن ڤۆڵتێرەوە نووسراوە، بەیان سەلمان لەزمانی فەڕەنسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٤ لەلایەن ناوەندی ئەندێشە لەدووتوێی ١٨٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٢- شەقامی دوکانە تاریکەکان

چی هانی کەسێک دەدا بە ناوی گی ڕۆلان، کە کارمەندێکی لێکۆڵەرەوەی پۆلیسی تایبەتییە بچێت و ژیانی کەسێکی نەناسراو بپشکنێ بەدوای زانیارییی؟ ئەم پیاوە کە لە سەردەمێکدا هیچی لە بیر نەماوە، هەوڵێکی بێوەچان دەدات بە دوای ناسنامەیەکی خۆی، لە ڕێی چەند وێنەیەکی کۆن، بە گەڕانەوە بۆ هەندێ شوێن کە لەوانەیە لێی ژیابێ، وردە وردە پارچە پەرتەوازەکانی ژیانی پێشووی لە دەمی خەڵکانێک هێشتا لە ژیاندا ماون کۆدەکاتەوە، تا بەشێکی تەواویی ژیانی پێ بدۆزێتەوە کە نازانێ چۆن لێی دابڕاوە.
ئەم گەڕانە کتوپڕە لە ساڵی شەستەکان دەستی پێ دەکات. پاش خانەنیشینی سەرۆکی ئەو نووسینگەییەی تایبەتە بە لێکۆڵینەوە لە کەسانی بێ سەروشوێن و سەرنووگم بوو، کە ئەو ئیشی لەلا دەکرد. کەسایەتیەکە گی ڕۆلان کەوتۆتە تەمەنەوە. دەگەڕێ بە دوای ناسنامەی خۆی، پاش ڕووداوێکی پەنهان کە دەگەڕێتەوە بۆ کاتی جەنگی جیهانی دووهەم، تووشی لەبیرچوونەوەی کردووە. سەردەمی داگیرکردنی پاریسە لەلایەن ئەڵمانەکان، کە ڕاوی هاوڵاتیانی فەرەنسی و ئینگلیزی و بە تایبەتی جوولەکەکانیان دەنا. گی ڕۆلان لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر دەگەڕێ، لە نامەکاندا، لە چەند وێنەیەکی کۆنی ناڕوون، لە شەقامەوە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بۆ شــەقام، لە جـادە و کـۆڵانەوە تـا شـارەکان و وڵاتـانی دوورگە دوورەکان، بەدوای شوێنەوارێک کە ڕاستی خۆی پێ دروست بکاتەوە.
ئەم کتێبە لەلایەن پاتریک مۆدیـانۆ نووسـراوە، سـاڵی ٢٠١٤ خەڵاتـی نـۆبڵی پـێ بەخشــراوە، بــەیان ســەلمان لــەزمانی فەڕەنســییەوە وەریگێڕاوەتــە ســەر زمــانی کــوردی و لەلایــەن ناوەنــدی ئەندێشــە لەدووتوێی ٢٧٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٣- کەرکەدەن

شانۆگەری کەرکەدەن، لە سێ پارچە و چوار تابلۆ پێکهاتووە، لەلایەن شانۆگەری ناودار ئۆژێن یونیسکۆ نووسراوە، بە یەکێک لە شانۆگەرییە گرنگەکانی قوتابخانەی (بێ هودەیی)، (مسرح العبث)، Théâtre de l'Absurde ئەژمـار دەکرێـت. وەرگێـڕ لە پێشــەکی کتێبەکـەدا دەڵـێ: "بـابەتی ئەم شـانگۆگەرییە لەسـەر پەتـایەکی خەیـاڵیی داهێنـدراوە، کە خەڵک پەتای 'بوون بە کەرکەدەن' دەگرنەوە هەتا سەرانسەری شارێک دەگرێتەوە. ئەم پەتایە ئاماژەیەکە بۆ دەسەڵاتی تۆتالیتاریزم کە چۆن لە کــاتی شــەڕی جیهــانی دووەمەوە بــڵاو بــۆتەوە. یەکڕابــوون و هـاودیژییبوون دوو چەمکی سـەرەکین تێیدا. چەنـدە کەسـەکان دەکەونە نــاو یەکڕەنگــی، یەکڕابــوون و تــا چەنــدە بەرگریــی دەکەن و دژی دەوستنەوە و چەند کەس لەو بەرگرییە سەرکەوتودەبن؟".
شــانۆگەری کەرکــەدەن، ســاڵی ١٩٥٩ لەلایــەن چاپخانــەی گالیمــار بڵاوکراوەتەوە، بەیان سەلمان لە زمانی فەڕەنسییەوە بۆ زمانی کوردی وەریگێڕاوە و دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم بڵاوکراوەتەوە.

١٤- میتامۆرفۆس

میتـامۆرفۆس، ئەم کتێـبە دەربـارەی گۆڕانکارییەکـان دەدوێ، کـۆمەڵە چیرۆکێکی گۆڕانکارییە، کە بە شێوەی شیعر نووسراوە و داڕێژراوە،

بنەمای شیعرەکان لە هەناوی ئەفسانەکانی لاتین و گریک سەرچاوەی وەرگرتووە، کە دەقێکی ئەدەبیی ئاینییە، دەقێکی نەمر و جاویدانی هەمیشەییە، میتامۆرفۆس ململانێی خواکانە، خواکانی ناو میتۆلۆژیی، خودا ئەفسانەییەکان، میتامۆرفۆس بە دایکی هەموو ئەدەبیات دەژمێردرێ. وەرگێڕ لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "سەرەتا لەبەر گرنگییەکەی لە ئەدەبی جیهانیدا. ئەم دەقە بەوەی ڕێکخستنەوەی کۆمەڵە گۆڕانکارییەکانی دونیای ئەفسانەیە، بایەخی ئەدەبی خۆی هەیە بە مانەوەی وەک سەرچاوەی ئیلهامی زۆرینەی بەرهەمی ئەدەبی و هونەرییەکانی دونیا. ئەفسانەی ڕۆمان و گریکییەکان هەتا ئەمڕۆش جێی خۆیان لە خەیاڵی نووسەران و هونەرمەندانداندا هەر ماوە. سەدان دەق و بەرهەمی هونەری و فیلم شایەدی ئەم لایەنەن. سینەمای ئەمەریکی و فەرەنسی بۆ سەدان سیناریۆ کەڵکیان لە نموونەی ئەفسانەی ئەو دەقە گەورەیە وەرگرتووە."

لەبنەچەدا کتێبەکە لەلایەن ئۆڤید (Ovide) بەلاتینی نووسراوە و لەلایەن جۆرج فای بەناونیشانی (Les Métamorphoses) وەریگێڕاوەتە سەر زمانی فەرەنسی و بەیان سەلمان لە فەرەنسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٩ لەلایەن ناوەندی ڕۆشنبیری ئەندێشە بڵاوکراوەتەوە.

<u>بۆ زمانی فەرەنسی</u>

١٥- کهوف هایدراهوداهوس

ئەم ڕۆمانە لەلایەن نووسەری بە ڕەچەڵەک کورد (سەلیم بەرەکات) نووسراوە، ساڵی ٢٠٠٨ بەیان سەلمان بەهاوکاری کرستین مۆنتالبیتی وەریگێڕاوەتە سەر زمانی فەرەنسی و لەلایەن ئاکت سود بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

وتەیەک

کتێبی "ژنە نووسەرەکانی کورد" کە کاک (زامدار ئەحمەد) نووسەرەکەیەتی، یەکێکە لەو کتێبە گرنگ و نوێیانەی کە لەم هەلومەرجەی ژناندا نووسەر کاتێکی زۆری بۆ تەرخان کردووە، تاکو سەرجەمی ناوەڕۆکەکەی کۆ بکاتە. دیارە کارێکی وەها ئاسان نییە. چ لەبەر ئەوەی کۆکردنەوەی زانیارییەکان پەرتوبڵاون، چ بەهۆی دووریی و ئاڵۆزیی تەکنیکی هاوپەیوەندی نێوان نووسەر و ئەو ژنانەی بۆ کتێبەکەی دەست نیشانی کردبوون. ئەم کارەی کاک زامدار جێی سەرنج و دەست خۆشییە، کە ئەمڕۆ نووسەرێکی گەنجی کورد بیر لە دۆخی ژنانی نووسەر بکاتەوە مایەی شانازیی و پێشوازیکردنێکی گەرمە.

من وەک نووسەرێک لەلای خۆمەوە تەواویی پشتگیریی کاک زامدار دەکەم بۆ ئەو کارە دانسقەیە و ئۆمێدەوارم گەنجەکانمان هەنگاوی تر بنێن لە ڕێی پێناسەکردنی ژنان و تیشک خستنە سەر کار و نووسینەکانیان. ئێمەش لەلای خۆمانەوە، هاوکارییان بکەین بۆ پێشخستنی کاری ئەوان و پێکەوە ئەرکی ناساندنی دۆخی ئافرەتان لە ئەستۆ بگرین. بۆ گۆڕینی وێنەی ژن، لەو وێنە باو ونەرییتییەی سەپێندراوە، ئەم جۆرە کارەی نووسەر (زامدار ئەحمەد) جۆرێکە لە بەرگریی و تێکۆشانێکی ناڕاستەوخۆ بۆ پێگەی ژن و پێزانینە بە کارەکانیان. هیوادارم لە داهاتووشدا بەردەوام بێت لەسەر کارکردن لە بواری ژنان، چونکو کاری پیاوان هاوکارییەکی چالاکە کە هانی هەردوو ڕەگەز دەدات پێکەوە هەلومەرجی سەرانسەری کۆمەڵ بگۆڕن. بە هیوای بەردەوامبوون تەواویی دەست خۆشییم لە نووسەر دەکەم.

بەیان سەلمان- پاریس ٢٠١٧

bayan@marsnet.org

شیرین. ک

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

شیرین. ک

شیرین کەمال ئەحمەد، ناسراو بە شیرین. ک، ساڵی ١٩٥٤ لە سلێمانی لەدایک بووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لە سلێمانی تەواو کردووە. ساڵی ١٩٧٧ بەکالۆریۆسی لە بەشی زمان و ئەدەبی کوردی زانکۆی بەغدادی تەواو کردووە. ساڵی ١٩٧٨ ژیانی هاوبەشی لەگەڵ شەهید دڵشاد مەریوانی پێکهێناوە، ساڵی ١٩٧٩ لەبەشی راگەیاندنی سەرۆکایەتی زانکۆی سلێمانی دامەزراوە، هەمان ساڵ لەگەڵ هاوژینەکەی چوونەتە ئەوروپا، لەدوای چەند مانگێک گەڕاوەتەوە کوردستان،. ساڵی ١٩٨٢ دەبێتە مامۆستای زمان و ئەدەبی کوردی لە ناوەندی پەیامی کچان. ساڵی ١٩٨٣ بەهۆی کاری سیاسییەوە لەمامۆستایەتی دووردەخرێتەوە. ساڵی ١٩٨٦ وەکو فەرمانبەر لە پەروەردەی سلێمانی دادەمەزرێت.

شیرین. ک، ساڵی ١٩٩٣ لەکوردستانی نوێ دەستبەکار دەبێت، سەرەتا وەکو ڕاوێژکاری ڕۆشنبیریی لە نووسینگەی کوردستانی نوێ بووە. ساڵی ١٩٩٧ دەبێتە لێپرسراوی بەشی ئەدەب و هونەر و پاشکۆی ئەدەب و هونەری ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ. ساڵی ٢٠٠٩ دەبێتە سکرتێری نووسینی ڕۆژنامەی کوردستانی و ساڵی ٢٠١٤ بەهۆی خراپبوونی تەندروستی واز لەکارەکەی دەهێنێ.

بەشێک لە چیرۆک و شیعرەکانی شیرین.ک بۆ زمانەکانی عەرەبی و فارسی و تورکی و ئینگلیزی و فەڕەنسی وەرگێڕدراون، هەروەها چەندین جار لەلایەن خوێندکارانی زانکۆی سلێمانی و بەغداد لێکۆڵینەوە

و توێژینەوەیان لەمەڕ شیعر و چیرۆکەکانی شیرین. ک کردووە، ساڵی ٢٠١٦ ماستەرنامەیەک بەناونیشانی (وێنەی ژن لەچیرۆکەکانی شیرین. ک)دا لەبارەی چیرۆکەکانییەوە نووسراوە. شیرین. ک، لەماوەی ژیانیدا چەندین خەڵاتی ڕێزلێنانی پێبەخشراوە، بۆ وێنە: (خەڵاتی ڕێزلێنان لە کوردستانی نوێ، لە یەکێتی ژنان، ناوەندی مەستوورە).

شیرین. ک، تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی بڵاوکردۆتەوە (پیش ئەوەی تاریک دابێ، کەنارەکانی خەون، حیکایەتەکانی بەفر، ئێوارەیەک ئەو نایەت، وەسمیە لەدەریا دێتە دەرێ، باڵندەی ئاگر، تیشکێک بۆ سەر ڕۆمان، گەڕان بەدوای قولاییدا، مۆنۆدرامای کۆنتراباس، کۆتر، تونێل، دوازدە نامە بۆ ڕۆماننوسێکی لاو، وەنەوشەکەی چوارشەممان، فصول و حروف). نووسەر لەهەوڵی ئامادەکردن و کۆکردنەوەی سەرجەم شیعرەکان و چیرۆکەکانیەتی، بۆ ئەوەی تەواوی شیعرەکان و چیرۆکەکانی لە کتێبێکدا بەنێوی کۆبەرهەمی شیعر و کۆبەرهەمی چیرۆک بڵاوبکاتەوە.

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- پیش ئەوەی تاریک دابێ

پیش ئەوەی تاریک دابێ، یەکەم بەرهەمی بڵاوکراوەی نووسەرە، کە ١٧ چیرۆکی کورتی لەخۆگرتووە، ئەمانە بەشێکن لە چیرۆکەکان (پێش ئەوەی تاریک دابێ، چەپکێ نێرگزی تایبەتی، پەنجەرە، ترسی سوچە تاریکەکان، ئەی ئێمە، دەرگایەکی تر، گومان، کوڕ، بەجێیهێشت، ئاوی نەباتە، ڕەخش، حەلەو، عەلەکە، دەنگی سێیەم و چوارەم، دوای مزگەوتەکە بە چوار کۆڵان). نووسەر لەڕێگەی ئەم چیرۆکانەوە پەیامی تایبەتی خۆی دەگەیەنێ.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئـەم کـۆمەڵە چیرۆکـە سـاڵی ١٩٧٨ لـەدووتوێی پـەنجا و شـەش لاپـەڕە بڵاوکرایەوە.

٢- کەنارەکانی خەون

کەنارەکانی خـەون، یەکـەم بەرهـەمی بڵاوکراوەی شیعری شـاعیرە، کـە ئەم بیست و پێنج شیعرەی لـەخۆگرتووە (سـەفەر، وڕێنـە، ئێوارە شـەو سـەردەم، دیـدار، حـەوت چرپـە، یـاد، بیسـت و هەشـتی مـارتی ١٩٨٥، دیوارەکـان، وڵاتـی گەمـەکان، تـرس، لاپـەڕەکانی نـەوەد و چـوار، دوو پۆسـتەر و یادێـک، حـەوت نامـە، پشـیلەی ئـارەزوو، چاوەکـانی د، نـوێژ، هەشـــی مـــاڕتێکی تـــر، بیســـت و هەشـــتی مـــارتی ١٩٨٢، هاوتـــەریب، ڕۆژمێری چاوانی هاوڕێم، خۆشەویستی، سێ نزا نەهاتـەدی، نامـەکانی دوای جەنگ، وێردەکانی عەشق، بەڕێککەوت لە شیعرەکانما شین دەبی) ئـەم بەرهـەمـە شـیعرییە سـاڵی ١٩٩٩ لـەدووتوێی ١٧٨ لەلایـەن بنکـەی ئەدەبی و ڕوناکبیری گەلاوێژ بڵاوکرایەوە.

٣- حیکایەتەکانی بەفر

حیکایەتـەکانی بـەفر بیسـت و حـەوت کورتـە چیرۆکـی لـەخۆگرتووە، چیرۆکـەکانی نێـو ئـەم کتێبـە ئەمانـەن (خـانوو، تەنـە سـپییەکە، لـەم دیـو ئێستاوە، لـە ئاوێنەکانـدا چـاوەڕوانتم، پاسـەوانەکە، لاپـەڕەکان، هـەراتینـە: رایـانکردووە، هـەواڵ، بـەدحاڵی بـوون، تـەم، سـێ کورتیلـە چیـرۆک، حیکایەتـەکانی بـەفر، دەمـەکانی مـەرگ، ڕۆژێکـی ئاسـایی خێزانێکـی نـا ئاسـایی، زەمـەن، ژووان، نێرگـز، حـەوا، گەڵاهـەڵوەریوەکان، بروسـکەی یادێک، بزە، سێ مەرگ، بابەحاجی، سێ دیمەنی سوریالی شۆستەیەکی ڕۆژئـاوا، منداڵانی شـارەکەم دەزانـن چـی بـەدایکیان دەڵێن، جیرەجیـڕی گێڕەکـە، پێشـبینی)، نووسـەر لـەم چیرۆکانـە جیاوازتر لـە چیرۆکـەکانی

پێشـــووی دەردەکـــەوێ و هەوڵیــداوە ئایــدۆلۆژیا کاریگــەری بەســـەر نووسینەکانییەوە نەبێ، بەڵکو نووسینەکان زیاتر زاتین.
ئـەم کۆمەڵـە چیرۆکـە سـاڵی ٢٠٠٢ لەلایـەن بەڕێوەبەرایـەتی چـاپ و بڵاوکردنەوە لەدووتوێی ١١٦ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٤- ئێوارەیەک ئەو نایەت

ئێوارەیـەک ئـەو نایـەت، دووەم بەرهــەمی شـیعری شـاعیرە، لـەودیو شـیعرەکانەوە پـەیامی تایبـەتی بوونیـان هەیـە، ئەمانـە شیعرەکانی نێو کتێبەکەن (ئەو دەڕوات و لەم باخچەیەدا نامبارێنێ، ئەو فرمێسکەی تێر بـۆت نـەڕژا، بزربـوون، دوو پێناسـە، ئـەوە دەسـتمە، ئێـوارانی ئـەو، فرسەتێ، بۆشایی، گۆرانی، وێنەیەکی شکاوی، خۆشم ئەوێی، دواخەون، چاوەڕوانی، ساتەکانی ئەو، پەنجـەکان، بێدەنگی، عەشـق: مـەرگ، تـەنها، ڕۆژمێـرێ عەشـقێک، سـوێند، پـەرتبوون، پـایزی ئـاڵتونی، حیکایـەتێکی کۆنی نوێ، ژنێک لە پووشوو)
ئەم بەرهەمە شیعرییە ساڵی ٢٠٠٣ لەدووتوویێی ١٢٤ بڵاوکرایەوە.

<u>کتێبە عەرەبییەکان</u>

٥- فصول و حروف

ئـەم دیوانـە شـیعرییە لـەبنەچـەدا بـە زمـانی عـەرەبی نووسـراوە و ٤٥ شـیعری لـەخۆگرتووە، ئەمانـە بەشـێکن لـە شیعرەکان (فصـول، حـروف، بابلی جنە بابلی جحیل، صورە محطمە، ملاکی، احلام، اخر مرکب، مؤت معلن، حیوار، سوال، قدر، حیرة، تسلل، الحلم، تعریف، الوان، عـام جدید، نجمتی، هناک-هنا، الخریف الذهبی)
ئەم بەرهـەمە ساڵی ٢٠٠٤ بڵاوکرایەوە، دواتر و لە سـاڵی ٢٠٠٥ لەلایـەن خانـەی ڕۆشـنبیری و بڵاوکردنـەوەی کوردی-وەزارەتی ڕۆشـنبیری لـە بەغداد لەدووتوێی ١٧٢ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

وەرگێڕان

٦- وەسمیە لەدەریا دێتە دەرێ

ڕۆمانی وەسمیە لەدەریا دێتە دەرێ، بەیەکێک لە سەد باشترین ڕۆمانە عەرەبییەکانی سەدەی بیستەم ئەژمار دەکرێ.

ڕۆمانەکە باسی چیرۆکی خۆشەویستی نێوان دوو هەرزەکار دەکات، کە بەهۆی دابونەریتی کۆن و جیاوازیی چینایەتی و دەوڵەمەندی کوڕەکە و هەژاری کچەکە، خۆشەویستییەکەیان شکست دێنێ و بەمەرگی کچەکە کۆتایی دێت.

لەبنەڕەتدا ڕۆمانەکە، ڕۆمانێکی ڕۆمانسییە، لەڕێگەی ئەم چیرۆکەوە وێنای کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییەکانی ناوەڕاست دەکا، کە چەندە توندوتیژە و بەرانبەر خۆشەویستی تاکەکانی نێو کۆمەڵگە دەوەستنەوە، تەنانەت ئامادەن بە مەرگی هەردوولا کۆتایی پێبێ، لەپێناو جیاوازی چینایەتییەوە.

لەیلا عوسمان نووسەری ڕۆمانەکەیە و لەلایەن ئیسلامییە توندڕەوەکانی کوێت دژایەتی دەکرێ، بەتۆمەتی ئەوەی لە چیرۆک و ڕۆمانەکانیدا هانی خەڵک دەدا بۆ بێ ڕەوشتی و بەرەڵایی، لەبەرئەوە داوای قەدەغە کردنی کتێبەکانی دەکەن.

ئەم ڕۆمانە لەلایەن لەیلا عوسمانەوە نووسراوە و شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٢ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لەدووتوێی ١٥٧ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٧- باڵندەی ئاگر

باڵندەی ئاگر، کۆمەڵێک چیرۆکی مناڵانی لەخۆگرتووە، چیرۆکەکان لەنێو کۆمەڵگەی میللی ڕووسی سەرچاوەی گرتووە، پەیام و ئامانج لەو چیرۆکانە ڕێنمویی و ئامۆژگاری و بەهای جوانی تێدایە بۆ مندالآن.

بەشێکی چیرۆکەکان کراون بە ئەفلام کارتۆن (پاپا) و لەم ڕێگەیەوە دەیانەوێ منداڵان بە پەروەردەیەکی جوان و تەندروستدا تێپەڕێ.
باڵندەی ئاگر، یەکێکە لە کتێبەکانی پرۆژەی کتێبی منداڵان، بە زنجیرەی ژمارە بیست. ئەو کۆمەڵە چیرۆکە بەزمانی ڕووسی نووسراوە، وەلێ شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٣ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم بڵاوکرایەوە.

٨- وەنەوشەکەی چوارشەممان

ئەم کتێبە بیست و یەک چیرۆکی بیانی لەخۆگرتووە و هەر چیرۆکەی لەلایەن نووسەرێکەوە نووسراوە، کتێبەکە ئەم چیرۆکانەی لەخۆگرتووە (وەنەوشەکەی چوارشەممان، قلێشێک لەبەفرە بەستووەکەدا، ئیرین، سیمۆن، پیاوە بەڵام، بازار، بیرەوەرییەکان، درەختەکە، لە ڕۆژێکی سارددا، پشیلەیەکی بەختیار، بکوژێکی بێ ڕوخسار، تەپڵ، ترس، لێکۆڵینەوەی ناسنامە، منیش سەرتاشێکم هەبوو، چاوەڕوانی لە شوێنێکی هەڵەدا، گەڕانەوە، کوڕی سەر ئەسانسۆڕەکە، یەکەم سەرخۆشە لەسێدارە دراوەکە، خێرسا، لەڕێگادا بەرەو)، کتێبەکە بەنێوی یەکێک لە چیرۆکەکان نراوە.
وەنەوشەکەی چوارشەممان، چیرۆکێکی ڕۆمانسییە و لەلایەن ئەندرێ مۆروای فەرەنسی نووسراوە، کە باسی سەرسامبوون و خۆشەویستی کوڕێکی لاو دەکات بۆ ژنە ئەکتەرێکی شانۆیی بەناوبانگ، هەموو چوارشەمەیەک چەپکێ گوڵی وەنەوشەی بۆ دەنێرێت بێ ئەوەی داوای بینینی بکات، کاتێک ئەو ژنە بەو خۆشەویستییە دەزانێت کە کوڕە لاوەکە لەژیاندا نەماوە، بۆیە بڕیار دەدات هەموو چوارشەمەیەک چەپکێک گوڵی وەنەوشە بباتە سەر گۆڕەکەی وەکو وەفایەک بۆ ئەو خۆشەویستییە پاکە، ئەو کەسەی چیرۆکەکە دەگێڕێتەوە، لەسەرەتادا

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەڵێ: چیرۆکەکە زۆر رۆمانسییە و بەکەڵکی ئەم سەردەمە نایەت، بەڵام لەکۆتاییدا یەکێک لەگوێگرەکان دەڵێ: جیهان قەت لە ڕۆمانسییەت بەتاڵ نابێتەوە، بەڵام بۆ ئەو کەسانەی کە شایانی رۆمانسییەتن.

شیرین. ک، لە پێشەکی وەرگێڕانەکەدا دەڵێ: لێرەدا مەبەستم ئەوەیە هیچ شتێک ئەم چیرۆکانە بەیەکەوە نابەستێتەوە، ئەوە نەبێ کە خۆم بەدڵم بوون وحەزم کردووە تەرجەمەیان بکەم جگە لەوەی تەرجەمە لە ئێستادا ئەرکێکی پیرۆزە و خەباتێکی درێژخایەنە، ئەوەی پەڕەیەک، وتارێک، نامیلکەیەک، کتێبێک تەرجەمە دەکات وەکو ئەوە وایە مرۆڤێکی نەخوێندەوار فێری خوێندەواری بکات.

شیرین. ک، ئەم چیرۆکانەی لەزمانی عەرەبییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن یانەی قەڵەم لەدووتوێی ١٣٧ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٩- تیشکێک بۆ سەر ڕۆمان

تیشکێک بۆ سەر ڕۆمان، لێکۆڵینەوەیە لەبارەی رۆمانەوە، کە لە سێ بەش پێکهاتووە و ئەم باسانەی تێدایە (چەمکی پاڵەوانیەتی لە ڕۆمانی عەرەبیدا، کەسێتی لە ڕۆماندا ژیانە یان دەمامک، پەیوەندی نێوان ژیاننامە و ڕۆمان، مێژوو وەک کەرەستەیەک بۆ ڕۆمان، مێژوو یادەوەرییەکی دیکە، زمانی دیالۆگ لەڕۆماندا، شار لەڕۆمانی عەرەبیدا، تیشکێک بۆ سەر مێژوو، تیشکی گۆڕانکاریەکان).

نووسەری ئەم کتێبە ڕۆماننووسە، وەرگێڕ لەسەرەتادا بەرهەمەکانی نووسەری باسکردووە. هەروەها وتووێژێکی ڕۆژنامەوانی ئەم نووسەرە لەکتێبەکەدا بوونی هەیە، کە لەبارەی ڕۆمانەوەی لەگەڵیدا سازکراوە و پێشتر بەناونیشانی (مێژوو یادەوەریەکی دیکە بۆ مرۆڤ) بڵاوکراوەتەوە.

ئەم بەرهەمە لەلایەن عەبدولرەحمان مونیف نووسراوە و شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لەدووتوێی ١٢٦ بڵاوکرایەوە.

١٠- کۆتر

ڕۆمانی کۆتر تەنیا کارەکتەرێکی تێدایە، ئەویش پاسەوانی بانکێکە، هەمووی خەمی ژیانی ئەوەیە "بتوانێ پارە کۆبکاتەوە و ئەو ژوورەی تێیدا دەژی بیکڕێ" بەڵام ئەو کارەکتەرە زیاتر مەبەستی لە تەنیایی مرۆڤە، تەنانەت لە ڕۆمانەکەدا دەڵێ: "مرۆڤ ئاسوودەیی و ئاشتی نادۆزێتەوە تا لەخەڵکی دوورنەکەوێتەوە".
وەرگێڕ لەپێشەکی ئەم ڕۆمانەدا دەڵێ: جۆناسان نۆیلی پاڵەوانی ڕۆمانی کۆتر، کەسێکی ئاساییە تاڕادەی نەبینراوی، واتە: کەسێتییەکە دێت و دەڕوا و بەژیاندا تێدەپەڕێ بێ ئەوەی کاریگەریی لەسەر ژیانی کەس جێبێڵێ، کەسێکی بکەر نییە، بەڵکو زۆر نێگەتیڤانە وەرگرە، کەس هەست بەبوون و نەبوونی ناکات، هەر ئەمە وایلێکردووە سەدەفەیەکی نەبینراو بەدەوری خۆیدا دروستبکات کە کەس نەتوانێ بیشکێنێت و بچێتە نێو ژیانییەوە.
ئەم ڕۆمانە لەلایەن پاتریک زوسکیندی ئەڵمانی نووسراوە و عەدنان عەبدولسەلام ئەبوشامات وەریگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی و شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن پاشکۆی رەخنەی چاودێرەوە لەدووتوێی نەوەد و نۆ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

١١- گەڕان بەدوای قوڵاییدا

ئەم بەرهەمە چوار چیرۆکی درێژی لەخۆگرتووە، ئەوانیش: (گەڕان بەدوای قوڵاییدا، ململانێ، وەسیەتەکەی مامۆستا مۆسارد، لەدەستدانی یادەوەری ئەدەبی) کتێبەکەش بەنێوی یەکێک لە چیرۆکەکان نراوە،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم بەرهەمە لەلایەن پاتریک زوسکیندی ئەڵمانی نووسراوە و کامێران حوج وەریگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی و شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ۲۰۰۸ لەلایەن یانەی قەڵەم لەدووتویێی هەشتا لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

١٢- دوازدە نامە بۆ ڕۆماننوسێکی لاو

دوازدە نامە بۆ رۆماننوسێکی لاو، لێکۆڵینەوەیەکە لەبارەی چۆنێتی نووسینی رۆمان و زۆربەی باسەکانی لەبارەی ڕۆمانەوە دەدوێ و خوێندنەوە بە هۆکارێکی گرنگی ژیان و نووسین ناودەبات و لەدەیان شوێندا جەخت لەسەر زۆر خوێندنەوە و باش خوێندنەوە دەکاتەوە، لەدوا بەشیشدا دەڵێ: کەس ناتوانێ ئەوی دی فێری ئەفراندن بکات، ئەوپەڕەکەی فێری خوێندنەوە و نووسینی دەکا، ئەوەی دەمێنێتەوە مرۆڤ خۆی خۆی فێردەکات، لەم خۆفێرکردنەشدا بەردەوام هەڵئەنووتێ و دەکەوێ و هەڵدەستێتەوە.

شیرین. ک، لەپێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "ئەم کتێبە گەشتی نووسەرە بەنێو شاکارە ئەدەبییە جیهانییەکاندا، لەو گەشتەیدا وەکو غەواسێکی شارەزا لەبنی دەریای ئەو شاکارانەدا هەرچی گەوهەری ئەفراندنە دەیاندۆزێتەوە و پێمان نیشاندەدات و بۆمان راڤە دەکات، لەیەکێک لەنامەکانیدا خۆی وەکو قەزەمێک وەسفدەکات بەتەنیشت فلۆبێرەوە، ئەمە خاکێتی مرۆڤی ئەفرێنەر و ڕەوشتی کەسی دانایە، نووسەر لەم دوازدە نامەیەدا لایەنە هونەری و تەکنیکیەکانی رۆمانی نوێ راڤە و شیدەکاتەوە، دەیان رۆمان و کورتە چیرۆک بەنموونە دەهێنێتەوە، بەتەنیا نەیخوێندۆتەوە، بەڵکو تێی گەیشتووە و دەتوانێ لەبارەیانەوە بدوێت وەکو ڕەخنەگرێکی شارەزاو بەئەزموون. خوێنەر تێدەگات ئەم ئەدیبە ڕوناکبیرێکی گەورەیە و دنیایەک کتێبی خوێندۆتەوە، کەچی دوای ئەم هەموو بەرهەم و ئەزموونە هێشتا بەردەوامە لەخۆ پێگەیاندن و خۆ ڕۆشنبیر کردن"

ئەم کتێبە لەلایەن ماریۆ فارگاس یۆسای پیرۆیی بە زمانی ئیسپانی نووسراوە و سالّح عەلمانی لە زمانی ئیسپانییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی و شیرین. ک لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و لەلایەن پاشکۆی ڕەخنەی چاودێر لەدووتوێی ١٥٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

١٣- تونێل

نووسەری ئەم ڕۆمانە تەنیا سێ ڕۆمانی بڵاوکردۆتەوە، بەڵام نووسینەکانی بەیەکێک لە کۆڵەکە سەرەکییەکانی ئەدەبی ئیسپانی دادەنرێ، ڕۆمانەکە بەمشێوەیە دەستپێدەکا و دەڵێ: "هەرئەوەندە دەڵێم من خوان بابلۆ کاستیلم ئەو نیگارکێشەی ماریا ئیریبارنی کوشت". ئەم ڕۆمانەش زیاتر باس لە تەنیایی مرۆڤ دەکات، تەنیایی بەمانا وجودییەکەی، نەک هەر بەتەنیا بەمانا فیزیکییەکەی، تەنیایی مرۆڤەکانی سەردەمی جەنگ و کاولکاری و ئەوانەی لەکارەسات رزگاریان دەبێت، ئەو تەنیاییەی مرۆڤە ئەفرێنەرەکان (ئەدیب، هونەرمەند، زانا) پێوەی دەناڵێنن، ئەو تەنیاییەی هیچ خۆشەویستی و عەشق و پەیوەندییەک نایسڕێتەوە، رەنگە بۆ ماوەیەکی کەم تا زۆر کاڵی بکاتەوە، سڕی بکات، بەڵام هەر زوو سەرهەڵدەتەوە، تەنیاییەک زۆرجار خودی کەسی تەنیاو ئەوانەی دەوروپشت و نزیکیشی وێران دەکات، وەکو تەنیاییەکەی کاستیلی نێو پاڵەوانی تونێل.

وەرگێڕ لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: هەر دوای خوێندنەوەی بڕیارمدا تەرجەمەی بکەم، لەبەرئەوەی لەو جۆرە ڕۆمانانەیە کە لەگەڵ میزاج و چێژی ئەدەبیی مندا دەگونجێ، ڕۆمانێکی سادەیە بە قووڵی و قووڵە بەسادەیی، فریودەرە، بۆ خوێنەری جدی کە بە ئاسانی کەمەندکێشی دەکات. ئەمە یەکێکە لەو ڕۆمانانەی کە خوێنەری جددی ناتوانێ لەنیوەیدا جێیبێڵێ، کاتێک کتێبەکەی داخست بەخەیاڵی خۆی ڕووداوەکان بەجۆرێکی تر دادەڕێژێتەوە تا ئەنجامەکەی لەوە کەمتر

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کارەساتبار بێت، یان ڕەنگە لەخۆی بپرسێ چەند کاستیل لەگەڵماندا یان لەناخماندا دەژی!
ئـەم بەرهەمــە لەلایــەن ئەرنســتۆ ســاباتۆی ئــەرژەنتی نووســراوە و عەبدولسـەلام عـەقیل وەریگێڕاوەتـە سـەر زمانـی عـەرەبی و شـیرین. ک لەزمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتـە سـەر زمانـی کوردی و سـاڵی ٢٠٠٩ لەلایەن پاشکۆی ڕەخنەی چاودێر لەدووتوێی ٢٠٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

١٤- مۆنۆدرامای کۆنترباس

ئـەم بەرهەمـە بـاس لـە کێشـە و ئاریشـەکانی مرۆڤـی ئـەم سـەردەمەی ئـەوروپا دەکـا، تـەنیایی مـرۆڤ لـەو سـەردەمەدا، تـەنیا کـەوتنی مـرۆڤ لەناو سیستەم و کۆمەڵگا جەنجاڵەکان و خۆگۆشەگیرکردنی مرۆڤە لـەم سەردەمەدا. کارەکتەری ڕۆمانەکە مۆنۆدرامایە تاکە کەسە لەسەر شانۆ و قسەدەکا.
شـیرین.ک لـە پێشـەکی وەرگێڕانەکەیـدا دەڵـێ: "ئـەم بەرهەمـە دەقێکـی ئەدەبـی جـوانە، وەکـو دەقێکـی شـانۆییش گونجـاو وشـیاوە بـۆ سـەر تەختەی شانۆ، تێگەیشتم بۆچی ئەم مۆنۆدرامایە زیاد لەپێنج سەد جار لەسـەر شـانۆ پێشـکەش کـراوە، ئەم مۆنۆدرامـایە کە یەکەم بەرهەمـی پاتریک زوسکیندە سەرەتای ئەو بابەتەیە کە لە بەرهەمەکانی تریشیدا بەشێواز و تەرحی جۆراوجۆر باسی لێوەدەکات، ئەویش بابەتی تەنیا کەوتنـــی مـــرۆڤە لەنێـــو سیســـتەم و کـــۆمەڵگە جەنجاڵەکانـــدا، خۆگۆشـــەگیرکردنی مـــرۆڤە لەســـەردەمی لێکترازانـــی پەیوەنـــدییە گەرموگوڕەکان و کاڵبوونەوە و گۆڕانی بەهاکاندا".
ئەم بەرهەمە لەلایەن پاتریک زۆسکیندی ئەڵمانی نووسراوە و سەمیر گـریس وەریگێڕاوەتـە سـەر زمـانی عـەرەبی و شـیرین. ک لـە زمـانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتـە سـەر زمـانی کوردی و سـاڵی ٢٠١٨ لەلایـەن دەزگـای چـاپ و پەخشـی سـەردەم لـەدووتوێی حـەفتا و شـەش لاپـەڕە بڵاوکرایەوە.

ڤینۆس فایەق

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ڤینۆس فایەق

ڤینۆس فایەق، لە سلێمانی لە دایکبووە، قۆناغی خوێندنی سەرەتایی لەنێوان کوردستان و جەزائیر تەواو کردووە و قۆناغی دواناوەندی لە سلێمانی خوێندووە، ساڵی ١٩٨٨ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بەشی فەلسەفەی زانکۆی بەغداد بەدەست هێناوە، ساڵی ١٩٩٠ ژیانی هاوبەشی پێکهێناوە. لەدوای ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ وەک وەرگێڕ و بێژەر لە تەلەفزیۆنی گەلی کوردستان کاریکردووە، هاوکات پەیامنێری رۆژنامەی (الاتحاد)ی عەرەبی بووە. ساڵی ١٩٩٦ کوردستانی بەرەو هۆڵەندا بەجێهێشتووە.

ڤینۆس، ئەندامی ڕێکخراوی ڕۆژنامەنوسانی پەنابەرە لە هۆڵەندا، ئەندامی ڕێکخراوی ڕۆژنامەنوسانی جیهانییە، ئەندامی بزوتنەوەی شاعیرانی جیهانە، کە بارەگاکەی لە ئیسپانیایە. بەشداری لە چەندین ڤیستیڤاڵی شیعری جیهانی لە وڵاتە ئەوروپیەکان و وڵاتە عەرەبیەکان کردووە. جیا لەنووسینی شیعر و کاری رۆژنامەوانی، لە بواری مافەکانی ژنان لە هۆڵەندا و دەرەوەی هۆڵەندا، هاوکات وەرگێڕان لەنێوان زمانەکانی کوردی-عەرەبی-هۆڵەندی دەکات.

ڤینۆس، سێ خەڵاتی ڕێزلێنانی پێبەخشراوە: خەڵاتی عەنقائی نێودەوڵەتی گەرۆک بۆ داهێنانی ئەدەبی ساڵی ٢٠٠٥، خەڵاتی ڕێزلێنان لەلایەن کۆمەڵەی نێودەوڵەتی وەرگێڕ و زمانەوانە عەرەبەکانەوە، لە نێو ٤٤ داهێنەر لە سەرتاسەری جیهان، لە کانوونی دووەمی ساڵی ٢٠٠٨. خەڵاتی ڕێزلێنانی لەلایەن دەزگای والاپریس بۆ توێژینەوە و

بڵاوکردنەوە لە ٢٠٠٩ پێ بەخشراوە، ئەمساڵیش لەلایەن گروپی (کورد ئارت)ەوە لە یادی ڕۆژی جیهانی ژنان خەڵاتی (بەدیع باباجان) بۆ (ژنی شاکار) لە سلێمانی پێبەخشراوە.
ڤینۆس ئەم بەرهەمانەی بڵاوکردۆتەوە (گوناهە جوانەکان، چەمکی چاکسازی لە کوردستاندا، ئاخەرین سامورای، تاقانەترین کچی خودا، ژنێک لەمندا، طلاء الآظافر، اتجاهات العشق الاربعة، سارزق برجل من ضلعي الايمن، چەند شاعیرێکی عێراقی لە هۆڵەندا، علامات، Dwaallicht، نامیلکە شیعری ناسری حیسامی، ئارتیکڵی ١٩ی هەڵمەتی جیهانی بۆ ئازادی ڕادەربڕین، بێزوو).

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- گوناهە جوانەکان

ئەم بەرهەمە شیعرییە، یەکەمین بەرهەمی شیعری شاعیرە و بەشێوەزاری سۆرانی بڵاوکراوەتەوە، شیعرەکان لەنێوان ساڵانی هەشتاکان و نەوەدەکان و سەرەتای دوو هەزار نووسراوە و ٢٥ قەسیدەی تایبەت و جیاجیای لەخۆگرتووە. لەدوای پێنج ساڵ دوازدە قەسیدەی نێو ئەم دیوانە شیعرییە، لەگەڵ شیعری چەند شاعیرێکی دیکە بە دەسپێشخەری نووسەر و ڕۆژنامەنوسی کوردی خۆرئاوا دڵشا یوسف کۆکراوەتەوە و لە چوارچێوەی پرۆژەی وەرگێڕانی شیعری شاعیرانی باشور، لە شێوەزاری سۆرانییەوە بۆ شێوەزاری کرمانجی وەرگێڕدراوە و بەناوی Xesek Gunehen بڵاوکراوەتەوە، بەمەبەستی ئاشناکردنی خوێنەری باکور و خۆرئاوا بە شیعر و بەرهەمەکانی نووسەر و شاعیرەکانی باشوور. شیعرە کوردی و عەرەبییەکانی شاعیر لەلایەن وەرگێڕەوە هەڵبژێردراون.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کتێبی گوناهە جوانەکان ساڵی ٢٠٠١ لە چاپخانەی ڕۆتردامی هۆڵەندی، لەدووتوێی ١٢٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە (Gunehen Xesek)یش ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن دەزگای ئاڤێستای لە ئەستەنبوڵ، لەدووتوێی شەست و دوو لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٢- چەمکی چاکسازی لە کوردستاندا

ریفۆرمی ناو باڵی ریفۆرم

ئەم کتێبە، ئەزموون و دید و بۆچوون سەرنج و تێبینیە تایبەتیەکانی نوسەرە، سەبارەت بە بزوتنەوەی (چاکسازی) لە کوردستان، کە دواتر بووە (گۆڕان)، ئەمەش لەدوای چەندین سەردان و تێکەڵبوون بە کادیرەکانی ناو ئەو بزووتنەوەیە نووسراوە.

نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "پێش ئەوەی هاوینی ساڵی ٢٠٠٧ بەسەردان بگەڕێمەوە کوردستان کۆمەڵێ تێبینم لا گەڵاڵە بووبوو، بەتایبەت ئەوەی پەیوەندی بە واقیعی سیاسی و کۆمەڵایەتی ناو کوردستان و ئەو قسە و باسانەی لەبارەی کێشەی گەندەڵی و هەڵمەت و داخوازی چاکسازییەوە هەیە، کۆمەڵێ باری سەرنجم هەبوو، پێویستم بەوە هەبوو لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی ناو باڵی ڕیفۆرم قسە بکەم، لەبەرانبەر ئەو پڕۆسەی ڕیفۆرمە هەستم بە بەرپرسیاریەتی دەکرد.. لەدوای گەڕانەوەم بۆ کوردستان و تێکەڵ بوون و ژیانم لەگەڵ ئەو هاوڕێیانە بەرچاوم بەتەواوی ڕوون بوو، لەڕێگەی ئەم کتێبەوە بەشێک لە تێبینییەکانم دەخەمەڕوو، بەمەش بەشداری لەو تویژەدا دەکەم کە لە بارەی ڕیفۆرمەوە لەکوردستاندا هەیە".

ئەم بەرهەمە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم لەدووتوێی سەد لاپەڕەدا هەزار دانە لێ بڵاوکراوەتەوە.

٣- ئاخەرین سامورای

ئاخەرین سامورای، دووەمین دیوانە شیعری کوردی ڤینۆس فایەقە، ئەزموونی شیعری دە ساڵی نێوان ساڵانی ٢٠٠٣ بۆ ٢٠١٣یە و ٢٦ قەسیدەی لەخۆگرتووە، ئەمانە شیعرەکانی نێو دیوانە شیعرییەکەن (لەپشت خۆرئاوابوونەوە بە دوو کۆڵان و ماچێک، ڕەنگەکان، ئەم گریانە، ئاخەرین سامورای، تیمۆجین، بیری قاوەکەت ئەکەم، جاران کە ئەڕۆشتمەوە، شەش چرۆ، چوار نامەی سپی، جوبیتیر، من ئەیڵێم و تۆ بینووسە، دووری، هەموو ساڵێک بە هاوینان، ژنێک لە شووشە، لە هەناوما، لەسەر دیوارێک، مەملەکەتی ئاو، مەنفا، نەخشی سەر ئاو، هەموو ڕۆژێ شار، پەشیمانی، سەری ساڵ.. دیسان سەری ساڵ، سووتان، تەموز، خەون، خودا یەکە و نابێتە دوو). شاعیر لە شیعری (مەملەکەتی ئاو)دا دەڵێ:

سەرینەکەم پێم دەڵێ:
لەژێر سەرما کتێبی لە عیشقم شاردۆتەوە..
هەموو شەوێ لاپەڕەیەکی ئەسووتێ و
شارێ لە چاوما دائەگیرسێ..
درەختە چاو سەوزەکەی
سەر ڕێگەی سەفەری هەموو ڕۆژێکم
ئەمڕۆ وتی:
ئاهـ. ناو قەدم بۆ بخورێنە گیانەکەم
هەر ئێستە دوودڵ خۆیا هەڵکەنی و
بەیەک تیر شەهید بوون..

ئەم دیوانە شیعرییە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن الدار العربیة للعلوم ناشرونی لوبنان، لەدووتوێی ١٦٠ لاپەڕە و بەتیراژی هەزار دانە بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٤- تاقانەترین کچی خودا

ناواخنی ئەم ڕۆمانە قسەکردنە لەسەر چەند بابەتێکی کەم باسکرا و گرفتداری نێو کۆمەڵگەدا، لە ڕێگەی گێڕانەوەی بەسەرهاتی ژیانی کچە پاڵەوانێکەوە دەست بۆ ئەو بابەتە قسەلێنەکراوانە دەبردێ، کە پەیوەندی ئادەمیزاد بە سروشتەوە، وەرگرتنی هێز و توانا لە سروشتەوە، گەشتن بەو باوەڕەی کە ژیان لەسەر بن و بنەچە و ڕەچەڵەک نەوەستاوە و ئەو دوو شتە شتێک نین لەبەردەم هەوڵ و کۆششی ئادەمیزاد خۆیدا بۆ گەیشتن بە حەقیقەت و بە پرەنسیپەکانی و خودپەروەرکردن، و دواجار دۆزینەوەی خود لەناو دڕندەیی کۆمەڵگادا.. ڕۆماننوس لەنێو نووسینەکەیدا دەڵێ: " لەوەتەی فێری خوێندنەوە و نووسین بووم، ئەمە یەکەمین نامەیە دەینووسم، چەندین جار دەستم دەدایە قەڵەم و نەمدەزانی چی بنووسم، یا دەمنووسی و لاپەڕەکەم دەدڕاند، تەنانەت زۆر دوو دڵیش بووم لەوەی بینووسم، هەمیشە حەزم کردووە کەسێک هەبوایە نامەی لەگەڵدا بگۆڕمەوە، ڕەنگە ئەسڵەن حەزم کردبێت نامە لەگەڵ تۆدا بگۆڕمەوە، حەزمدەکرد بڵێم: "دایە".. هەندێ لە خەڵکی ئاوایی دەڵێن سزا نیوەی کچە و نیوەی کوڕە، هەندێکیشیان دەڵێن نیوەی ئادەمیزادە و نیوەی ئاژەڵە، خەڵکانێکیش ڕایان وایە نیوەی فریشتەیە و نیوەی شەیتان، سزا لە پەنا درەختێکی قەد ئەستووری پیردا خۆی مەڵاسداوە، هەردووچاوی توونـد نوقاندووە و بە پەنجە بچووکە قوڕاوییەکانی هەردوو گوێچکەی دەگرێت.

ئەم بەرهەمە، یەکەم ڕۆمانی ڤینۆس فایەقە، ساڵی ٢٠١٥ لە دەزگای ڕۆشنبیری جەمال عیرفان، لەدووتوێی ١٥٥ لاپەڕە و بەتیراژی هەزار دانە بڵاوکرایەوە.

٥- ژنێک لەمندا

دیوانە شیعری ژنێک لەمندا، هەژدە قەسیدەی لەخۆگرتووە، کە کۆی گشتی شیعرەکان لەنێوان ساڵانی ٢٠١٠ بۆ ٢٠١٨ نووسراون، بە شێوەیەکی گشتی شیعرەکان باگراوندی فکریان هەیە، زیاتر دەست بۆ چەمکەکانی ژنێتی، مرۆڤ بوون، نیشتیمانپەروەری و خۆشەویستی دەبات، ئەمانە بەشێکن لە شیعرەکان (یادەوەرییەکانی دەفتەرێک، لاپەڕەی یازدە، لاپەڕەی حەفتا و حەوت، لاپەڕەی شەش، لاپەڕەی نەوەد و شەش، لاپەڕەی دوانزە، لاپەڕەی هەشت، لاپەڕەی سێ سەد و شەش، لاپەڕەی نەوەد و دوو، لاپەڕەی چوار سەد و چل، لاپەڕەی یەک، لاپەڕەی بیست و چوار، لاپەڕەی نۆ، لاپەڕەی دووسەد و بیست، لاپەڕەی شەست و سێ، لاپەڕەی شەست و نۆ، لاپەڕەی حەفتا و هەشت،.......). شاعیر لەبەشێکی قەسیدەیەکدا دەڵێ:

ژنێک لە مندا ئەگری...
بە قاقا پێدەکەنێ!
هاواردەکا و
سوجدە بۆ خۆر دەبات.
ژنێک لە مندا رۆژانە دەمرێ و
زیندوودەبێتەوە و
گوڵ ئەچێنێ و درک ئەچنێتەوە.
باوەڕ ئەتەکێنێ و
لە دەنگی بانگ ئەکولێتەوە.
ژنێک لە مندا لە خوێنە...

ئەم دیوانە شیعرییە ساڵی ٢٠١٨ لەلایەن مەوداپرێس لەدووتوێی ١٣٠ لاپەڕەدا پێنج سەدا دانە لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

<u>کتێبە عەرەبییەکان</u>

٦- چەند شاعیرێکی عێراقی لە هۆڵەندا

ئەم بەرهەمە شیعرییە دیوانێکی هاوبەشە لەگەڵ چەند شاعیرێکی عیراقی و بە هەردوو زمانی هۆڵەندی و عەرەبی ساڵی ٢٠٠٢ لە هۆڵەندا چاپکراوە.

٧- علامات

ئەم بەرهەمە شیعرییە دیوانێکی هاوبەشە لەگەڵ چەند شاعیرێکی عیراقی و بە هەردوو زمانی هۆڵەندی و عەرەبی ساڵی ٢٠٠٣ لە هۆڵەندا چاپکراوە.

٨- طلاء الاظافر

بۆیەی نینۆک، یەکەمین بەرهەمی شیعرییە بەزمانی عەڕەبی، ئەم شیعرە عەڕەبییانە لەنێوان سأڵانی ١٩٩٢ بۆ ٢٠٠٨ نووسراون و ٢٣ قەسیدەی تێدایە، شیعرەکان لەچوارچێوەی خۆشەویستی و نیشتیمان پەروەریدان، شیعرەکانی نێو ئەم دیوانە شیعرییە ئەمانەن (فی المدینة، طلاء الأظافر، ذات صیف بتوقیت یدین، أربع رسائل بیضاء، اثار أنفاس علی الفجنان، قال لی، سطور بلا حدود، امرأة أخری، الکون من حولی، تعویذة، قد، المنفی، المساء الاخیر، الخطایا العشر، اتمنی لو، أقداح الشای، امرأة من الزجاج، هذیان عاشقة، الاحتراق، لا تنادنی، نقش علی الماء، خلف الغروب بشارعین وقبلة قصیدة للعام الجدید، قصیدة عشوائیة، نصوص مع سبق الاصرار و الترصد، نقش الحناء، رجل بلون الخریف، الوطن هو الغنیمة، هناک، الوطن، ٢٧ ایلول، نقش، الرحیل، غدا ساحبک).

ئەم بەرهەمە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دەزگای الحضارة للطبع و النشری قاهیرە لەدووتوێی ١٢٨ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە. هەروەها ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیری وەشانکراوە.

٩- اتجاهات العشق الاربعة

چوار ئاراستەی ئەشق، دوەمین بەرهەمی شیعرییە و بە زمانی عەرەبی بڵاوکراوەتەوە و ١٧ قەسیدەی تێدایە، شیعر و قەسیدەکان چەندین بابەتی جیاجیای لەخۆگرتووە، بۆ نموونە: فکر، خۆشەویستی، ژن، شیعرەکانی نێو ئەو دیوانە شیعرییە ئەمانەن (النهار فی هذه المدینة، علی الجدار، هکذا بلا سبب، النهر، سأزور هذا التاریخ، فورمات، اتجاهات العشق الاربعة، یومیات دفتر فی العشرین، مثل ریح عاتیة، حتی العاهرات یحلمن بالحریة، انثی و تفاحة، لوحة من الانتضار، الفقاعات علی اشکالها تقع، لبیک یا حبیبی لبیک، انا الکردیة، تعالوا نسال الله، قلبی معک نرسیس، مملکة الله، کتب اخری للشاعرة).

ئەم دیوانە شیعرییە ساڵی ٢٠١٣ لە قەسیدەکان باس لە دەزگای الدار العربیة للعلوم ناشرونی لوبنان، لەدوو توێی ١٦٠ لاپەڕە و بە تیراژی هەزار دانە وەشانکراوە.

١٠- سارزق برجل من ضلعي الايمن- پیاوێکم لە پەراسووی راستم دەبێت

ئەم دیوانە، سێیەمین بەرهەمی شیعرییە، تەواوی شیعرەکان بە زمانی عەرەبی نووسراون و ٦٠ شیعری لەخۆگرتووە، شیعر و قەسیدەکان باس لە چەندین بابەتی جۆراوجۆر دەکەن، وەک: شیعر، فکر، خۆشەویستی، کە بابەتی ژن بە شێوەیەکی دیار بەچاو دەکەوێ، ئەمانە بەشێکی شیعرەکانی نێو ئەم دیوانە شیعرییەن (الالوان، اوهام، حتی العاهرات یحلمن بالحریة، انکسارات، الفکرة، مملکە اللە، هراء، طائرة ورقیة، رائحة النبیذ، الوجود محض عدم، سارزق برجل من ضلعي الایمن، الخنزیر و الطعام، سانام دهرا، البقیة تاتی، زوال، مسخ، مصرع، مقولة جدی، المرأة، اکذوبة).

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئـەم کتێبـە سـاڵی ٢٠١٥ لەلایـەن دەزگـای طیفـی بەغـداد بـۆ چـاپ و بڵاوکردنـەوە، لە دووتـوێی (٦٥) لاپـەڕە و بـە تیـراژی هـەزار دانـە بڵاوکراوەتەوە.
بەشێک لە شیعرە عەرەبییەکانی نێو ئەم دیوانە شیعریانە لەلایەن موسا بەلعیدی وەرگێڕی جەزائیری وەرگێڕدراوەتە سـەر زمانی ئیسپانی و بەناونیشانی(El resto vendrá) ساڵی ٢٠١٨ بڵاوکراوەتەوە، هاوکات ئـەم شـیعرانە لەلایـەن عەبـدولرەحمان مزیـانی وەرگێـڕی جـەزائیری وەرگێڕدراوەتـە سـەر زمـانی فەرەنسـی و بەناونیشـانی (Le reste viendra) ساڵی ٢٠١٨ بڵاوکراوەتەوە.

<u>کتێبە هۆڵەندییەکان</u>

١١- Dwaallicht

پرشــنگ دیوانــە شــیعرییەکی هاوبەشــە ســاڵی ٢٠٠٤ لەگــەڵ چەنـد شاعیرێکی عیراقی بە زمانی هۆڵەندی لە هۆڵەندا بڵاوکرایەوە.

<u>وەرگێڕان</u>

١٢- نامیلکە شیعری ناسری حیسامی

ئەم بەرهەمە شیعرییەی ناسری حیسامی پێنج قەسیدە شیعری تێدایە و لەلایـەن ڤینۆس فایەقەوە لـە زمـانی کوردییـەوە وەرگێڕدراوەتـە سـەر زمانی هۆڵەندی و ساڵی ٢٠٠٥ لە هۆڵەندا چاپکراوە.

١٣- ئارتیکڵی ١٩ی هەڵمەتی جیهانی بۆ ئازادی رادەربڕین

ئــازادی دەســتکەوتنی زانیاریــەکان و رۆژنامەگــەری بــەدواداچوون ڕێنمایی بۆ ڕۆژنامەوانان.. بابەتەکانی نێو ئەم کتێبە لە زمانی عەرەبی و ئینگلیزیەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و باس لە پرەنسیپ و بنەماکـانی رۆژنـامەگەری بەدواداچـوون (ڕۆژنـامـەوانی بنکۆڵ) دەکـات،

نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "ئەوکاتەی کە دەکرێ دەسکەوتنی زانیارییەکان ببێتە هۆی گۆڕانکاریی گرنگ لە زۆر لە مەسەلەکاندا، لەوانەش مەسەلەی مافەکانی کرێکاران و تەندروستی و ژینگە، ڕۆژنامەوانەکان یەکەمین کەسن کە سوود لەو جۆرە یاسایانە وەردەگرن، شتێکی بەڵگە نەویستیشە کە بوونی یاسایەکی تایبەت بە دەسکەوتنی زانیارییەکان کلیلی کاری ڕاگەیاندن و زانیاری و ژنانی ڕاگەیاندنە. گومانی تێدا نییە کە هەمیشە ڕۆژنامەگەری بەدواداچوون بە ئەنجامێکی سروشتی ڕاگەیاندنی ئازاد دادەنرێت، ڕۆژنامەگەری وەک پاسەوانێک وایە.. ئەرکی ڕاگەیاندن وەک دەسەڵاتی چوارەم پێویستی بە لێپێچینەوە و بەدواداچوون هەیە لەبارەی هەڵسوکەوتی بەرپرسە حکومییەکان و دیاردەکانی گەندەڵی و خراپ بەکارهێنانی ئیدارە و ناپاکی لە حکومەتدا، لە بارەی مافەکانی مافی مرۆڤ و زۆر مافی دیکەوە".

کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە (ئازادی دەسکەوتی زانیارییەکان، پێوەر و ڕاگەیاندنە نێودەوڵەتییەکان، ڕۆژنامەگەری و بەدواداچوون، پرنسیپەکانی ڕۆژنامەگەری و بەدواداچوون و ڕێگاکانی، سەرچاوەی زانیارییەکان و بنەماکانی پشت بەستن و جەختکردنەوە، لێکۆڵینەوە و ڕاپۆرتەکانی پشتیان بە یارمەتی کۆمپیوتەر بەستووە، چاوپێکەوتنەکان، ئیتیکی ڕۆژنامەگەری، ڕۆژنامەوان و لێشاوی ئازادی زانیارییەکان).

ئەم نامیلکەیە لەلایەن دوکتۆر هەڤاڵ ئەبوبەکرەوە پێداچوونەوە بۆکراوە و پێشەکی بۆ نووسراوە، ساڵی ٢٠٠٨ لەدووتوێی پەنجا لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٤- بێزوو، سەرگوزشتەی دەقێک پێش نووسینی

نووسەری ئەم شیعرانە، ڕۆماننوس و چیرۆک نووسە، لەبنەچەدا خەڵکی جەزائیرە و نۆ بەرهەمی چاپکراوی ئەدەبی هەیە. شاعیر لەم دیوانە شیعرییەدا دەڵێ:

لە کونە تارماویەکانەوە
سەردەردێنێت
چاوم دەبەم و
جگە لە تەم هیچی تر نادۆزمەوە
چەند لە نهێنی دەچیت
بەبیرکردنەوە لێت
سەرقاڵت کردم لە نووسینەوەت
دەزانم لێرەیت
لەگۆشەیەکی ئەم کات و شوێنەدا
دە دەرکەوە
پەیمان بێت دوای ئەوەی دەتنووسمەوە
ون بم!

ئەم دیوانە شیعرییە لەلایەن عبدالرزاق بوو کوبە نووسراوە و ڤینۆس فایەق لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٧ لەدووتوێی ١٣٨ لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە.

کنێر عەبدوڵڵا

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کنێر عەبدوڵڵا

کنێر عەبدوڵڵا بەرزنجی، ساڵی ١٩٧٠ لە کەرکوک لەدایک بووە، خوێندنی سەرەتایی لە کەرکوک و ناوەندی و ئامادەیی لە سلێمانی تەواو کردووە. ساڵی ١٩٩١ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زمانی عەرەبی/کۆلێژی ئاداب، زانکۆی سەلاحەدین بەدەستهێناوە. لە هەمان ساڵەوە لە ڕێکخراوی یەکێتی ژنانی کوردستان کاری کردووە، یەکەم کاری ساڵی ١٩٩٢ لە بواری ڕاگەیاندنی بینراوی یەکێتی ژنانی کوردستان بووە. لە یەکەم کۆنگرەی یەکێتی ژنانی ساڵی ١٩٩٩ وەک ئەندامی یەدەگ دەرچووە و ساڵی ٢٠٠٢ بووە بە ئەندامی سکرتاریەت. هاوکات ساڵی ٢٠٠١ تا ٢٠٠٣ دەستەی نوسەرانی ڕۆژنامەی ژیانەوە و بەرپرسی لاپەڕەی تەندروستی بووە، لە زۆربەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکان بابەت و نووسینی بڵاوکردۆتەوە.

کنێر عەبدوڵڵا، ساڵی ٢٠٠٣ تا ٢٠٠٧ خۆبەخشانە وەک ئەندامی لیژنەی باڵای بزوتنەوەی "ریفراندۆم لە کوردستان" کاری کردووە و بەرپرسی بەشی ڕاگەیاندن بووە. ساڵی ٢٠٠٥ و لە یەکەم خولی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان لە کوردستان، وەک ئەندامی ئەنجومەنی پارێزگای سلێمانی هەڵبژێردرا. ساڵی ٢٠٠٧ دەستەی دامەزرێنەری کۆمەڵەی سەلامەتی ترافیک بووە لە کوردستان. هەمان ساڵ خۆبەخشانە ڕاوێژکاری لیژنەی کچان و ژنانی ڕێکخراوە دیموکراتییەکان بووە. ساڵی ٢٠١٠سەرپەرشتیاری کتێبی (ژن و سەرکردە) بوو، وەک پرۆژەی پەیمانگای نێودەوڵەتی بۆ مافەکانی

مرۆڤ/ زانکۆی دیپۆل لە ئەمریکا. لە وەرزی زستانی هەمان ساڵ کراوە بە سەرنوسەری گۆڤاری "تەوار"، لە یەکێتی ژنانی کوردستان. ساڵی ٢٠١٢ بڕوانامەی نێودەوڵەتی ڕاهێنەر (TOT)ی بەدەستهێناوە لە خولی تایبەت بە (ڕاهێنانی ڕاهێنەر). ساڵی ٢٠١٤ بۆ ماوەی مانگێگ بەشدار بووە لە بەرنامەی میوانی نێودەوڵەتی بۆ سەرکردە لە وولاتی ئەمریکا (IVLP).

کنێر عەبدوڵڵا، لە ڕێگەی توێژینەوەکانییەوە بەشداری چەندین کۆنفرانس و خولی جۆراوجۆری لەسەر ئاستی وولاتانی جیهاندا کردووە، لەوانە: (سوید، نەرویج، نەمسا، ئەمریکا، میسر، ئوردون، لوبنان و تورکیا). خاوەنی چەندین خەڵاتی ڕێزلێنانە، بۆ وێنە: ڕێزلێنان لەلایەن نوێنەری پارێزگای شاری فیستاروز لە وولاتی سوید بەهۆی پاراستنی ژیانی کچێکی بەڕەگەز سویدی و ڕەچەڵەک عێراقی لە کوشتن و گەڕانەوەی بۆ وولاتی سوید کە تەمەنی شازدە ساڵ بووە. ساڵی ٢٠١٦ لە یەکەم کۆنفراسی تایبەت بە نووسەری کۆچکردوو ئەحلام مەنسور، وەک ژنی نووسەر ئەو خەڵاتەی پێبەخشرا.

کنێر عەبدوڵڵا، ساڵی ٢٠٠١ یەکەم وتاری بڵاوکردۆتەوە و تا ئێستا لەنووسین بەردەوامە و ئەم بەرهەمانەی هەیە (پێگەی ژن لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا، ژن لە بازنەیەکی داخراودا، توندوتیژی وەزیفی دژی ژنان لە فەرمانگە حکومیەکاندا، کوشتنی ژنان لە ئاماری میدیاکانەوە، تۆم خۆشدەوێت، ئەی تۆ؟!، پێمدەڵێن!، دەستدرێژی سێکسی دژ بە ژنان، ڕەوشی ژنانی هەرێمی کوردستان لە نێوەندی بڕیارسازیدا، بەشداری سیاسی ژن لە باشووری کوردستان، خودناسی و ئەویترناسی، بەشداریکردنی سیاسی ژنان، کاتێک تەنیایی سەپێنراو روو لە ژن دەکات، ژن و توندوتیژی، توندوتیژی دژ بە ژنان).

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نووسین

١- پێگەی ژن لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا

کنێر عەبدوڵڵا، لە پێشەکی کتێبەکەیدا، دەڵێ: "لای هەمووان ئاشکرایە مەسەلەی ژنان لە هەموو دنیادا بۆتە وێردی سەر زمان و گفتوگۆ و قسە لەسەرکردن و چەندین لێکۆڵینەوەی هەمەلایەنی لەسەرکراوە، بەتایبەتی لەم چەند ساڵەی دواییدا. ئەوەش بەهۆی بوونی ئەو جیاوازیی و توندوتیژیی و چەوساندنەوانەی بەدرێژایی مێژوو، لە گشت ڕووە یاسایی، سیاسی، کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانەوە..هتد ڕووبەروویان بۆتەوە.. دیارە کۆمەڵگەی کوردیش، وەک بەشێک لە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی لەمەبەدەرنییە و بزووتنەوەی ژنانی کوردستان لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ـەوە تا ئەمڕۆ لە هەوڵدان و خەباتی بەردەوامدابووە بۆ بەدیهێنان و دەستەبەرکردنی مافەکانی ژنان و پشتوانیکردنی سەرجەم داخوازییەکانی ژنانی دنیا".

لەبنەڕەتدا، ئەم کتێبە توێژینەوەیەکی زانستی پراکتیکییە لە باشووری کوردستان ئەنجامدراوە و مانگی نیسانی ساڵی ٢٠٠٥ لە کۆنگرەی ژناندا لە ستۆکهۆڵم پێشکەشکراوە، کە چەندین باس و بابەتی هەمەلایەنەی تایبەت بە ژنی تێدا بووە.

ئەم بەرهەمە، لەدوو دەروازە پێکهاتووە، دەروازەی یەکەم لایەنی تیۆری و دەروازەی دووەم لایەنی مەیدانی پراکتیکییە، کە لەم باسانە پێکهاتووە (خێزان، کۆمەڵگە، هاوسەرێتی، سیستەمی باوکسالاری، هۆشیاری بەشداری کردنی سیاسی، ژنی ئیشکەر، پێگەی ژنی ئیشکەر لە کۆمەڵگای کوردیدا، جۆرەکانی سیستەمی خێزان، جۆرەکانی خێزان، بنەماکانی دروست بوونی خێزان) و چەند باسێکی دیکە سەبارەت بە ژنانی کورد و کوردستان. لەم باسانەدا، بەشێوەیەکی واقیعییانە و

وردبینانە باس لە ڕەوشی خانمان کراوە، لەسەرجەم سێکتەرەکان و دەور و نەخشییان دیاریکراوە.
هاوکات، ژمارەیەک خشتە و ئامار لەکتێبەکەدا وجوودی هەیە، لەوانە (ئاستی خوێندەواری ژمارەی ئەندامانی خێزان و شێوازی شووکردن و بەکارهێنانی توندوتیژی و جۆرەکانی و رادەی بەشداری ژنان لە چالاکییە سیاسییەکاندا، حەزکردنی ژنان بە مانەوەی پیاوەکانیان لە ماڵەوە، هاوکاریکردنی مێرد لەکاری ماڵ و پەروەردەکردنی منداڵدا....)
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لەدووتوێی ١١٩ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- ژن لە بازنەیەکی داخراودا

(کۆمەڵێک وتار دەربارەی مەسەلەکانی ژنان)
لە کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییەکاندا بەگشتی بەهۆی بوونی نابەرابەریی و نادادگەریی و جیاکاریی لە نێوان رەگەزی نێرومێ-دا هەمیشە توندوتیژیی و چەوساندنەوە هاتۆتە بەرهەم، بێگومان ئەمەش بەهۆی زاڵێتی عەقڵیەتی پیاوسالاریی و داب و نەریتە سەپێنراوەکان و داڕشتنی یاساکان بەشێوازێکی جیاکارانە و هەموو ڕێساکانی گوزارشت لە پایە نزمیی ژن و پایە بەرزی پیاو دەکەن وایکردووە ژن پلە دووی مرۆڤایەتی پێکبهێنێ و زووربەی کێشەکانی لە بازنەیەکی داخراودا خۆی ببینێتەوە، ئەمە بەشێکە لە پێشەکی کتێبەکە.
ئەم بەرهەمە لەچەندین وتار پێکدێ، کە پێشتر لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکاندا بڵاوکراوەتەوە، لەوانە (ژن لە کۆمەڵگەی پیاوسالاریدا، خەباتی ژنانە و دیدی ڕووناکبیران، کۆمەڵ و تەڵاقدراو، ژن لە بازنەیەکی داخراودا، تەڵاق لە ڕێگەی فاکس و تەلەفۆنەوە.. بۆ؟، منداڵ و گرفتی تەڵاق، ژنان و بواری ڕاگەیاندن، هەشتی مارس ڕووداوە یا

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ڕۆژ؟، دواکەوتوویی خێزان و پێوەرەکانی، ئەنفال و بارودۆخی ژنان پاش ١٤ ساڵ، زەماوەند لە ڕێگەی تەلەفۆنەوە.. بۆ؟، پەروەردەکردنی ترس، بۆچی پیاوان کەمتر لە ژنان دەگرین، ژنان لە دوو دیمەندا، باشترە نووسینەکان بچنە بواری پراکتیکییەوە، کچان تاچەند بڕیاردەدەن لە پێکهێنانی ژیانی هاوسەرێتیدا؟، ژنان و پیاوان تەواوکەری یەکترن، تێڕوانینێک بۆ ژیانی هاوسەرێتی، کاریگەری دەستێوەردان لەژیانی هاوسەرێتیدا، تەمەنی ٤٥ساڵی لە ژیانی ژناندا، تاچەند ژنان دەتوانین لە ماڵەوە کارەکانیان بە ئەنجام بگەیەنن..؟!، بەشداری کردنی ژنی کورد لە ڕیفراندۆمدا سەرتایەکە بۆ ئازادبوونی مێژووەکەی، خەباتی ژنی کورد لە کوردستاندا، سەدەیەک لە پرسیار..؟، ژن و چەمکی توندوتیژی و ئاسەوارەکانی، گوزەرێک بەنێو توندوتیژییەکانی دژ بە ژنان، جۆرەکانی توندوتیژی، گەشتێک بەنێو توندووتیژییەکانی دژ بە ژنان هۆکارەکانی توندووتیژی، بەرپرسیارێتی مامەڵەکردن و ناساندنی توندووتیژی دژ بە ژنان لە ئەتسۆی کێدایە؟).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لە دووتوێی ٢٠٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- توندوتیژی وەزیفی دژی ژنان لە فەرمانگە حکومیەکاندا

نووسەر، لە پێشەکی کتێبەکەیدا، دەڵێ: بێگومان هاتنە دەرەوەی ژنان لە ماڵەوە و بەشداریکردنیان لە ناوەندەکانی بڕیار و دەسەڵاتی یاسادان، جێبەجێکردن و دادوەریدا و گەیشتنیان بە پلەی وەزیر، جێگری وەزیر، ئەندام پەرلەمان و ئەندامی ئەنجومەنی پارێزگا و شارەوانییەکان تا دەگاتە بوارە پیشەییەکانی وەک ئەندازیار، دادوەر، پزیشک، مامۆستا و ڕۆژنامەنووس، هەوڵدانی زۆری پێویستە، بەتایبەت لە بارودۆخی ئەمڕۆی کۆمەڵگەی کوردەواریدا، کە هەمیشە هەموو ئەرکەکانی ژیانی

هاوسەرگیری و منداڵ بەخێوکردن و ڕاییکردنی کارەکان بە ئەرکی سەرەکیی ژنان دادەنرێ. ئەمەش وایکردووە، هاتنە دەرەوەی ژنان لە ماڵەوە بەهەر ئامانجێک بێت، دەبێتە مایەی گرانکردنی باری شانی ژنان. سەرەڕای ئەو گۆڕانکارییە خێرا و پێشکەوتنانەی ئیمڕۆ کە پێویستی کارکردنی ژنانی هێناوەتە ئاراوە، بۆ ئەوەی لەسەرجەم بوارەکاندا خۆیان بسەلمێنن، وەک پەروەردە، سیاسەت، ئابوری و کارگێڕیدا..هتد. سەرەڕای گشت هەوڵەکان، دەبینین تا ئیمڕۆ تێڕوانین بۆ ژن وەک مێینەیەکە و گۆڕانی بەسەردا نەهاتووە. بۆیە هەمیشە ئەنجامی ئەوە دووچاری چەندین گرفت و جیاوازی جۆراوجۆر دەبێتەوە.

ئەم توێژینەوە، ئەم باسانە لەخۆدەگرێ (ئامانجی توێژینەوە، گرینگی توێژینەوە، ئاستەنگەکانی توێژینەوە، کێشەی توێژینەوە، خستنەڕوی چەمک و زاراوەکان "توندوتیژی، توندوتیژی دژ بە ژنان، توندوتیژی جێندەری، توندوتیژی وەزیفی، ژنی فەرمانبەر، خێزان، کۆمەڵگە دەوڵەت"، توندوتیژی جەستەیی، توندوتیژی دەروونی، توندوتیژی سێکسی، توندوتیژی سیاسی، توندوتیژی کۆمەڵایەتی، توندوتیژی تەندروستی، توندوتیژی پەروەردەیی، توندوتیژی ئابووری، توندوتیژی یاسایی، هۆکارەکانی توندوتیژی دژ بە ژنان، کاریگەرییەکانی توندوتیژی لەسەر ژنانی فەرمانبەر، شیکردنەوەی خشتەکان و پێشنیار و چارەسەر).

ئەم کتێبە، توێژینەوەیەکی زانستی مەیدانییە لە سلێمانی و هەولێر ئەنجامدراوە، ساڵی ٢٠٠٦ و ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لە دووتوێی ١١٩ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٤- کوشتنی ژنان لە ئاماری میدیاکانەوە

ئەم نووسینە زیاتر پەیوەستە بە ژن و میدیا، بارودۆخی ژنانی کورد لەژێر بنەمای ئاماری ڕاگەیاندنە کوردییەکانەوە تاوتوێ کراوە بە شێوازێکی دیکە کاری لەسەر کراوە. لەم کتێبەدا، ناساندن بۆ کۆی گشتی چەمکەکان کراوە لەوانە (خێزان، کۆمەڵگە، خێڵ، دەوڵەت و شەرەف)، وەک دەروازەیەک بۆچوونە نێو توژینەوەکە. هاوکات، چەند نموونەیەک لە کوشتن و لەناوبردنی ژنانی تێدا خراوەتەڕوو، کە لە پارێزگا و شار و شارۆچکەکانی کوردستان ڕوویانداوە و هەریەکە بە هۆکارێک کوژراون. ئەو، بەوردی باس لە کوشتنی ئافرەتان دەکا، کە بەچی شێوازێک کوژراون؟ بە فیشەک کوژراون، لەناو ئاودا خنکێندراون، بە دەست و پەت خنکێندراون یاخوود سوتێندراون، ئەڵبەتە شوێنی جوگرافی ڕووداوەکە باسکراوە و هۆکاری کوشتنەکە خراوەتەڕوو.

لەم کتێبەدا بەوردی کار لەسەر ئامارەکان کراوە، بۆ نموونە: چەند ڕووداو بەهۆی کێشەی خێزانی، تۆڵەی شەرەف، پەیوەندی خۆشەویستی، ڕەدووکەوتن و گومان ڕوویداوە. چەند کەیس لەناوەوەی شار و چەند دۆسیەی دیکە لە دەرەوەی شار ڕوویداوە.

هاوکات، تەمەنی ئافرەتی کوژراو خراوەتەڕوو و پۆلێن بەندییان بۆ کراوە و بکوژی ژنانیش دەستنیشان کراوە، بەجۆرێک لە زۆربەی ڕووداوەکان کەسانی پلە بکوژی کوژراو بووە "واتە مێرد و برا و باوک". ئاماری دەستگیرکردن و دەستگیرنەکردن و ئەنجامی بکوژانیش باسکراوە.

لەکۆتایی نووسینەکە شازدە پێشنیار لەلایەن توێژەرەوە بۆ ژنان خراوەتەڕوو و بەشێوەیەکی گشتی بە مافەکانیان ئاشنا دەکات و

ڕۆدەچێتە هۆشیارکردنەوەی خانمان. لەکۆتایی کتێبەکەشدا ژمارەیەک لە وێنەی قوربانیان بڵاوکراوەتەوە و جۆری ئەشکەنجەکەی دیاریکراوە. ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لەدووتوێی نەوەد و هەشت لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- تۆم خۆشدەوێت، ئەی تۆ؟!

هەموو تەمەنی مرۆڤ بەشی خۆشەویستی ناکات، کەواتە بۆچی بیر لە رق کینە بکەینەوە. ئەزموونەکانی ژیان جەخت لەوە دەکەنەوە کە بناغەی هەموو پەیوەندییەکی دروست، هەموو داهێنان و گەشەکردنەکان، هەموو تازەگەری و بوونێک، ڕەگوڕیشەی بنەڕەتی بۆ چەمکی خۆشەویستی دەگەڕێتەوە.

کۆی گشتی نووسینی نێو ئەو کتێبە، پێوەندی بە خۆشەویستییەوە هەیە، زۆر بەوردی، باسی سەرجەم ڕەهەندەکانی کراوە، لەوانە (سەرهەڵدانی خۆشەویستی، دۆخ و زمانی خۆشەویستی، خۆشەویستی و هۆگر بوون، لێکچوونی خۆشەویستی و خۆشەویستی و سێکس، خۆشەویستی وەک مافێکی مرۆڤ و بیردۆز و جۆرەکانی خۆشەویستی و پاڵنەرەکانی خۆشەویستی). ئەو باسانە بەوردی تیشکی خراوەتەسەر و شیکراوەتەوە، تەنانەت باس لە جیاوازی تەمەنی نێوان ژن و پیاوان کراوە.

هاوکات، پرسیار گەلێک لەبارەی خۆشەویستی کراوە و وەڵامی گونجاو و پێویستیشی لەبەرانبەر دانراوە، لەوانە (خۆشەویستی چۆن لەدایک دەبێ؟، ڕۆشنبیری سێکسی تاچەند گرینگە؟، گەیشتن بە خۆشەویستەکەت چی دەخوڵقێنێ؟، پێویستە کێ دەستپێشخەر بێت لە دەربڕینی وشەی خۆشەویستی؟، تا چەند جیاوازی لە شێواز و دەربڕینی خۆشەویستیدا لە نێوان ڕەگەزەکاندا جیاوازی بەخۆوە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەبینێت؟، کرێ زیاتر گوزارشت لە خۆشەویستی دەکات؟، وشەی کەرامەت لە نێوان دوو خۆشەویستدا چی دەگەیەنێت؟، هۆکارە سەرەکییەکانی پاڵنەری خۆشەویستی چییە؟، ئەو نیشانانەی لە مرۆڤێکی خۆشەویست، یا ئاشقدا دەردەکەوێت، لە چیدا خۆی دەبینێتەوە؟) ئەمانە و چەندین پرسیار وەڵامی تر بوونی هەیە، بۆ بەردەوامیدان بەخۆشەویستی و مانەوە لە ژیانە سوودبەخشە.

چاپی دووەمی ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن کۆمەڵەی ڕوناکبیری و کۆمەڵایەتی کەرکووک، لەدووتوێی ٢٤٨ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- پێمدەڵێن!

(چەند گۆشەیەک دەربارەی خەمەکانی ژنان)

وتوویژ و قسەکردن لەسەر کۆی کێشە و گرفتەکانی تایبەتن بە ژنان لە سەر ڕووبەری کەناڵە جۆربەجۆرەکان پانتایەکی زۆری قسەکردن و نووسینی گرتۆتەوە، بەتایبەتی لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندنی (بینراو، بیستراو، نووسراو) بەشێوەیەکی گشتی دەربرین و لێکدانەوەیە لەسەر کۆی قوربانییەکان، واتە ژنانێک کە بەهۆی هۆکار گەلێکی دیاریکراوەوە دووچاری کوشتن، سوتاندن، لاقەکردن، گێچەڵکردنی سێکسی، ڕەدووکەوتن و فریودان دەبن، جگە لە گشت ئەو توندوتیژییە جۆربەجۆرانەی بەگشتی خۆی لە دوو شێوەی سەرەکی جەستەیی و دەروونیدا دەبینێتەوە. ئەمە بەشێکە لە پێشەکی کتێبەکە.

ئەم کتێبە لەم باسانە پێکهاتووە و پێشتر لە ڕۆژنامە کوردییەکان بڵاوکراوەتەوە (وەک خۆم قبوڵم کە!، هەست بە نائارامی دەکەم!، هەموو پیاوەکان وەک یەکن!، دەگمەن هەست بە ڕەحەت بوون دەکەم!، ڕقم لە خۆم دەبێتەوە!، بەدگومانم لەمێردەکەم!، دانیشە با بێبن نەبێت!،

خۆشەویستی مێردەکەم لاواز بووە!، مێردەکەم درۆم لەگەڵ دەکات، مێردەکەم دڵی پیسە!، مێردەکەم لێم دەدات!، لە شەوی بوکێنی دەترسم!، مێردەکەم پێمدەڵێت دایکی کچان!، مێردەکەم سڵم لێ دەکاتەوە!، چێژ لە پەیوەندی سێکسی وەرناگرم، مێردەکەم هەست بە بەرپرسیارێتی ناکات!، هەست بە ئازار دەکەم!، هەست بە بێزاری دەکەم!، هەست بە پێزاری هاوڕێکەم دەکەم!، مێردەکەم لە هاوڕێیەتیم تێناگات!، دەزگیرانەکەم بایەخم پێنادات!، خەسووم بۆتە کێشەی نێوانمان!، تەڵاق بۆتە چەکی فشار لەلای مێردەکەم!، پیاو سەرچاوەی چەوساندنەوەمە!، بڕیار لە چارەنووسم دەدەن!، مانگێکە یاپراخم نەخواردووە!، هەست بە مرۆڤبوونی خۆم ناکەم!، پێم دەڵێت لە چیت کەمە!، بەردەوام پەیوەندیمان لە مەترسیدایە).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لەدووتوێی ١٣٥ لاپەڕە حەوت سەد و پەنجا دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- دەستدرێژی سێکسی دژ بە ژنان

ئەم نووسینە بەوردی وەڵامی توندوتیژی دژی ژنان و ژمارەیەک پرسیاری دیکەی جەوهەری دەداتەوە، بۆ وێنە: دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان بەتایبەتی لە شوێنەکانی کارکردندا چ مانایەک دەبەخشێ؟، خەسڵەت و شێوازەکانی دەستدرێژیکردنی سێکسی لە چیدا خۆی دەبینێتەوە؟، ئایا دەستدرێژیکردن بە ژنان خەسڵەتێکی نێرینەیە؟، پیاوان لە کوێوە ڕەوایەتیان بەخۆیان بەخشیوە کە گێچەڵی سێکسی بە ژنان بکەن؟، هۆکارەکانی گێچەڵکردنی سێکسی دژ بە ژنان لە شوێنی کاردا کامانەن؟، هەڵوێستی ژنان چییە کاتێک دەستدرێژییان بەرامبەر ئەنجامدەدرێت؟، هۆکارەکانی بێدەنگبوونی ژنان لە چیدا خۆی دەبینێتەوە کاتێک دەستدرێژیان پێدەکرێت، بۆچی پێیان باشترە لە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نهێنیدا بمێنێتەوە وەک ئەوەی ڕاستی مەسەلەکە بدرکێنن؟، ئایا دەستدرێژیکردن حاڵەتێکە لەئاستی تاکدا بەدیدەکرێت یان بۆتە دیاردە؟، ئاسەوار و کاریگەرییەکانی دەستدرێژکردنی سێکسی دژ بە ژنان کامانەن؟.

ئەم کتێبە، ئەم باس و تەوەرانەی لەخۆگرتووە (ناساندنی دەستدرێژی کردنی سێکسی دژ بە ژنان، مێژووی دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان، شێوازەکانی دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان، هەڵوێستی ژنان کاتێک ڕووبەڕووی دەستدرێژی سێکسی دەبنەوە، هۆکارەکانی بێدەنگبوونی ژنان سەبارەت بە دەستدرێژیکردنی سێکسی، جۆرەکانی قوربانی، هۆکارەکانی دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان، لێکۆڵینەوەکانی ئەنجامدراون لەسەر دەستدرێژی سێکسی دژ بە ژنان، کێن ئەوانەی دەستریژی بە ژنان دەکەن؟، کێن ئەوانەی گێچەڵیان پێدەکرێت؟، ئاسەوار و کاریگەرییەکانی دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان، نموونەی هەمەڕەنگ تایبەت بە دیاردەکە، ئاماری دەستدرێژیکردنەکان وەک دیاردەیەکی جیهانی، ڕۆڵی یاسا تایبەت بە دیاردەی دەستدرێژیکردنی سێکسی دژ بە ژنان و چارەسەر).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن دەزگای والا بۆ ڕاگەیاندن و بڵاوکردنەوە، لە دووتوێی ١٤٢ لاپەڕە پێنج دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٨- ڕەوشی ژنانی هەرێمی کوردستان لە نێوەندی بڕیارسازیدا

(پرۆژەی بنەبڕکردنی جیاکاری ڕەگەزی و توندوتیژی دژی ژنان)

ئەم لێکۆڵینەوەیە باس لە ڕەوشی ژنانی باشوری کوردستان دەکا، لە چوار ناوەندی دەسەڵاتی تایبەت بە ئامارەکانی ژنان لە سەرجەم (خولەکانی پەرلەمانی کوردستان، کابینەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، کۆنگرەکانی پێنج حزبی سیاسی و دەسەڵاتی

دادوەریدا)، پڕۆژەیەکە بۆ بنەبڕکردنی جیاکاری ڕەگەزی و توندوتیژی دژی ژنـــان، لەلایەن ڕێکخــراوی خەڵـک بـۆ گەشــەپێدان و PDO، بە پاڵپشتی ڕێکخراوەی هاریکاری میللەتی نەرویج NPA ئەنجامدراوە.

ئەم توێژینەوەیە لەم باسانە پێکهاتووە (پڕۆسەی بەشداریکردنی ژنان لە هەرێمی کوردستان، پڕۆسـەی بڕیارسازی لە هەرێمی کوردستان، هۆکارەکـانی ڕێگـرن بـۆ بەشـداری ژنـان لە پڕۆسـەی بڕیارسـازیدا، دەسەڵاتی یاسادانان و ڕێژەی ژنان لە خولەکانی پەرلەمانی کوردستان، دەســەڵاتی جێبەجێکــردن و ڕێــژەی ژنـــان لە حکــومەتی هەرێـــمی کوردســـــتان، کــــورتە مێـــژوویەک دەربــــارەی ســــەرۆکایەتی هەرێمـــی کوردســـتان، کـــورتەیەک ســـەبارەت بە هەڵبژاردنەکـــانی ئەنجـــوومەنی پارێزگاکـــان، کـــورتە مێـــژوویەک ســـەبارەت حـــزبە سیاسـیەکانی هەرێمـی کوردسـتان، دۆخـی ژنـان لە نێوەنـدی جـزبە سیاســـیەکان، ئامارەکـــانی تـــایبەتن بە دۆخـــی ژنـــان لە نـــاو حـــزبە سیاســـییەکاندا، کـــورتەیەکی مێژوویـــی دەربـــارەی دادگـــای تێهەڵچوونەوە). هـەروەها بەراوردکاریی لەنێوان خولەکانی پەرلەماندا کـراوە و لەڕێـگەی خشـتە و داتـا ڕێـژەی ژن و پیـاو لە سـەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران و لە سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان دانراوە. لــە کۆتایشــدا ئەنجــام و پێشــنیار و ڕاســپاردە خــراوەتەڕوو، لەگەڵ خستنەڕووی داتای ژنان و پیاوان لە سەرجەم ناوەندەکاندا.

ئەم نووسینە وەرگێردراوەتـە سـەر زمـانی ئینگلیـزی و لەچوارچێوەی کتێبەکـەدا، لەتەک نووسـینە کوردییەکە دانـراوە و خـراوەتە بەردەسـتی خوێنەران.

ئەم کتێـبە ســاڵی ٢٠١٥ لەلایەن ڕێکخــراوی خەڵــک بــۆ گەشــەپێدان، لە دووتوێی ١٦٥ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٩- بەشداری سیاسی ژن لە باشووری کوردستان

ئەم لێکۆڵینەوەیە تایبەتە بە چوار نێوەندی جیای دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان، لەوانە دەسەڵاتی یاسادانان، جێبەجێکردن (حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی خۆجێی بە نموونە ئەنجوومەنی پارێزگاکان، پارێزگا و قائمقامەکان)، دەسەڵاتی دادوەری و هەندێ لە حیزبە سیاسیەکانی باشووری کوردستان، لەوانە پێنج حیزبی سەرەکی پێکهاتەی پەرلەمانی کوردستان بە نموونە وەرگیراون کە لە ئێستادا زیاتر کاریگەریان هەیە لە پێکهاتەی سستەمی سیاسی هەرێمی کوردستاندا و بەپێی دواین هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان دەنگیان هێناوە و بەشدارن لە پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستاندا کە بریتین لە (پارتی دیموکراتی کوردستان، یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان، کۆمەڵی ئیسلامی کوردستان و بزوتنەوەی گۆڕان). لێرەدا نێوی سەرجەم ژنانی بەشدار لەم نێوەندەدا بەپێی سالانی هەڵبژاردن و ناوی سەرجەم ژنانی قائمقام لە هەرێمی کوردستاندا لایەنێکی تری زانیارییەکانە.

ئەم کتێبە، تایبەتە بە بوونی ژنان لە نێو کایە سیاسیەکانی هەرێمی کوردستان، کە لەم بەشانە پێکهاتووە، (پوختەیەک دەربارەی هەرێمی کوردستان، پێناسەی چەمکەکان، پرۆسەی بەشداریکردنی سیاسی ژنان لە هەرێمی کوردستان، مێژووی کۆتا و سەرهەڵدانی، کورتە مێژوویەک تایبەت بە بەشداری ژنان لە دەسەڵات، بەشداریکردنی سیاسی ژنان لە وڵاتانی جیهان، هۆکارەکانی ڕێگرتن بۆ بەشداری ژنان لە پرۆسەی بڕیارسازی، کورتە مێژوویەک تایبەت بە سستەمی سیاسی و هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان، یاسای هەڵبژاردن لە پەرلەمانی کوردستان، دەسەڵاتی یاسادانان و ڕێژەی

ژنان لە خولەکانی پەرلەمانی کوردستان، حکومەتی هەرێمی کوردستان و ڕێـــژەی ژنــــان، کــــورتە مێـــژوویەک دەربــــارەی ســــەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان، کورتەیەک سەبارەت بە هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکان، کورتە مێژوویەک سەبارەت بە حیزبە سیاسیەکانی هەرێمی کوردستان، مێژووی پارتە سیاسیەکان لە کوردستان، دۆخی ژنان لە نێوەندی حیزبە سیاسیەکان، ئامارەکانی تایبەت بە دۆخی ژنان لە ناو حیزبە سیاسییەکان، دۆخی ژنان لە پەیڕەوی ناوخۆی پەسندکراوی دواکـــۆنگرەی پـــارتە سیاســـییەکان، کـــورتەکی مێژوویـــی دەربـــارەی ئەنجـــوومەنی دادوەری هەرێمـــی کوردســـتان، کـــورتەیەکی مێژوویـــی دەربارەی دادگای تێهەڵچوونەوە).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٦ لەدووتوێی ٢٥٠ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

١٠- خودناسی و ئەویترناسی

نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا، دەڵێ: هەموومان مرۆڤین بەڵام جیاواز لە یەکتری، جیاواز لە ڕەگەز، نەتەوە، ئاین، ڕەنگ، دەنگ، شێوازی بیرکـــردنەوە و مـــامەڵەکردن، ئەگەرچـــی خـــوودی هەریەک لەو جیاوازیانە جیاوازی سروشتین، بەڵام گرنگە بزانین لەگەڵ بوونی جیاوازییەکاندا چەندە کار لەسەر دۆزینەوە و کارکردن دەکەین بۆ یەکبوون و یەکگرتنمان لەسەر خاڵە هاوبەشەکانی نێوانمان لە پێناو خزمەتکـــردنەوە بە خـــوودی مرۆڤەکـــان کە دەرئەنجـــام ڕەوڕەوەی گەشەکردنەکان و پێشکەوتنەکانی مرۆڤ و کۆمەڵی لێ بەرهەم هات... مامەڵە کردن و ڕەفتار کردنی خودی مرۆڤەکان بۆ کارکردن لەسەر خاڵە هاوبەشەکان وەلانانی خاڵە جیاوازەکانی نێوانمان پێویستی بە هۆشمەندی و چەندین بیروباوەڕی مرۆیی هەیە بەشێوەیە خوودی ئەو

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بیروباوەڕوانە لە ڕەهەندی تیۆرییەوە دەربچن بۆ کردەیی واتە ببنە شێوازی ژیان و لە گوفتار و ڕەفتار و هەڵسوکەوتەکانماندا بەرجەستە ببێت و ڕەنگدانەوەی هەبێت، چونکە دواجار ئێمەی مرۆڤ بە خاڵە جیاوازەکانمانەوە جوانین.

ئەم نووسینە لەم باسانە پێکهاتووە، (خودناسی و ئەویترناسی، کێ لە سەروو خودی مرۆڤەوەیە؟، تێڕامان لەمەڕ ئەخلاق، کار و ئاکار وەک دوو وشەی تەواوکەر، ڕۆڵی پەروەردە لە بونیادی مرۆڤەکاندا، ئەو مرۆڤانە پێیان وایە گەورەن!، مرۆڤ لەنێوان بەهێزی و لاوازیدا، مرۆڤ لە نێوان قسە و کرداردا، ئەقڵیەتەکان لە نێوەندی پەروەردەی جیاوازدا، هەستەکان لەنێوان خۆشەویستی و خاوەنداریێتیدا!، مرۆڤەکان لەنێوان دوو جۆر ئازاردا، ڕەهەندەکانی ئازادی، کامیان لە پێشترە ئینتیما بۆ نیشتیمان یا بۆ حزب؟، کاری خۆبەخشی وەک کلتورێکی کۆمەڵگەیی، دەستدرێژیکردنە سەر ژنان تا چەند تاوانە؟!، دەستدرێژی سێکسی بۆ سەر ژنان، هەشتی مارس و پەیامێک بۆ کەناڵەکانی ڕاگەیاندن، ڕاستکردنەوەی تێڕوانینێک، دەسەلات لە نێوان حکومەت و حیزبدا، حزبە سیاسیەکان تاچەند کاریگەرن؟، هەڕەشەکردن وەک ئامرازێکی خەفەکردنی ئامانجەکان، هێزی سیاسی لە نێوەندی توندوتیژییەکاندا، ڕۆڵی زانست و چەواشەکردنی ڕاستییەکان، ڕۆڵی تەکنۆکرات لە فەرمانڕەوایەتیدا!، ڕۆڵی زانکۆکان لە گەشەپێدان و پەرەپێدانی کۆمەڵدا، سیکۆلار و ڕۆڵی لە کۆمەڵی کوردیدا، خوێندنەوەیەک بۆ کتێبی (وەرە پێشەوە-LEAN IN)، ڕۆڵی کۆمەڵگەی مەدەنی لەسەرخستنی شارستانیەتدا، گرنگی بەها کۆمەلایەتییەکان لە ژیانی مرۆڤدا و وێنای ژن لە ماڵپەڕی کوردیدا).

ئەم کتێبە لەدووتوێی (١٤٠) لاپەڕە ئامادەی چاپکردنە.

وەرگێران

١١- بەشداریکردنی سیاسی ژنان

بەدرێژایی مێژوو لە سەرتاسەری جیهاندا پرس و پێگەی ژنان تێڕوانین و لێکدانەوەی جۆربەجۆری بۆ کراوە، هەمیشە ژنان نالاندووییانە بەدەست کۆی ئەو جیاوازی و نابەرابەری و جیاکاریانەی لە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتییەکاندا بوونیان هەبووە و یارمەتیدەر بووە بۆ نزمیی و پەراوێزی بەشداریکردنی ژنان لە ژیانی گشتیدا. بەشداریکردنی سیاسی ژنان لە هەر کۆمەڵگەیەکدا جگە لەوەی ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕێ لە نوێکردنەوە و گەشەپێدان و پەرەپێدانی سیاسی لە کۆمەڵگەدا بەو پێیەی مافی گشت هاوڵاتییەکە سەبارەت بە پیادەکردنی ڕۆڵیان لە کۆمەڵگەدا لە ڕێگەی هاوکاریکردنیان لەوەرگرتنی بڕیارەکان و کارگەریان لەسەر کاروبارەکانی بەرپرسیان و بڕیارەکانیان. سەرەتای کتێبەکە بەم باسە دەستپێکردووە.

ئەم وەرگێڕانە ژمارەیەک وتاری گرنگی تایبەت بە ژنان تێدایە، لەوانە (بەشداریکردنی سیاسی، بەشداریکردنی ئابووری، بەشداریکردنی کۆمەڵایەتی، شێواز و ئاستەکانی بەشداریکردن، ڕادەی بەشداریکردنی سیاسی، خەسڵەتەکانی بەشداریکردنی سیاسی، پاڵنەرەکانی بەشداریکردن، دەستنیشانکەرەکانی بەشداریکردنی سیاسی، پێداویستییەکانی بەشداریکردنی سیاسی چالاکانە، ئاسەوارە باشەکانی بەشداریکردنی سیاسی، ڕۆڵی بەشداریکردنی سیاسی لە پەرەسەندندا، بەشداریکردن لە نێوان رۆشنبیریی و پەروەردەکردندا، کێشەی ناسنامە، پرۆسەی پەروەردەکردنی سیاسی، قۆناغەکانی پەروەردەکردنی سیاسی، ئامرازەکانی پەروەردەکردنی سیاسی، سیستەمەکانی کۆتا و چالاککردنی بەشداریکردنی سیاسی ژنان، هەڵوێستە لایەنگرەکانی کۆتا، هەڵوێستەکانی دژ بە کۆتا، ئایا جێبەجێکردنی سیستەمی کۆتا کاریگەریی باشی هەبووە لەسەر بەشداریکردنی سیاسی ژنان؟، ڕۆڵی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

حیزبە سیاسییەکان لە پشتیوانی بەشداریکردنی سیاسی ژناندا، ڕۆڵی پارتە سیاسییەکان و ڕۆڵی ئامرازەکانی پێکگەیشتن).
هاوکات، چەند باسێکی دیکەی تایبەت بە لاوان و بەشداریکردنیان لە سیاسەتدا بوونی هەیە، لەوانە (ڕۆڵی لاوان لە بەشداریکردنی سیاسیدا، خەسڵەتەکانی قۆناغی لاویتی، پێداویستییەکانی لاوان، کۆڵەگەکانی بەشداریکردنی کاریگەریانەی لاوان، گوزارشتکردن لە بەشداریکردن وەک ئەرکێکی ئاینی).
ئەم کتێبە کۆمەڵە وتارێکی عەرەبییە و لەلایەن کنێر عەبدوڵڵا وەرگێرداوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٥ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لە دووتوێی ١٢٦ لاپەڕە حەوت سەد پەنجا دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٢- کاتێک تەنیایی سەپێنراو روو لە ژن دەکات

لەسەرەتای کتێبەکەدا نووسراوە، زۆرن ئەو پیاوانەی لە ساتەوەختێکی تورەبوون و هەڵچووندا گشت ڕق و کینەکانیان لە ووشەیەکدا بەتاڵ دەکەنەوە و هەمیشە تەڵاق دەکەنە چەکێک هەر کات بیانەوێ بێ هیچ لێکدانەوەک بەڕووی ژنەکانیاندا دەیتەقێنن، ئیدی ژنانیش بەخەم و ئازار و بێهواییەکی زۆرەوە ڕووە و ماڵی باوان هەنگاو دەنێن و ژیانێکی پڕ خەم و ناخۆشی دەگوزەرێنن، دەکەونە بە شالاوی باوک و برا و دایک و کەسوکارەوە، بەدەر لەوەی کۆمەڵگەش بێڕەحمانە تێڕوانین و لێکدانەوەی جیاوازیان بۆ دەکات و حوکمی بێبەزەییانەیان بەسەردا دەدات، پیاوانیش بێ هیچ سڵەمینەوەیەک دەگەڕێنەوە بۆ خاڵی سەرەتا و بیرکردنەوە لە ژیانێکی نوێ، لەو نێوەندەدا منداڵان دەبنە قوربانی نێوان هەردوولا.
ئەم کتێبە لە دوو بەش پێکهاتووە. بەشی یەکەم بەناونیشانی بارودۆخی ژنانی تەڵاقدراو، ئەم باسانەی تێدایە (تەڵاق وەک کێشەیەکی کۆمەڵایەتی، تەڵاقدراو وەک عەیبەیەکی کۆمەڵایەتی؟!، تەڵاقدراو بێ پشتیوانە!!، هۆکارەکانی تەڵاق، پلانی دەربازبوون، فاکتەری جۆراوجۆر،

گۆڕانکـاری کـۆمەڵایەتی، قەیرانـی ئـابووری، کاریگەرییەکـانی تەڵاق، کـاریگەری تەڵاق لەسـەر ژنـان، کـاریگەری تەڵاق لەسـەر پیـاوان، کـاریگەری تەڵاق لەسـەر منـداڵ، کـاریگەری تەڵاق لەسـەر کـۆمەڵگە، چارەسەری بابەتیانە بۆ دیاردەی تەڵاق، بێوەژن و حوکمی کۆمەڵگە، فشارە دەروونییەکان و تیڕوانینی کۆمەڵگە). بەشی دووەم بە ناونیشانی بێوەژنـانی جەنـگ، ئەم باسـانەی تێـدایە (کێشـەی دەروونـی و کۆمەڵایەتییەکانی بێوەژن، لەدەستدانی هاوەڵ (دۆست)، ئەو کێشانەی بێوەژنـان پێـوەی گیـرۆدەن، ئەو دژوارییـانەی ڕووبەڕووی بێوەژنـانی جەنگ دەبێتەوە و هەڵوێست وەرگرتن لە هاوسەرێتی دووەم).

ئەم کتێـبە لە ژمـارەیەک بـابەتی عەرەبـی پێکهـاتووە و کنێـر عەبـدوڵڵا وەریگێـراوەتە سـەر زمـانی کـوردی و سـاڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بەشـی کاروبـاری کچـان و ژنـانی مەکتەبـی ڕێکخـراوە دیموکراتییەکانی (ی.ن.ک)، لە دووتوێی هەشتا و حەوت لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٣- ژن و توندوتیژی

نووسەر، لە باسی توندوتیژی دژ بە ژنان، لەسەرەتادا دەڵێ: توندوتیژی دژ بە ژنان لەسەر بناغەی ڕەگەز لەسەر ئاستی جیهاندا پیادە دەکرێت و لە کۆمەڵگەیەوە بۆ یەکێکی دیکە ناگۆڕێت تەنیا لە چوارچێوەکەیدا نەبێت، مێرد و باوک و نێرینەکانی دیکە بەشێکی زۆری توندوتیژی دژ بە ژنان و کچان پیادە دەکەن و دەشێت ماڵ بە مەترسیدارترین شوێن دابنرێـت بـۆ ژنـان جـگە لە وەی ژن لە دەرەوەی خێزانەکەیـدا بە کردارەکـانی تونـدوتیژییەوە دەنـاڵێن لە ڕووی فـرە شـێوازی و ئاستەکانەوە کە پیاوانێک بەرامبەریان دەکەن هیچ نزیکبوونەوەیەکی خزمایەتیـان نیـیە لەگەڵیانـدا، تەنیـا لە ڕوانـگەی هەسـتکردنەوەیە بە سەرکەوتنی پیاوەتی، هەروەها ژنان لە دەرەوەی ماڵەکانیاندا دووچاری توندوتیژی و زارەکیی، دەروونیی، جەستەیی و سێکسی دەبنەوە و هەر لە قسەی ناخۆش و گێچەڵ پێکردن تا کۆتایهاتن بە لاقەکردن، جگە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لەوەی لە شوێنی کارەکانیاندا دەچێتە ژێر باری مەترسی و هەڕەشە و تەنگ پێهەڵچنینی بەردەوامە و لەلایەن لێپرساوان و بەرادەرانییەوە (توندوتیژی گشتی).
ئەم وەرگێڕانە، تایبەتە بە توندوتیژی دژی ژنان، کە لەم باسانە پێکهاتووە، (توندوتیژی دژ بە ژنان، توندوتیژی دژی بە ژنان-هۆکار و چارەسەر-، نەخۆشی سەدەی ئێستا: توندوتیژی دژ بە ژنان، ئابڕوچوونە لە بواری مافەکانی مرۆڤدا، ژنان و توندوتیژییەکانی ڕووبەڕوویان دەبێتەوە -مرۆڤ وەک فەڕش وایە چەند بەسەریدا بڕۆیت ڕەونەقتر دەبێت-، ئامرازەکانی ڕاگەیاندن و توندوتیژی خێزایی، گیچەڵپێکردنی سێکسی دژ بە ژنان، ڕێبەری مەشقکردن بۆ ڕەتکردنەوەی توندوتیژیی و توندوتیژی خوێندنگەیی).
ئەم کتێبە "کتێبی گیرفان" لە ژمارەیەک بابەتی عەرەبی پێکهاتووە و کنێر عەبدوڵڵا وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لەدووتوێی ٢١٣ لاپەڕە حەوت سەد و چەنجا دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٤- توندوتیژی دژ بە ژنان

(میسڕ، ئۆردون، سوریا، لوبنان، فەلەستین)
بابەتەکانی ئەم کتێبە سەرگوزەشتە و دیاردەی توندوتیژی لە وڵاتانی (میسڕ، ئۆردون، سوریا، لوبنان، فەلەستین) دەخاتەڕوو، بەمەبەستی ئاشنابوونی تاکەکانی کۆمەڵگە بەچەمکی توندوتیژی و جۆرەکانی و ئاسەوار و کاریگەرەکانی بەسەر ژنانەوە، کتێبەکە وەرگێڕدراوە.
بەپێی ڕاپۆرتەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان دەرکەوتووە، ئەو توندوتیژیانەی لە گشت وڵاتەکاندا ڕووبەڕوی ژنان دەبێتەوە لەسەر یەک ئاستدا نییە، بەڵکو بەپێی جیاوازی کۆمەڵگە، ژینگە، داب و نەریت و تەنانەت یاساکانیش شێوازەکانی توندوتیژی دژی بە ژنان جیاوازی بەخۆوە دەبینێت، بۆیە دەتوانرێت بوترێت بە گشتی هۆکارەکانی

توندوتیژی دەرئەنجامی کۆی ئەو ناوەندانەیە کە مرۆڤەکان پیایدا تێدەپەڕن و ڕۆژانە لەسەرجەم ناوەندە جۆربەجۆرەکاندا بەڕێژە و شێوازی جۆربەجۆر ژنان دووچاری کۆی جۆرەکانی توندوتیژی دەبنەوە کە بەپێی جۆری کەسایەتیی و باری کۆمەڵایەتی و ژینگەی پەروەردەکردن و قۆناغە جیاجیاکانی مرۆڤ ڕەنگدانەوە و کاریگەر و ئاسەواری جیاواز بەسەر ژناندا جێدەهێڵێت.

ئەم لێکۆڵینەوە، ئەم باسانەی تێدایە (چەمکی توندوتیژی دژن بە ژنان، توانا نێو دەوڵەتییەکان لە ڕووبەڕووبونەوەی توندوتیژی دژ بە ژنان، ئاسەوارەکانی توندوتیژی دژ بە ژنان، توندوتیژی دژ بە ژنان لە جیهانی عەرەبیدا، بارودۆخی ژنان و جۆری کۆمەڵایەتی لە وڵاتە هەڵبژێردراوەکاندا "میسر، ئۆردون، سوریا، لوبنان، فەلەستین"، دامەزراوەکانی مافی مرۆڤ لە وڵاتە هەڵبژێردراوەکاندا، ژنان و یاساکانی باری کەسێتی لە وڵاتە هەڵبژێردراوەکاندا، ڕێککەوتننامەی نەهێشتنی گشت شێوازەکانی توندوتیژی دژ بە ژنان لە وڵاتە هەڵبژێردراوەکاندا).

ئەم کتێبە "کتێبی گیرفان" لەلایەن دوکتۆرە هەیڤا ئەبوغەزالە نووسراوە و کنێر عەبدوڵڵا وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، لەدووتوێی ١١٤ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

وتەیەک

بەڕای من لایەنە باشەکانی ئەم کتێبە لە چەند مەودایەکەوە خۆی دەبینێتەوە، لەوانە خودی بیرکردنەوە و کارکردن بۆ دەرخستنی زیاتری نوسەرانی ژنانی کورد لە لایەن رەگەزی پیاوەوە، ئەم دەربڕینە بەو مانایە نییە کە پێچەوانەکەی راست نەبێ، بەڵام خودی ماندوبوونی کاک زامدار بەم بەرهەمەوە بەهەر هۆکارێک بێت کە تایبەتمەندە بە قەڵەمی ژنانی کورد من وەک مرۆڤێک بە هەنگاوێکی بوێرانە و بەرز ناوزەندی دەکەم بەتایبەت لەم دۆخەدا کە بوونی ململانێی نێوان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەقڵیەتەکان هەیە، لە کۆمەڵێکدا ژیان دەگوزەرێنین کە تا ئێستا ئەقڵیەتی پیاو سالاری تێیدا زاڵە و خەباتی ژنان پێویستی بە تێگەیشتن و هەوڵی هەمەلایەنە هەیە بە ئەندازەیەک تا ئێستا لە لایەن خودی ژنان و پیاوانیشەوە گرفتی زۆری تێگەیشتنەکان هەیە لە رووی جۆری پەیوەندییە مرۆییەکان و مامەڵەکردن بە رەفتارو هەڵسوکەوتی مرۆڤدۆستانە، بۆیە ئەم هەنگاوە کردارییە زۆر راستی ترمان بۆ دەردەخات بەوەی خەباتی ژنان ئەگەرچی فرە بوار و فرەمەودایە، بەڵام کارکردن و ماندوبوونی هەردوو رەگەزی پێویستە گەر لە روانگەی مرۆڤبوونەوە تەماشای مێژوو و واقع و ئەزموونەکان بکرێت.

ئەمە وێڕای کەمیی ناسین و نەگەیشتنی بڵاوکراوەکانی نوسەرانی ژنانی کوردو لاوازی پەیوەندییەکان لە ئاست جیهاندا بەهۆی کۆمەڵە فاکتەرێکی جۆراوجۆرەوە کە زۆر جار لەمیانەی سەفەرەکانم بۆ وولاتانی دیکە زیاتر هەستم بەو بۆشاییە کردووە.

بەو هیوایەی ئەم سەرچاوەیە ببێتە هەنگاوێکی جدی و دەروازەیەک بۆ پڕکردنەوەی ئەو کەلێنانە و سەرەتایەکی نوێ بۆ درێژەدان بە کاری هاوشێوەی تر، هەروەها ئومێدەوارم کە ئەم کتێبە نەک تەنها بە زمانی کوردی، بەڵکو لایەنی کەم بە زمانی ئینگلیزیش بڵاو بکرێتەوە کە دەشێت یەکێک بێت لە کەموکورتییەکانی کارەکە، وێڕای هیوای دەستخۆشی و بەردەوامیم بۆ کاکە زامدار کە زۆر پشوو درێژانە کاری لەم بەرهەمەدا کرد، نموونەی زۆر بێت.

کنێر عەبدوڵڵا
هەشتی کانوونی یەکەمی ٢٠١٦
kner_abdullah@yahoo.com

گەلاوێژ خان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

گەلاوێژ خان

گەلاوێژ ساڵح فەتاح، ناسراو بە گەلاوێژخان، خێزانی مافناس و پارێزەر و ئەدیب و ڕۆماننووسی کۆچ کردوو مامۆستا برایم ئەحمەدە، ساڵی ١٩٣٠ لە موسڵ لەدایک بووە. باوکی خەڵکی زاخۆیە و لەعەشیرەتی (قۆچەبەگیی) بووە، لەبنەڕەتدا دەگەڕێنەوە بۆ باکووری کوردستان (باشووری خۆرهەڵاتی تورکیا).

لەسەرەتادا ئەم ژنە نووسەر و تێکۆشەرە ناوی گەلاوێژی لێ نەنراوە، بەڵکو ناوی نراوە (ساجیدە) واتە ئەو خانمەی سەجدە (کورد دەڵێت سوجدە) دەبات. هۆکاری هەڵبژاردنی ئەو ناوە عەرەبییە، کە گوزارشتە لەکەسێک جۆرێک لە پەرستش بکات و بۆ پیاو (ساجد) بەکاردەهێنرێت، بۆ ئەو شەو و شوێنە دەگەڕێتەوە کەخاتوونەکەمانی تێدا هاتۆتە دونیاوە. گەلاوێژ ساڵی لە تەمەنی حەڤدە ساڵیدا ژیانی هاوبەش لەگەڵ مامۆستا برایم ئەحمەد پێکدەهێنێ دواتر و لەدوای پێکهێنانی لەسەر داخوازی هاوژینەکەی ناوی دەگۆڕن بۆ گەلاوێژ.

نووسەر، لەنێو خانەوادەیەکی خوێندەوار و پەرۆش بۆ پێگەیاندنی کوڕ و کچەکانیان لەدایک بووە و گەورە بووە. نووسەر لە بیرەوەرییەکانیدا دەڵێ: "خوێندنمان باش بوو مەکتەبەکە (سەرەتایی) لەخانوویەکی گەورەدابوو، دواتر مەکتەبێکیان دروست کرد مامۆستای باشی تێدابوو، مامۆستایەکی لێ بوو ناوی سەبرییە بوو خۆی و دایکی لەوێ بوون و

ژووریکیان پێدابوون بۆنیشتەجێ بوون، ئینجا زۆر ڕوو خۆش بوو زوو زوو سەیری سەعاتەکەی دەکرد و دەیوت ئادەی برۆ بەدایکم بڵێ وەختی برنجەکەیە". وەک یادگارییەکی خۆشی کاتی خوێندنی وانەکانی دەیگێڕێتەوە. ناوبراو، تاپۆلی یەکی ناوەندیی خوێندووە، چونکە لەتەمەنی حەڤدە ساڵیدا ژیانی هاوبەشی پێکهێناوە. زۆربەی ژیانی لەنێو خەبات و شۆڕشی کوردیدا بەسەر بردووە.

نووسەر، زمانەکانی (عەرەبی، فارسی، ئینگلیزی، هیندی) و زمانی کوردی دایک بەباشی دەزانێت. لەبارەی نووسینەوە دەڵێ: "لەنووسیندا حەزدەکەم زۆر بە سادەیی بنووسم تاکو هەموو کەسێک لێم تێبگات، نەک وەک نووسەرەکانی ئەمڕۆ کە خۆشیان نازانن دەڵێن چی؟" ئەو، باوەڕیوایە خوێندەواریی هەر بەتەنیا واتای بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەرز و پسپۆڕی لە پسپۆڕە ورد و گەورەدا نییە، بەڵکو دەکرێت بوترێت ئادگارەکانی خوێندەواریی بریتیین لەبەهرەمەندبوون و بەرهەمداریی لەنووسین و خوێندنەوە و زمانزانیندا لەپاڵ بەهێزکردنی کەسایەتیی و خۆپێگەیاندن و ناسینی ئەرک و مافەکان و بەشداریی چالاک لەکایەکانی ژیاندا. لەم سۆنگەیەشەوە ئەم خانمە پێشەنگە ڕێچکە شکێنێکی تر و هەڵکەوتوویەکی تری نێو کۆمەڵی کوردەوارییە و نموونەیەکە بۆ زۆر لە ژنانی کورد.

نووسەر، لەماوەی چەند ساڵی نووسیندا، ئەم کتێبانەی بڵاوکردۆتەوە (بەرەو ئەشکەوتی دلێران-سێ بەشە، دایک وکوڕ، بوکی ئاتەخان، ، ڕێبوارێکی سەرگەردان، کارەکەر، لەسەر باڵی سیمرخ، گەشتی کوردستان، ئەفسانەی گەلی ناوگردان، سێ چیرۆک بۆ مێردمنداڵان، بیرەوەرییە هەرگیز لە بیر نەکراوەکانی من، پەڕەندەی ئیداری، اوراق من السیره الذاتیه و العالم غابة)، هاوکات هەریەک لە کتێبەکانی (بووکی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئاتەخان، سێ کورتە چیرۆک بۆ مێرد منداڵان، ڕێبوارێکی سەرگەردان، ئەفسانەی کەلی ناوگردان، بەرەو ئەشکەوتی دلێران) وەگێڕدراوەتە سەر زمانی عەرەبی.

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- بووکی ئاتەخان

یەکێکە لە بەرهەمە چیرۆکییەکانی گەلاوێژ، زیاتر چیرۆکێکی خێزانی هاوڕێیانەیە، چەندین پرسی جیاجیای وروژاندووە و ڕۆچۆتە نێو کرۆکی بابەتەکان. چیرۆکەکە، بەم شێوەیە دەست پێدەکا: ئاتەخان، پیاڵە چایەکی بە دوو قووم تەواو کرد و بە پەرۆشی و هەڵەداوانەوە خۆی گەیاندە سەر پێپلیکەکان، کە هێشتا پەخشانی کچی نەگەیشتبووە نیوەی بە گەرمی و هەر وەک پاڕانەوە هاواری کردە کچەکەی و گوتی:

- ئا ڕاوەستە پەشە گیان لە دەورت گەڕێم. بیرم نەبوو توخوا ناوی مەلیحەی ئامۆزاشمی تێبخە.
- پەخشان ڕاوەستا و سەیرێکی پارچە کاغەزەکەی دەستی کرد و بەسەرسووڕمانێکەوە گوتی:
- ئەرێ بەڕاست دایە گیان ئەمە تۆ چی دەکەیت و نیازت چییە؟ بەم حیسابەی تۆ شەش-حەوت قەمەرەش بەشمان ناکات. قابیلە هەرچی خزم و ئاشنا هەیە هەموویان هەر ئەبێت بێن.

  ئاتەخان دیسانەوە وەک پاڕانەوە گوتی:
- توخوا ڕۆڵە گیان مەلیح گوناحە، ئێستا دڵی بەخۆی دەسوتێت و ئەڵێت ئەوە، چونکە فەقیرم و حاڵم باش نییە. وەکو ئەوانی تر بۆیە منیان نەبرد.

ئەم چیرۆکی ئاتە خانە، بەمشێوەیە درێژەی هەیە و سەرگوزەشتەی گەنجێکی کوردستان ڕوونکراوەتەوە کە ژیانی هاوژینی لەگەڵ خانمێکی ئەورووپی پێکهێناوە و شەوانە سەرقاڵی خواردنەوەی نیو قەپات شەڕابە. ئەم کتێبە ساڵی ۱۹۸۵ لە لەندەن نووسراوە، ساڵی ۲۰۱۸ لەدووتوێی ۱٤٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە. ئەڵبەتە، ساڵی ۲۰۰۸ لەلایەن عەبدولکەریم شێخانی وەرگێڕدراوەتە سە زمانی عەڕەبی.

۲- بەرەو ئەشکەوتی دلێران

بەرەو ئەشکەوتی دلێران، ڕۆمانێکی دوو بەرگییە، تەواوی نووسینەکە باسی بارودۆخی باشووری کوردستانە، بە زمانێکی تایبەت نووسراوە، کەژ و کێو و ئەشکەوتی پێشمەرگەکانی کوردستانی زۆر بە وردی باسکراوە.

نووسەر، لەم ڕۆمانەدا باس لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد دەکات و شێواز و چۆنیەتی دەستپێکی بزوتنەوەکە و سەرهەڵدانەکەی بەوردی شیکردۆتەوە، باس لە هەستی نەتەوایەتی کوردانی ئەوسا دەکا، کە بە چ ئیرادە و ورە و هێزێکی پۆڵایینەوە دەستیان کردووە بە چالاکی و بەهەموو شێوەیەک تەنانەت بە مەرگی خۆشیان بۆ ئامادەیی قوربانیدانیان بۆ کوردستان هەبووە و هەمیشە دەست لەسەر سینگ لە خزمەتی کورددا وەستاون.

لەبەرئەوەی نووسەر لەنێو بنەماڵەیەکی سیاسیدا بووە، وردتر ئاگاداری تەواوی زانیاری و ڕووداوەکان بووە، بەشێک لە بەرەو ئەشکەوتی دلێران باسی بنەماڵەی خۆیان دەکا، وەک کارەکتەری سەرەکی سەردەمێکی سەدەی ڕابردوو، هەروەها باسی تەواوی ڕووداوەکانی ڕابردوو و تەنگ و چەڵەمەی ژیان و ناخۆشی و نەهامەتییەکانی پێشمەرگە و ئاوارەبوون و دەربەدەری و خەباتکردنی کردووە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بەرگی یەکەمی ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٦ لەدووتوێی ٢٤٠ لاپەڕە، لە لەندەن نووسراوە. بەرگی دووەمی هەمان کتێب لەدووتوێی ١٥٨ لاپەڕە نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ تەواوی نووسینەکانی بەیەکەوە بڵاوکرایەوە. ئەڵبەتە، تەواوی نووسینەکانی ئەم کتێبە لەلایەن کەمال حوسێن غەمبار تەرجەمەی زمانی عەرەبی کراوە.

٣- دایک و کوڕ

چیرۆکی دایک کوڕ، یەکێکی دیکەیە لە چیرۆکەکانی گەلاوێژ، ئەم چیرۆکەش، سەربوردەی سەردەمی پێشووی تێدا نووسراوە، زیاتر باسی دایک و کوڕ دەکا.

نووسەر، لە پێشەکی کتێبەکەیدا، دەڵێ: "چیرۆکی دایک و کوڕ هەندێ لە ژیانی چەند کوردێکی خەباتکەری دەوری پاشایەتیی کۆنەپەرستی پێشووی عێراق پیشان دەدات. ئێستا بۆمان دەردەکەوێت کە ئەوسا لە چاو زوڵم و زۆر وەک کوشتنی هەزاران خەڵکی بێگوناهی کوردستان بە چەکی کیمیایی و تەختکردن و سووتاندنی سەدان گوند و دێهات و گواستنەوەی سەدان هەزار مناڵ و پیر و ژن و پیاو لە نیشتیمانی چەند هەزار ساڵەیانەوە بۆ چۆڵ و بیابان و شوێنی نادیار، بێسەروشوێنکردن، بەبێ جلوبەرگ، بەبێ نان و بەبێ نوێن کە لە دەوری هیچ یەکێک لە دیکتاتۆرە هەرە دڕندە خوێنڕێژە بەدناوەکانی مێژووی تازە و کۆن ڕووی نەداوە، بۆمان دەردەکەوێت کە ئەوسا (سەیران) بووە لە چاو ڕژێمی ئێستەی سەددامدا.

ئەم چیرۆکە، ژیان ڕۆژانەی نێوان دایک و کوڕی تێدایە، ئەو کوڕانەی زیاتر خەباتدەکەن و لەپێناو کورد و کوردستان تێدەکۆشن.

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٧ لە لەندەن نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٢٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- کارەکەر

کارەکە، لەژێر ناوی ڕۆماندا نووسراوە، ئەم ڕۆمانە وێنای ژیانی کارەکەر نیشان دەدا، ژیان و گوزەرانی کارەکەر دەخاتەڕوو، ڕووداو و پێشهاتەکانی ڕووبەڕووی کارەکەر دەبێتەوە، لەو ڕۆمانەدا بوونی هەیە. کارەکەر لەنێوان ژن و پیاو، کوڕ و کچی ئەو ماڵەی کارەکەری تێدا دەکا، چۆنە و چی بەسەردێ و ئاواتی چی دەخوازێ.

نووسەر، بەم شێوەیە دەست بە نووسینی ڕۆمانەکەی دەکا: "هەستە دایکەکەم دەی، درەنگە:

گوڵە جوڵایەوە و خۆی هەڵگێڕایەوە سەر لایەکەی تری، پێخەوەکەی بە چاکی لە خۆی ئاڵاندووە و خۆی گرمۆڵە کرد، بەتایبەتی کە دونیا زۆر سارد بوو و خەوەکەی زۆر خۆش بوو، لەبەر ئەوە هەر گورج نوستەوە، وای زانی ئەو دەنگ و قسەیە خەوە. ئەوەندەی پێ نەچوو مەلیحە خان لە دەموچاوشتن هاتەوە، هێشتا بە تەواوی خۆی کۆ نەکردبووەوە و خەریکی قۆڵ و فەقیانەکانی بوو کە کردی بە ژوورەکدا و ئەم جارە بە دەنگێکی بەرزتر گوتی: ئەیەڕۆ ئەوە هەڵنەستاوی؟

ئەم ڕۆمانە لە درێژەدان بە بارودۆخی کارەکەری دەدا، لەکۆتاییدا کارەکەر لەو ماڵەی کارەکەری تێدا دەکا دەڕوا و ئاوا دەبێت.

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٧ لە لەندەن نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٠٥ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- ڕێبوارێکی سەرگەردان

ئەم بەرهەمە چیرۆکییەی ناوبراو، هاوشێوەی زۆرینەی چیرۆکەکانی دیکەیە، کە هەڵقوڵاوی ساڵانی پەنجا و شەستەکانی سەدەی ڕابردووە، وێنای ئەو سەردەمە دەکا، کە کورد خەبات و تێکۆشانی کردووە،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لەبەرانبەردا کەسوکاری پێشمەرگە و خەباتکاران لە چ دۆخێکی ناخۆشی ژیاندا ژیاون.
ناوبراو، لە پێشەکی کتێبەکەیدا، دەڵێ: نووسینەکەم سادە و خۆماڵییە، چونکە بە ڕاستی من حەز لە جۆرە نووسینێک دەکەم کە فاتە و خەجێ و ئاتول و حەبێ و قالە و حەمەعەلی و کەسانی وەک ئەوان لێی تێ بگەن.
چیرۆکی ڕێبوارێکی سەرگەردان، بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "بە هەناسەبڕکێ و خێرایی، بە هەنگاوی وەک ڕاکردن، خۆی ئاخنییە ناو ئەو خەڵکەی لە ئێستگەی شەمەنەفەرەکە ڕاوەستابوون. دڵی وا پەلەپەلی دەکرد دەتگو ئێستە سنگی شەق دەکا و دەردەپەڕێتە دەرەوە. بە دەست و پەنجەیەکی تەزیوی لەرزۆک عەباکەی توند توند لە لەشە ماندووەکەیەوە پێچابوو و وا گرتبووی، دەتگوت ئەو عەبایە ببوو بە هەموو کەسێکی و وا خۆی خستووەتە پەنا و ژێر سایەی تاوەکوو بیپارێزێت.
بەدرێژایی چیرۆکەکە چەند سەرگوزەشتە و ئەزموونکردەی ناوەڕاستی سەدەی ڕابردوو باس دەکات.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٨٩ لەلەندەن نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٦٧ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە. ئەم کتێبە لەلایەن عەبدولکەریم شێخانی تەرجەمەی سەر زمانی عەرەبی کراوە.

٦- پایز و بەهاری خونچە

ئەم چیرۆکەش هاوشێوەی چیرۆکەکانی دیکە، لە هەناوی کۆمەڵگەی کوردییەوە سەرچاوە گرتووە، پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە ژیان پێشمەرگایەتییەوە هەیە. چیرۆکەکانی نووسەر زیاتر وابەستەیە بە

سەدەی پێشوو و سالانی پەنجا و شەشت و حەفتاکان، چونکە نووسەر لەو سەردەمەدا لەنێو ڕووداوەکاندا بووە و لە نزیکەوە ئاگادار بووە.
نووسەر بەم شێوەیە چیرۆکەکەی دەست پێدەکا:

- وای مالّی باوکت کاول بێت کە جوانی! بە ڕاست ئەم کچە کێیە؟
- پەنا بەخوا ئەمە چییە! ئەڵێی خوا بە قوربانی بم بە قەڵەم دروستی کردووە!
- کورە هەتیو بۆ کوێ ئەچیت، تۆ جارێ وەرە سەیرکە خوا چیی دروست کردووە، ئینجا بڵێ ئیشم هەیە!

ئەم قسە و باسانە و گەلێ قسەی زیاتریش لەو شوێنە ئەکران و ئەبیستران کە خونچەی لێ بوایە.
لە کۆتایی چیرۆکەکەدا کوڕە دەستگیرکراوەکان لەلایەن دادوەرەوە ئازاد دەکرێن و بڕیاری زیندانی کردنیان بەسەردا ناسەپێ.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩١ نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٥٧ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بلاوکرایەوە.

٧- گەشتی کوردستان

گەشتی کوردستان، بەرهەمێکی دیکەی چیرۆکی گەلاوێژە، چیرۆکەکە باسی سەردەمی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو دەکات، کە شەڕ و ناخۆشی لە هەرێمی کوردستان بوونی هەبووە و خەڵک بەم ئازارەوە نالاندوویانە.
لەو سەروبەندەدا، خانەوادەیەکی کورد لە ئەورووپاوە دەیانەوێ بگەڕێنەوە کوردستان، لەبەشێکی چیرۆکەکە بەمشێوەیە باسی گەڕانەوە بۆ کوردستان دەکات: ئاسکەخان و مێرد و منداڵیان لە فڕۆکەخانەی ستۆکهۆڵم بەدیار کۆڵ و بارو جانتاکانیانەوە ڕاوەستابوون، تاوەکو جانتاکانیان بکێشرێت و ڕەوانەوەی ناو باری فڕۆکەکە بکرێن.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دڵشاد یەک دوو جار خۆی پێ نەگیرا، لەناو ڕیزەکەدا کە خەڵکیش ڕاوەستابوون، پەلەی کرد و ویستی خۆی پێش خەڵکی بەردەمی بخات و لە ژێرەوە جانتا و شتەکانی ڕاکێشایە پێشەوە، کە خەڵکەکان لێی ڕاپەڕین و دەستیان کرد بە بۆڵەبۆڵ و هەندێکیشیان چوون بە گژیا، کە هەموو بە ڕیز و نۆرەیە بۆچی خەریکی پێش خەڵکی ئەکەویت؟ دڵشاد فێری فێڵی زۆر بووبوو، دەیویست لەوێشا هەر هەندێ لەو هونەرە ڕەنگینەی بەکاربێنێت، بەڵام خەڵکەکە ماوەیان نەدا و چوون بە گژیا.
ئەو خانەوادەیە لە ئێرانەوە و بە تێپەڕکردنی شارە کوردییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەگەڕێنەوە باشووری کوردستان، ئەمجار دونیابینییەکی جیاواز لە باشووری کوردستان بەدی دەکەن.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٦ نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٠٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٨- لەسەر باڵی سیمرخ

ئەم کتێبە گێڕانەوەی چوونە کۆنفرانسێکی لەخۆگرتووە، نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: " لەسەر باڵی سیمرخ لەبەردەستتاندایە، کە باس لە ڕووداوی چوونە کۆنفرانسێک دەکات. بەڕاستی وەک دەڵێن، زۆری ئەو کۆنفرانسانەی دەگیرێن و خەڵک بە هەڵەداوان و سنگ دەرپەڕاندنەوە بۆی دەچن کە گوایە ناودار و هەڵبژاردەن بۆیە بانگ کراون بۆ کۆنفرانس کەچی لە ڕاستیدا بەشی زۆری ئەو کۆنفرانسانە (ناوی گەورە و دێی ویرانن) و زۆری ئەو کەسانەی بۆی دەچن وەک پاڵەوانەکانی "لەسەر باڵی سیمرخ"یان لێ بەسەردێ.
ئەم کتێبە بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "بەخوا خۆشە، هەر ئێستە دەگەمە لایان و پێیان دەڵێم کە هەموو کارەکان تەواو بوون. ئەو کارانەی ئەگەر یەکێکی دیکە خەریکیان بوایە، بە دە ڕۆژی تریش تەواو نەدەبوون. با بزانن من چەند بەکارەم و چەند ئازام.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٣ لەلەندەن نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ٢٣٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- ئەفسانەی کەلی ناوگردان

چیرۆکێکی فۆلکلۆرییە بۆ مێرد منداڵان

ئەم چیرۆکە، زیاتر باسی سەردەمی پێشووە، ئەو سەردەمەی کە تەکنەلۆژیا و پێشکەوتن دونیای داگیرنەکردبوو و نەپەڕیبۆوە کوردستان، خەڵکی کوردستان باوەڕیان بە هەموو شتێک نەدەکرد، تەنانەت باوەڕیان بە چاوەکانی خۆشیان نەدەکرد، کاتێ بۆ یەکەمجار شتێکیان وەبەرچاو دەکەوت، چونکە خەڵک زیاتر سەرقاڵی ژیانی ڕۆژانەی کشتوکاڵی و جوتیاری و ئاژەڵداری بوون و کەمتر پەرژاونەتە دەرەوەی گوند.

نووسەر، ئەم چیرۆکەی بۆ تازە پێگەیشتوانی نوسیووە، دوای ئەوەی پرسیار لە خۆی دەکات، بۆچی هەمیشە چیرۆک و ڕۆمان بۆ گەورەکان دەنووسرێ؟ بۆچی بۆ هەرزەکار و شیرینەکان نانووسرێ و نانووسێ؟ ئەم چیرۆکە فۆلکلۆرییە بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "ساڵانێکی دوور، زۆر دوور، لە گوندیکی خنجیلانەی بچووکدا لە دامێنی چیایەکی بەرزدا، خەڵکەکەی بەتەبایی و ئارامی ژیانیان بەسەر دەبرد، هی وایان هەبوو هێشتا چاوی بەشار نەکەوتبوو، لەبەرئەوە کە باسی ئۆتومبیلیان بۆ دەکرد بە شتێکی سەرسوڕهێنەری دەزانی، خەڵکی ئەو گوندە وەک زۆربەی زۆری جوتیارەکانی کوردستان، بە زەوی کێڵان و تۆوچاندن و دروێنە و خەرمان هەڵگرتن و نەمام ناشتن و خزمەتی ڕەز و باخ و بێستانەکیان بوون.

نووسەر، لە کۆتایی چیرۆکەکەیدا دەڵێ: "دەبێت مرۆڤ هەر باش بێت و کاری ڕاست و بێ پێچوو پەنا بکات، خاک و میلەتەکەی لە هەموو شتێکی خۆی خۆشتر بوێت و دەستی یارمەتی درێژ بکات بەپێی توانا بۆ هەژار و لێقەوماوان.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی حەفتا و یەک لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە. ئەم کتێبە لەلایەن جەلال زنگبادی تەرجەمەی سەر زمانی عەرەبی کراوە.

١٠- سێ کورتە چیرۆک بۆ مێرد منداڵان

ئەم سێ کورتە چیرۆکە تەمەنی تازەپێگەیشتوو و مێرد منداڵان نووسراوە و پێشکەشی خونچە گوڵەکانی هەمیشە بەهار و نەمامەکانی تازەپشکتوو و منداڵە شیرین و خۆشەویستەکان کراوە.

چیرۆکی لولو، چیرۆکی یەکەمە، چیرۆکەکە لە کەرکووکەوە دەست پێدەکا و ژیانی ڕۆژانەی خانەوادەیەک نیشان دەدرێ و پەیوەندی نێوان مرۆڤ و ئاژەڵ وێنا کراوە، سەرەتای چیرۆکەکە بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "لەیەکێک لە گەڕەکە خۆشە دڵگیرەکانی کەرکووکی دڵی کورد، چەند خانوو و ماڵێکی نزیک و دوور لە یەک و قەرەباڵغ و چڕوپڕ هەبوون لە ڕووی خێزان و منداڵ و کچ و کوڕی گەورە و بچووکی زۆرەوە، کە هەندێک لەو منداڵانە پێکەوە دەچوونە یەک قوتابخانە، هیی گەورەتریش لە پلەی خۆیان کە بریتیبوون لە قوتابخانەی ناوەندی و هەندێک کوڕ و کچی تریش دەچوونە دواناوەندی و پاشتر کۆلێژ و زانکۆ".

مانگە شەوی مەستان و سابێ، ئەم چیرۆکە باسی مەستان دەکا، کە ژنێکی ئاقڵ و زیرەک و بەهێزە، خوای لێدەرچێ لەکەس ناترسێ، مەستان و سەرگوزەشتەی ژیان لەم چیرۆکەکەدا بوونی هەیە و بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "لە ساڵانێکی زۆر دووری لەوەپێش، چەشنی ئەم چیرۆکە ڕووی دەدا، بەتایبەتی لە شوێنی دوور، لە ئاوایی و شار وەکو لە ناو کەژ و کێوی زۆر بەرز و سەختدا هەندێک جار ئاسکە کێوی و بزن و ئەو جۆرە ئاژەڵە سوکەڵە و قەدباریکانە دەیانتوانی بەو ناوانەدا بە ئاسانی بێن و بڕۆن، بەڵام مرۆڤ لەو ناوچە سەختانە

دەژیا، چونکە کوێستانی خۆش و دڵگیری پڕ لە خێر و بەرەکەتی لێ بوو".
حەوت هاوڕێی پاڵەوان، ئەم چیرۆکە باسی ژیانی سەردەمی پێشوو دەکا، سەردەمی پێش هاتنی تەکنەلۆژیا و پێشکەوتن، پێش شۆڕشی چواردەی تەمموز و دوای شۆڕش ڕوونکردۆتەوە، چیرۆکەکە بەمشێوەیە دەست پێدەکا "پەنجا ساڵ لەوەوپێش، سێ-چوار سینەما لە سلێمانی هەبوون، بە ناوەکانی سینەما گۆیژە و سینەما ڕەشید و سینەما سیروان، هەروەها چەند سینەمایەکی هاوینەش کە هەروەک هۆڵێکی گەورە و پڕ لە کورسی تێدابوون، بەڵام هۆڵەکەی سەری نەگیرابوو، پێیان دەگوت "سینەمای هاوینە"، ئەم سینەمایانە بە هاوینان ئیشیان دەکرد.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٧ نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی سەد لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە. ئەم کتێبە لەلایەن جەلال زنگبادی تەرجەمەی سەر زمانی عەڕەبی کراوە.

١١- بیرەوەرییە هەرگیز لەبیرنەکراوەکانی من

ئەم کتێبە سەرجەم بیرەوەرییەکانی ژیانی نووسەری تێدایە، لە مێژووی بنەماڵەکەیانەوە دەستی پێکردووە، تا ئەو ڕادەیەی توانیبێتی و هزری هاوکاری بووبێ، تەواوی ڕووداو و بەسەرهاتەکانی بە وردی نووسیووەتەوە.
نووسەر لە پێشەکی بەرگی یەکەمی کتێبەکەدا، دەڵێ: دەمێک بوو لە دڵمدابوو کە هەندێ بیرەوەرییە لەبیرنەچووەکانی خۆم بنووسم لەگەڵ چەند کەسێکی زۆر بە نرخ و خۆشەویستمدا، کە کاریگەرییەکی زۆریان هەبووە لەسەر ژیان و ڕەوشت و خوو و کردەوەکانمەوە. یەکەمیان، لە تەمەنی پێنج شەش ساڵییەوە ڕایهێنابووم لەگەڵ ڕاستی و پاکی و نەفرەت لە درۆ و پێچ و پەنا لە هەمان کاتیشدا ئاشنای کردبووم بە وشە و ناوی میللەت پەرستی و خەباتکردن و ناوی حەپسخانە و

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بەندیخانە و گرتن و ماڵ پشکنین، ئەم یەکەم کەسە خاڵی خۆشەویستم بوو، هەمزە عەبدوڵڵای نەمر و سەربەرز.
نووسەر، بە درێژایی ٤٥٤ لاپەڕ لە نووسینەوەی بیرەوەرییەکانی بەردەوام دەبێ، لەو نووسینەدا هەوڵیداوە زۆرینەی ڕووداوە خۆش و ناخۆشەکانی ژیانی خۆی بگێڕێتەوە. ئەڵبەتە ئەم کتێبە بەشێک لە مێژووی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی لەخۆگرتووە، چونکە نووسەر لەنزیکەوە لەگەڵ ڕووداوەکان ژیاوە، یاخوود بەشدار بووە، ئەمەش وادەکا وەکو کتێبێکی مێژوویی یادەوەری چاو لێ بکرێ.
لەکۆتایی بەرگی دووەمی کتێبەکە، ئەلبومی وێنەکان دانراوە، بەدەیان وێنەی مێژوویی خۆی و بنەماڵەکەی لە خۆگرتووە.
بەرگی یەکەمی ئەم کتێبە لەدووتوێی ٢٣٠ لاپەڕ و بەرگی دووەمی لەدووتوێی ٢٢٢ لاپەڕو بڵاوکراوەتەوە.ساڵی ٢٠١٨ جارێکی دیکە بڵاوکرایەوە.

کتێبە عەرەبییەکان

١٢- أوراق من السيرة الذاتية ورأي في المساووة و حقوق المرأة

چەند لاپەڕەیەک لە ژیاننامە و بۆچوونی لەبارەی یەکسانی و مافەکانی ئافرەت.. نووسەر، ئەم کتێبەی بە زمانی عەرەبی نووسیووە، بە کورتی باسی ژیاننامەی خۆی کردووە، لە سەرەتادا وێستگەکانی ژیانی سەردەمی منداڵی و گەنجی ڕوون کردۆتەوە، تەنانەت ژیاننامەی ئەم دواییەی ژیانی باسکردووە. هەروەها باسی چۆنیەتی ناسینی (ئیبراهیم ئەحمەد)ی هاوژینی کردووە، هاوکات باسی ڕۆژگارە سەختەکان و ئاستەنگەکانی ژیانی وەک خانمێک و دایکێک و هاوژینێکی شاخ و شار و تێکۆشانی لە پێناو گەل و نیشتیماندا کردووە.
بەشێکی دیکەی ئەم کتێبە عەرەبییە، چەند وتارێکی نووسەری تێدایە، کە لە کۆڕبەندێکی (ديوان الكوفه) لە لەندەن پێشکەشی کردووە، ئەم کۆڕبەندە لەلایەن ناوەندی کەربەلا بۆ لێکۆڵینەوە و توێژینەوە لە ڕۆژی جیهانی ژنان ڕێکخرابوو، ئەو کۆڕبەندە دەربارەی خانمان و مافەکانی

مرۆڤ و یەکسانی نێوان ژنان و پیاوان بووە، نووسەر لەم کۆربەندە وتارێک پێشکەش دەکات و باس لە مافی ئافرەتان و مافی مرۆڤ دەکات، تیشک دەخاتەسەر ئەو باسەی کە پێویستە ژنان خۆیان بەرگری لە خۆیان بکەن، چونکە خانمان دەور و ڕۆڵێکی کاریگەریان هەبووە لە پێشخستنی مرۆڤایەتی، هاوکات کەسایەتی ژن و یەکسانی ژنانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بە ژنانی ڕۆژئاوا بەراورد کردووە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٠ نووسراوە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی سی و حەوت لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٣- العالم غابة - جیهان جەنگەڵە

ڕۆمانی العالم غابة، بەشێوەیەکی گشتی باس لە ژیانی کۆمەڵایەتی و دابونەریتەکانی میللەتی کورد و بارودۆخی سیاسی کوردستان دەکات، ڕووداوەکانی نێو ئەم ڕۆمانە گوزارشتە لە ژیانی خەڵکی کوردستان لە ساڵانی پەنجایەکانی سەدەی رابردوو، هاوکات باس لە ململانێی نێوان دوو ژیان دەکات، ژیانێکی پڕ لە کێشە و گرنگی و بایەخ پێ نەدان و هەژاری، ژیانێکی دیکەی تێکەڵ لەگەڵ ڕاستی و خۆشی، سەرەتای ڕۆمانەکە باس لە ژیانی خێزانێک دەکات، کە لە دوای مردنی باوکیان توشی چەندین نەهامەتی و ئازار و ناڕەحەتی دەبنەوە، بۆ وێنە: لەدەستدانی موڵک و ماڵ و سامان، گرنگتر لەمانە بێبەش بوونی منداڵەکانە لە نازی باوکیان. پەروین کارەکتەرێکی گرنگی نێو ئەم ڕۆمانەیە و باس کولّی ناخی خۆی هەڵدەڕێژێ لە دوای مردنی باوکی و لەدوای ئەوەی هەست دەکات ئاسکەی دایکی لەگەڵ پرشنگی خوشکی هەمیشە لە دەرەوەن و گرنگی بە خۆی و برا بچوکەکەی نادەن. هاوکات، باسی دەست کراوەی و هاوکاری دراوسێکانی دەکات، کە هەمیشە هاوکاری و هاریکاریان دەکەن، دواجار داخوازی پرشنگی کچیان دێت، ئەمەش دەبێتە دەروازەیەک بۆ گەڕانەوەی خۆشی بۆ نێو ئەو بنەماڵەیە، بەم شێوەیە و تا کۆتایی ڕۆمانەکە باس لە ژیانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کۆمەڵایەتی و کۆمەڵگای کوردی و داب و نەریتەکان و پرۆسەی هاوژینی و ئافرەتی کورد دەکات.
ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٢ لە لەندەن نووسراوە و لەلایەن سەلاحەدین مودەڕیس وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی عەرەبی و مستەفا ساڵح کەریم پێداچوونەوە بۆ کردووە، ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ٢٠٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

وەرگێڕان

١٤- پەروەندەی ئیداری

پەروەندەی ئیداری، یەکێکە لەو کتێبانەی گەلاوێژ لە زمانی فارسییەوە تەرجەمەی زمانی کوردی کردووە. گەلاوێژ لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا، باسی سەردەمی ئاوارەبوونی خۆی و بنەماڵەکەی دەکا لە ئێران، لەوێدا فێری زمانی فارسی بووە، لەدوای چەند دەیە، ئەم کتێبەی عەزیز نەسینی وەرگێڕاوە.
ئەم بەرهەمە، بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "لەگەڵ ئەوەشدا کە دەمزانی کارمەندانی ئیداریی دەوڵەتی وڵاتەکەمان پێش سەعات نۆی بەیانی ناگەنە سەر کارەکانیان، بەڵام من وەک هەمیشە ڕاهاتبووم سبەی سەعات هەشتی بەیانی لە بەردەمی دائیرەکەدا ڕابوەستم. من لە سەرەتای گەنجیمەوە لە خەڵکی چوارەم و پێنجەم، کە بریتی بوون لە دەرگاوانی و بەردەستان بێزار و ناحەز بووم. ئەم چینی کەسانە هەر کاتێک بە من دەگەیشتن، دەتگوت گوناهێکی گەورەم کردووە بەرانبەریان ئەوەندە قڕەقڕیان بەسەردا دەکرم و ئەوەندە ڕاویان دەنام".
ئەم کتێبە لەلایەن عەزیز نەسین نووسراوە، گەلاوێژ ساڵی ١٩٩٢ لە زمانی فارسییەوە وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ١٣٠ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

شیرین تاهیر

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

شیرین تاهیر

شیرین محەمەد تاهیر، ساڵی ١٩٦٩ لە گەڕەکی حاجیانی سلێمانی لەدایک بووە، قۆناغەکانی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لە سلێمانی تەواوکردووە، ساڵی ١٩٨٧ کۆتا ساڵی خوێندنی ئامادەیی بووە لە پاشاندا لە بەشی عەرەبی زانکۆی سەلاحەدین، وەردەگیرێت و زانکۆ بەکۆتا دێنێ. ئێستاش فێرخوازی زانکۆی گەشەپێدانی مرۆییە لە بەشی یاسا و ڕامیاریی. شیرین، لە ساڵی ١٩٨٨ـەوە دەستی بە نوسین کردووە، بە هۆی هەندێک بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی نەیتوانیووە بەردەوام بێت لە نووسین، لە ساڵی ٢٠٠٢ـەوە دەستیکردوە بە بڵاوکردنەوەی نووسینەکانی، لە زۆربەی ژمارەکانی (ئەدەب و هونەر)ی کوردستانی نوێ لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و هونەری و کاری وەرگێڕان و شیعر و کورتە چیرۆکی وەشانکردووە، بەردەوام لە گۆڤاری (تەوار) وتار و لێکۆڵینەوەی هەبووە، هاوکات، لە ڕۆژنامەی (ڕێوان، ڕۆژانەی سلێمانی، ژیانەوە، پەڕەموچ، ڕەخنەی چاودێر، گوڵجاروئەدەب، هونەری ڕێبازی ئازدی، خانەقی، گۆڤاری هەنار، گۆڤاری بانە ڕۆژ، ... هتد) شیعر و نووسینەکانی بڵاوکردۆتەوە. شیرین تاهیر، ساڵی ٢٠٠٥ بووە بەرپرسی لاپەڕەی (ئەدەب و هونەر) لە ڕۆژنامەی ژیانەوە، لە مانگی دیسەمبەری ٢٠٠٦ـەوە وەک دەستەو ستافی گۆڤاری تەوار کاریکردوە و تا ئێستا بەردەوامە.

شیرین تاهیر، لە تشرینی یەکەمی ساڵی ٢٠١٤ وەک نووسەر و نوێنەری یەکێتی ژنانی کوردستان بەشداری لە پێشانگای کتێبی

فرانکفۆرت کـردووە لە وڵاتـی ئەڵمانیـا. نووســەر، ئەم بەرهەمــانەی بڵاوکردووەتــەوە، (باڵانســی ژن لە نێوکاریزمــای نووســیندا- بەرگــی یەکەم، باڵانســی ژن لەنێــو کاریزمــای نووســیندا- بەرگــی دووەم، بە خەونــی گوڵێــک ئەم هەورە خەواڵــوانە گــۆڕانی دەڵــێن، پیــرۆزەیەک بە گۆنای پایزەوە، پەنجەرە کراوەکان ، ژن و ئەفراندن و ئازادیی مەزن ، فەرهەنگی ژن لە نێوان کۆیلەبـوون و شـیعردا، لەوێم لەورەی دەریـادا لەوێش نـیم.. مـن!، ئاهەنگی نیـو کـاتژمێر، پیاوەکـان دەبـن بە ڕووبـار، شۆڕشـی ڕاگەیانـدن لە پێنـاو مـانەوەی شوناسـنامەدا، دیـوانی شـیعری ئەمەریکی نوێ).

<u>نووسین</u>

١- پیرۆزەیەک بە گۆنای پایزەوە

ئەم کتێبە یەکەم بەرهەمـی نووسـینی شیعری نووسـەرە، کە پێشکەشـی هەموو ئەو مرۆڤانەی کردووە، کە کەلێنی ڕۆحیان پڕ دەکەن لە پەیـامی مـرۆڤ دۆسـتی.. لە پێشـەکی ئەو کتێبە شـیعرییە (ئەژی گـۆران) چەنـد پەیڤێکــی لەبــارەی کتێــبەکەوە نووســیوە و لەبەرگــی پشــتەوەی بەرهەمەکەدا نەخشێنراوە.

ئەم بەرهەمە لە بیسـت و دوو قەسـیدەی شـیرین تـاهیر پێکدێت، لەوانە (هەنسکی سێبەری دوێنێ، شنەبای بێنەوایم هەڵیکرد، چرکە سـاتەکان، ڕۆحــێ بـۆ سـینەی تەنیـایی، ئەلبـومێکی فۆتـۆ گرافـی لە سـێبەری چرپەکانت، دڵێژگە، هارمۆنیای ئاوازێکی فڕیو، ئەسـتێرەیەک لە پەرژینی هەورا، میـوە کاتییەکـانی تەمەن، خـوڕەی دەنگـی زام، دڵـی سـێبەر و تێربـوونی جەسـتەی خەونێـک، چـاوی گـوڵە گەنـم ومەرگـی ناونیشـانێ، کاتێ ڕوبار خەو دەبینێ، سۆلاوی پەژمردەکان)

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

لەڕاستیدا، زۆربەی شیعرەکانی نێو دیوانە شیعری " پیرۆزەیەک بە گۆنای پایزەوە" لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی کوردستان لەکات و وادەی جیاواز بڵاوکراوەتەوە، لەوانە لە ئەدەب وهونەری کوردستانی نوێ، ڕێبازی ئازادی، ڕێوان، ڕۆژانەی سلێمانی، ئەڵەند و ژیانەوە.
ناوەڕۆک و فۆرمی شیعرەکان بۆ خوێنەران شیعر دۆستان، تایبەتمەندی خۆی هەیە، وەک ڕێبازی نووسینی شیعر، ڕێبازی ڕوانگەییەکانە بە هەست و ڕۆحێکی ژنانە، زمانی جیاواز و وێنای شیعری ڕەنگاوڕەنگ ئەو بروسکانەن کە خەونی شاعیر تیایدا هەڵدەقوڵێت. لە دوا لاپەڕەکانی دیوانەکەدا فەرهەنگۆکەیەک بۆ وشە ناوازە کوردییەکان کراوە، بە مەبەست شاعیر ئەوەی کردووە تا خوێنەری کوردونەوەی ئایندە سوود لە هەموو زاراوەکان وەربگرن.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٣ لەدووتوێی نەوەد لاپەڕە سێ سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- فەرهەنگی ژن لە نێوان کۆیلەبوون و شیعردا

ناوەڕۆکی ئەم کتێبە زیاتر لە مەودای سەربەستی ژن و چۆنێتی تێڕوانینی شاعیران لە ژن دەخولێتەوە، هەنگاوی ڕۆشتنە بۆ ڕزگاری و دەرباز بوون لە کۆیلایەتی، لە هەمانکاتدا پیشاندانی نموونە سیمبولییە درەوشاوەکانی ژنیشە، هەروەها بەشێکی زۆری کتێبەکە لێکۆڵینەوەیەکی بەراوردکارییانەیە لە نێوان بەشێک لە شاعیرانی عەرەب وکورد بە تایبەت شاعیرانی نوێگەرایی، بابەتەکەش زیاتر هەڵوەستە کردنە لەسەر چۆنێتی زمانی شیعری شاعیران لە بەرامبەر بینینی ڕۆح وجەستەی ژن، هاوکات چۆنێتی خۆشویستنی ژن لە زومی خۆشەویستیدا شرۆڤەدەکات.

کتێبی فەرهەنگی ژن لە نێوان کۆیلەبوون وشیعردا، لەم ناونیشانانە پێکدێت (مانای ڕزگاربون – بەرزی دیوارەکان، ژن لە ڕۆشنبیری سەربەخۆدا، یاسای ملکەچی، ئاینزای سروشت، کورتبینی لە بیری هاوچەرخدا، چۆن پەیوەندی دەکەین بە زەمەنەوە ؟، ژن لە درەوشانەوەیدا، ژن لە زومی خۆشەویستیدا، ژن و هێڵی تابلۆی شیعر و زمانی وێنە کێشان و ئەدەب و داڕشتنی ژیان). هەریەک لەم باسانە تایبەتمەندی و فۆڕمێکی سەربەخۆیی هەیە، بەشێوەیەکی واقیعبینانە دەدوێت و مانا و واتای تەواوی پێوەست بە نووسینەکە دەبەخشێت.

خوێنەر بە ئەنجام دەگەیەنێ. ئەڵبەتە زۆربەی باسەکان وابەستەیە بە ژنەوە، بەئامانجی یەکسانی و دادوەری لەگەڵ هاوڕەگەزەکەی و دەرچوون لەو وتە تەقلیدییە پیاو سالارییانەی کە لەڕابردوو وجوودی هەبووە. بۆ بەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی تەندروستی تاکێکی گونجا و سەربەست.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- لەوێم لەورەی دەریادا لەوێش نیم.. من!

ئەم کتێبە، دیوانەی شیعری شاعیرە، کە بیست و سێ قەسیدەی درێژ لە خۆ دەگرێت، بەجۆرێک قەسیدەکان پڕن لە دنیای نادیاری و جوڵە و بزواتن، ئومێدی بەهارییانە و خەونی قوڵیان شاردۆتەوە و لە چاوەڕوانی دڵنیاییدان بۆ دەرباز بوون.

شیعرەکانی نێو ئەم کتێبە ئەمانەن (ئەو بارانەی لە تەمموزی تۆدا دائەکا، با بەتەنها کۆتایی بۆ ئێوارە جێنەهێڵین، ئەم تابلۆیەش هێشتا تەواو نەبووە، لەسەر زەمینی دڵ هەستەکان خۆیان دەکوژن، سیمبولی نەوتراوەکان، ئەو ئەندێشانەی سبەینێ ڕووتدەبنەوە،

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

تۆمەتی ڕیحانەکان، شوێنەوارێک لە منداڵدانی بابلا، بەراتی پانزەی عیشق، دێم بەر لەپچڕانی ژێیەکان، پەڕینەوە لە باران، مارشی ژنە نەوڕەسێک، ئەو کاتەی نیشتیمان نەزۆکە، ببورە لە وەڵامەکانی بازوت، ژیانی قەسیدەیەکی بێتەمەن، گومان وێرانەی بتێکی شکاو، ئاوهیچی پێنەوتوم، بەتۆ ئەفسوردەکانی من کاڵ نابنەوە، دوا وتەم بۆ ژیان، چاوێکم بۆ دیلی چاوەکەی ترم دەگری، دورگەکانی کودەتای من، خوێندنەوەیەکی هارمۆنیانە،من ژنێکم پاشماوەی جادوەکان نیم).

لەوێم لەورەی دەریادا لەوێش نیم.. من! کۆمەڵێک چەمک و وشە و ڕستەسازی و وشەکاری جیاواز، تاڕادەیەک فەلسەفی هاتۆتە نێو شیعرەکان و خوێنەر بۆ لایەکی تر ڕادەکێشێ، بۆ وێنە (لەوێم لەورەی دەریادا، ڕۆحت لە لەپمدا داگیرساوە، بابە تەنها ئێوارە بۆ کۆتایی جێنەهێڵین، ئەو ئەندێشانەی سبەینێ ڕووتدەبنەوە، دواخاڵی کیلۆمەترەکانی ئەم ڕاکردنە لە قسەکانی بەرد تێدەگا).

لەڕاستیدا، زۆربەی شیعرەکانی نێو ئەم دیوانە شیعرییە، لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی کوردستان لەکات و وادەی جیاواز بڵاوکراوەتەوە. بە نموونە (ژیانەوە، بانەڕۆژ، سپی تر، هەواڵ، هەنار).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لە دووتوێی ١٤٤ لاپەڕە سێ سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- ئاهەنگی نیو کاتژمێر

ئەم کتێبە کۆمەڵێک کورتە چیرۆکە، لە ڕەنگی بێدەنگی، نووسەر بەناو ئەو یادەوەرییە تاڵانەدا گوزەر دەکات کە بەشێک لە ژیانی ئێمەی پێوەبەستراوە، ئەو بەهەشتە پڕ خەمانەی بوونەوەری ئێمەی کوشتووە، لە پێشەکیدا نووسراوە: نووسەر بۆ ئەوە دەست ناداتە قەڵەم تا مامەڵە بە گەرمکردنی ڕووداوەکانەوە بکات، بەڵکو بۆ ئەوە دەنووسێت تاکو

بیڵێت.. ئەوە بڵێت بۆ بەرجەستەکردنی ڕووداوەکان نوێن و گەردییان لێنەنیشتووە، لە چیرۆکەکاندا گرفت وقەیرانەکان جۆری ئاوەڵناودەسەپێنێت بەسەر ڕاناووکەسایەتییەکاندا، ئەوە نووسەر نییە ئەوە دیاری دەکات بەڵکو باروودۆخ ئەوەی بەسەردا دەسەپێنێت، بە مەرجێک بواری ئەوەی بۆ ڕەخسا بێت لە ڕووداووکارەساتەکان بگات."

ئاهەنگی نیو کاتژمێر، لەو چیرۆکانە پێکهاتووە (یاساکانی جەنگەڵ، میترۆی ترازانی.. تەمەنی هیوایەک، لە خانوی ژمارە سفردا، ڕۆژمێری ئاگر، کۆتایی ڕاکردنی هەورەکان، موبتەلا، ئاهەنگی نیوکاتژمێر، شار بە ملپێچی سپیەوە، ڕێگاکان لە کچێک جێدەمێنێ، لە کەنار نۆتەکانی مۆنامۆدا). هەر یەکێک لەم چیرۆکانە کاریگەری هاواری بەشێک لە تاریکترین شەوڕۆژوساتە بێ شکۆکانی مرۆڤە کە بە چێژی سوروسپی، بە جوانی و ناسکی وهەناسەی قوڵەوە نووسراون، فۆرم و ناوەڕۆکی واقیعی ئەم چیرۆکانە بە بەشێک لە نووسینی ئەزموونگەری دادەنرێت.

زۆرێک لە چیرۆکەکانی نێو ئەم کتێبە لە رۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکان بڵاو کراونەتەوە، بەتایبەتی لە (ڕێوان، ژیانەوە، تەوار، ئەدەب و هونەری کوردستانی).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بەڕێوەبەریتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لە دووتوێی هەشتا و یەک لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- بالانسی ژن لە نێوکاریزمای نووسیندا- بەرگی یەکەم

ئەم کتێبە لە چەندین وتار و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی -لە بارەی ژنەوە- پێکهاتووە، کە هەندێک لە بابەتەکان چڕکردنەوە و شرۆڤەکارییە لەسەر دەستەیەک لە ژنی نووسەر بە تایبەتی سەرەتای هاتنە مەیدان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بۆ نووسینی چیرۆک و ڕۆمان لە کۆتایی سەدەی هەژدە و سەرەتای سەدەی نۆزدە، ژن وەک خۆی چۆن داهێنانی کردووە لە شاکاری نووسیندا، لەگەڵ ئەوەشدا لە هەندێک بابەتدا باس لەو شاکارە جیهانییانەی سەرەتا کراوە کە نووسەرانی پیاو نووسیویانە و ژن کەرەسەی سەرەکی نووسینی بابەتەکانیان بوون، ئەڵبەتە لێکۆڵینەوەکان پەیوەندییان بە هەژموونی ڕۆح و کاریزماو داهێنانی ژنەوە هەیە، لە کۆتایی کتێبەکەشدا وێنەی بەشێک لەو ژنە نووسەرانەی تێدایە کە بە پیشەنگی یاخیبوون لە کلتورەکان دادەنرێن، بە نووسینەکانیان بوونی خۆیان وەک ژن سەلماندووە.

ئەم کتێبە بەسەر پێنج بەش دابەش بووە، بەم شێوەیە: بەشی یەکەم "ژن – گەڕان بە نێو واقیع و ئەندێشەدا" و " ئایدیای شاعیر بە ڕیالیزمکردنی تراژیدیەکانی ژن". بەشی دووەم " کلیۆپاترا- ژنی نێو مێژوو و پاڵەوانی نێوچیرۆکەکان". بەشی سێیەم "جان ئۆستن- دایکی ڕۆمانی ئینگلیزی" ، "خوشکانی برۆنتی- قوتابخانەیەکی ئەدەبی" و " جۆرج ئیلیوت – شکسپیری ژن". بەشی چوارەم "ڕۆدینکۆ و خوێندنەوەیەک بۆ فەلسەفەی ئەحمەدی خانی". بەشی پێنجەم باڵانسی نووسینی هەندێک لە نووسەرانی ژنی هاوچەرخە لە ناو دنیای نووسیندا، لەو بابەتانە بە ناونیشانی " نووسەرانی ژنی سەدەی بیستەم- ئەو کارانەی لێکتریان جیا دەکاتەوەو کۆیان دەکاتەوە"، " ڕەخنەی ژنانە لە نێوان ڤێرجینیا وۆڵف وژۆلیا کریستیڤا "، هەڵوەستەیەک لەسەر " ڤیسۆڤا شمبۆرسکا"، دوا بابەتیش لێکۆڵینەوەیەکە دەربارەی "غەریزەیەک بۆ داهێنان- فروغی فروغزاد".

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن بەڕێوەبەرێتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لە دووتوێی ١٤٢ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٦- بە خەونی گوڵێک ئەم هەورە خەواڵوانە گۆرانی دەڵێن

ئەم بەرهەمـە، لە ژمارەیەک شـیعر پێکهـاتووە، کە لە مـاوەی نێـوان ساڵانی ٢٠٠٦بۆ ٢٠٠٩ نووسـراوە، لەم قۆناغەدا شاعیر شیعرەکانی بە هارمۆنیـای ڕەگەزەکـانی ئـاو و هەوا و سروشـت و ژن پشـوو دەدەن، زۆربەی شـیعرەکان بە چـاوێکی جیـاوازتر نوسـراون لەوە دەچێ بـۆ خەمە جوانەکـان جۆرێک لە شـەیدایی هەبێت، تـرس لە نـاو پەنجەکانـدا دەکوژێت، دەسـت لە ملانـی هەور و گـوڵ و خۆشەویسـتی دەبێـت، لە شـیعرەکاندا ئەو دەنگـانە دەناسـیتەوە کە بـۆنی عەشـقیان لێـدێت، ئەو کەسـێکی ئـازادە و وشـەکانی هەسـتێکی پاکیـان هەیە هەمیشـە لە دارستانێکدا سەربەستدا دەسوڕێنەوە.

ئەم دیوانە شیعرییە، لەم شـیعرانە پێکهـاتووە، کە ئەمـانەن (پەپولەیەک لە تیشێرتەکەیدا نووسـراوە ڤالانتاییـن، ئەفسانەی خەیـاڵ، ئەو شـیعرەی ژیاننامەی نەبوو خۆم بووم، ئەو نـامەیەی گرفتـارە بە واژۆی خـوداوە، ئۆریانـا و پرسـیارێکی تـر لە خـۆر، بەفرشـایەتی داگیرسـانی ڕۆحـمە، پەرستگای باخێک لە مۆسیقا، دەریاوان، ڕۆیشتن لێرە بە جلی خەیاڵێکی پـاییزەوە، زادەکـانی خواوند پرسـەی تەهلیلەکـانی مـن، زەنگـی مـارس، سـکێچی فریشـتەیەکی وێـڵ، چارەنووسـی ڕووتبـونەوەی بەربا، کریسمس.. دڵی کەلاوەخـانەیەک خۆش دەکات، گوڵدانی هەورە خەواڵوەکان، پەنجەرەیەکی شکاو، مەزاری مۆم).

لەڕاستیدا، زۆربەی شیعرەکانی نێو دیوانە شیعری "بە خەونی گوڵێک ئەم هەورە خەواڵـوانە گـۆرانی دەڵـێن"، لە ڕۆژنـامە و گۆڤـارە کوردییەکانی کوردستان لەکات و وادەی جیاواز بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێـبە سـاڵی ٢٠٠٩ لەلایەن یەکێتـی ژنـانی کوردسـتان، لە دووتوێی ١٠٨ لاپەڕە حەوت سەد و پەنجا دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٧- بالانسی ژن لەنێو کاریزمای نووسیندا- بەرگی دووەم

لەگەڵ ئەو ناهاوسەنگییە کەڵەکەبووانەی کە لە کۆمەڵگادا هەیە، بە ئاراستەیەکی دیکە هاوسەنگییەکی دیکە لە بەرهەمی دیدی مرۆڤانەدا لە نێوان ئەو حەقیقەتەی فەلسەفە و دنیابینی دەرگایان بە ڕوودا والا دەکات و ئەو چێژی جوانییەش کە لە ئەدەبدا بینینمان ڕادەکێشێ هەردووکیان ویستگەی دروستبوونی کەسایەتی پایە بڵندن لە کۆمەڵگادا. تەواوی بابەتەکانی نێو ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیە لەسەر هونەر و فەلسەفەی ژن و پەیوەندی ژن بە دنیای نووسینەوە، کاریگەری پیاوان بە ژن و فیگەری ژن دەردەخات.

بەرگی دووەمی بالانسی ژن، لەچەند بەندێک پێکهاتووە، بەمشێوەیە: بەندی یەکەم: ڕەهەندی فەلسەفەبوونی ژن، ژن وجەستەونووسین، مێژووی ڕەخنەی ئەدەبی نوێ و بە نێرینەکردنی دەسەلاتی ئەدەبی. هاوکات، لە درێژەی بابەتی ئایدۆلۆژیای نووسینی ژندا ئەم نووسەرە ژنانە وەک ژنانی پێشەنگ بە دیدوسەرنجەوە باسیان لێوە کراوە مەدام دی ستایڵ، جۆرج ساند، هارییت بیچەرستۆ، دۆریس لیسینگ، نادین گۆردیمایەر و کلاریس لیسبکتۆر. بەندی دووەم: سەنگی ژن لە نووسینی پیاواندا، هزری ڕەتکردنەوەی بەندایەتی، مانفێست لە دەقی ملوانکەی شێرکۆ بێکەسدا، سەنگی ژن لە بیروبۆچوونەکانی عەلی وەردیدا و شکسپیر- ژن لە مانشێتی ڕەخنەدا. بەندی سێیەم: فیگەری ژن- کاریگەری لەسەر نووسین، کچی ئەکرۆپۆلیس، ئیلاریا دیل کاریتۆ، ڤینۆس میلۆ، وێنەی ژنێکی پالکەوتوو و ژنێک لەسەر کورسییەکی نەرم دانیشتووە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١١ لەلایەن بەڕێوەبەرێتی چاپ و بلاوکردنەوەی سلێمانی لە دووتوێی ٣٠٠ لاپەڕە بلاوکرایەوە.

٨- پەنجەرە کراوەکان

ئەم کتێبە کۆمەڵێک وتار و لێکۆڵینەوەیە، بۆسەرجەم هونەرەکان کە زۆربەیان ڕەهەندی فەلسەفی و هزرییان هەیە، نووسەر لەسەر ناوەڕۆکی ئەم بابەتانە لە بەشێکی پێشەکیەکەدا دەڵێت: بابەتەکان لە مەودای پۆلینکردنی هونەریی و قسەکردن لەسەریان هەمیشە پەیوەندی گوزارشتکردن و ڕۆحی و هەستی بە یەکیانەوە دەبستێتەوە، بە گشتی وشەکان یەک ڕێگایان هەیە و پەیوەست لەگەڵ خەیاڵ و ئێستاتیکا و هزر لە ئاوێنە پاکژەکەی هونەردا شەوق دەدەنەوە.

ئەم کتێبە لەچەند بەشێک پێکهاتووە، بەم شێوەیە، بەشی یەکەم کۆمەڵێک لێکۆڵینەوەی هونەری ئەدەبییە، بەشی دووەم لێکۆڵینەوەیە لەبارەی ژن نووسین و ئازادی ژن، ئەو بابەتانەی لەم کتێبەدا لێکۆڵینەوەیان لەبارەوە کراوە ئەمانەن (شێوەکاری ئیلهامی هونەری شیعر، شانۆ لە میترۆیەکی خێرادا، شیعر و سینەما، ئێوارە بنیاتی دەق، خوێندنەوەیەک بۆ حەقیقەت وتەریقەتی مەحوی، گۆرانیەکانی ڕۆباری سوور، خوێندنەوەیەک بۆ ڕۆمانی ژنێک بەسەر منارەوە، دەرکەوتنی هێز.. بزوتنەوەی عەقل و عاتیفە).

زۆربەی بابەتاکانی نێو ئەم کتێبە لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاوکراونەتەوە، لەوانە لە (ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ، ڕۆژنامەی ژیانەوە، گۆڤاری هەنار)دا بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بەڕێوەبەرێتی چاپ وبڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ١٥٤ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٩- ژن و ئەفراندن و ئازادیی مەزن

ناوەڕۆکی ئەم کتێبە لە ژمارەیەک وتار و لێکۆڵینەوە پێکهاتووە، کە بەسەر چوار بەشدا پۆلینکراوە، بەشی یەکەمی بە ناونیشانی(ئاگری سوور.. ڕێگای گەنجینەی فیکر) لە (نۆ) وتارپێکهاتووە سەرجەم وتارەکان پەیوەستن بۆ هەبوونی ئیرادەی ڕاستەقینەی ژن. بەشی دووەم بە ناونیشانی (ژن لەسەر باڵی هەورەکان)، چەندین لێکۆڵینەوە لەسەر نووسەرانی پێشەنگ و ژنانی درەوشاوەی سەدەی ژن، دیارترییینیان (ڤێرجینیا وۆڵف) لە هەموو ڕوویەکەوە باسکراوە لە ژیان و مردن و کۆمەڵەی (بلۆمیزبێری)، وتارو چیرۆک و ڕۆمانەکانی بە گشتی خوێندنەوەیان بۆ کراوە، بێجگە لە (وۆڵف) نووسەرانی ژنی دیکە لەبەر جیاوزی بیرکردنەوە وشێوازی نوسینیان و بازدانیان بەسەر نەریتی کۆمەڵگادا به شێوازی لێکۆڵینەوە لەم کتێبەدا کاریان لەسەر کراوە، ئەو ژنە نووسەرەی بە نووسەری ئەدەبی ئیرۆتیکی دادەنرێت.

بەشی سێیەم بەنێوی (ژن لە سنوری هێڵی سووردا) ئەم بەشە قۆناغی سەرەتاو گەشەکردنی دەرکەوتنی توانای ژنە لە کاری سینەماو ڕاگەیاندندا، واتە ئەو کاتەی ژن بە بێ جیاوزی ڕەگەز لە ناوەڕاستی حەفتاکاندا ڕۆڵی قارەمانێتی و ئازایانەی بینی و ئیتر لەم قۆناغە بە دواوە ژنان توانییان ڕۆڵی بەهێزو کاریگەر ببینن لە سینەمادا و لە ناوەڕاستی ساڵی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوەوە لە بواری ڕاگەیاندندا خەبات و شۆڕشی گەورەیان بەرپا کرد بۆ سەلماندنی هێز و توانای ژن. بەشی چوارەم لێکۆڵینەوە و مێژوویەکی کورتە لەسەر(ژنانی جەنگاوەر- ئەمازۆنییەکان).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن یەکێتی ژنانی کوردستان، لەدووتوێی ٣١٥ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٠- شۆڕشی ڕاگەیاندن لە پێناو مانەوەی شوناسنامەدا

ئەم کتێبە ئاماژەیە بۆ گرنگی ڕۆڵی ڕاگەیاندن، کە پێگەیەکی سەرەکی هەیە لە پێشڕەوایەتی کردنی کۆمەڵگە، واتە دەتوانێت کاریگەری و هەژموونی هەبێت لە مانەوەی شوناسنامە وەک تاک نەتەوە و ڕەگەز لەهەمانکاتدا ڕاگەیاندن بەشێکی گرنگ و بناغەییە لە گەیاندنی دەنگی پارت و ڕێکخراوەکان و نەتەوە و ڕەگەزەکان بەشێوەیەکی لۆکاڵی و جیهانی، بە بێ توانا و ڕەزامەندی ژێردەستە و ستەمدیدەکان لە ڕێگەی ڕاگەیاندنەوە دەنگەکان ئاوێتە دەبن و جۆرێک لە پەیوەندی مرۆڤانە دروست دەکەن.

ئەم کتێبە لە چوار بەش پێکهاتووە بەم شێوەیە، لە بەشی یەکەمدا ئەم بابەتانە بوونیان هەیە (خەباتی ڕاگەیاندن لە کرداری تێگەیشتن و ڕاڤەکردنی یەکسانیدا، ئاست و ڕۆڵی ژنان لە ئۆرگانی ڕاگەیاندنی سیاسیدا، کۆمەڵێک دروشمی بەتاڵ.. کۆمەڵێک بەستەڵەکی ئسوڵی). بەشی دووەمدا بە ناونیشانی (ڕسکان لەسەردەمی کێشە گەورەکاندا)یە، ئەم بەشە گوزەرێکە بە ناو مێژووی گۆڤاری تەواردا، کە لە سێ خولی تەمەنیدا چۆن بووە و چی کردووە، بەشێوەیەکی ورد، ئەو باسانە خراوەتەڕوو و قسەی لەبارەیانەوە کراوە. بەشی سێیەم ڕەخنە و وتار لەخۆدەگرێت، کە ئەمانەن (ڕەخنە پەیڤێک لە نێوان کاری ڕۆژنامەگەری و ڕۆژنامەی ئەهرامی میسریدا، هەشتی مارس- یەکێتییەکی هاوبەش دژی کۆیلایەتی، خۆڕزگارکردن لە سەبارگەی فیکروبەندیخانەی بیروباوەڕەکان، شێرکۆ بێکەس چی دەنووسی بۆ ژنە شەڕڤان وکۆبانێ..؟!). بەشی چوارەمی ئەم کتێبە دیدار و گفتوگۆیە، کە دیدار و چاوپێکەوتنی ژمارەیەک لە شاعیران و نوسەرانی کورد و عەرەب و ئێرانی تێدایە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

زۆربەی بابەتەکـــانی نێـــو ئەو کتێـــبە لە گۆڤـــار ڕۆژنـــامە کوردییەکانـــدا بڵاوکـــراوەتەوە. ئەم کتێـــبەش ئامـــادەی چـــاپ و بڵاوکردنەوەیە.

١١- پیاوەکان دەبن بە ڕووبار

شیعر، هەوێنی نووسینی زۆربەی نووسەرانە، بەرلە نووسین بەشیعر دەستیان پێکردووە، بەشێکیان تێکەڵ و ئالوودەی شیعر دەبن و بەبێ یەکتری هەڵناکەن، شیعر دەبێتە بەشێکی گرنگی ژیانیان و زۆربەی هەستەکانیان لەو ڕێگەیەوە دەردەبڕن.

ئەم بەرهەمە، چوارەم دیوانە شیعریی شیرین تاهیرە و قۆناغێکی دیکەی شاعیرە بۆ نووسین، چونکە دەکەوێتە دوای ساڵی ٢٠٠٩ واتە دیدگا و ڕوئیای شاعیر بۆ ژیان و هەست و سۆز و درکاندنی ڕاز و نیازەکان هەناسەیەکی خاڵی ترن لە پەنهان، وێنایەکی جیاوازتر بە شتە بەرجەستەکراو و بەرجەستەنەکراوەکان دەدا.

ئەم دیوانە شیعرییە لە بیست و پێنج شیعر پێکهاتووە، کە ئەمانەن (پرسیاری دەروازەیەکی ڕۆحم لە نزیکەوە، گوڵچنێ لە باخێکی بەساڵاچوودا، بە نهێنی پەردەکان لادەدەم، بە یارمەتی ئەم کاتژمێرە، مانیفێستی نێرگزێک لەو ڕێگایە، ئێستا دێیت یان دوای گوزارشتی سبەینێ، میترۆ، برینی ژیانمان برینی جەستەمانە، بێدەنگییە گەورەکان لەو دەنگانە بەسۆزترن، پیاوەکان دەبن بە ڕووبار، تەنها نەرمە بایەک بەسە، چێژی ئازارێکی سپی، خەیاڵم لای دەریاکەیە، خەیاڵەکانی پاییز، دارە پیرەکە، دواچرکە ساتەکانی سێو، ڕۆحی تۆ بۆ ژیانی ژنێکی غەمگین، شاری خەیاڵە شیرینەکان، کچێک لە چاویلکەکانی چرایەکدا، لە نیوەی نیشتیماندا، نزیکتر بوو لە دەریاکە ئەو خۆرە، هەڵبژاردەیەک بۆ تەمەنی من، ئەگەر تۆ لێرە بڕۆی، ئەگەربۆبیابانی بەفر بڕۆم، ئێرە

زانکۆی مناڵیمە). کۆی گشتی شیعرەکانی نێو دیوانەی شیعری پیاوەکان دەبن بە ڕووبار، لە ڕۆژنامە و گۆڤارە ئەدەبی و هونەرییەکان بڵاوکراوەتەوە، لەوانە (گوڵجار، ژیانەوە، ڕۆژی سلێمانی، کوردستانی نوێ، هەنار، دەستور، تەوار، ڕەخنەی چاودێر).
ئەم دیوانە شیعرییە، ئامادەی چاپکردنە.

وەرگێڕان

١٢- دیوانی شیعری ئەمەریکی نوێ

ناوەڕۆکی ئەم کتێبە ڕوئیا و فەلسەفە و دنیابینی ژمارەیەک لە شاعیرانی نوێی ئەمەریکایە، بە تایبەت ئەوانەی کە لە ڕەچەڵەکی (هندی سور)ن و خەڵکانی ڕەسەنی ئەمەریکان، ئەو دانیشتوانەی بە چەندەها شێوە هەوڵی سڕینەوەی ناسنامەیان درا، لە ڕابردوودا زۆربەی خەڵکەکەی کۆمەڵکوژکران، زۆربەی ئەم شاعیرانەی نێو ئەم دیوانەش نەوەی ڕاستەقینەی دانیشتوانی ڕەسەنی ئەمەریکان لەوانە ڕەچەڵەکی(هندی سور) کە پێنج سەد ساڵ لەمەوبەر لەڕێگەی ئۆقیانوسەوە لەلایەن ئەوروپییەکانەوە وڵاتەکەیان داگیرکراو هەوڵیاندا پاکتاوی نەژادی ئەم نەتەوەیە بکەن، بەڵام تا ئێستاش کلتوری باووباپیران یادگارییەکی شیرینە بۆنەوەکانیان.
لە ئەمەریکای نوێ نەوەکان خەون و ئەندیشەیان پڕە لە چیرۆکی ژیانی ڕاستەقینەی باو و باپیرانیان، لە زمانی شاعیر و ڕۆشنبیرەکانی وەک (لویزا ئەردریچ، ڕۆبرتاهێل وایتمان، لیزلی مارمۆن و جوی هارجۆ) بەشێک لە کولتورو چیرۆکی ژیانی ئێستاو ڕابردوویان دەبیستین، بۆ نمونە شاعیرێکی وەک سیلکۆ لە قەسیدەی (پێش سەردەمانێکی دورودرێژ) بە تەواوی قوڵبۆتەوە لە ژیانی ڕابردوویان. لەگەڵ تێڕوانینی خەڵک بۆ ئەم نەتەوەیەو سڕینەوەی شوێنەوارییان بە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەستی خەڵکانی داگیرکەر، بەشێکی دیکە لەو شاعیرانەی لەم کتێبەدا باسکراون لە نەژادی (مەکسیکی، ئەفەریقی، چینی و ئەمەریکای لاتین)ن، شیعرەکانیان لێوان لێوە لە ئازار و نائومێدی و خەونی جوان و دەرخستنی ئەو ژیانە بێدەرەتان و ئاست نزمەی تائیستا هاورەگەز و بەشێک لە هاونیشتیمانیەکانیان پێوەی دەناڵێنن. بەشێک لەومەکسیکیانەی کە لە خاکی خۆیاندا بە ئاوارە ئەژماردەکرێن، بە تایبەتی ئەو خەڵکانەی لە بەشێکی ئەوخاکەدا دەژین، لە بار و قومارخانەکانی ئەوێدا ئەوپەڕی سوکایەتیان پێدەکرێت.

دوکتۆر عابد ئیسماعیل ئەم کتێبەی نووسیوە و شیرین تاهیر لە زمانی عەرەبییەوە وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردی، هاوکات بە دەقە ئینگلیزییەکەی بەراورد کراوە و لەدووتوێی ١٦٤ لاپەڕەدایە، ئامادەی چاپکردنە.

پەیڤێک

ئامادە کردن و کۆکردنەوەی بیبلۆگرافیای ژنە نووسەرەکان کارێکە بۆ ئێستا و ئایندە بەگشتی متمانە بەخش وناوازەیە وبە ناوەڕۆکێکی گرنگی کتێبە مێژوویەکان دادەنریت، باخێکیشە بۆ پێشەنگی سیمبولە بەرهەمدارەکان، هەروەک چۆن تا هەتایە قورس و سەنگین وبەخشندە و دڵسۆزانە دایکایەتی دەکات بۆنووسەری ژن و داهێنان و نووسینەکانیان، هەربەوشێوەیەش ئەرشیفی ژنان بەوپەڕی خۆبەخشی ودڵنیایەوە لە لەناوچون و پەراوێز وبیرچوونەوە دەپارێزێت.

شیرین تاهیر

سلێمانی ٢٠١٧

serintahr@yahoo.com

زێنەب یوسف

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

زێنەب یوسفی

زێنەب یووسفی، ساڵی ١٩٦٥ لە سنە-ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەدایک بووە. قۆناغی سەرەتایی تا پۆلی چوارەمی بنەڕەتی لە سنە و پۆلی پێنجەم تا قۆناغی ناوەندی لە بیجاڕ و قۆناغی ئامادەیی تا پۆلی یازدەیەم لە سنە دەخوێنێ، لەوەبەدواوە بەهۆی بارودۆخی سیاسیەوە لە خوێندن دوردەخرێتەوە و ڕێگەی خوێندنی پێنادرێ. تەنانەت بێبەشیان کردووە، لەهەموو ئیش و کارێک، واتە ناتوانێ لە هیچ شوێنێکی فەڕمی کاربکات و جار جار، بەهۆکاری جیاواز، بۆ ماوەیەی کاتی دەخرێتە زیندانەوە. ئێستا لەبەشی مودیریەتی خێزانی لە زانکۆ دەخوێنێ.

زێنەب، لە پۆلی دووی سەرەتاییدا دوو کورتە چیرۆک بە نێوەکانی (مداد پاکن، واتە خەتکوژێنەوە، مداد تراش، واتە قەڵەم تەراش) دەنووسێت، لە دواناوەندیدا دەستدەکا بە شیعر نووسین و لە نۆزدە ساڵیدا چیرۆکی (خوابهای پریشان کانی با، واتە خەونە پەشێوەکانی کانی با) نووسیوە.

ساڵی ١٩٩٦ ئەوکاتەی بەرپرسی ئەنجوومەنی ئەدەبی مەولەوی، سەفەری ئەمریکای کردووە، لەدوای ئەو سەفەرەوە تێکەڵ بە دونیا و ئەدەبیاتی مۆدێرن و نوێ دەبێ. ئەڵبەتە، لەلایەن حکومەتی ئێرانەوە گرفتی بۆ دروست دەکەن، بەتایبەتی لە نووسین و بڵاوکردنەوەی بابەتەکانی.

زێنەب، ساڵی ١٩٩٧ کتێبی "تامەزرۆی لەیلێ" بڵاودەکاتەوە و بەیەکەمین کورتە ڕۆمانی پۆست مۆدێرنە ئەژماردەکرێ و لە بوارەکانی کورتە رۆمان، رۆمان، کۆمەڵە چیرۆک، شیعر و وەرگێڕاندا دەنووسێ و کاردەکا. بەهۆی گرفتی حکومەت و پێنەدانی مۆڵەتی بڵاوکردنەوەی کتێبەکانی زۆربەی کتێبەکانی لە باشووری کوردستان چاپ و بڵاوکردۆتەوە.

زێنەب یوسفی، ئەم بەرهەمانە بڵاوکردۆتەوە، (شەدەی سەرگەردان و ئەیر و ئەڤین و ئەژدەها، لەم نزیکییەدا، لە بازنەی تەقەدوسدا، سێبەرەکانی میرا، دەبێ ئاگام لە خۆم بیت، چرای ترافیک، تامەزرۆی لەیلێ، لەو شارە کە ژیاوم، چاڵ وە چاڵ، ژنانی بێ پیاو، نازانم کێ بوو). هاوکات، کتێبێکی شیعری ئارام ساڵحی بەنێوی (نهێنیەکانی ژێر لێوی حەقیقەت) وەرگێراوەتە سەر زمانی فارسی، بەڵام تا ئێستا بڵاونەکراوەتەوە.

نووسین

١- تامەزرۆی لەیلێ

یەکەمین بەرهەمی پۆستمۆدێرن و شەپۆلی زەینی لە بواری چیرۆک و ڕۆماندا.. لە ڕۆمانەکەدا هاتووە "باران بە خوڕ دادەبارێت، لە شەقامی حەوتەمدا لافاو هەڵدەستێت و پرسووناژەکە لەرێی شۆفێرێکی تەماوییەوە لەو شەقامە فانتازییانە تێدەپەڕێت و لەو تێپەڕینەدا چاوی بە زۆر کارەسات و خەڵکانی سەیر و سەمەرە دەکەوێت کە لە سەر لافاوەکەدا دیارن. لە کۆتاییدا کەسەکان لە خانوویەکی سەیردا لە شەقامی دەیەم کۆ دەبنەوە و دەگەنە نیوە ون بووەکانیان و هەست دەکەن کە ئیدی کەسێکی تەواو و بێ کێشەن و خۆیانیان دۆزیوەتەوە".

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

یەکەمین کورتە ڕۆمانی ئەدەبی پۆست مۆدێرنیزم لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، ئەم ڕۆمانە، بەیەکەمین بەرهەمی پۆستمۆدێرن و شەپۆلی زەینی لە بواری چیرۆک و ڕۆمان دادەنرێ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. کە باس لە مرۆڤگەلێک دەکات، لە ژیانیاندا دەکەونە ژێر چەپۆکی نەهامەتییەکانی دەسەڵات و هێدی هێدی هەست دەکەن نیوەی خۆیان ون کردووە و لە باری دەروونییەوە تووشی گرفت دەبن و لە دنیای خەونەکانیاندا بەردەوام لە دووی نیوەکەیتریاندا وێڵن. چیرۆکەکە بە ژنێک دەست پێدەکات و لەگەڵ کەسێکدا بە نێوی لەیلێ بڕیارە لەو ڕۆژە لە شەقامی دەیەمدا یەک ببینن، ژنە بیری نایەت کە ئەم لەیلێیە کێیە و لە چ کاتێکدا بڕیاریان داوەتە یەک تاکوو لەو ڕۆژە بارانـاوییەدا یەک ببینن و بیری نایەت کە دەبێ لە سەر چی ئەو بڕیارەیان دابێتە یەکتر. لە درێژەی چیرۆکەدا ژنە چەندین جار ڕواڵەت و ڕەگەزی دەگۆڕدرێت. جار، جار دەبێتە کچێکی گەنج یان پیاوێکی سەیر!

ئەم کتێبە ساڵی ١٩٩٨ سێ هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- شەدەی سەرگەردان و ئەیر و ئەڤین و ئەژدەها

ئەم کتێبە کورتە ڕۆمانی شەدەی سەرگەردان و کۆمەڵە چیرۆکی ئەیر و ئەڤین و ئەژدەهای تێدانووسراوە. کورتە ڕۆمانی شەدەی سەرگەردان لە سەر شێوازی شەپۆلی زەین و شیزوفرێنیای داستانی نووسراوە، کە سێ بەشە و تابلۆ گەلێکی فانتزی و سەرەنجڕاکێشی تێدایە. چیرۆکێک لە بارەی ئەنفالی کورد و بارودۆخی ژیانی ئەو ژن و منداڵانە دەکات، کە لە ژێر دەستەڵاتی ڕژیمی بەعسدا زیندانی بوون و زۆربەی زۆریان لە برسان و کەم ئاوی و ئەشکەنجەدان گیانی بە خاکی کوردستان سپارد. هاوکات، چەندین پاڵەوان دێنێتە مەیدانەوە و

هەوڵ دەدات ناسوورەکانی ژیانیان لەو ناوچە نەگریسانە بخاتە بەرچاو و ئێش و ئازارەکانیان هەڵبداتەوە.
ئەیر و ئەڤین و ئەژدەها، ئەم چیرۆکانە لەخۆدەگرێ (کەمەند لە کەمەندا، دار و مریەم، سوجچە ماری خەیاڵ، شڕپۆش، دادە کوڵێ، نیوەی ون) کۆی چیرۆکەکان، لە بازنەی روداوە دەروونییەکانە و کەسەکانەوە روو دەدەن و ژنان پاڵەوانی نێو ڕووداوەکانن.
کورتەیەک لە چیرۆکی "شڕ پۆش" پیاو هەڵیدایە گۆرانییێکی زۆر کۆن، دەنگی گۆرانیەکەی پیاو و گڤەی گەردەلوول و جیڕەی قەفەز، یەکیان گرت و دەنگێکی نامۆیان خولقاند. گەردەلوول هات و گەواڵ گەواڵ هەوری دەهێنا. گەردەلوول ئەوەندە زۆردار بوو کە کەس هێزی راوەستانی پێ نەمابوو. هەموو شتێ وەکوو پەڕەی کاغەزی لێ هاتبوو. هەموو شتێ لە هەوادا دەسووڕایە و پڕ تاو لەوێ تێدەپەڕی. هەموو بوونەوەرەکان، شتومەکەکان لە نێوان هەوادا ئاوەژوو دەخولانەوە و دوای چەند جار سووڕان بە دەم گەردەلوولەوە نوقم دەبوون. رواڵەتی هەموویان زۆر سەیر بوو. چۆن بێ ئەوە هیچ دەنگێ ببیسن لە ناکاو لە جێگای خۆیان هەڵدەکەندران و بە دەم گڤەی گەردەلوولەوە نوقم دەبوون....
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٢ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس بڵاوکرایەوە.

٣- لەم نزیکییەدا

ئەمە بەرهەمێکی شیعری زەینەب یوسفییە، کە شیعر بەشێکی گرنگی ژیانی ناوبراوی داگیرکردووە، لەگەڵ شیعر ئاڵوودە و هاوژینی یەکدین و بەبێ یەکدی هەڵناکەن، لەم ڕێگەیەوە دەیەوێ چەندین پەیامی جیاواز و جۆراوجۆر بگەیەنێ و بیخاتەڕوو.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کـۆی گشـتی شـیعرەکانی نێـو ئەو کتێـبە شـازدە شـیعرە و زۆربەی شـیعرەکان بەدنیـا بینییەکـی ژنـانەوە نووسـراون و دنیـای ژن وەکـوو دووهەمـین رەگەزی کۆمەڵگـا هەڵـدەدرێتەوە. سیاسـەت و ئـایین و ئێرۆتیزم لایەنە سەرەکییەکانی دنیای ئەم شیعرانەن، دنیای تێکەڵاویی مۆنۆلـۆگ و سـیلۆلۆگە دەروونییەکـانی ژن لەگەڵ راسـتییەکانی ژیـانی ژنەوە وەکوو مرۆڤێکی راستەقینە لە زمانی شیعر و خەیاڵدا، لە خاڵە بەرچاوەکانی دنیای ئەم شیعرانەن.

ئەم کتێبە لەم شـیعرانە پێکهـاتووە (ژن مرۆڤێکـی پڕ لە فڕینە، پیاسـە، سپی، ماسی و من، لەم نزیکییەدا، خۆزگە، ڕەهەندێک لە با، نهێنییەکـانی ژنێکی زەوینی و ئاسمانی تەفرە، کێ ڕابردووی لەمندا کوشت، بـاوکم ئێسـتاش هەمـوو شـتێک لە وێـنەی پێشـتردا دەبینێـت، دارتەل و سـێو، تابلۆ، سەفەر، تۆ سێبەرێکی شیرینی، من و ئاوێنەی تۆ، خەو)

لەم دیوانە شیعرییەدا، شاعیر چەندین و پەیامی ڕوون و بەرجەسـتە و بەرچاوی خستۆتەڕوو، هاوکات ژمارەیەکی زۆر پەیامی تری ئەو دیو وشە ڕواڵەتییەکان دەدا، هاوکات دەیەوێ رچەشکێن و ڕیفۆرمخواز بێ، لە شیعردا و تایبەتمەندی و خەسڵەتی خۆی هەبێ، لە شیعر نووسیندا.

ئەم کتێــبە ســاڵی ٢٠٠٢ لەلایەن دەزگــای چــاپ و بڵاوکــراوەی ئاراس، لەدووتوێی ١٢٨ لاپەڕە شەش سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- سێبەرەکانی میرا

ئەم رۆمانە باس لە ژیانی عەشیرەیەک دەکات، کە ساڵانێکە مـردوونە و لە نـاو چـوونە، تەنیا کەسێکیان لێ نەمـاوە. بەڵام ئەم مـردنە مردنێکـی ئاسایی نییە، ئەوان هەموو رۆژێک زیندوو دەبنەوە و دەژیـن، چـوونکە هیچ کامیان بروایان نەکردووە کە مردوون، ژیان و مردن لەیەک رادەدا لەو عەشـیرە هەبـوونی هەیە، کـات مانـای نیـیە و ئەوان عەشـیرەیەکی

کۆچەرین کە هەموو وەرزێک شوێن دەگۆڕێن و بەردەوام حکوومەت لە دوویاندایە تاکوو لە ناویان ببات. بەڵام ئەوان بە سەرکەردایەتی دووبرا، سەرۆک و شێخ هەمیشە دەتوانن لە پیلانەکانی حکوومەت خۆیان رزگاربکەن و کۆچ بکەن و نەهێڵێن کەس شوێنیان ئاشکرابکەن، لە کۆتاییدا دەکەونە گەمارۆ و ئاوەکانیان لێ دەگرن و ئەوان بە بۆنەی بێئاوییەوە ژیانیان دەکەوێتە مەترسی نەمانەوە و لە کۆتاییدا سەرۆکی عەشیرەکەی کە دەبنیت بە ئاوێکی ژەهراوی کراو، عەشیرەتەکەی ژەهراوی کراوە هەموویان گوللە باران دەکات و دەیانکوژێت و یەک کەسیشیان ناهێڵێتەوە لە کۆتاییدا خۆشی دەکوژێت، بەڵام خەڵکی عەشیرە بڕوایان نەکردووە کە مردوونە بەردەوام زیندوو دەبنەوە و هەمدیسان خێوەتەکانیان دادەمەزرێننەوە و ژیان دەست پێ دەکەنەوە، عاشقایەتی دەکەن، دەچنە شەڕ و سێکس دەکەن و نان دەخۆن، کۆچ دەکەن، خەیانەت لە یەکتردا دەکەن، کچەکانی عەشیرەی دراوسێ دەدزن، پێکەوە یەک خەون دەبینن و بەردەوام دەژین بەڵام لەکۆتاییدا ڕۆژی مردنەکەیان دووپات دەبێتەوە و دیسان سەرۆک هەموویان گوللە باران دەکات و دەیانکوژێتەوە. لەگەڵ ئەمانەشدا عەشیرەیەکی تری هاوزمان و هاو نەتەوەی خۆیان بوون بە دوژمنیان و ئەوانیش ڕۆڵێکی ئەوتۆیان دەبێ لەم ڕۆمانەدا.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لە دووتوێی ١٤٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- چرای ترافیک

"یەکەمین کتێبی سیناریۆی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا"

شەقام خاڵییە لە هەموو بەرجەستەیەک، "دادە" بە سەر و قژی پیسەوە چاوەڕوانە و لە تەنیشتی چرای ترافیکدا ڕاوەستاوە. کەش و

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

هەوایەکی توند و بەهێزە. پاش ماوەیەکی کورت دەنگی وەستانی بەرزی ئوتومۆبیلێک بەرگوێ دەکەوێت. ژنێکی گەنج بە جل و بەرگێکی جوان و رێک و پێک کە شۆفێری ئوتومۆبیلەکەیە و لە پاڵ دەستی کورێکی بە تەمەن دەساڵاندا دانیشتووە، دەکەوێتە پێش نیگا. دادە لە بازنەیەکی ئەستوور لە نووره زەرد و سوور و سەوزەکاندا بەرەو ئۆتۆمبێلەکە بەرێدەکەوێت. دادە دەنووشتێتەوە و دەستی دەخاتە سەر پەنجەرەکە و روو لە ژنە دەڕوانێت....

چرای ترافیک، سیناریۆیەکی کورتە، باس لە ژیانی ژنێکی هەژار دەکات کە بە "دادە" بەناوبانگە و بە یەکەمین کتێبی سیناریۆی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستاندادەنرێ. دادە لەگەڵ ئەوەدا کە ژنێکی جوان و تا رادەیەک گەنجە و حەزی لە سواڵکەری نییە، هەوڵ دەدات لە رێی فرۆشتنی چا و گێڕانەوەی شیعر و نوکتە بۆ دانیشتوی ئوتومۆبیلەکانی چوار رێیانەکە پارە پەیدابکات و ژیانی رۆژانەی خۆی دابین بکات، بەڵام خەڵکانی ئەو چوار رێیانە کە ئاماژەیە بە خەڵکانی کۆمەڵگا بە گشتی، هەرگیز ئاوڕی لێنادەنەوە جگە لە چەند پیاوێک کە لە رواڵەتدا بۆ کڕینی چا دەڕۆنە شوێنە پلاستیکیەکەی کە لە تەنیشتی چوار رێیاندا دایمەزراندووە. بەڵام، لەبنەڕەتدا مەبەستیان کڕینی جەستەی دادەیە و دەیانەوێ سێکسی لەگەڵدا بکەن.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن ناوەندی پەرتەوبەیان-سنە، دوو هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- لە بازنەی تەقەدوسدا

ئەم کتێبە لە چەندین چیرۆکی جیاواز پێکهاتووە، لە سەر تەکنیکی نوێی داستانیدایە و بە شێوازی شەپۆلی زەیندا نووسراوە. یەکێک لەم چیرۆکانە چیرۆکی دەلاقەیە کە چیرۆکێکی تری لۆژییە و خاوەن سێ

تابلۆی داستانییە بەس هەموویان لە سەر یەک ئەڵقەدان. ئەم چیرۆکە باسی دەلاقەیەک دەکات کە عاشقی خاوەن ماڵەکەیەتی، ژنێکی گەنج و جوانە ، هێدی هێدی دەلاقە دەبێتە پیاوک کە حەزی لە نزیکبوونەوەی ژنەدایە و هەوڵ دەدات ژیانی ژنە بە ژیانی خۆیەوە موتوربە بکات. ڕێک لە چەشنی مێردی ژنەکە، بەڵام ژنە لە ڕێگەی هەندێ هەڵسووکەوتی سەیر دەلاقەکە لە ژیانی خۆی دەر دەکات. لەم چیرۆکە دەلاقە شووناسی ئینسانی هەیە و جۆرێکە لە تەکنیکی مۆدێرنی داستان. زۆربەی چیرۆکەکانی تری نێو ئەم کتێبە، بەم شێوەیە نووسراوە.

کتێبەکە ئەم بابەتانە لەخۆدەگرێ (دەلاقەی ١، دەلاقەی ٢، دەلاقەی ٣، پانتۆڵی موقەدەس١، پانتۆڵی موقەدەس٢، پەیتا پەیتا ئەستێرەکان..، دڵی موقەدەس١، دڵی موقەدەس٢، دڵی موقەدەس٣، دڵی موقەدەس١٠، دڵی موقەدەس١١، دڵی موقەدەس١٢، ماچە مەستە سەرگەردانەکان).

لە دڵی موقەدەس نۆدا هاتووە "مانگ لە بازنەی تیشکی خۆیدا کەوتووەتە داو، لەم دەشتە بەرینە کەس نییە جگە لە دیمەن، لە دوورەوە دێت، کەفی هەڵهێنا و دیمەن، ئۆۆۆۆف کە چەند ناشیرینی لەم کاتەدا، تەنانەت جوانییە بێ هاوتاکەتیش نایێتە هاناتەوە، لەم شەوەدا زۆر لە خۆت و دنیای دەروونی خۆت دەکەیت.پێموایە هیچکات تا ئەم ڕادەیە لە خۆت نەچوویتە.سەیر کە دیمەن، سەیر کە پەلکەکانت چەند لە دوو ماری سپی دەکەن، بزانە ئەو دوو مارە سپییە چەند لە تیشکی ئەو چاوانەت دەترسن.."

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٧- دەبێ ئاگام لە خۆم بیت

کێ ئەو دنیایەی لە من و ئیسێ سەندەوە، کێ هەرەسی هێنایە دنیا جوانەکەمان؟ بۆ و لە بەرچی؟ مەگەر ئێمە مافی ئەوەمان نەبوو بە خۆشی بژین؟ بۆ ئاکامی ژیانمان بە خەم و دڵەڕاوکێ و چەرمەسەری و نەهامەتی بێ؟. نا، نەخێر، نەدەبوو ئەوەی بوو، ڕوویدابوایە. لەبەرئەوەی من و ئیسێ هەوڵماندا، دنیایەکی خۆش بۆ خۆمان پێکبێنین و بە گیان و بە دڵیش پاراستمان!

ئیسێ و گوڵێ تا کاتی رۆیشتنیان بۆ زانکۆ پێیان وایە کە خوشک و بران بەڵام بە ڕێککەوت تێدەگەن کە لە دوو باوک و دایکی جیاوازن، برا و خوشک نەبوون، سەرەرای ئەوە کە بەیەکەوە لەیەک خێزاندا بە نێوی خوشک و برا پێکەوە گەورە بوونە. ژیانی پڕ لە چەرمەسەری و نەداری و بێ دایک و باوکی. کاتێک تێدەگەن خوشک و برا نین، زیاتر لەیەکدی نزیک دەبنەوە و پێوەندییەکەیان گۆڕانکاری بەسەردادێ و دەبن بە خۆشەویستی یەکتر، پێکەوە لەگەڵ برا و براژنی سیخور و فەرمانبەری دەسەڵاتدا لەیەک خانوو دەژین بەڵام ژیانیان لەگەڵ ئەواندا جیاوازە. ئیسێ و گوڵێ لە زانکۆدا تێکەڵی چالاکییە ئەدەبی و سیاسییەکانی زانکۆ دەبن لە سنە. برا و براژنەکەیان کە لە ڕێی سیخوڕی و خزمەتکردنی دەسەڵاتەوە پلەی سەرهەنگییان پێدراوە دەبنە یەکەمین دوژمنی گوڵێ و ئیسێیەوە و لە کۆتاییدا ئیسێ بە دەستی ئەو دووکەسە دەکوژرێت و کچەش هێدی هێدی تووشی شێتی دەبێت و دەبرێتە شێتخانە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، شەش سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٨- لەو شارە کە ژیاوم

ئەم کتێبە بیست و یەک کورتە چیرۆکی تێدا نووسراوە و کەش و هەوای ئەم چیرۆکانە زیاتر لەسەر دنیای دەروونی مرۆڤەکانەوە دەسوورێنەوە و لەسەر شێوازی شەپۆلی زەیندا خولقێندراون.
تێکستێک لە چیرۆکی "ئەو هەموو شاخە" دەستی راستی رێبوارەکە گوتی: من پێشتر هەوساری مایینێکی سپیم بە دەستەوە بوو غارم دەدا لە دەشت و شاخدا.
جادەکە گوتی: ئەی ئێستا چی؟ ئێستات گرینگە، داشتەم داشتەم حسێبی بۆ ناکرێت، دیرم دیرم حسێبە.
دەستی راست گوتییەوە: ئێستا تەنیا چەترێکم پێیە بۆ پاراستنی خۆم لە بارانی بەهاری.
هەر دووقاچەکە پێکەوە گوتیان: رێگامان لە بەرە، رێگا دەپێوین، پێشتربە مایینە سپییەکە و ئێستاش خۆمان ناچارین غاری لێبدەین لەبەربارانە بەهارییەکە تاکوو پێڵاوەکانمان تەڕ نەبن.
دەستی چەپ گوتی: فرت و فێڵن ئێوە. نەکا مەبەستتان لە مایینی سپی، هێسرە لەڕەکەی ئاغایە، خستبوویانە دەرەوە بەڵکوو گورگ بیخوات بەڵام بەرێکەوت دەستی ئێمە کەوت و سوواری بووین.
جادەکە دەنگی نیرەوە کرد وگوتی:تۆ خۆ ئێستا هیچت بەدەستەوە نییە جگە لە جانتایەکی هەزار کارە و هەزار رەنگە،ئەرێ چی تێدایە ئەو جانتایە؟بۆ کوێی دەبەیت و مەبەستت لەو جانتایە چییە؟ هەڵە نەبم خڕینگەیەکم لێیەوە بیست.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەستی چەپ گوتییەوە:هێشتا تەقەی کلاشینکۆفەکەم دێتە گوێی هەمووواندا هێشتا هەر. سەیر سەیر چ تەقەیەکە سەیر.
قاچەکان بە دەم گۆڕانییەوە ڕێگاکەیان دەپێوا: هۆی خالۆ ڕێبوار، ئامان خالۆ ڕێبوار.
دارەکان بە دەم قاقاوە لە چەپڵەیاندا.
ئەم کتێبە ئامادەی چاپکردنە.

٩- نازانم کێ بوو

ئەم کتێبە بەرهەمێکی شیعریی شاعیر زەینەب یوسفییە، کە پەنجا و دوو شیعر لە خۆدەگرێ. هەندێ لە شیعرەکان بە تەواوەی لە فەزا و لۆکەیشنی شاردایە. شار وەک شوێنێکی نادیار و نیمچە یۆتۆپیا و خزۆک و فرە ڕەهەندە کە بە ئاسانی پێناسە ناکرێت، تێک ئالاوێک لە تەکنۆلۆژی، شپرزەیی، دەمامک، هەڵپەرستی، هەژاری، خەسڵەتە باش و خراپەکانی تاکەکان، جیاوازی چینایەتی و زۆر شتی تر. سەرجەم شار ژینگەیەکە کە مرۆڤ ئەهارێ و وێرانی دەکات.
بێ مانایی یان سەیال بوون و خزۆکی مەعنا، ئێسکیزۆفێرنیا و تێکەڵاو کردنی سەبک و شێوازەکان، پرژ و بڵاوی و یەک دەست نەبوونی دەق، تێک شکاندنی ئەسڵە سەلماوەکان و رەوایەتە گەورەکان، کایەی زمانی، فرە دەنگی، ئایرۆنی، گروتێسک، پارادۆکسی وشە و واتا، پێرسۆناو... کە ئەمانە گشتیان بە مەبەستی دەربڕینی دۆخی ئینسانی پارچەپارچە کراوی پاش مۆدێرنیتە لە شیعرەکانی ئەم کتێبەدا کەوتوونەتە گەڕ. لە بڕێ شوێنی ئەم دەقانەدا لادان و دەرچوون لە پێوەر و نۆرمە باوەکانی زمان دەبیندرێ. لادان خۆی بە مەبەستی زەق کردنەوەو ئاشنایی سڕینەوە دێتە ئەنجام و بەو هۆیەوە دەقی ئەدەبی لە دەقی ئاسایی جیا دەگرێتەوە. لە دنیای فرە رەهەندی ئەمڕۆدا

لادان تا شوێنێ کە پێوەندی نێوان شاعیر و بەردەنگ نەپچڕێ ئەتوانێ بەردەوام بێت، هەڵبەت لە نێوان هەڵەی زمانی و لادانی زمانیدا هێڵێکی زۆر باریک و هەستیار هەیە ، لە هەردوو حاڵەت دا لادان لە یاساو بەزاندنی یاسا هەیە، بەڵام لادان بە ئەنقەستە و لە ژێر دەسەڵاتی شاعیردایە.

نۆستالۆژیا هەستێکی دەروونی تاڵ و شیرینە بەرامبەر بە شتەکان و کەسەکان و هەلومەرج و ژیانی رابردوو، یا دڵتەنگ بوونی زۆر و لە رادەبەدەر بۆ زێد و نیشتمان یان دابڕان لە نیشتمان.

لەم کتێبەدا لە هەر دوو حالەتەکەدا دەرکەوتەی نۆستالۆژیا دەبینرێ، وەک ناوبردنی گەڕەکەکان و شوێنەکان و سەردەم و پێشهاتەکانی رابردوو.

ئەم کتێبە، ئامادەی چاپکردنە.

<u>وەرگێران</u>

١٠- ژنانی بێ پیاو

ئەم رۆمانە باس لە کۆمەڵێک ژن دەکات کە لە سەردەمی شای ئێران لە تاران دەژین. زۆربەی ئەم ژنانە ژیانی هاوبەشییانە پێکنەهێناوە، یان بێوەژنن یان قەیرە کچن، هاوکات لەگەڵ بزووتنەوەی موسەدیق سەرۆک وەزیرانی شا کە دژ بە حکوومەت هەڵدەستێتەوە و تارادەیەکی زۆریش بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی تاران تێک دەدات رووداوەکانی ئەم رۆمانە ڕوو دەدەن. لە سەر شێوازی شەپۆلی زەین و ریالیزمێکی سیحرییەوە سووڕ دەخواتەوە. دەتوانین بڵێین ئەم رۆمانە یەکێکە لە یەکەمین رۆمانە ریالیزمە سیحرییەکانی ئەدەبی هاوچەرخی ئێرانی. ئەم ژنانە تووشی زۆر بەسەرهاتی سەیر دەبن، هەریەکەیان لە سووچێکی تارانەوە بێ ئەوە یەک بناسن لە سەر کێشەگەلی سێکسی،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

خێزانی یان کۆمەڵایەتی لە خاو و خێزان دادەبڕێن و ڕێگایان دەکەوێتە باخێک، لەو باخەدا کە مۆڵکی بێ وەژنێکی ئەدەبدۆستە و ڕۆژانی هەینی خەڵکی ئەدیب و هونەرمەند لەوێ کۆدەکاتەوە، لەگەڵ قەیرەکچێکدا ڕووبەروو دەبنەوە بە نێوی مەهدۆخت کە خۆی لە زەوینی ئەو باخەدا کێڵاوە و چاوەڕێیە تاکوو ببێتە دار. هەموویان بۆ سەوز بوون و ماندگاری دارەکە هەوڵ دەدەن و لەو ماوەدا گۆڕانکاری زۆریان بەسەردا دێت.
بەشێک لە دوواهەمین تابلۆی ئەم ڕۆمانە، بەنێوی زەڕین کڵاو: زەڕین کڵاو لەگەڵ باخەوانی دلۆڤاندا زەماوەندی کرد. سکی پڕ بوو. نیلۆفەرێکی هێنایە دنیاوە. منداڵەکەی خۆش دەویست و منداڵەکە لە حەوزە بچووکەکەی قەراغ ڕووبارەکە گەورە دەبوو.
شەهرنوش پارسی پور ئەم کتێبەی نووسیوە و زەینەب یووسفی لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و لەدووتوێی ١٣٦ لاپەڕە، لەلایەن ناوەندی تۆێژینەوەی ئەدەبی عەبدولڕەحمان زەبیحی بڵاوکرایەوە.

١١- چاڵ وە چاڵ

دەستم درێژەوە کرد و ئارام بەتانییەکەم لادا. دەم و چاوی دوکتور زەردی زەرد هەڵگەڕابووەوە. ئێسقانی کوڵمەکەنی قیت و تیژەوە ببوون و چاوە ڕەشە درشتەکانی بەرەو لایەک خزا ببوون. تەنیا غوڵامانە ئەستوورەکەی وەکوو خۆی مابووەوە. چاوەکانی سەیری میچەکەیان دەکرد. دەتگوت میچەکە ئاسمانێکی پڕ ئەستێرەیە و چاوەکانی نەیاندەتوانی خۆیان رادەستی سیحری ئەو ئاسمانە نەکەن. بەڵام لێوەکانی وا ئاوەڵا مابوونەوە کە دەڵێی هەر ئیستاکە، هەمان قسەی هەمیشەیی خۆی گوتووەتەوە: مەخسەرەیە، مەخسەرەیە.

پاسەوانە تورکەکە حەپەسا و سەیری دەم و چاوی دوکتوری دەکرد و ناکاو بڕوای هێنا کە چ ڕوویداوە، ڕەنگە هاوکات لە گەڵ مندا بڕوای هێنا. بەتانییەکەی کشایەوە سەر سەری دوکتوردا. وەرگەڕایەوە و سەری خستە سەر شانی من. (دوکتور گوتبووی: هەندێ جار لە خراپترین شوێندا، باشترین مرۆڤەکان دەدۆزرێنەوە). لە دەنگی بەرزی گریانەکانی ئەودا هەرا و هوریا کەوتە نێوان قاعەوە و زیندانی قاوشەکانیتریش بەخەبەر هاتنەوە: چ بووە؟ چ بووە؟ کەس وەڵامی پێیان نەدەدا. من ئەژنۆم داکوتا. بەتانییەکەم لادا. چاوەکانی دوکتورم نووقاند. کاتێک ماچم دەکردەوە، گوێم لە دەنگی خۆم بوو کە لە دژایەتی لە گەڵ ڕاهێنانەکانی خودی ئەودا، دەیگوت: بۆ لە سەر گیانبەخت کردنی خۆت ناڕزایەتی دەردەبڕی لە بۆ شەهیدێک وەکوو تۆ تەنیا یەک کەسیش لە چەشنی جەماوەرێکدایە.""

ئەم کتێبە، کورتە ڕۆمانێکی سیاسییە، لەناواخندا تایبەت بە سەردەمی شا. چیرۆکەکە لە نێوەندی زیندان و ئەشکەنجەدایە و دوو پاڵەوان لە چیرۆکەدا دەسووڕێتەوە، "دوکتور" وەکوو سیمبولی خەباتکار و شۆڕشگێڕ و ڕووناکبیری ئەودەمەی گەلی ئێران و "حەمید" وەکوو سەمپاتێکی ئەو بیرو بڕوا ڕووناکبیر و خەباتگێڕانە بەردەوام لە فلاشبگە ڕەش و سپییەکاندا، دیار و ون دەبنەوە. ڕۆمانەکە لە فەزایەکی پڕ لە خەم و کوشتن و بڕیندایە و هەندێ بیرەوەری و قسە و پەیڤینی فەلسەفی و ڕۆشنبرانە ئەم کورتە ڕۆمانەی ڕازاندووەتەوە.

ڕەزا بەراهانی ئەم کتێبەی نووسیوە و زەینەب یوسفی لە زمانی فارسییەوە وەریگێراوەتە سەر زمانی کوردی، لەئێستادا ئامادەی چاپکردنە.

قسەیەک

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

وادیارە کە پرۆژەی ئەم کتێبە نەک هەر پرۆژەیەکی جیاوازە بەڵکوو خزمەتێکی جیاوازیش لە دەرحەق کۆمەڵگایەک دەکات کە دەبێتە خوێنەری بەرهەمی ژنانێک کە ژیانیان بە گشتی تەرخان کردووە بۆ خوێندن و نووسین تاکوو بتوانن دەسهاتێکی ئەدەبی ئاراستەی کۆمەڵگاکەیان بکەن. لە کۆمەڵگایەکدا کە ژنان بتوانن بێ لاساییکردنی ئەدەبی پیاوان بەرهەمی نوێ بخولقێنن بێگومان ئەو کۆمەڵگایە بەرەو شارستانیەتی هاوچەرخ دەڕوات.لە هەموو وەڵاتێکدا ئەرکی وەپێش بردنی ئەم جۆرە پرۆژانە لە ئەستۆی دەوڵەتەکاندایە، بەڵام کورد لە ئێستادا دەوڵەتێکی دیاری نییە وەک دەسەڵاتی گشتی، کە وایە ئەرکی ناساندنی ژنانی هەڵکەوتە و نووسەر دەکەوێتە سەر شانی بەرەی رووناکبیر و گەنجی کورد تاکوو بتوانن لەم رێگاوە مێژوویەکی باش درووست بکەن بۆ کۆمەڵگای کوردی و زۆرتر و زۆرتر ئەدەب و هزری ژنی کورد بە دنیا بناسێنن.

بەرای من باشتر وایە کاتێک کە ئەم پرۆژەیە کرا بە کتێب و کەوتە بەردەست خوێنەران، لە زووترین کاتدا وەربگێڕدرێتە سەر زمانەکانیتر تاکوو خەڵکانیتریش ئاشنا ببن لە گەڵ کەسایەتییەکانی ژنی کورد و لە رێی خوێندنی کتێبەکانیانەوە زۆرتر کۆمەڵگاکەمان بناسن.

هیوادارم پرۆژە گەلێکیترش بەرێوە بێت بۆ بەهێز کردنی مێژووی گەل لە چەشنی هەموو وەڵاتە مۆدێرنەکانیتردا چوونکە کاتێ کە ژن وەکوو نووسەر لە کۆمەڵگادا دەرکەوت ئیدی هیچ کۆسپ و تەگەرەیەک ناتوانێت بەر بە وەپێشەڤەچوون و گەشەی ئەو کۆمەڵگایە بگرێت.

زێنەب یوسفی.. سنە

پازدەی نۆڤەمبەری ٢٠١٦.

zeynbyousefi٤٣@gmail.com

کازیوە ساڵح

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کازیوە ساڵح

کازیوە ساڵح، لە سلێمانی لەدایک بووە، خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە دەربەندیخان تەواو کردووە، ساڵی ٢٠٠١ ڕووەو کەنەدا ڕۆیشتووە و ئێستا لەوێ دەژی، بەکالۆریۆسی لە زانکۆی یورک تۆرینتۆ-کەنەدا لە پەیوەندییەکان و سایکۆلۆژیای کلتوری بەدەست هێناوە، دیبلۆمی باڵای لە زانکۆی یورک تۆرینتۆ-کەنەدا لەبارەی (کێشەی پەنابەر و کۆچبەران) وەرگرتووە، دیبلۆمی ڕۆژنامەوانی لە کۆلیجی شەرەدنی ئۆکڤێل-کەنەدا وەرگرتووە، ماستەری لەزانکۆی یورکی تۆرینتۆ-کەنەدا لەبارەی (کلتور و جینۆساید) بەدەست هێناوە، خوێندکاری دوکتۆرایە لە زانکۆی کوینی کنگستن-کەنەدا.

کازیوە ساڵح، ئەندامی ئەمەنستی ڕێکخراوی لێبوردنی نێو دەوڵەتییە، ئەندامی نووسەرانی مەنفایە، ئەندامی نووسەرانی تۆرۆنتۆیە، چەندین ساڵ ئەندامی ڕێکخراوی مافی مرۆڤ بووە لە میسر.

کازیوە ئەم خەڵاتانەی پێ بەخشراوە، خەڵاتی ڤێستڤاڵی ئامێتا بۆ ئەدەب و هونەر بۆ چیرۆکی (کێ کوشتنەکەی ئاشکرا کرد) لە ساڵی ٢٠٠٢، خەڵاتی ڕۆژنامەنووسی چالاک لە لایەن حزبی سۆشیالیستی کوردستان لە ساڵی ٢٠٠٣، خەڵاتی پریکس پۆڵ یازیەک بۆ فرە کلتوری لەلایەن وەزارەتی کۆچبەری و پەناهەندە بۆ کەسانی لێهاتوو و خاوەن دەستکەوتی دیار لە ساڵی ٢٠١١، خەڵاتی نەجیب مەحفوز بۆ ئەدەب لە میسر ساڵی ٢٠١٣، خەڵاتی ئالان سیلبەر بۆ لێکۆڵینەوە سەبارەت بە

جینۆساید/ هۆلۆکۆست و لێکۆڵینەوەی لە کێشەی جولەکە لە ئەوروپای ڕۆژهەڵات، لە لایەن زانکۆی یورک و دراساتی ئەکادیمی جولەکە لە ساڵی ٢٠١٣، خەڵاتی نووسەری لەلایەن کۆلێجی جۆرج براونی تۆرۆنتۆ لە ساڵی ٢٠١٤.

کازیوە ساڵح تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی نووسیوە (حکمەتەکای بە قەرەج بوونم، هاوناز و خاڵخاڵۆکە، ژنی کورد لە دەروازەی هەزارەی سێهەمدا، نامەکان بەر لە مردن ناخوێنرێنەوە، دوو هاوڕێ و جادوگەرێک، فیمینستناسی و جڤاکی کوردی، دەزگیرانە قوڕینەکەم، پڕۆژەیەک بۆ شکاندنی بێ دەنگی لە سەر پرسی ئەنفال-گفتوگۆیەکی کراوە لە گەڵ نووسەر و ڕوناکبیر کازیوە ساڵح، ئاسمان لە هەموو شوێنێک شینە، خطیبی الطینی، باخچە).

<u>نووسین</u>

<u>کتێبە کوردییەکان</u>

١- حیکمەتەکانی بە قەرەج بوونم

ئەم کتێبە یازدە کورتە چیرۆکی لەخۆگرتووە و یەکەم بەرهەمی چاپکراوی نووسەرە، ساڵی ١٩٩٨ بڵاوکراوەتەوە.

٢- هاوناز و خاڵخاڵۆکە

هاوناز و خاڵخاڵۆکە، کتێبکی مندالانەی وێنەی رەنگا و رەنگی و ئامۆژگارییە و دوو چیرۆکی ئامۆژگاری بۆ پاراستینی مندالانی تێدایە. ئەم بەرهەمە بە زمانی کوردی و هەردوو دیالەکتیکی سۆرانی و بادینی و زمانی ئینلگیزی نووسراوە و بێ بەرانبەر بەسەر قوتابخانەی چەند لادێیەکی کوردستاندا بڵاوکراوەتەوە، ئەمەش بەمەبەستی هۆشیار کردنەوەی مندالانە سەبارەت بە مین، بۆ وێنە: "ناسینەوەی مین،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

مەترسی مین، چۆنیەتی خۆپاراستن لە مین، چۆنیەتی هاوکاریکردنی هاوڵاتیان و هاوڕێیان لەکاتی گیرخواردن لە نێو کێڵگەی میندا.
چیرۆکی هاوناز و خاڵخاڵۆکە لەلایەن کازیوە ساڵح نووسراوە و چیرۆکەکەی دیکە لەلایەن محەمەد ڕەمەزانەوە نووسراوە، لەلایەن شوان عاسی وێنەی بۆ کێشراوە، ساڵی ١٩٩١ لەلایەن (MAJ) بڵاوکراوەتەوە.

٣- ژنی کورد لە دەروازەی هەزارەی سێهەمدا

ئەم کتێبە لە لە کۆمەڵێک لێکۆڵینەوە و وتاری سیاسی و کۆمەلایەتی و کولتووری پێکهاتووە، کە باروودۆخی ژنی کوردی نێو کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی تێدا باسکراوە، بۆ وێنە: "ڕەهەندەکانی دەسەڵات و کۆیلەکردنی ژنانی بەهێزی لاواز، ژن و بەجیهانی بوون، میکانیزمی گریمانە و بەراوردکردن، ژنی کورد لە دەروازەی هەزارەی سێهەم و سەردەمی بە جیهانی بووندا، ناسنامەی ژنی کورد لە تەرازووی 'ئەوی'ی باڵا و ' ئێرە'ی کەناردا، مافی مرۆڤ لە هاوکێشەی دەسەڵاتی خواوەندی و چەوساندنەوەی ژندا، وێناکردنی کۆمەڵ، ژن لە کۆدەکانی زانیاری و پەیوەندیکردندا".
نووسەر، لە بابەتی مافی مرۆڤ لە هاوکێشەی دەسەڵاتی خواوەندی و چەوساندنەوەی ژندا، باسی حەوت جۆر چەوساندنەوە دەکات، یەکێک لەوانە چەوساندنەوەی ڕەمزییەوە، کە دەڵێ "دەکرێت بڵێین ئەم چەوساندنەوەیە لە کولتوور و نەریتەوە سەرچاوە دەگرێت و وەکو خوویەک لەلای مرۆڤ جێگیر دەبێت، بەشێوەیەک ئەگەر چەوسێنەرێکی دیاریشی نەبێت، نەریتی کۆمەڵایەتی وادەکات چەوساوە خۆی بەرهەمی بهێنێتەوە و ببێت بە چەوسێنەری، یەکێک لەو جۆرە چەوساندنەوە ڕەمزیانەی زۆر لەناو ژناندا باوە، بۆ نموونە: دابونەریتی پرسە و

ڕەشپۆشین، ژن ئەو کەسانەی لێوەی نزیکبن هەتا لە ژیاندا بن، نابن بە هیچی و کەسیشی بە ناوی ئەوەوە نییە، تەنانەت ئەگەر منداڵی خۆشی بن، بەڵام لە مردندا ژن یەکەم خاوەنە بۆ هەڵگرتنی باری غەمەکانیان، وەکو ئەوەی مردوەکە تەنها لە ژن ڕۆشتبێت چەندین ڕۆژ خۆی دەکوتێ و خۆی سزادەدات (بە تایبەت لە ناو ژنانی گوندنشیندا زیاتر باوە)، دوایش چەند ساڵێک پۆشاکی ڕەش دەپۆشێ، لە ماددەی پێنجی بڕگەی یەکدا هاتووە "گۆڕینی ڕەوتە کۆمەلایەتی و ڕۆشنبیرییەکانی ڕەفتاری پیاو و ژن، بە ئامانجی بنبڕکردنی لایەنگری و خوونەریتیەکان، ڕەفتارکردنەکانی تر کە لەسەر ئەو باوەڕە دامەزراون کە یەکێک لەو دوو ڕەگەزە نزمتر یان بەرزتر لەوی تر، یان لەسەر ڕەوتە کرداری پیاو و ژن". بەڵام هێشتا ڕەوتە کۆمەڵایەتییەکان کاریگەریەکی گەورەی لەسەر تاک داناوە لەچەندین ڕووی تریشەوە، وەکو ئەو سۆز و بەزەییانەی هەندێ لە پیاوان کە بە ناوی داکۆکی کردن لە ژن دەریدەبڕن (ئەگەر حسابی مرۆڤی بۆ بکرێت، مرۆڤ شایانی ڕێزە نەک بەزەیی)، یان ئەو پیاهەڵدانانەی بەسەر ئەندامەکانی لەشی ژندا، وەکو فاکتەرێکی چێژ وەرگرتن هەڵدەدرێت، قەدەغەکردنی زۆر شوێن و کوچە و بازاڕ لە ژن بە بیانووی ئەوەی تایبەتن بە پیاوان، هەندێ لەو مەسەلە کوردییانەی لەسەر ژن گوتراون، ئەو کارانەی کردنی بۆ پیاو ڕەوایە بۆ ژن بە ڕەوا نابینرێت، گومان کردن لەو کارانەی ژن دەیکات کە لە ئاستی کاری پیاو یان زیاتردایە....هتد

هەموو ئەوانە پرەنسیپی سەرەکی چەوساندنەوەی ڕەمزی ژنن. بەو خاڵبەندییانەدا دەردەکەوێت کە جگە لە چەوساندنەوەی ئاینی، شەش جۆر چەوساندنەوەی بنەڕەتی لە ژیانی هەموو ژنێکدا هەیە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٢ لەدووتوێی ١٤٨ لاپەڕەدا لەلایەن دەزگا و چاپی سەردەم بڵاوکراوەتەوە.

٤- نامەکان بەر لە مردن ناخوێنرێنەوە

نامەکـان بەر لە مـردن نـاخوێنرێنەوە، ژمـارەیەک چیرۆکـی جیـاوازی لـەخۆگرتووە، کە لە کـات و زەمەنـی جیـاوازدا نووسـراوە و لەشـوێنی تایبەتدا پێشکەشکراوە، کتێبەکە ئەم چیرۆکانەی تێدایە (کێ کوشـتنەکەی ئاشکرا کرد؟ تاوانبارەکەی کەنـار دەریـا، ژنێک لە پێکی ڕابردوودا، ئەو نامانەی بەر لەمـردن نەخـوێنرانەوە، ئەو بخـوری نەمـری دادەگیرسـێنێ، ژنەکـانی ژەنەڕاڵ، ئەو سـێوی دایکیشـم بەخـواردنی گوناهبـاری کـردم، کچە ئازادەکە، نمایشکاری گۆڕەوی، مەیموونستان).

نووسەر لە چیرۆکێکدا دەڵێ: خۆشەویستم دلارام... لە کوێوە بتگەمێ کە تۆ دەزگیرانێکی ئەسـمەری و تەنیا لە مانگەشـەودا دەتدۆزمەوە، بەڵام ئەوە بـزانە کە مـن هەنـووکە بیسـت و حەوت سـاڵ و نـۆ مانـگ و یەک دوو شەممەم، وەک خۆشت دەزانیت ئارامم و توانای بەرگری کردنم لە خـۆم و بەرپەچدانەوەی هەمـوو کوکوە دۆڕاوەکانم هەیە، بەڵام فریـای ئەوە نـاکەوم، چـونکە تەمەنـی مـن ڕێـژنە بـارانی پـایزێکە و وەرزەکـانی کـورتە و لەوە جـوانترە جێگـای "ئەوانەی تێـدا بـکەمەوە، بەڵام کە تـۆ بەشێک بیت لەمن پێت دەڵێم: ئەمڕۆ چەند کەسێکم لەو گرووپە دۆڕاوانە بینـی، ئەوانەی گۆرانییەکانیـان نییە نـاوی بنێن پـاکی، نەدەتـوانن وێنە جوانەکـانی ژیـان وەرگـرن و نە ژیـانیش ئەوانـی بەو قیـزەونییە قبـوڵ سـەریان کردبـووە کتێبخـانەی شـار و هەرچـی ڕسـتەیەکی نـوێ و بەکەڵکی تێدابوو دەریـان دەهێنا و دەیانـدایە پـاڵ یەک، ئیتر ڕیزبەنـدی

وشە و ڕستە لە هەگبەی "ئەواندا" لەوێوە دەستی پێکرد..... (تێکستێک لە چیرۆکی ئەو نامانەی بەر لە مردن نەخوێنرانەوە)
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەدووتوێی نەوەد و شەش لاپەڕە لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس بڵاوکراوەتەوە.

٥- دوو هاوڕێ و جادوگەرێک

چیرۆک بۆ منداڵان
ئەم نامیلکەیە چیرۆکی منداڵانی لەخۆگرتووە، نووسەر لە چیرۆکێکدا دەڵێ: "سارا کچێکی چاوکاڵی سپی قژ زەردە، مامۆستاکەی زۆر حەز بە قژە درێژ و خاوەکەی دەکات، هەموو ڕۆژێ سارا لەگەڵ ئالان، کوڕە ڕەشە قژ لوولەکەی دراوسێیان بەیەکەوە دەچن بۆ قوتابخانە.
ڕۆژانە لەڕێگەی قوتابخانەوە سەر لە هەردوو کوکوختییەکەیان دەدەن کە لە کلۆرایی دارێکی پیری گەورەدا بەچکەیان کردبوو، دارەکە لەنێوان کۆڵانێکی ئەو دیو شەقامەکەی نێوان ماڵەوە و قوتابخانەکەیاندایە.
لەبەرئەوەی لەڕۆژانی پشووی هەفتەدا سەریان لە کوکوختییەکەیان نەدەدا چونکە قوتابخانەیان نەبوو، لە ڕۆژێکی پشوودا ئالان زۆر بیری کوکوختییەکەیانی دەکرد، بۆیە ڕۆیشت بۆ بینین و یاریکردن لەگەڵیاندا.
ئەم نامیلکەیە لەلایەن کازیوە ساڵح نووسراوە و شێروان موحسین وێنەی بۆ کێشاوە، ساڵی ٢٠٠٤ دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس وەشانیکردووە.

٦- فیمینستناسی و جڤاکی کوردی

ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیەکی هەمەلایەنە و تیۆرییەکی فیمینستانەیە تایبەتە بە ژنی کورد کە لە پێنج بەش پێکهاتووە، بەشێوەیەکی گشتی لە چوارچێوەی ژناندا دەسوڕێتەوە و زانیاری خراوەتەڕوو، کە ئەم باسانەی تێدایە (فیمینزم چییە؟، فیمینست کێیە؟، سەرهەڵدانی بیری

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

فیمینزم، سەرهەڵدانی فیمینزم لە ناو عەرەبدا، فیمینستی کورد، ئایا خەباتی ژنی کورد فیمینستییە؟، ئایا ڕێکخراوەکانی ژنی کورد فیمینستین؟، فیمینزم و ئەنتی فیمینزم، فیمینزم یا ڕەیسیزم، بزاڤی سیاسی لە تیۆری فیمینزمیدا، ئاستی ژنی کورد لە سیاسەتی نوێدا، ژن چۆن دەتوانێت نیوەی پەرداخەکە پڕ بکات؟، کاریگەری ئابووری و ژنانی فیمینیست، ئامانجی سیاسی فیمینست، شەرعییەتی فیمینستی سیاسی، خۆشەویستی یا ئازادی سێکسی و ئایدیای فیمینزمی؟، چەمکی خۆشەویستی، دژ و تەبایی خۆشەویستی و سێکس، لەشفرۆشی ئازادی سێکسی یا خیانەتی هاوسەری، ئایا فیمینزم باوەڕی بە ئازادی سێکسی هەیە؟، مرۆڤ-خوود-سەنترالیزمی بوون، ڕەهەندی چوارەمی فیمینزم و تیۆری خەم لای ژنانی پاشماوەی ئەنفال، فیمینست و خەمی ئەنفال، تەنیا ژنان دەتوانن فیمینزم بن لە مەسەلەی ئەنفالدا؟)

نووسەر لەکتێبەکەیدا دەڵێ: "ئەو قەیرانەی ئەمڕۆی کۆمەڵی کوردی تێدا دەژی و لە میانەی گوتارە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیرییەکانی و شێوەی کۆنترۆڵ کردنی دەسەڵاتی تۆلیتاریدا وەدەردەکەون و لەژیانی مرۆڤی کورددا تەرجەمە دەبێت. لەوێدا بەشی ژن کە نیوە زیاتری ئەو کۆمەڵە پێکدەهێنێت وەرگێرانێکی لاوازکراوە بەبەشی، لە چوارچێوەی ئایدیای فیمینزمی ئەم کتێبەدا، مرۆچەکان بەسەر دوو بەشدا، دابەشکراوە: ئەوانەی دەڵێن نیوەی پەرداخەکە پڕە بە idealist optimist ناوزەند دەکرێت، ئەمانە خواستی گۆڕانیان تێدا نییە. ئەوانەی دەڵێن نیوەی پەرداخەکە بەتاڵە، لە زانستی دەروونیدا پێی دەگوترێ pessimistic/critics ئەمانە خواستی گۆڕانیان لەسەروو ئەوهیە لە واقیعدا".

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٥ لەدووتوێی ٢٠٠ لاپەڕەدا لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس بڵاوکرایەوە.

٧- دەزگیرانە قوڕینەکەم

ئەم بەرهەمە ژمارەیەک چیرۆکی جیاوازی لەخۆگرتووە، کە ئەمانەن (تویتەرە چیڕۆک، دارسێوەکەی باپیرم، دەزگیرانە قوڕینەکەم یا ژووری ژمارە ٥٠٨، وەرە پێکەوە سەما بکەین، کێ کوشتنەکەی ئاشکرا کرد؟، مەملەکەتی پەڕۆ، تۆماری وێنەکان لە دوکەڵی جگەرەدا، شەهید بوونی گوڵەکانی سەر شورای باخچە، دەرەوەی خەونە شوشەییەکان، کورتە بروسکەکانی غوربەت، بەفر کوژەکان، ئافاتەکانی ڕۆح، خەونە عورفییەکان و گەمەی ئەهریمەن، تراویلکە، پەژفین، تارمایی دۆزەخ، بوونە ونەکان، پزیشکێکی دەوڵەمەند)، ئەڵبەتە بەشێک لە چیرۆکەکان خەڵاتی باڵای فیستیڤاڵیان بەدەست هێناوە.
نووسەر لە چیرۆکی دەزگیرانە قوڕینەکەمدا دەڵێ: "هەموو کێشەکان لەو ساتەوە دەستی پێکرد کە بڕیارمدا، بەقاچی خۆم بڕۆم و چیتر کراسەکەی دایکم لەبەرنەکەم، گلەییم لێ مەکە، دەزانم زۆر گرانە بەیەک قاچەوە و لە دەڤەرێکدا بە قاچی خۆت بڕۆیت، لە بوونیەوە دایکان کراسەکانیان بە نیواشتی دەهێڵنەوە و تەواو نایدڕن بۆ ئەوەی بەشی لاویەتی کچەکانیان بکات، بەڵام ئەو کراسەی دایکم بۆ من گەورە بوو، ئیگجار گەورە بوو، فەقیانە درێژەکانی وەکوو منداڵی دەستی دەسرازە دەکردم، چرکە درێژەکانی خوارەوەی هەنگاوێکی دەکردم بە سەد. من چیتر قاچە بچووکەکانی منداڵیم نەبوو، ئەو قاچانەی لە بچووکیدا نیوە ڕۆژێکی دەویست تا بگەم بەسەری کۆڵانە درێژەکە، خۆڵە پەتانێ لەگەڵ سروە بکەم، چاوەکانی منداڵیش کورت بین بوون ئەو کۆڵانەم هێندە لادرێژ بوو وامدەزانی درێژترین ڕێگەی دنیایە، ئێستا کۆڵانەکەی منداڵیمان یەک چرکەی لەمن دەوێت بۆ تەیکردن و هەموو

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ساتەکانی دیم دەداتەوە دەست، بۆ بینینی کۆلانە نادیار و نەبینراوەکان، ئەو کۆلانانەی سەرێکی لەمنەوە دیارە و ....
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەدووتوێی ٢٠٨ لاپەڕە لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس وەشانکرا.

٨- پڕۆژەیەک بۆ شکاندنی بێ دەنگی لە سەر پرسی ئەنفال

گفتوگۆیەکی کراوە لە گەڵ نووسەر و ڕوناکبیر کازیوە ساڵح
ئەم کتێبە وتووێژە لەگەڵ کازیوە ساڵح، کە تایبەتە بە ئەنفال و لەچەندین لایەنەوە شەنوکەوی پرسی ئەنفال کراوە، هەندرێن لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێ: "بە هەڵی دەزانم ئاماژە بە دوو وێنەی نووسەرانە بدەم کە لە سەر پرسی ئەنفال دەنووسن، ئەمڕۆ بەشێک لەو نووسەرانەی کە ڕاستەخۆ و ناڕاستەوخۆ لەلایەن حزبەکان کۆمەکی مادییان دەکرێ، ئەنفالیان کردووەتە سەرچاوەیەک بۆ بازرگانی. لە بەرامبەر ئەم وێنە خەمهێنەرەدا، چەندین نووسەر هەن، کە بە شێوەیەکی ئایدیالی بە ڕێگای نووسین و چالاکی جۆراوجۆرەوە، کار بۆ کەس و کاری ئەنفالکراوەکان و بە ماناکردنی پرسی ئەنفال دەکەن، یەکێک لەو نووسەرانە کازیوە ساڵحە. ئەگەرچی ژن زەرەرمەندترین ڕەزگەزی پرۆسەی ئەنفال بوون، کەچی گوایە ئەمڕۆ لە کوردستان ژنگەلێکی بە ناو فیمنست و نووسەرمان بوونیان هەیە، وەلێ ئەوانەی کە ئاگایانە بیر لە ئەنفال دەکەنەوە ناگەن بە پەنجەکانی دەستێک. زۆرێک لە نووسینی ئەو ژنانەش لە چەند ستوون و نووسینی ڕۆژنامەوانی تێپەڕ ناکەن".
کازیوە لە وەڵامی پرسیارێکدا دەڵێ: "پەروەدەی کۆمەڵایەتی ئێمە تا ئێستا پەروەردەیەکی سیاسییە، پەروەردەیەکی ژیاری و کۆمەڵایەتی نییە، هەر کاتێکیش سیاسەت بەهایەکی خستە ژێر ڕەحمەتی خۆیەوە، ئیتر کۆی ژیان دەبێت بە نمایشێکی کۆمیدی، کۆمیدیایەکی جیاواز... ترسناکترین کۆدیش کە عەقڵ و هزری ئێمەی داماڵیوە لە وەزیفە مرۆیی و شارستانیەکانی کۆی کەسیتی تاکی کورد داڕێژراوی

خواستێکی سیاسیانەیە.. ئەم جۆرە مرۆڤانەش خاوەنی هەڵگری شوناسی مۆدێرنی مرۆڤانە نین".
ئەم دیدارە لەلایەن تەها سلێمان ئەنجام دراوە و هەندرێن پێشەکی بۆ نووسیوە. کتێبەکە ساڵی ٢٠٠٨ لەدووتوێی ١٠٢ لاپەڕەدا لەلایەن هەفتەنامەی ڕێگا بڵاوکرایەوە. ساڵی ٢٠١٣ چاپی دووەمی لەلایەن سەنتەری مارگرێت بڵاوکرایەوە.

٩- ئاسمان لە هەموو شوێنێک شینە

ئەم کتێبە بیست و چوار دیداری لەخۆگرتووە، کە کازیوە تیشک دەخاتە سەر گرنگترین کێشە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و کولتوورەیەکانی کورد، نووسەر ئەزموونی خۆی دەخاتە تاقیگەوە و لەو ڕوانگەیەوە داوا دەکات ترس ڕەتبکرێتەوە، کۆیلە بوون و سەزەنشتی پەسەند نەکات، تەنانەت ئەگەر ڕەتکردنەوەی وا بکات لە نیشتمانەکەی خۆشتدا جێگەت نەبێتەوە بێباک بە، لە هەموو شوێنێک ئاسمان شینە، بە مەرجێک بتەوێت، پەلکە زێڕینە ببینیت پێویستە نیگات بە ئاسماندا هەڵواسیت. ئەگەر هێزیکی ناچیزەش ئاسمانی شینی پەردەپۆشکرد لێت، ئەوا نیشتمان بخەرە جانتای سەفەرێکەوە و بیبە بۆ بەر هەتاو و ڕوناکی ئاسمانێکی تر، چونکە لە هەموو شوێنێک ئاسمان هەیە و لە هەموو شوێنیکیش ئاسمان هەر شینە. تەنها جیاوازیەک لە سایەی هەندێک ئاسماندا مرۆڤی تاریکی پەرەست زۆرە، بەڵام تەنها ڕوناکی پەرەستەکان پەلکەزێڕینە ئەبینن، تەنها مرۆڤە گەشبینەکان ڕوو لە ئاسمان و پشت لە تاریکی هەنگاو ئەنێن".
کازیوە دەڵێ: داوا لە تاکی کورد دەکەم پێویستە جیاوازی نێوان بیریار، ڕۆشنبیر و فێرکار یان فێرخواز بکات، ئەمانە کار و ئەرک و دیدەبینیان جیاوازە، ناکرێت بە هەموویان هەر بوترێت ڕۆشنبیر و لەو ڕوانگە تێکەڵەوە جیاوازی نێوان دەسەڵات و ڕۆشنبیر ناکرێت، نووسەر پۆلینی کاری هەر یەکەیان و پەیوەندییان بە دەسەڵاتەوە دەخاتە ڕوو.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەدووتوێی ٢٨٠ لاپەڕەدا لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس وەشانکرا.

کتێبە عەرەبییەکان

١٠- خطيبى الطينى

ئەم کتێبە کۆمەڵێک کورتە چیرۆکی نووسەری لەخۆگرتووە، چیرۆکەکانی بە زمانی کوردی لە کتێبەکانی (نامەکان بەر لە مردن ناخوێندرێنەوە، حیکمەتەکانی بە قەرەجبوونم، دەزگیرانە قوڕینەکەم) بڵاوکراوەتەوە، چیرۆکەکانی نێو ئەم کتێبە ئەمانەن (قصص تويتريه، شجره تفاح ابى، خطيبى الطينى، تعال لنرقص معا، من الذى كشف جريمه القتل، امرأءة فى ذاكرة قدح، أرقام الصور فى دخان السجائر، مملكة القردة، بخور الخلود، التفاحة التي باكلها فاتهمتني حتى والدتي بالاثم، قاتلة الثلج ، الاحلام العرفية و لعبة الشر، الفتاة الحرة، الانسحاق، الرسائل التي لا تقرا قبل الموت، اربع ثوان من الحكم التي جعلتني غجرياً، ظلال الساحل، متهم ساحل البحر).

کازیوە، لە چیرۆکی مملكة القردة دەڵێ: "حين تصل الي تلك الارض، تستنشق نفساً عميقاً مل صدرك، و لكن يبدو أن الانسان لا يعلم هل أن بكاءه من الفرح أم تراكمات الماضي، فحين تنقطع عن الوطن لمدة طويلة، بدل الابتسامة تجد نفسك تبكي بحرارة دون أرادتك".

ئەم چیرۆکانە لەلایەن جومعە جەبار لە زمانی کوردییەوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٣ لەدووتوێی ١٨٣ لاپەڕەدا لەلایەن دەزگای الجملى لوبنانی بڵاوکراوەتەوە.

وەرگێران

١١- باخچە

ئەم ڕۆمانە ساڵی ١٩٥٥ نووسراوە و لە دوو کارەکتەر پێکهاتووە، ئەوانیش کچێکی بیست ساڵ و پیاوێکی کامڵ، لەنێو یەکێک لە

باخچەکانی پاریس گفتوگۆ دەکەن. ئەم دوو کارەکتەرە بەرجەستەی کولتوور، فەلسەفە، ژیان و بێهودەیی و هەست بە نامۆی ڕاڤە دەکەن. ڕۆمانی باخچە لەلایەن مارگرێت دۆزاسی فەرەنسییەوە نووسراوە و کازیوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٠ لەلایەن گۆڤاری نڤارەوە بڵاوکراوەتەوە.

ووتەیەک

ئەرشیفکردن، یەکێکە لە گرنگترین بنەماکانی پاراستنی مێژوو و شارستانیەت و شوناسنامەی هەر نەتەوە و گروپێکە. ئەو کولتوورەی کە کورد نیەتی، ئێمە هێندە لەم بوارەدا بێ کولتوورین کە تەنانەت کتێبخانە گشتیەکان، کە بە خۆڕایی کتێبەکانیان دەست دەکەوێت، وەکو وڵاتانی دنیا بە پارە نایکڕن پەرتوکەکان کۆناکەنەوە، ڕۆژنامەکان ئەرشیفی هەواڵی نووسەرەکان و کارەکانیان ناکەن. بە ئاستێک بە هەر زمانێک جگە لە کورد، جگە بۆ کورد بنووسیت بۆ هەمیشە لە سەر ئینتەرنێت دەمێنێتەوە، بەڵام بڕۆ ناومان بە کوردی گوگڵ بنووسە، وەکو ئەوە وایە هیچمان نەنووسیبێت، ئەو دەیان وتار و کتێب و دیدارانە چیان بە سەرهات؟، پاش چەند ڕۆژێک نێردرانە تەنەکەی خۆڵ. ئێمە مێژووی خۆمان لە تەنکەی خۆڵدا دەدۆزینەوە و بەڕێی دەکەین. کورد بەم شیوەیە ڕێز لە تاکە بەرهەم هێنرەکانی خۆی، لە مێژووی خۆی ئەگرێت. بۆیە ئەم کارەی کاک زامدار هەندێک سەختە چوون تا ڕادەیەک کارێکی ئەرشیفیە، قورسە لە کاتێکدا وەکو نووسەر زۆر جار خۆشمان کۆپی بەرهەمەکەمان لا دەست ناکەوێت، ئەمەش بەهۆی ناجێگیری و لە مەنفادا ژیان، بەڵام کاک زامدار هەمووی دەست کەوتووە. لەدەست پێشخەری دروستکردنی ئارشیفیشدا جێگەی دەستخۆشیە و خوازیارم لەگەڵ کاتدا لەم بوارەدا زۆر پرۆفیشناڵ بێت. عەرەب و فارس لە بواری ئەرشیفکردندا زۆر سەرکەوتوون، کورد لە هەموو شتە خراپەکاندا لاسایی ئەوان دەکاتەوە، بەڵام لایەنە باشەکانی هەڵواردووە. جارێک ماڵپەڕێکی فارسیم کەوتە بەر چاو، هەموو

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

بوارەکـانی جیـاکردبۆوە، زانسـتی، ئەکـادیمی، هـونەری و ئەدەبـی و سیاسـی و ..هتـد، لە ژێـرِ هەر بوارێکـدا سـەدان نـاوی بە کـورتەیەک دەربارەیـان کۆکردۆبـۆوە، بە شـانازییەوە بە خەڵـکە دیـار و بەرهەم هێنەرەکانی ئێرانی ناوزەدکردبوون، بەبێ جیاوازی و هەموو نەتەوە و گروپە جیاوازەکانی ئێرانی تێدا بوو، بە کوردی ڕۆژهەلاتیشـەوە. گەڕام بۆ ئەوەی بزانم کورد لەم بوارەدا چی کرد، دوو ویکیپیدیای جیاوازم بە ئینگلیزی دۆزییەوە، کە هەر یەکەیان ناوی گروپێکیان نووسیبوو وەکو ڕۆشـنبیر و نووسـەر و هونەرمەنـدی کـورد لە گەڵ خوێندنەوەیـدا دەتزانـی کـام گـروپ نووسـیویەتی. بـۆ ئەوەی کـارەکەی کـاک زامـدار پوخـت دەربچێت چـاکترە مـاڵپەرێکی تایبەتـت بەم بـوارە هەبێت و لە دروستکردنی کتێبیشدا هەموو نەخرێتە بۆتەیەکەوە.

ڕەچاوی ئەوە بکە ژنێک بۆ دەزگایەک کار ئەکات و موچە وەردەگرێت لە بری ئەوەی دەنووسێت، ئەمە ئەگەر ساڵی چوار کتێبیش چاپ بکات هێشـتا کەمە. ژنێکی دیکەش لە دەرەوە دەژی، ڕۆژی هەشـت کـاتژمێر، ئەخوێنێت و خۆی لە خەوتن و ژیان و حەسانەوە بێ بەش دەکات بۆ ئەوەی بنووسێت. دواجاریش لەبەرئەوەی ڕووبەڕووی کێشـە دەبێتەوە و لە چـاپکردن و دابەشـکردندا. کۆمەڵێک گەنجی وەکو خـۆت کـارێکی بـاش ئەکەن، گەر پرۆژەیان سەبارەت بەو نادادوەری و دەبڵ هۆزگەری لە ناو کورددا هەبێت. یەکێک لەوانە بۆ نموونە ئەو ژنانەی ژنی هۆزی حیزبێک، عەشیرەتێک، هـۆزێکی ڕۆشـنبیری نین، لەگەڵ مردنـی خۆیانـدا هەمـوو شـتێکیان دەمرێـت، مەگەر بێگـانە بیپارێزێـت، لە سـلێمانیدا ئەوەنـدی مـن ئاگـاداربم سـێ ژن بە هـۆی نووسـینەوە ناچـارکراون نیشـتمانی خۆیـان بەجێبـێڵن، ئـەوانیش: مـن، خەنـدان جەزا و ناسـک ئەحمەد، ئایە ئەم دیاردەیە لە هەموو شارەکاندا ڕوویداوە یان تەنیا لە سلێمانیدا؟، پەیوەندی بە شوێن و بەڕێوەبردنی شوێنەوە هەیە، یان بە فکری جیاوازی ژنەکان، ئەمانە پێویستە پرس و پرۆژە لای گەنجان و خەڵکانی وەکو خۆت دروست بکات، بۆ ئەوەی لە لایەک جیاوازی فکری

دەستنیشـان بکـات، لە لایەکـی دی بـۆ ئەوەی فـاڵی سـاختەی هـۆزە جیاوازەکانی باسمکرد بەتاڵ بکاتەوە.

کازیوە ساڵح

٢٠١٩-کەنەدا

kaziwasalih١٢@gmail.com

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

باران

باران

باران، ساڵی ١٩٨٤ لە سلێمانی لەدایک بووە، پاشان لەگەڵ خانەوادەکەی ڕووەو تاراوگە ڕۆیشتوون و لە وڵاتی سوید نیشتەجێ بووە و ژیانی هاوبەشی پێکهێناوە. باران لە زانکۆی ستۆکهۆڵم خوێندوویەتی و بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە بواری ئەدەب و شانۆدا بەدەستهێناوە. ناوبراو ئەم بەرهەمانەی نووسیوە و وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی (نامەیەک بۆ بەهەشت، دەبێت شتێک بگێڕمەوە، ڕۆژێکی تۆزاوی، بۆچی گیا گەشە دەکات؟، ئانیکای ژیر، تەقینەوەکان، ئەڤینی فایدرا، ڕزگاربوو، شێتەکەی سەعات ٤:٤٨، تینوویێتی).

<u>نووسین</u>

١- نامەیەک بۆ بەهەشت

ئەم کتێبە وەک یەکەمین بەرهەمی نووسەر، لە کۆمەڵێک پەخشان و چیرۆکی هەمەڕەنگ پێکهاتووە.. ئەم پەڕەگرافە بەشێکە لە نامەیەک کە لەناو کتێبەکەدایە: "من بە بیرم نایەت سێوێکم بە دزییەوە خواردبێ و لادانێک لامدابێت بێ هۆ، کەچی ئەوەندەم لەبیرە دوور دوور پەڕیمە

دەریی تۆ! شەوانێکی زۆر بۆت گریام، چەندەها ڕۆژ و ساڵ بەدواتدا گەڕام، وەلێ نە سۆراغتم زانی و نە بەرامبەر ئەو تاوانەش کەس هاتە گۆ، من هەر ئەوەندەم لەبیرە سوێم بۆوە بــێ تــۆ! بیرتدەکەم، بەقەد هەموو ئەو جوانییانەی لەسەر بەهەشت بیستوومانن! خۆشمدەوێیت، بە ئەندازەی پڕمانایی بوونت، هێندەی نزیکی برژانگەکانم کاتێک بۆ بیرکردنەوە لە تۆ لێکیان دەنێم! من دەهرێکە لە تۆ جیام و لە نادیاریتدا بەدوای خۆشمدا وێڵم، بە ڕۆح و بە جەستەشمەوە دەم نا دەمێ، قۆڵ لە قۆڵی یادەکانتا، پیاسەی ئێوارەیەکی لێڵم.. ئازیزم دەشێت تەمەن لەوە کورتتر بێت کە بە شادبوونەوەت ڕابگەم. ژیانیش لەوە بێنرختر نابێت کە من دوور لە تۆ تیایا هەڵ بکەم. خەسڵەتێکی مرۆڤ، لەبیرچوونەوەیە، ڕاستە، من تا گومڕابوون بڕوای پێ دەکەم، بەڵام ساتێک لەیادکردنی تۆ درۆیە، دەتوانم بێگومانت بکەم!
هەنووکە، ڕەنگە گرنگ نەبێت باسی ڕابردووت بۆ بکەم، هەموو جووڵە و سووتانە پەپوولەئاساکانت لە خۆمدا هەڵدەگرم، دڵەڕاوکێ و بەسەربردنی زەمەنێک لە مێردەزمەدا هەر بە خۆم دەبڕم. نا باس لەوە ناکەم کە ڕۆی و دەشمویست داستانی خاڵیبوونەوەی دارستان و پیربوونی دارمێوەکانت بۆ بنووسمەوە، گەرەکم بوو گشت ئەگەرێکی داهاتووت لەم دێڕانەدا بۆ چڕ کەمەوە، هێشوو هێشووی ڕەزی بیرەوەریمت پێ ئەزبەرکەم و خوڕ خوڕ ئێستامت بۆ بهۆنمەوە".
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن چاپخانەی کیتابی ئەرزان لە ستۆکهۆڵم، لەدووتوێی نەوەد لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە.

٢- ڕۆژێکی تۆزاوی

ئەم کتێبە، چەند چیرۆکێکی لەخۆگرتووە.. ئەم پەڕەگرافە بەشێکە لە چیرۆکی ڕۆژێکی تۆزاوی نێو کتێبەکە "دوێنێ شەو، لەتاو گەرما،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

پەنجەرە بچووکە باریکەکەی ژوورەکەم خستە سەر پشت. بەیانی لە دەنگی ئەو بەخەبەر هاتم، کاتێک ڕەشەبایەکی تۆزاوی دەیهێنا و دەیبرد. پێمخۆش بوو زیاتر بنووم بەڵام لە دڵی خۆمدا دەمگووت باشتر کە زوو خەبەرم بووەوە، ئەمڕۆ دەبێت فریای زۆر شت بکەوم. نیازمە دەمەو ئێوارە بچمە شوێنی مانگرتنەکە. بەر لەوەش پێویستە سەرێک لە دراوسێ غەریبەکەمان بدەم و شاراش ببینم و باسی درەنگکەوتنی میوانەکەمانی بۆ بکەم. نازانم بۆچی ئەمجارە هاتنی ئەو میوانەم لە خەیاڵ دەرناچێت و زۆر دێتە بیرم. میوانەکەمان پیاوێکی کەڵەگەتی ئەسمەری قژ لوولە. بە زمناکۆ بانگی دەکەن. لەمێژە دەیناسین و ماوە ماوە سەردانمان دەکات. من جاران خۆشییم پێ نەدەهات و هەرکاتێک ئەو لە ماڵی ئێمە دەبوو، دەچوومە لای شارای هاوڕێم، یان شارام بانگ دەکرد و دەچووینە ژوورەکەم. بەڵام لەم دووایییەدا چەند جارێک گوێم بۆ قسەکانی شل کردووە، ڕاستتر، قسەکانی گوێچکەمیان تا لای خۆی بردووە. ئەو هەمیشە باسی خەباتی شاخ و پەروەردەی قوتابخانەی شۆڕش دەکات. جەختی ئەو لەسەر تەواوی وڵات و سەربەخۆیی سەرانسەریی و یەکپارچەیی نیشتیمانە ... من تازە دەبمە چواردە ساڵان و سەرم لە زۆر پەشێویی و هەڵچوونی ئەو دەرناچێت بەڵام دڵم لەگەڵ حەماسەتەکەی قوڵپ دەدات و دەخوازم زوو بە زوو گەورەبم. حەزیش دەکەم میوانەکەمان دەرکەوێت و زوو بێتەوە، زوو بێتەوە و درەنگ بڕواتەوە. ئەمجارە لە دەرفەتێکدا پێی دەڵێم قسەم زۆر بۆ بکە".

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١١ لەلایەن یانەی قەڵەم، لەدووتوێی ١٠٤ لاپەڕ بڵاوکرایەوە.

٣- دەبێت شتێک بگێڕمەوە

ئەم کتێبە، لە کۆمەڵێک چیرۆکی ناوەڕۆک جیاواز پێکهاتووە.. ئەمە بەشێکە لە چیرۆکی دەبێت شتێک بگێڕمەوە "ئای خوایە، دەبێت شتێک بگێڕمەوە، دەبێت شتێک لە باری سەرم سووک بکەم. دروست فەرمووویانە بیرکردنەوە ئازارکێشە، چ جای، ئەوەی دەماخت دەکرۆژێت، باسێک و دووان نەبێت. چجای، ئەوەی دەبێتە گرێ کوێرەی دڵت، دۆست بێت و بێگانە نەبێت ... ئاخر من یادەوەریم پڕە لە ڕووداو، هەناسەم بە تۆزی زەمەنێک تەنگە، تژییە لە پێڵەقە و لە داو. من خەیاڵم، لەگەڵ چیرۆکگەلێکدا ڕۆیشتووە، بە دەگمەن دەگەڕێتەوە لای خۆم. کەمن، ئەو ساتانەی قۆڵم لە قۆڵی خۆمدایە و بە تەنها پیاسە دەکەم، بەتەنها چا دەخۆمەوە و بەتەنها دەنووم. من کەمجار لێرەم و ئێستا دەژیم، هەمیشە یان لە ڕابردوودا جێماوم یان نووقمی ئەگەرەکانی داهاتووم.. زۆرم هەیە بۆ گووتن و نازانم لە کوێوە دەستپێبکەم. دەبێت شتێک بگێڕمەوە، لەبەر هیچ شتێک نا، لەبەر خۆم. تەنها بۆ ئەوەی لە ئێستادا شتێک بکەم.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن ناوەندی ڕۆشنبیری ئەندێشە، لەدووتوێی ١٣٢ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

<u>وەرگێڕان</u>

٤- بۆچی گیا گەشە دەکات؟

ئەم کتێبە، لە پەنجا و پێنج بەسەرهات و سەرگوزەشتە پێکهاتووە، بەشێکیان تایبەتن بە کۆمەڵگەی سویدی و دەرخەری کولتوور و تایبەتمەندی وڵاتەکەن. ئەو بەسەرهات و سەرگوزشتانە، پەند ئامێز و بیر بزوێنن و لە سەرانسەری جیهانەوە دەکرێت لە زۆربەیاندا مرۆڤ خۆی ببینێتەوە. نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێت: "ئامانجی ئێمە ئەوەیە کە خوێنەر لە ڕوانگەی هەمەجۆرەوە لە ژیان بڕوانێت،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دڵخۆشین بەوەی هەستی شادی و کنجکۆڵیمان بەخشی بێت و زیاتر لە پێدانی وەڵام، پرسیارمان وروژاندبێت. لەم بارەوەیە بە درێژایی ساڵانێک، ئاگادارکراوەینەتەوە کە لەم ڕووەوە سەرکەوتووبووین، هەروەها بیستوومانە کتێبەکانمان لە زۆر شوێندا بەکار هاتوون، وەک کۆڕە تایبەتییەکان، کۆبوونەوەی کارمەندان و لە دەستپێکی وانەی قوتابخانەکانیشدا".

یەکێک لە بەسەرهاتەکان ئەمەیە "گەشتیارێک لە کەنار دەریایەکی دابڕاودا، لە مۆسکۆ پیاسەی دەکرد. لە دوورەوە کەسێکی بەدیکرد و لێی نزیک بووەوە، بینی کە ئەوە ژنێکی گوندنشینی لادێیەکی ئەو نزیکانەیە و خەریکە یەک لەسەر یەک شت هەڵدەداتە ئاوەکەوە.

گەشتیارەکە وایزانی ژنەکە بەرد هەڵدەداتە ئاوەکەوە بەڵام کە نزیکتر بووەوە، تەماشایکرد ئەوانە ئەستێرەی دەریان ئەو خاتوونە دەیخستنەوە ناو ئاوەکە. هەڵبەتە سەر کەنارەکە پڕ بوو لە سەدەها ئەستێرەی دەریا کە بە شەپۆلەکان شۆردرابوونە.

خانمەکە ئەوەی بۆ گەشتیارەکە ڕوونکردەوە کە ئەگەر ئەو، ئەستێرە دەریاکان، نەخاتەوە ناو ئاوەکە، زۆر ناژین و دەمرن. گەشتیارەکە سەری لە پەرۆشی و کردەوەی ژنەکە سوڕما و پرسیاری لە بێهودەیی کارەکە کرد و گووتی:

با ئێمە باسی کەنار دەریاکانی تریش نەکەین، بەڵام خۆ هەر لەسەر ئەم کەنارە هەزارەها ئەستێرەی دەریای لێیە، پێتوایە ئەمەی تۆ دەیکەیت چ مانایەکی هەیە کە تەنها چەند دانەیەکیان هەڵدەیتەوە ناو ئاوەکە؟

ژنەکە بە زەردەخەنەیەکەوە، ئەستێرەدەریایەکی تری هەڵگرتەوە و لەگەڵ هەڵدانیدا گووتی: مانای بۆ ئەمە هەیە کە ڕزگاری دەبێت."

ئەم کتێبە لەلایەن نووسەرانی سویدی کلاس هالباری و ماگنووس کول ئامادەکراوە، باران لە زمانی سویدییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن یانەی قەڵەم، لەدووتویێ ١٠٢ لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە. دواتر کتێبەکە کراوەتە کتێبی دەنگی و بە شێوەی سی دی خراوتە بازاڕەوە، کە لەلایەن سینا حەکیمزادە ئامادەکراوە و ڕۆژان عەبدوڵ خوێندوویەتییەوە، ساڵی ٢٠١٤ ناوەندی غەزەلنووس بەرهەمە دەنگییەکەی بڵاوکردۆتەوە.

٥- ئانیکای ژیر

کتێبی ئانیکای ژیر، چیرۆکێکی تایبەتە بە منداڵانی تەمەن چوار بۆ شەش ساڵان، ئێلسا بێسکۆی نووسەری سویدی نووسیویەتی و باران وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.

بەشێک لە چیرۆکەکە ئەمەیە "ئانیکا، کچێکی بچووک بوو، لەگەڵ دایک و باوکیدا لە کوخێکی سووری لادێیەک دەژیان. ئەو کیژۆڵەیەکی زۆر ژیر بوو، دەیتوانی خۆی بشوات و قژی دابهێنێت، جلەکانی لەبەر بکات و هەموو قۆپچەکانیشی بەڕێکوپێکی دابخات. هەروەها دەیتوانی هاریکاریی دایکی بکات لە گسکدان و قاپ وشککردنەوەدا. دایک و باوکی ئانیکا، مانگایەکیان هەبوو ناوی (مایرۆس) بوو، کاتێک دایکی شیری مانگاکەی دەدۆشی، ئانیکاش مێشەکانی لێ دەردەکرد".

ئانیکای ژیر، چیرۆکێکی تایبەتە بە منداڵانی تەمەن چوار بۆ شەش ساڵ، ئێلسا بێسکۆی نووسەری سویدی نووسیویەتی و باران وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.

کۆی شانۆگەرییەکانی سارا کەین

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم بەرهەمە پێنج شانۆگەری بەپێز بە ناوەکانی: تەقینەوەکان، ئەڤینی فایدرا، ڕزگاربوو، تینوویێتی و شێتەکەی سەعات ٤:٤٨ لەخۆدەگرێت، هەر یەکێکیان لە کتێبێکی سەربەخۆدا بڵاوکراوەتەوە.

٦- تەقینەوەکان

تەقینەوەکان، لەسەروەخی جەنگی بۆسنە و هەرسکدا، لە دەمی ڕمانی شەڕی نێوان سربیا و یوگسلاڤیای پێشوودا، ساڵی ١٩٩٣ نووسراوە. توندوتیژی، کارەساتباری و قێزەونی دیمەنەکانی ئەم شانۆگەرییە ڕەنگدانەوەی زەبر و زەنگ و ناڵەبارییتییەکانی ئەو جەنگەیە کە هاوشێوەی بارودۆخی تەواوی جەنگەکانی جیهانە. ڕووداوەکان تا ناوەڕاستی شانۆگەرییەکە لە ژوورێکی ئاسایی هوتێلێکدا ڕوو دەدەن، کە زیاتر دەروونی بیماری تاک و شێواوی ناخی کۆمەڵگە تاوتوێ دەکەن، لەوە بەدواوە هەمان ژوور دەبێتە مەیدانی جەنگ و تەقینەوەکان سیمای وێران و کەلەپاچەیی دونیای دەرەوە دەخاتەڕوو.

٧- ئەڤینی فایدرا

ئەڤینی فایدرا، بەرهەمی ساڵی ١٩٩٦ـە، داڕێژانەوەی ئەفسانەیەکی یۆنانییە بە شێوازێکی مۆدێرن، لێرەدا کوڕە شا لە گۆمی لیخنی پڕ پیسی و شاهانەیی خۆیدا گەوزاوە و بەبێ ڕۆح ژیان بەڕێ دەکات. لەگەڵ ڕووداوێکی کت و پڕدا، ویژدان سنوورێک بۆ خەمساردی و خراپەکارییەکانی شازادە دادەنێت. فایدرا، کە دەکاتە باوەژنی شازادە و شاژنی وڵات، لە خۆشەویستییەکی ڕێ پێنەدراودا، ئاشقی زڕ کوڕەکەی دەبێت. مەراقی فایدرا بەجۆرێک لە جۆرەکان تاسەی مرۆڤە بۆ مرۆڤ بوون.

٨- ڕزگاربوو

ڕزگاربوو، بەرهەمی ساڵی ١٩٩٨ـە، گفتوگۆی کۆمەڵێک تەوەر دەکات. لەوانە: سیستەم و دەسەڵات، ئەشق و سزا، ناسنامەی جێندەر و هەوەسی سێکسی، ئیدمان و نەخۆشی دەروونی و چەندین بابەت و گرێی دی. ڕووداوەکان لە زانکۆیەکی ڕەمزیدا ڕوودەدەن کە زۆرتر وەک نەخۆشخانەی دەروونی و زیندان هەستی پێدەکرێت. کارەکە ڕەوشێکی کۆمەڵایەتیی سیاسی و جیهانێکی ئاڵۆزی لە نێوان خەیاڵ و ڕاستیدا هەیە. بیرۆکە و ڕووداوەکان تێکەڵەیەکن لە ئەفراندنی ئەندێشە و ئەزموونی ڕاستەقینەی خوودی (کەین) لە بنکەیەکی دەروونیدا لە سەر وەختی وەحشەتگەرایی جەنگی بۆسنە و هەرسکدا. دڵەڕاوکێیەکی زۆر لە شانۆگەرییەکەدا بوونی هەیە، هەمووان لە سیستەمێک دەترسن کە ناهێڵێت خۆشەویستی شوێنی خۆی بگرێت.

٩- تینوویتی

تینوویتی، بەرهەمی ساڵی ١٩٩٨ـە، کارێکی جیاوازە و قسەکەرەکان تیایدا کارەکتەر نین، بەڵکو ڕۆڵن. ڕۆڵەکان بۆ کێ قسە دەکەن و ئاراستەی باسەکانیان ڕوویان لەکێیە؟ ئاشکرا نییە. لەم شانۆگەریەدا مەودا بۆ خەیاڵی ڕێژیسۆر زۆرە. دەکرێت لێکدانەوەیەکی نمایشەکە ئەوە بێت کە ئەو ڕۆڵانە لەسەر تەختەی شانۆ بگەڕێن بۆ نووسەرێک بیاننووسێتەوە. ئەوان پێویستیان بە بینەرێکە بتوانێت بە تێگەیشتنی خۆی لە ڕەهەندی جیاوازەوە، پەیوەندی هەمەجۆر لە نێوانیاندا دروست بکات و بوونیان پێکەوە ببەستێتەوە. کەین خۆی ئەم دەقەی بە تاریکترین کاری دادەنێت.

١٠- شێتەکەی سەعات ٤:٤٨

شێتەکەی سەعات ٤:٤٨، بەرهەمی ساڵی ١٩٩٩ـە، دوا دەقی سارا کەینە، کە پاش مەرگی خۆی وەک ڕەشنووس بەجێی هێشتووە و داوای

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کردووە سەرەڕای تەواو نەکراوی، نمایش بکرێت. ئەم کارە مۆنۆلۆژێکە زیاتر لە چیرۆکە شیعرێکی درێژ دەچێت. شانۆگەرییەکە بەدیوێکدا ڕەخنەیە لە چۆنیەتی مامەڵە و چاودێری لە نەخۆشخانە و بنکە دەروونییەکان، بەڵام لە قووڵاییدا دەربارەی قەیرانی بوونی مرۆڤە کاتێک پەیوەندیی هارمۆنیی لەگەڵ ناخ و خوودی خۆیدا دەپچڕێنێت.

ئەم زنجیرە کتێبە، لەلایەن سارا کەین نووسراوە و باران لە زمانی سویدییەوە وەریگێڕاونەتە سەر زمانی کوردی. کۆی کارەکان لە بۆکسێکی پێنج بەرگیدا ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم بڵاوکراوەتەوە.

وتەیەک

هەبوونی کتێبێک بۆ ناساندنی نووسەرانی ژن و ئاماژەدان بە بەرهەمەکانیان، وەک سەرچاوە و گەواهیدان، لە گرنگترین ئەو کارانەیە کە بۆ خزمەت بە ئەدەبی وڵاتێک بکرێت. ئەمە لەکاتێکدا نەک تەنها لە ڕۆژهەڵات، بەڵکو لە کانوونی وڵاتانی ڕۆژئاواشدا، بایەخی پێویست بە بەرهەمی ئەدەبیی نووسەرانی ژن نادرێت و پەڕاوێزخستنیان وەک دیاردەیەک هەمیشە جێگای ڕەخنە و لێدوان بووە.. لێرەوە دەستخۆشی لە ئامادەکار و نووسەری کتێبی (ژنە نووسەرەکانی کورد) زامدار ئەحمەد دەکەم کە ئەم هەنگاوە گرنگەی ناوە و هیوادارم کارەکە سەرەتایەک بێت بۆ بایەخدانی بەردەوام بە ئەدەبی ژنانی کورد.

باران

ستۆکهۆڵم ٢٠١٩

baran@live.s

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

چنار نامیق

چنار نامق

چنار نامق، لەبنەڕەتدا خەڵکی کەرکووکە، وەلێ لەبابل لە دایک بووە، خوێندنی سەرەتایی لە کەرکووک و ئامادەیی لە چەمچەماڵ تەواو کردووە، ساڵی ٢٠٠٨ بڕوانامەی دیبلۆمی لە پەیمانگای تەکنیکی هەولێر وەرگرتووە، ساڵی ٢٠١٢ بەشی ڕاگەیاندن/کۆلێژی ئەدەبیاتی زانکۆی سەلاحەدینی تەواوکردووە، ساڵی ٢٠١٦ بڕوانامەی ماستەری لە ڕاگەیاندن بەدەستهێناوە.

چنار نامق، ساڵی ١٩٩١ یەکەم شیعری بەناوی (نیشتمان) لە ڕۆژنامەی هاوکاری بڵاوکردوەتەوە، لەو کاتەوە خەریکی شیعرو نووسینە، بە زمانی کوردی و عەربی دەنوسێت. ئەندامی سەندیکای رۆژنامەنوسان و فیدراسیۆنی نێودەوڵەتی رۆژنامەنووسانی جیهانە، ئەندامی یەکێتی گشتی نوسەرانی عیراق، ئەندامی یەکێتی نوسەرانی کورد-لقی کەرکوک، بەرێوەبەری هەرێمی هۆبەی داهێنەرانی عەرەب لە کوردستان، راوێژکاری ناوەندی ئەوروپی- عەرەبی لە وڵاتی نەرویژ، ساڵی ٢٠١٨ لەلایەن کۆڕبەندی داهێنان لەپێناو ئاشتیدا کە بارەگاکەی لە

لەندەنی پایتەختی بەریتانیایە، وەک بالۆیزی ئاشتی و بەرپرسی لقی کۆربەندەکە لە هەولێر دیاریکرا، لەچەندین فیستیڤاڵ و کۆنفرانسی زانستی ناوخۆیی و هەرێمی و جیهانی بەشداری کردوە، لە ئەوروپا، تورکیا، ئێران، میسر، قەتەر و عەممان، بەیروت. ئێستا مامۆستایە لە بەشی راگەیاندنی زانکۆی سەلاحەدین لە هەولێر. چنار ئەم بەرهەمانەی بڵاوکردۆتەوە (بیرەوەرییەکانی رۆژمێرێکی شەکەت، پێکەکان بیریان دەچێت بمخۆنەوە، بەپێکێک دەڵێم بمیووره ناتخۆمەوە، کۆ شیعر، وەرزەکانی هەڵوەرین، بەتۆ دەچم، جینۆساید و ئەنفالی کورد، اخر المطاف، دور المواقع الالكترونية الكوردية في تشكيل الرأي العام حول انتهاك حقوق الايزيدي، الإبادة الجماعية وأساليب التضليل الإعلامي "نماذج مختارة").

نووسین

کتێبە کوردییەکان

١- بیرەوەرییەکانی رۆژمێرێکی شەکەت

ڕۆژێکی باراناوی سەرەتای گەشتەکەمان بوو، بە نێو وەردەکانی خەم و بێ ئۆقرەیی بووندا، تا بینەقاقا لە قوڕی گوناح چەقین، نەزاهەت و بەرائەتمان قوڕاوی بوو، ئەو قوڕەی نا کە ئادەمی لێ دروست بوو، قوڕێک بەماڵی تەنهایی ڕۆحەوە دەدرێت.. خۆرەتاو وشکمان دەکاتەوە و ڕەشەبا دەمانکاتە گەرد و تۆز و باران دەمانکاتەوە بە قوڕ.. لەم جەنگەڵە بێ مەئوایەدا درەختێک نییە سێبەر بۆ مێروولەیەکی ماندووی ژێر مەینەتی دەنکە گەنمێک چی بکات بۆیە دەبێت سەر لە نوێ بە فرمێسک خۆمان بشۆینەوە.

ئەم کتێبە شیعرییە، یەکەم کتێبی شیعری شاعیرە و ئەم شیعرانەی تێدایە (بیرەوەرییەکانی ڕۆژمێرێکی شەکەت، چاویلکەکانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

قەدەر، ئـــارامی کـــات و ســـەرەڕۆیی دەریاکـــان، ســـەفەرێک لەســـەر بـــاڵی دارشـــەقەکان، خـــۆر لە بێژنگـــی مـــاڵە قەرەجێکـــدا ئـــاوا بـــوو، دیـــداری ئەســـتێرە، چەپەر، گۆرانییەکـــانی دوای جەنـــگ، ســـەمای درەختەکـــان، بیرەوەرییەکـــانی ڕۆژمێرێکـــی شـــەکەت، نـــزایەک لە داوێنـــی هەورە ڕەشـــەکاندا، گەڕانەوە، ســـووتان، گیتارێـــک لە ژەنینـــی ئاوازەکانی وەڕەس دەبێت، ژمارەکانی بێ ئەقرەیی، سەفەری باخچە و خەونـی نـاو ئومێدی گوڵەکـان، جوانییەکـانی داوێنـی گوناهــ دووری، بەشێک لە قەسیدەیەکی تەواو نەبوو).

ئەم کتێـــبە ســـاڵی ١٩٩٩ لەلایەن بزاڤـــی ڕۆشـــنبیرانی نوێخـــواز، لە دووتوویێی هەشتا لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- پێکەکان بیریان دەچێت بمخۆنەوە

ئەم کتێـــبە شـــیعرییە، لەم شـــیعرانە پێکهـــاتووە (گۆرانییەکـــانی مەعشووقێکی ئەفسانەیی، لیمۆ بەهارییەکانی تەمەن، سێبەرەکەم بەخۆم دەچێت، ڕۆمانسییەتی مـن و ئـاگر، چەمەرییەکـانی پێکەنـین، کە مانـگ دەنوێت ئەستێرەکان مەکوژێنەوە، لێوارەکانی وەڕەسبوون، گەمەکانی مـــن و بیکاتشـــۆ، خەونە خێڵەکییەکـــانی بیابـــان نشـــینێ، ڕەچەنینـــی ســـاتەکان، وەرزێـــک باخچەکەمـــان داناپۆشـــێت، پێکەکـــان بیریـــان دەچێـت بمخـۆنەوە، تابلۆکـانی مـن و زەمەن لە هیچدا یەک نـاگرنەوە، زەمەنـــێکە ڕەنگەکـــانم کـــاڵ دەبـــنەوە، ئەو ســـاتانەی بـــۆ ســـێبەری خەیاڵت دەگەڕام، لە مینای دڵتا مەمنێژە ئیدی گوڵە مینا ناگرم، تۆش وەکو خەم بۆنی عیشقی بەفر دەگرن، مەوسیمەکانی عیشق، غرووری ژنێکـــی شوشـــەیی، ئەســـتێرەکان نـــاڕژێنە نێـــو دەســـتەکانم، تۆپەڵەکـــان گەمەیـــان بە بێـــزاریم دێ، دوا نیگاکـــان لە وێســـتگەیەک لێک دادەبڕێن و زینە و نێرگزەکانی جوانی)

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن بزافی ڕۆشنبیرانی نوێخواز، لە دووتوێی ١١٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- بەپێکێک دەڵێم بمبوورە ناتخۆمەوە

ئەم کتێبە، ئەم شیعرانەی لەخۆ گرتووە (لە نێو تەنهاییمدا بڕوێ، ژیان دەمامک دەپۆشێت، لەسەفەر دەگەڕێمەوە، ئەو، وەرزەکانی تەمەنم، چوون نیشتیمانم لەتە، کەشتی عومر بێ سەوڵ ڕێ دەگرێتە بەر، لە بێدەنگیمدا دەنگ دەڕژێت، بێدەنگی، لەنێوانی عیشقی تۆ و ئەودا، لەودیو پەنجەرەکانەوە، دوور لە چاوشارکێی منداڵی دەستی خەیاڵێکم بگرە، ڕێکەوت، ئەمێستاکە جیام لەدوێنێ، بەپێکێک دەڵێم بمبوورە ناتخۆمەوە، تەمەن ئەوەندەی نەماوە تا لە تەنهاییمدا بڕوێی، گەردیلەکانی جەستەم ئاشناتن، بمگێڕەوە سەردەمی بەر لە ئایدیا، هەمیشە چاوم لە تۆیە).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە-بەڕێوەبەرایەتی بڵاوکردنەوەی هەولێر، لە دووتوێی ١٣٨ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- کۆ شیعر

ئەم کتێبە شیعرییە، لەم شیعرانە پێکهاتووە (چاویلکەکانی قەدەر، ئارامی کات و سەرەڕۆیی دەریاکان، سەفەرێک لەسەر باڵی دارشەقەکان، خۆر لە بێژنگی ماڵە قەرەجێکدا ئاوا بوو، دیداری ئەستێرە، چەپەر، گۆرانییەکانی دوای جەنگ، سەمای درەختەکان، بیرەوەرییەکانی ڕۆژمێرێکی شەکەت، نزیک لە داوێنی هەورە ڕەشەکاندا، گەڕانەوە، سووتان، گیتارێک لە ژەنینی ئاوازەکانی وەڕەس دەبێت، ژمارەکانی بێ ئەقرەیی، سەفەری باخچە و خەونی ناو ئومێدی گوڵەکان، جوانییەکانی داوێنی گوناهـ دووری، بەشێک لە قەسیدەیەکی تەواو نەبوو،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

گۆرانییەکانی مەعشووقێکی ئەفسانەیی، لیمۆ بەهارییەکانی تەمەن، سێبەرەکەم بەخۆم دەچێت، ڕۆمانسییەتی من و ئاگر، چەمەرییەکانی پێکەنین، کە مانگ دەنوێت ئەستێرەکان مەکوژێنەوە، لێوارەکانی وەڕەسبوون، گەمەکانی من و بیکاتشۆ، خەونە خێڵەکییەکانی بیابان نشینی، ڕەچەنینی ساتەکان، وەرزێک باخچەکەمان داناپۆشێت، پێکەکان بیریان دەچێت بمخۆنەوە، تابلۆکانی من و زەمەن لە هیچدا یەک ناگرنەوە، زەمەنێکە ڕەنگەکانم کاڵ دەبنەوە، ئەو ساتانەی بۆ سێبەری خەیاڵت دەگەڕام، لە مینای دڵتا مەمنێژە ئیدی گوڵە مینا ناگرم، تۆش وەکو خەم بۆنی عیشقی بەفر دەگرن، مەوسیمەکانی عیشق، غرووری ژنێکی شوشەیی، ئەستێرەکان ناڕژێنە نێو دەستەکانم، تۆپەڵەکان گەمەیان بە بێزاریم دێ، دوا نیگاکان لە وێستگەیەک لێک دادەبڕێن، زینە و نێرگزەکانی جوانی، لە نێو تەنهاییمدا بڕوێ، ژیان دەمامک دەپۆشێت، لەسەفەر دەگەڕێمەوە، ئەو، وەرزەکانی تەمەنم چوون نیشتیمانم لەتە، کەشتی عومر بێ سەوڵ ڕێ دەگرێتە بەر، لە بێدەنگیمدا دەنگ دەڕژێت، بێدەنگی، لەنێوانی عیشقی تۆ و ئەودا، لەودیو پەنجەرەکانەوە، دوور لە چاوشارکێی منداڵی دەستی خەیاڵێکم بگرە، ڕێکەوت، ئەمێستاکە جیام لەدوێنێ، تەمەن ئەوندەی نەماوە تا لە تەنهاییمدا بڕوێی، گەردیلەکانی جەستەم ئاشناتن، بمگێڕەوە سەردەمی بەر لە ئایدیا، هەمیشە چاوم لە تۆیە).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن چاپ و بڵاوکراوەی ئاراس، لە دووتوێی ١٧٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- وەرزەکانی هەڵوەرین

ئەم کتێبە شانۆنامەیە، هانا، هەنار، زنار، ڕۆژگار و هەڵۆ کارەکتەری سەرەکی نێو شانۆنامەکە.. ئەمە بەشێکە لە شانۆنامەکە، کات سەر لە

بەیانی وەرزی بەهاربوو، خۆرەتاو جارجار سەری دەردەهێنا و گاهێکی دی لەژێر چەتری پەڵە هەورێکی سپیدا خۆی ون دەکرد، هەنار چوون پیشە و خوی هەمیشەیی خۆی، چۆن متمانە بە ژیان و ڕۆژگار نەدەکرد، ئاوهاش بڕوا بەهیچ وەرز و سات و ڕەوتێکی بەردەوام نەبوو. بەشڵەژاوییەوە بەدوای زنار دەگەڕا داخۆ زنا کوێوە چووە (بەدوایدا سەر دەهێنێتەوە دەرێ)

زنار تۆ لە کوێی وەرە بتگۆڕم ئامادەبە باوکت ئێستا دبێتەوە با دوا نەکەوین دەچینە سەیران.

(وەلێ لە چا تروکانێکا دووچاری دیمەنێکی سەیر دەبیتەوە، دیمەنێک سەراسیمەی دەکات گاهێک لێی ڕق ئەستوور دەبێ، گاهێکی دی بەرەو تێرامانی دەبا).

زنار دەوەرە دەی (ها خوایە ئەوە چییە) هانای شەنگی دێتە بەرچاو کە چاوانی وەک تیشکی خۆر دەدرەوشێنەوە بۆیە دەحەپەسێ، بەپەلە لێی هەڵدێ.

هانا: لە دوورەوە چاوی تێدەبڕێ و بە چاو ئاماژەی بۆ دەکات.

هەنا: ئەی کە مرۆڤێکی بێحەیا و هەستە، خۆ ئەوە دەمبینێت بەدوای کچەکەمدا هاتوومە دەرەوە کەچی چاوم لێدادەگرێت.....هتد

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتیی ڕۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە، لە دووتوێی شەست و چوار لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە

٦- بەتۆ دەچم

شیعر ئەو هەستە بەسۆزەی ناخی مرۆڤە و کەڵکەڵەی سەردەمەکەیەتی کە لە بەرانبەر داهێنان و کرداره زمانییەکەیدا دەمی خەیاڵی بۆ

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دەکەنەوە. جیهانی شاعیر جیهانی تاکە کەسییە گەڕانێکی زانستییانەی دەوێ تا لە دەقێکی سەرکەوتوودا خۆی بنوێنێ.
ئەم کتێبە بیست و هەشت شیعری تێدایە (سێبەرم بە خەون دەبینی، قاوەیەکی تاڵ.. قاوەیەکی شیرین.. بەتۆ ئەچم، مەڵێ رۆح لەکوێی جەستەیە، متمانە، مەنو، سێبەری یوتوبیای عیشق، پەیام، لەوێ بۆنی عەتری تۆ دێ، وشە گەلێک بۆ ژیان، بارانە و با بەلەنجە دێت، جێی دەرزییەک نەما، شەپۆلەکان تێڕوانینم دەشڵەژێنن، خەم دەمتەنێ، دەتەوێ فێری عیشقم کەی، جەستەی مەلی دڵ ئەسووتێ، گەر ئەستێرەشبی ناتبینم، بۆ ئەبەد بەدواتدا دەگەڕێم، گەرەکمە لە خۆم دەربچم، خۆشبەختیش بەختەوەر نییە، ئەوبوو بەشوێن پێی مندا هات، دەتویمەوە، بە ناو هەورا پیاسە دەکەم، درەنگە، بۆ کوێ، ساندرێلا، پەیڤێک بە گۆرانی دەچێ و لەنێوان دوو ئینجانەدا)
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١١ لەلایەن یەکێتی نووسەرانی کورد-لقی سلێمانی، لە دووتوێی ١٧٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- جینۆساید و ئەنفالی کورد

شاڵاوەکانی ئەنفال لە هەشتاکانی سەدەی رابردوودا بە یەکێک لە ترسناکترین کارەساتە مرۆییەکان دێت لە پاش هێرۆشیما و ناکازاکی و هۆلۆکۆست، ئەم تاوانە ئەگەرچی لە کاتی ڕوودانیدا کەمترین ڕۆشنایی خرایە سەر، زۆرینەی ئەو دەزگا راگەیاندنانەش باسی ئەنفالیان دەکرد، ڕۆژنامە و ڕاگەیاندنەکانی ڕژێمی بەعس بوون و ئەوانیش وەک سەرکەوتنی سوپای عێراق باسیان دەکرد، لەگەڵ ڕاپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١دا زلهێزەکان بۆ شەرعییەتدان بە پلانەکانی خۆیان کەوتنە هەڵدانەوەی دۆسییەی تاوانەکانی بەعس، ئەنفال و جینۆسایدی کورد یەکێک بوو لەوانە، لەکاتی ڕاپەڕیندا زۆر دۆکیۆمێنت لەکاتی دەسگرتن

بەسەر دام و دەزگاکانی بەعسدا بەردەست دەکەوتن و لەوێوە دەرگا بۆ ڕاگەیاندن والآ بوو تا لەسەر ئەم تاوانە قسەی زیاتر بکەن، یەکێک لەو بڵاوکراوانە گۆڤاری ئەنفالستانە کە بابەتی ئەم توێژینەوەیەیە.
ئەم کتێبە، تایبەتە بە ئەنفال و جینۆسایدی کوردان، کە توێژینەوەیەکی شیکارییە بۆ ژانرە ڕۆژنامەوانییەکانی گۆڤاری ئەنفالستان کراوە لە ماوەی نێوان ٢٠٠٨ بۆ ٢٠١٢. کتێبەکە ئەم باسانەی لەخۆگرتووە، (چەمکی ئەنفال، ئاماژەکانی پشت ئەم ناولێنانە، ئەنفال لە ڕوانگەی یاسا نێو دەوڵەتییەکانەوە، شالآوەکانی ئەنفال و ئامانجەکانی بەعس، قۆناغەکانی ئەنفال، قەتڵ و عامی دێرسیم، فەیلییەکان، ئەنفالی بارزانییەکان، کیمیابارانی هەڵەبجە، ئەنفالی یەک، ئەنفالی دوو، ئەنفالی سێ، ئەنفالی چوار، ئەنفالی پێنجەم و شەشەم و حەوتەم، ئەنفالی بادینان-هەشتەم، نموونە زیندووەکانی قڕکردنی مرۆڤایەتی، کوشتاری ئەرمەن، هیرۆشیما و ناگازاگی، لێک چووەکانی جینۆسایدی کورد و ئەرمەن و جولەکە) هاوکات، لایەنی مەیدانی لە کتێبەکە بوونی هەیە، کە تایبەتە بە گۆڤاری ئەنفالستان، سەبارەت بە سەرهەڵدان و گەشەسەندی گۆڤارەکە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٢ لەلایەن کۆمەڵەی ڕوناکبیری و کۆمەلآیەتی کەرکووک، لە دووتوێی ١٧٧ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

<u>کتێبە عەرەبییەکان</u>

٨- اخر المطاف

ئەم کتێبە بەشێک لە شیعرەکانی چنار نامقی لەخۆ گرتووە، زۆربەی شیعرەکان لەلایەن شاعیرەوە وەرگێردراوەتە سەر زمانی عەرەبی. ئەمە شیعرەکانن، (المعجم الشعری، الفاظ الحب، الفاظ الحزن، الفاظ الطبیعة،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

الغاظ السياسية و الوطنية، الاداء بلغة الموروث، الاداء بالكلام المحكي، الاداء باللغة السهلة، نخب هجرك، ملاك، ناعمة، البرد قاس، ناديتة شقيقا صديقا، يا اميري، الحجاب، راية، خيانة، شكوى، لقاء، اهات، امسية، بسمة، اتفقدك، فراق، صمت، دركيات، ندم، الاوان، غاضبة، رائحة التفاح، حينما يهذى الصباح، سواد جدائلي من رماد مديتني، طيور هجرتها السماء، دوم، اخر المطاف، شروق، النجاة، صوب قلبي، احباط، جميع الجهات، البحر، امارة الحب، الحنين، صمت، نضرات، قدح، فيلم، لا شيىء، خيوط، بسمة، الايام، غيمة، احزان، بكاء، خريف، حب، الوحدة، فراق- حميد كشكولي، فى لقاء النجوم- حميد كشكولي، جماليات سفوح الخطيئة- حميد كشكولي، سفر الروضة واحلام الورود اليائسة- ترجمة نوزاد احمد اسود، ليمونة العمر الربيعية- ترجمة نوزاد احمد اسود، سندريلا- ترجمة شمال اكري، قهوة مرة.. قهوة حلوة- ترجمة شمال اكري، انت ترى ظلي كحلم- ترجمة شمال اكري، الان ايضا- ترجمة شمال اكري، رومانسيتى انا والنار- ترجمة شمال اكري، انوى النفاذ من نفسي- ترجمة شمال اكري، اذب- ترجمة شمال اكري، لا تقول اين هي الروح فى الجسد- ترجمة د.عادل كرمياني، اعود من السفر- ترجمة د.عادل كرميان، الي اين- ترجمة د.عادل كرميان، حينما ينام القمر.. لاتطفىء النجوم- ترجمة محمد عبداللة).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٤ لەلایەن دار الثقافه و النشر الکردیه-بغداد، لەدووتوێی ١١٤ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- دور المواقع الالكترونية الكوردية في تشكيل الرأي العام حول انتهاك حقوق الايزيدي

ڕۆڵی پێگە ئەلیکترۆنییە کوردییەکان لە پێکهێنانی ڕای گشتی سەبارەت بە پێشێلکردنی مافی ئێزیدییەکان، ئەم کتێبە تایبەتە بە ئێزیدییەکان،

ئیزیدییەکانی دوای هێرشی داعش بۆ سەر شەنگال و وێران کردنی شارەکە و فرۆشتنی کچان و پەناهەندە بوونی خەڵکەکەی. لێرەدا رۆڵی پێگە ئەلەکترۆنییە کوردییەکان خراوەتەڕوو، بەشێوەیەک تاچەند توانیویانە کاریگەییان هەبێ لەسەر ڕای گشتی، خەندان و ڕووداو بەنموونە کاریان لەسەر کراوە.

ئەمە بەشێکە لە کتێبەکە "ساڵی ٢٠١٤ ڕوداوگەلێکی خوێناوی رویدا، کە تێیدا ئیزیدییەکان دوچاری کۆمەڵێک پێشێلکاری بوونەوە لەلایەن داعشەوە. ئامانج لەم توێژینەوەیە بریتییە لە زانینی رۆڵی پێگە ئەلەکترۆنییە کوردییەکان و مەودای بەشداریکردنی ئەو پێگانەیە لە پێکهێنانی رای گشتی دەربارەی پێشێلکردنی مافی ئێزیدییەکان".

لەم توێژینەوەیە تیشک خراوەتە سەر ژمارە و جۆر و کارایی پێگە ئەلەکترۆنییەکان لە کوردستان، بۆیە گرنگە لە ئاستی خواستی جەماوەربن ، کە هۆکارێکی یارمەتیدەربن لە بونیادنانی بنەمایەکی بەهێز بۆ کۆمەڵگەیەکی شارستانی و پێشکەوتوو کە ستەم و زۆرداری ڕەتکاتەوە بەرامبەر بە مرۆڤ.

توێژەر پشتی بە سێ میتود بەستووە، ئەوانیش (میتۆدی مێژوویی، میتۆدی روپێوی و میتۆدی شیکاری بە بەکارهێنانی ئامرازی شیکردنەوەی ناوەرۆک) و لە پێنج بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم، باسی توێژینەوە و چەمک و ڕەهەندەکانی توێژینەوە و گفوگۆکانە. بەشی دووەم، باسی پێگە ئەلکترۆنییەکان دەکات، وێڕای پێناسە و جۆر و تایبەتمەندی خزمەتگوزاری ئەو پێگانە، هاوکات، جۆر و مێژوی سەرهەڵدان و گەشەسەندنیان بوونی هەیە. بەشی سێیەم، باسی تیۆری لۆبی بێدەنگی و گریمانەکان و ئەو ڕەخنانەی ئاراستەی تیۆرییەکە کراون. بەشی چوارەم باسی بابەتی کەمینەکان بەتایبەتی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئێزیـــدییەکان کـــراوە و شـــێوازی ئەو پێشـــێلکاریانەی داعـــش لەبەرانبەریان ئەنجامی داوە، دەستنیشانکراوە. بەشی پێنجەم تایبەتە بەلایەنـــی پراکتیکـــی کـــۆمەڵگە و نمـــوونەی تـــوێژینەوە و بوارەکانی توێژینەوەی لەخۆی گرتووە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٩ لەلایەن دار غیداء-عەمان چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

١٠- الإبادة الجماعية وأساليب التضليل الإعلامي "نماذج مختارة"

کوشتنی بەکۆمەڵ و هۆکارەکانی ڕاگەیاندن، ئەم کتێبە لە دوو بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم لە دوو دەروازە پێک هاتووە لە یەکەمیاندا چەمک و پێناسەی جینۆساید، ورۆڵی دادگای نێودەوڵەتی لە بەرنگاربوونەی ئەو تاوانە، نیشانەکانی ئامادەسازی بۆ ئەنجامدانی ئەو تاوانە، و قۆناغەکانی تاوانی جینۆساید دەکات.
لە دەروازەی دووەمدا نموونەکانی جینۆساید لە مێژووی جیهان و جینۆسایدی کورد هەر لە جینۆسایدی کوردی فەیلی و بارزانییەکان قۆناغەکانی ئەنفال جینۆسایدی هەڵەبجە جینۆسایدی ئێزیدەیەکان دەخاتە ڕوو.
بەشی دووەم، باس لە تضلیلی إعلامي دەکات لە رووی چەمک مێژووی سەرهەڵدان و جۆرەکانی و بنەماکانی ..... هەروەها لە دەروازی دووەمدا باسی لە تضلیلی سیاسی و هەڵوێستی میدیا ناوخۆیی و جیهانی دەکات لە جینۆسایدی کوردئەو شێوازانەی جەنگی دەرونی دەکات کە پدژی کورد پەیرەو کرا بۆ جێبەجێکردنی جینۆساید.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٩ لەلایەن دار غیداء-عەمان چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

چنوور نامیق

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

چنوور نامیق حەسەن

چنوور نامیق، لەبنەچەدا خەڵکی کەرکووکەوە، بەڵام ساڵی ١٩٧١ لە بەغداد لەدایک بووە، دبلۆمی لە شیکاریی نەخۆشیەکان وەرگرتووە، ساڵی ٢٠١٣ بەکالۆریۆسی لە زمانی ئینگلیزی و ساڵی ٢٠١٦ ماستەر لە زمانی ئینگلیزی بەدەستهێناوە، لەدوای ڕاپەڕینەوە دەستی بە نووسین کردووە و بە زمانی کوردی و عەرەبی دەنووسێ، بەشداری کۆڕی شیعری پاریسی کردووە. لەماوەی ژیانیدا چەندین جار وەکوو نووسەر و شاعیر خەڵاتی ڕێزلێنانی پێ بەخشراوە، بۆ وێنە خەڵاتی فیستیڤاڵی قەڵەمی ئازادی لە میسر پێ بەخشراوە.

چنوور نامیق، ئەندامی سەندیکای رۆژنامەنوسانی جیهانییە، ئەندامی سەندیکای رۆژنامەنوسانی کوردستانە، ئەندامی یەکێتی نوسەرانی کوردە، سەرۆکی رێکخراوی هەنگاوی نوێیە بۆ پاڵپشتیکردن لەمافەکانی ئافرەت، بەرپرسی بەشی یەکسانی جێندەرە لەوەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، سەرۆکی لیژنەی رۆشنبیری تۆڕی رێکخراوە مەدەنییەکانی نەینەوایە، بەرپرسی دەزگای ئەدەبی و رۆشنبیری کەرکوکە.

چنوور، لە ساڵی ٢٠٠٣ دەستی کردووە بەکاری ڕۆژنامەوانی، لە دەستەی نووسەرانەوە تاکوو بەڕێوەبەری نووسین و جێگری سەرنووسەر، هەروەها سەرنووسەری چەندین ڕۆژنامە و گۆڤار بووە،

دواجار سەرنووسەری گۆڤاری شەفەق بووە لە دەزگای شەفەق. تا ئێستا ئەم بەرهەمانەی نووسیووە (وەسیتەکانی هەڵم، مەرکانە شکاوەکانی جەنگ، دارتووە تەنیاکە، ئێواران بۆنی خەوم لێدێ تەیمانێکم لەگوڵ جێهێشت، لێوی مەراق، خەتام کرد دوای ئادەم کەوتم، خوێندنەوەی چەن شاکارێکی جیهانی، ئەو هەورانەی نەبوون بە ماچ، گەڕانەوە) هەروەها کتێبێکی شیعری لەلایەن دوکتۆر کەمال غەمبارەوە وەرگێڕدراوەتە سە زمانی عەڕەبی و ئامادەی چاپکردنە، هاوکات لەلایەن دوکتۆر جەمال خضیر الجنابی کتێبێکی ڕەخنەیی لەسەر نووسراوە و ئامادەی چاپە.

نووسین

١- وەسیتەکانی هەڵم

ئەم بەرهەمەناملکەیەکی هاوبەشی شیعرییە، شیعری هەریەک لە شاعیران (یوسف لەتیف، سیوان ناشاد، ڕاوێژ هیرانی، عەبدوڵقەهاری شێخ، نامیق هەورامی...)ی لە خۆگرتووە، ئەو شیعرانەی چنوور نامیق لەنێو ئەم ناملەکەیەدایە شیعری سەرەتا و نێوەڕاستی نەوەدەکانی سەدەی پێشووە و لە ساڵی ١٩٩٧ لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە.

٢- مەرکانە شکاوەکانی جەنگ

ئەم کتێبە هەڵگری هەموو خەندە ژاکاو و بزڕکاوەکانی پێشتری کۆمەڵێک جەنگەز بوو، کە هەموو ئەو مەرکانانەی هەڵگری گوڵ و ژیانبوون، ژاکاو شکان. شاعیر لەڕێگەی شیعرەوە دەڵێ: ژیان بۆ هەموو بونەوەرەکانە، ژیان پاداشت نییە کەسێک بە کەسێکی ببەخشێ، ژیان ئەو تەمەنە کورتەیە کە بەشی مومارەسەکردنی خۆشی و خۆشەویستی ناکا، بەشی لێک تێگەیشتن و گەڕان بە دوای شتە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

پەنهانەکـــان ناکـــا، کەوایە بـــۆچی چـــاوی تەمـــاح هێنـــدە کـــوێرە و هەموو سەرچاوەکان لیخن دەکا.
ئەم کتێبە لە بیست و چوار شیعر پێکدێ، کە ئەمانەن، (وەچانێ لە ئامێزی ئێوارە خەیاڵێکدا، گۆرانییەکەی غەریب و سەمای سەفەرە ڕووتەکان، هەورە ساباتییەکان، خەمی من و ڕازی شاملۆ، وچانێ لە ڕۆخی ژانە نارنجییەکان، ئیستێک لە خەوزڕانی شەوێکدا، سەفەری عەدەمی دوێنێ و نەهاتی، مەینەتەتایەکی زەعفەڕانی، چاوەکانم بە سەمای رەیحانە ئەڕێژم، نهێنی شەوە رازە بۆ سبەی، مەرکانە شکاوەکانی جەنگ، سەوڵدان لە کەوڵی مێژوودا، وانەکانی بەر باران، تاراوگە فرمێسکاوییەکانی عومرم، کۆتایی بێستان سێوە، چڵە چنوورێک رادەوەشێنم، دارەداری هەورەکان، دەشتایی ماڵە خەونم بوو، خۆرێک پێش مەوسیمی بارین، ئەتڵەسێکی بێ ئاو، دوانزە چڵە حەزی وشک هەڵاتووی "۹۷" با هەوێنی داگیرسانە، سپێدەکانی ئەودیوی لێڵ بوون و گەڵا چاو بە ئاونگەکانی وەرزێک).
ئەم کتێبە ساڵی ۱۹۹۹ لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەزار دانە دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- دارتووە تەنیاکە

پاش زەمەنی یەکتر ناسین و پەرت بوونمان لە کۆشی کۆچی بێ نەزەر، ئەمشەوە بە پرشکی زیکری گوڵە هێرۆکانی خەیاڵم ڕووی خەماوین دەشۆمەوە، سەیری ڕووتبونەوەی ژیان دەکەم کتێبی جوانترین ساتەکانی ونبوونم، دەسماڵی گومان دەدەمە سەر شانم تا لەرزی ختوورەیی گریان لە جەستەم دەرچێت و بۆ تاوێکیش شارە لە بیرکراوەانی دیدەنیم بەسەر کەمەوە، ئەڕۆم و پاش چەندین مەرگی پەمەییم ئەو مردوو شۆرەم کە بەنیانی پەنجەکانم جەستەی خەماویم

نەرمەشـێڵ دەکەم ئاهەنگی مـاتەمینی مەرگی خۆم و ئازیزانم دەگێڕم، لەسـەر تاتەشـۆری بێنـازیم بۆ تـاویٚ ڕادەکێشـم و خەمـی ڕێوڕەسـمی بەڕێکردنی خۆم دامئەگریٚ.

ئەم کتێبە سـیٚ نـۆڤڵێتی لەخۆگرتـووە، بەنێوەکـانی (دارتـووە تەنیـاکە، مەئوا، تـابلۆ) ئەم چیرۆکـانە گێڕانەوەی ئەنفال و پاشماوەی ئەنفـال و سـەرگەردانی ئەو گەنـجە خێـر لە خـۆ نەدیـوانەی تێـدایە، کە بەدوای ژیاندا وێڵ و سەرگەردانن، خەم و ناسۆرەکانی ژیانی تێدا خراوەتەڕوو، کە زۆربەی تاکی کوردی بەو قۆناغەدا تێپەڕیووە.

لە دارتـووە تەنیـاکە، دەوتـریٚ: ڕۆژێکـی سـارد وەک ڕۆحـی تەزیـوی گومان، جار نا جاریٚ درەختەکان بە سەمایەکی شێتانە خۆیان دەدایە دەم تـووڕەیی ئەم بـایە ساردەی کە وەک دەروێش بە دەم زیکری بیٚ ئاگایـانەوە، هەمـوو دەورووبەری تێـک نـابوو، جـار جـاریش لقوپـۆپە چەماوەکـان ملیـان دەنـا بەلارەوە و لە دەوروبەری خۆیـان ڕادەمـان، چەنــد دارێیکــی ڕووتەوەبــووش، لە بەری کــانییەکەوە، بە پێــوە ڕاوەستابوون و هەندیٚ لقی چەماوەش لەولاترەوە دەتوت نوێژ بۆ ئەو بەیانییە دەکەن کە هێشتا لەژێر لەشیی قورسی شەودا سەری خۆی کز کردبوو.

ئەم کتێــبە ســاڵی ٢٠٠٤ لەلەلایەن دەزگــای چــاپ و بڵاوکــراوەی ئاراس، لەدووتوێی ١١٠ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لیٚ بڵاوکرایەوە.

٤- ئێواران بۆنی خەوم لێدیٚ

ئەم کـۆمەڵە سـکالایە، ئەزمـوونی تێرامـانە لە مەڕکـانە شـکاوەکانی شـەردەمی جەنـگ و پەرش و بـڵاوی گـوڵە بـیٚ ئینجنەکـان و ڕژانـی خەمەکانی سەر لێوی گۆزە تینوەکانی ژیانە... دەمێکە بۆ ئەو گوڵلە وێڵانە دەگەڕێم کە بەرائەتـی ژیانیـان شـڵەقاند و مەڕکانەکـانی ئـاو و

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

گوڵانیان وردوخاش کرد. جا من قومێ ئاوی سازگار شک نابەم دێم وێنەی ژیانێکی تینو لە سەر بەردی ناو کانییەکان دەکێشم.
ئەم کتێبە تایبەتە بەبەشێک لە شیعرەکانی شاعیر، کە لەم شیعرانە پێکدێت (ڕەنگم وەکو بێئۆقرەیی لیمۆیی بوو، ئەمارەتی پەنجەکانم، ئێواران بۆنی خەوم لێدێ، لەژێر پێی وەفا هەڵوەرین، تەماشام ژێر دەکەمەوە، شەوەکانم بەتریفە بۆندار دەکەم، نیگاکانم بەدەم نزاوە دەکەون، ئەو گوڵ چنوورانەی بەربۆنی غوربەت کەوتن، چاوەڕێی عەسرانێک دەکەم بۆنی مەغریبی لێوەبێ، تۆزێ لەم لای دیدارەوە تۆبە دەکەم، مەفتەنێکی چۆڵە نیگام، شەقامەکان بۆنی بەسەرچوون دایگرتوون، تا دەرگا کڵۆم دراوەکەی ژیان دەڕۆم، دەمەو بارانێک دێمەوە-بەشی یەکەم، بەشی دووەم- و هەناسەم وەرزی گوڵانە).
هاوکات، چەند بابەتێکی تر لەسەر شیعرەکانی چنوور نامیق دانراوە، کە لەلایەن خەڵکی ترەوە نووسراوە، کە ئەمانەن (ئێواران بۆنی خەوم لێ دێ-هاشم سەڕاج، نامۆیی و نیگەرانی لە مەرکانە شکاوەکانی جەنگدا-کەمال غەمبارە، ئافرەت و جادوو.. فاڵ و بەخت گرتنەوە-عەبدوڵقەهاری شێخ، چنور نامیق لە داهێزرانی ساڵێکی بێ زەووەردا-جوتیار، بۆ هەندێک لە دەقەکانی شیعری نەخوێندنەوەی پێکهاتە-ڕەهبەری مەحموود زادە، چەمکی نامۆبوون لە ئەدەبیاتی ئەورووپی و لە شیعری نوێی کوردیدا-د.کەمال مەعروف، لە دیداری شاعیرێکدا-فەیسەڵ هەمەوەندی).
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن کتێبخانەی سۆران، لەدووتوویێ ١١٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- تەیمانێکم لەگوڵ جێهێشت

قومێ ئاوی سازگار شک نابەم دێم وێنەی ژیانێکی تینو لەسەر بەردی ناوکانییەکان دەکێشم ئا لەو دێوە بۆنی خاکێکی خوێناوی ئەوەندەی تر پەستم دەکات. بەدەم سیمفۆنیای ئەو هەرەسانەوە لە ناو دێرەی سوتاوەکاندا هاتووچۆ دەکەم بەدەم بالییەیەکی تا بلێی بالاوە خوو و بەژیانەوە دەگرم، ژیان لەکۆشی ئێوارانێکی لێوان لێو لە پەرت بوون و بۆنی مەرگ و کپ وەکو مەنزڵگەی ئازیزان ئالەوێدا من دەمەوێ جێگای وولاتە وێرانەکەم و ئەو گوڵە بێ نازانە لە هەناسەمدا بکەمەوە..

ئەم کتێبە لە هەژدە شیعر پێکهاتووە، کە ئەمانەن (دەمەو بارانێک دێمەوە، تەمیانێکم لە گوڵ جێهێشت، ماڵەکەم لەگەڵای خەمە، لە دیدەنی گوناهێکدا سپی ئەبم، چاوم خورەی تۆی لێوە دێت، دەمە و حەسرەتی لە ئەودا سێبەر دەکەم، ئەوەی وەتەن کوێ لە من بەولاوەترە، تیژتر لە رۆحم تێپەرە، بەبەری سپێدانەوە دەکەومە رێ، تیژتر لە کۆچم تێپەرە، چەند وردە پروشەیەک، بەر لە ئیمان هێنان بە تۆ، پیاوەکانی کەنار دەریا، دونیایەکی مەست تۆزی لە شێوەی تۆ ئەچێ، تازە درەنگە بۆ ژووان، عومرێک لە سێبەرەکانی سێو، هەنارەکانی لێمەکەوە دوایی رومەتم هەنار ئەگرێ و باخچەیەک لە شنەی کێوان).

ئەو شیعرانەی لەم کتێبەدا بوونی هەیە، جیاوازە لە کتێبە شیعرییەکانی تر، چونکە لە شیعرەکانی تر، ئاسەواری جەنگ بوونی هەیە و لێرەدا زیاتر گەشبینی زاڵە.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن دەزگای شەفەق-کەرکووک، لەدووتووێی ١١٠ لاپەڕە پێنج سەد لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٦- لێوی مەراق

دوور لە دەسەڵاتی بکوژانی هەناسە جوانەکان و ڕێگرەکانی مەملەکەتی جوانی، زەمەنێکی پەنهانیان بۆ تەرخان دەکەم، بەهەشتێکیان لە هەناسەم بۆ بەرپا دەکەم، زەمینێکی ئاڵیان بۆ ڕادەخەم. ئاڵ بە خوێنی گوڵە بێ نازەکانی سەر سینەی کچە بۆ هەمیشە تۆراوەکانی وولاتەکەم. من دێم و ئێوارەکانی پەشێویم دەکەمە لانە و هەواڵی جوانی و دزێوەکانی ژیانیان پێ دەگەیێنم، کەچی ئەوندە خەمەکان بەسەرمدا زاڵن تا ماتییەکی ئەوتۆ دەبەخشنە ئەو چەند هەناسە تێپەڕیوەم و هەموو پێکەوە بۆنی خەو دەگرین.

ئەم کتێبە بیست و دوو شیعری لەخۆ گرتووە و تابلۆی قەرەنی جەمیل لەگەڵ شیعرەکە دانراوە، کتێبەکە لەم شیعرانە پێکهاتووە (گوڵە پایزییەکانی ڕەنگیان بردی، خۆم و مەملەکەتی شیعرم مەڕوخێنە، لە ئارامیم سەبر بگرە، پێکێک زەمەن درەنگ بخات، چاوەکانم بونە مۆڵگەی باران، لە شەڕابی لێوی مەراق دەخۆمەوە، هەشت خەون لە چاوی گەرمیاندا، خەونی بیابان لە دیبەم نابێتەوە، پیاڵەیەکی پڕ لە ژیان، داغستانێک لە ئاقۆدا، شەوە دوورەکانی ئاقۆ، هەرژنێک چاوەکانی لە گەلایە، دەژاکێم و تیشک دەدەم، باڵەفڕەی ناو ژوورەکانی ئەوساکە، بۆ دەبێ کاڵ ببمەوە، نازە مەیلە و لێوییەکانی روخسارم، خەتام کرد شوێن ئادەم کەوتم، پڕ چاوانم وەرزی تازەم لە بۆ بێنە، تا ماڵی ئێوارانێک ئەچم، وەرزێک بۆ جەفا لێمگەڕێ، سەرکردەیەکی سەرمەست.. وڵاتێکی بێهۆش و زەمەنیش وەکو ئادەمێ رایوەشاندم).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن دەزگای شەفەق-کەرکووک، لەدووتوویێ ٢٨٧ لاپەڕە پێنج سەد لێ بڵاوکرایەوە.

٧- خەتام کرد دوای ئادەم کەوتم

ئەم کتێبە شیعرییە، کۆکراوەی کۆی گشتی شیعرەکانی شاعیرە، لە کتێبێکی گەورەدا، ئەمانە بەشێکن لە شیعرەکان، (گوڵە پایزییەکانی ڕەنگیان بردی، خۆم و مەملەکەتی شیعرم مەڕوخێنە، لە ئارامیم سەبر بگرە، پێکێک زەمەن درەنگ بخات، چاوەکانم بونە مۆڵگەی باران، دەژاکێم و تیشک دەدەم، باڵەفڕەی ناو ژوورەکانی ئەوساکە، بۆ دەبێ کاڵ ببمەوە، نازە مەیلە و لیۆییەکانی روخسارم، خەتام کرد شوێن ئادەم کەوتم، پڕ چاوانم وەرزی تازەم لە بۆ بێنە، تا ماڵی ئێوارانێک ئەچم، وەرزێک بۆ جەفا لێمگەڕێ، سەرکردەیەکی سەرمەست.. وڵاتێکی بێهۆش و زەمەنیش وەکو ئادەمێ رایوەشاندم، ڕەنگم وەکو بێئۆقرەیی لیمۆیی بوو، ئەمارەتی پەنجەکانم، ئێواران بۆنی خەوم لێدێ، لەژێر پێی وەفا هەڵوەرین، تا دەرگا کڵۆم دراوەکەی ژیان دەڕۆم، دەمەو بارانێک دێمەوە-بەشی یەکەم، بەشی دووەم- و هەناسەم وەرزی گوڵانە، وەچانێ لە ئامێزی ئێوارە خەیاڵێکدا، گۆرانییەکەی غەریب و سەمای سەفەرە ڕووتەکان، هەورە ساباتییەکان، خەمی من و ڕازی شاملۆ، وچانێ لە ڕۆخی ژانە نارنجییەکان، ئیستێک لە خەوزڕانی شەوێکدا، سەفەری عەدەمی دوێنێ و نەهاتی سەبی، مەینەتەتایەکی زەعفەڕانی، چاوەکانم بە سەمای ڕەیحانە ئەڕێژم، سەوڵدان لە کەوڵی مێژوودا، وانەکانی بەر باران، سپێدەکانی ئەودیوی لێڵ بوون و گەڵا چاو بە ئاونگەکانی وەرزێک، دەمەو بارانێک دێمەوە، تەمیانێکم لە گوڵ جێهێشت، عومرێک لە سێبەرەکانی سێو، هەنارەکانی لێمەکەوە دوایی رومەتم هەنار ئەگرێ و باخچەیەک لە شنەی کێوان).

ئەم کتێبە، ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوویێ ٤٢٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٨- خوێندنەوەی چەن شاکارێکی جیهانی

ئەم کتێبە لەچەند باس و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی پێکدێ، لەوانە (خوێندنەوەیەکی شیکاری بۆ ڕۆمانی لەگەڵ "با"دا ڕۆیشت، بەراوردێک لەنێوان مادام بۆڤاری و ئاننا کارنینا و بۆچوونی هەندێ لە ئەدیبەکانی جیهان سەبارەت بە هونەری تۆڵستۆی) ئەم باسانە پێشتر لە گۆڤارەکان بڵاوکراوەتەوە، لەدواترد کۆکراوەی لە کتێبی خوێندنەوەی چەند شاکارێکی جیهانی خرایە بەردەستی خوێنەران، ئەڵبەتە پاڵەوانی نێو بابەتەکان، زیاتر ژنن، وەک ئاننا کرنینای تۆلستۆی، ذهب مع الريحی مارگریت میتشل و چەندانی تر.

چنوور بەم شێوەیە شیکردنەوەی بۆ هۆی هەڵگیرسانی جەنگ، دەکا. مێتشیل چۆن دەرئەنجامەکانی جەنگ بەدەردەخات و باسی نەهامەتییەکانی دەکات، کە لە جەنگ دەکەنەوە، هەروەها لێهاتووانە پەی بەو فاکتەرانە دەبات، کە دەبنە زەمینە خۆشکەر بۆ لایەنە بالا دەستەکان کە ئەو جەنگانە بگێڕن... ئاشکرایە، هەموو کردارێک ئەنجامدەکرێکی دەوێت، لێرەدا کردارەکە (جەنگین)ە، کەواتە بەبێ ئامراز ئەنجام نادرێت، نووسەر چەندین جۆر خەڵکی کردووە بە ئامرازی ئەو دوو لایەنە باڵا دەستە، کە دەسەڵاتی ویلایەتی باکوور و باشوورە، ئەو لە وەسفی خەڵکی جۆرجیای باکووردا، دەڵێت: خەڵکی ئەوێندەر بەلایانەوە شتێکی ئاسایی بوو، کە گەنج و لاوەکانیان هیچ زانست و بڕوانامەیەک بەدەست نەهێنن بە مەرجێک لە شتە گرنگەکاندا لێهاتوو و زیرەک بن، شتە گرنگەکانی لای ئەوانیش ئەمانەن: لۆکەچاندن، سوارچاکی، نیشانە پێکان و سەماکردن بە لێهاتوویی..

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی سەردەم، لەدووتوویێ ١٦٢ لاپەڕە شەش سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- گەڕانەوە

ئەم کتێبە، لە چەند نۆڤلێتێکی جیاواز پێکهاتووە، لە نووسیندا تایبەتمەندی نووسەری پێوەدیارە. ئەمە بەشێکە لە نۆڤلێتی گەڕانەوە، کە لە ماڵ دەرچووین شەقامەکان هەڵوەرینی رابوردوویان ئەدایە دەم گەرمای ئەو پێش نیوەڕۆیە چ کۆتەڵێکی دەم با بوون ئەو ڕۆژانەی کە لە تەمەنمان ڕۆیین و لە وەفا ڕووتیان کردینەوە پاش دە ساڵی ون لە ژیانمان، من و باران ئەو شەقامە بێزارانەمان ئەپێوا کە لە ڕاکێشانێکی دوور و درێژ و لە حەشمەتی هەنگاوی ناموورادن و پەلەی زەمەن قرچەیان لێوە دەهات. ئەو دەمەی من و باران لە پەیکەرەکانی رابوردوو ئەگەڕاین زۆر گەرما بوو خواستەکان بەدەم غەدر و چاوەڕوانیمەوە ئەتوانەوە، هەموو شتێک لە چاوانمدا دە ساڵ ئەگەڕایەوە پاش، ئەو خورپانە خانیان کردبوومە هێلانە کە گەورەیان کردم. ئەو دەمانەی بە ئیقاعی فڕینی پەپولەیەک بۆنم بە مەرگی خۆمەوە ئەکرد، بە زۆر پەنجەی ماڵئاواییم هەڵئەبڕی و جەستەم لە قورسایی کارەساتەکانی غەریبی شەکەت دەبوو خۆ ئەگەر ڕۆح داڵدەی بووایە ئەو مەفتەنە وێرانەی ناخی جێ دەهێشت. هەموو قوژبنێکی ئەم شارە رەنگی ئەسەفی لە خۆگرتووە، ئەسەف بۆ ئەو ڕۆژانەی کە تەنانەت چێژمان لە وێرانبوونیش وەرئەگرت، رۆژانی بەها جوانەکان و گەشبوونەوەی سێبەرەکانی ئارامی، ئا لەم شارە هەموو شتێک سادەیە، تیشکی سپی بەیانیان کەڵەشێرە لە خەو حێماوەکان را دەچڵەکێنێ. سیماکان ناناسرێنەوە، ئاخ نازانم من گەورە بوومە یا ئەوانەی کە لەوێندەر جێمان، خۆ بە جێمان دەبێتە هۆی خولقاندنی ئەمڕۆ.

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١١ لەلایەن یەکێتی نووسەرانی کورد-لقی کەرکووک، لەدووتوویێ ٢٠٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٠- ئەو هەورانەی نەبوون بە ماچ

وشـەکان لێوانم بەخەم دەنەخشێنن. نەسیمی ژانەکان گەمە بە ئاڵۆزی قژە بژەکەم دەکەن و چاوەکانم بەو زەردەپەڕە دەسپێرم. بۆیە لەوێندەر هەموو شتەکان بۆنی خەویان لێ دێ. لەو ئێوارەیەدا سەرەتاتکێ لەگەڵ قەدەری هەمـوو شـتە جوانەکـان دەکەم. ئەو شـتانەی کە یاسـاغن ئەو جوانیانەی کە بیر لێکردنەوەشیان حەڕام کراوە، بۆیە لەو ئێوارانەدا هەمیشە بۆنی خەوم لێ دێت. خوازیارم لە سێبەری ئەو ئێوارە دوورە دەستەدا پشوویەکی مەستانە بدەن و ئاشنایانە هەناسەکان بخوێننەوە.

شـیعرەکانی نێـو ئەم کتێـبە تـاڕادەیەک جیـاوازە لە شـیعرەکانی تـری شـاعیر، لە شـێواز و فـۆڕم و تەنـانەت بەکارهێنـانی چەمکەکـانیش، ئەم کتێـبە شـیعرییە، لەم شـیعرانە پێکـدێ، (کۆمـارە ڕمـاوەکەی تـۆ و لە خاچدانی سەماکانم، خۆرێک لە پاڵ شەوی یەڵدا، ئێوارەیەک پیاڵە وەک چاوم پڕ ئەبێ، بێرەوە بۆ ماڵی دڵم، ئەگەر هاتی بە گەڕەکی باخا وەرە، ئەم پیاوستانە ئەمکوژێ، هەرایەک لە کۆشی سەما، مۆمێک لە تەنیاییمدا ئەسوتێ، یاداشتەکانی ڕۆخی ساڵ، خەیاڵم لەناو باخچەیە و چاوانیشـم بەلای تـۆوە، ملـوانکەم لەتـێ مـانگە، لە پیاوسـتانەوە هەڵـدێم.. ڕەدووی تەنیـایی ئەکەوم، تەمەن بەشـی دوو دیـارە، دڵـۆپە ڕژاوەکـانی ئەویـن، جێـژوانم مـاڵی پـایزە، مـن و تنـۆکی سـاتەکان، مـریەمێکم لە هەڵوەرین کەوتمەوە، ئادەم بە قومێ شـەڕاب ئەمباتەوە بۆ تاریکی، لە مەزهەبی خەونەکاندا بەچی ئەچێ؟، تاوێ دەستی خەیاڵ بەردە، خەون ئەمبینێ، هێشوو هێشوو درۆ ئەگرم و لە سەبرا دڵم لێی ئەڕژێ).

ئەم کتێـبە سـاڵی ٢٠١٢ لەلایەن یەکێتـی نووسـەرانی کـورد-لقـی کەرکووک، لەدووتوویێ ٢٢٠ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

شلێر ڕەشید

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

شلێر ڕەشید

شلێر ڕەشید، لە کەرکوک لەدایک بووە. کۆلێژی ئاداب بەشی کوردی زانکۆی سەلاحەدینی تەواو کردووە. ساڵی ١٩٩٥ ڕووەو کەنەدا ڕۆیشتووە و لەوێ ئیدارە و بەڕێوەبردن "ئۆفیس"ی لە کۆلێجی سەنتنیاڵی تۆرۆنتۆ خوێندووە. ئێستا فەرمانبەرە لەسەنتەری بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە و فێرکردن لە تۆرۆنتۆ، هاوکات لە نوسینگەی پەنابەرانی کەنەدا و لە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردە و فیرکردن لە تۆرۆنتۆ وەرگێڕی زمانی ئینگلیزی بۆ زمانی کوردی و عەرەبییە، بەپێچەوانەوەش.

شلێر ڕەشید ئەم بەرهەمانەی و وەرگێراوەتە سەر زمانی کوردی (سەرمایە، کوڕە بیجامە خەتخەتەکە، دروستکردنی پەیوەندی نوێ چاندنی ڕەگی نوێ، پڵنگە سپییەکە، ئەستێرەکان بژمێرە، شێر و هەنگوین، سەمفۆنیای عەشق، ڕۆژ و گوڵەکانی، ئاهەنگی بێمانایی، چەند بابەتێکی وەرگێڕدراو)، هاوکات دەیان وتاری لە گۆڤار و ماڵپەڕە ئەلیکترۆنییەکان بڵاوکردۆتەوە.

وەرگێڕان

١- سەرمایە

ڕەخنە لە ئابووری سیاسی (بەشی یەکەم)

ئەم نووسینە چەند بابەتێکی کتێبی سەرمایەی مارکسی لەخۆگرتووە و بیری مارکسی تێداخراوەتەڕوو، کتێبەکە ئەم باسانەی تێدایە (گەشەسەندنی بەرهەمهێنانی سەرمایە، کاڵا و دراو، کاڵا، دوو فاکتەری کاڵا: بەهای بەکارهێنان و بەهای گۆڕینەوە یان بەهای پەتی (کاکڵەی

بەها-پێوانەی بەها)، مۆرکی دولایەنەی کار کە لەناو کالادا خۆی دەنوێنێ، شێوەی بەها یان بەهای گۆڕینەوە، شێوەی ساکار تاک یان بەڕێکەوتی بەها، دوو پۆلی دەربڕینی بەها: شێوە ڕێژەییەکەی و شێوە هاوهێزەکەی، شێوەی ڕێژەی بەها، ناوەخنی شێوەی ڕێژەیی بەها، دیاریکردنی چەندایەتی فۆڕمی ڕێژەی بەها، شێوەی هاوکێش، کۆی فۆڕمی بەهای سادە، شێوەی بەهای گشتی یان پەرەئەستین، شێوەی پەرەئەستێنی بەهای ڕێژەیی، شێوەی هاوکێشی تایبەت، کەموکوڕییەکانی شێوەی بەهای گشتی یان پەرەئەستێن، شێوەی بەهای گشتی، مۆرکە گۆڕاوەکانی شێوەی بەها، پەیوەندی گەشەکردن لە نێوان شێوەی بەهای ڕێژەیی و شێوەی هاوکێش، گواستنەوە لە شێوەی گشتی بەهاوە بۆ شێوەی دراو، خووڕەوشتی کالا پەرەستن و نهێنییەکانی).

ئەم بەرهەمە لەلایەن کارڵ مارکسەوە نووسراوە، شلێر ڕەشید و کەژاڵ حەمەڕەشید، نەوزاد مەدحەت، سەلام عەبدوڵلا وەریانگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٤ لەدووتوێی ٧١ لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٢- کوڕە بیجامە خەتخەتەکە

ئەم ڕۆمانە، باس لە منداڵێکی نۆ ساڵ دەکا، منداڵێکی لاواز و بچوک، بەناوی برونۆ. برونۆ، هەمیشە ئارەزووی لە گەڕان و لێکۆڵینەوەیە، دەخوازێ لاسایی گەڕیدەکان بکاتەوە، خەونی بوو ببێتە گەڕیدەیەکی هاوشێوەی کریستۆفەر کۆلۆمبس. باوکی برونۆ لەڕیزەکانی سەربازی ئەڵمانیا بووە، دوای ئەوەی پلەی سەربازی بەرز کرایەوە بۆ گەورە ئەفسەر و کاری قەلاچۆکردنی جوولەکەکانی پێ سپێردرا، ماڵیان گواستەوە بۆ شوێنێکی زۆر دوور، بەرەو لای کەمپی قڕکردنی جوولەکەکان ڕۆیشتن، ئەو ناوچەیە ناوی (پێکەوە بۆ دەرەوە) بوو.

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

برونۆ، زۆر لەو ناوچەیە بێزار دەبێ، چونکە لەو ناوچەیە جگە لە کەمپی جولەکەکان هیچماڵێکی دیکەی لێ نەبوو، هاوڕێی نەبوو، قوتابخانەی لێ نەبوو، جیا لە ماڵی خۆیان هیچ شوێنێکی دیکەی نەدەبینی. ڕۆژێک برونۆ لە پەنجەرەی ژوورەوە چاوی بە کەمپەکە کەوت، بڕیاریدا بەدزییەوە بڕوا و لەنزیکەوە کەمپەکە ببینێ، لای تەلبەندی کەمپەکە چاوی بە کوڕێکی جوولەکەی هاوتەمەنی خۆی دەکەوێ بەناوی (شمۆڵ)، ناوی یەکتریان پرسی و هەردوو ناوەکە بەلای یەکدییەوە نامۆ بوو. شمۆڵ وتی: هەرگیز ئەو ناوەم نەبیستووە، بڕونۆش وتی: منیش نەمبیستووە لەوانەیە تەنیا من ناوم بڕونۆ بێ. بڕونۆ، وتی: منیش ناوی شمۆلم نەبیستووە، کەچی شمۆڵ وتی: لەو کەمپەدا بەهەزاران ناوی شمۆڵ هەیە، خۆزگە منیش وەک تۆ کەس ناوی منی نەبوایە. لەدوای وتووێژکردن دەرکەوت هەردووکیان لە پازدەی نیسانی ساڵی ١٩٣٩ لەدایک بوونە!

ئەم ڕۆمانە لەلایەن جۆن بۆین نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠٠٩ لەدووتوێی ٢١٧ لاپەڕە لەلایەن بڵاوکراوەی دەنگەکان لە کەنەدا، بڵاوکراوەتەوە. دواتر و لە ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن سەنتەری ڕۆشنبیری کەرکووک هەزار دانەی لێ چاپ و بڵاوکرایەوە.

٣- دروستکردنی پەیوەندی نوێ چاندنی ڕەگی نوێ

ڕێبەرێک بۆ سەرچاوە کەنەدییەکان، دایک و باوکانی کۆچکەری خاوەن منداڵی بچووک.. ئەم کتێبە دەروازە و سەرەتایەکی زۆر باشە و تایبەتە بەو کۆچبەر و پەنابەرانەی ڕوو لە کەنەدا دەکەن و بەوردی هەموو لایەنەکانی ژیانی کەنەدای تێداخراوەتە ڕوو. کتێبەکە ئەم باسانەی تێدایە: (بەشی یەکەم: لێکۆڵینەوە دەربارەی منداڵ، چاودێری

تەندروستی، دابینکردنی کارتی تەندروستی، سیستەمی چاودێری تەندروستی لە کەنەدا، چارەسەری تر، سەردانی دکتۆر، سەردانی دەرمانخانە، پرسیار دەربارەی تەندروستی، دەرکەوتنی نەخۆشی.. بەشی دووەم: چاودێری منداڵ، چاودێری منداڵ لەماڵەکەت، چاودێری منداڵ لە لایەن کەسانی ماڵەکەت، سەنتەری چاودێری منداڵ، بەرنامەی پێش یاخود پاش تەواو بوونی قوتابخانە، ئەو منداڵانەی کە پێویستیان بە چاودێری تایبەتی هەیە.. بەشی سێیەم: چوونە قوتابخانە، سیستەمی قوتابخانە، دۆزینەوەی قوتابخانەی دروست، تۆمارکردنی منداڵەکەت، ئینگلیزی یا فەڕەنسی، کەلتوری قوتابخانە، بەرپرسیاربن وەکوو دایک و باوک (باوان)، ناردنە قوتابخانەی ئەو منداڵانەی کە پێویستیان بە چاودێری تایبەت هەیە.. بەشی چوارەم: سەلامەتی، سەلامەتی لە ماڵەوە، بەرهەمی منداڵان، سەلامەتی زۆر لە پەروەردەکردن، پێپلیکانەی سەلامەتی، کلیلی سەلامەتی، پێپلیکانەی کارەبایی و سەلامەتی منداڵانی خۆت، لستی سەلامەتی ماڵ، سەلامەیت لە شوێنە گشتییەکان، ئۆتۆمبێل و سەلامەتی، پشتوێنی خۆبەستنەوەی ناو ئۆتۆمبێل، سەلامەتی هاتووچۆی گشتی، سەلامەتی لە کەسانی نەناس و غەریب، وەرزی سەلامەتی.. بەشی پێنجەم: پەروەردەکردنی منداڵەکەت لە کەنەدا، شتی بەنرخ، پاشخانی ڕۆشنبیری، بنیاتنانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی، کاری خۆبەخش، سەنتەری ڕاهێنانی بە کۆمەڵ، خول و پڕۆگرام، سەنتەری ڕۆشنبیری و ڕێک و پێک.. بەشی شەشەم: دایک و باوکایەتی خۆش حاڵی، چالاک بوون، دروستکردنی پەیوەندی خێزانی پتەو، بەرنامەی بنچینەیی خێزان، ڕەگەزپەرستی لە کەنەدا ڕاستی یان خەیاڵ، گۆڕانی ئاو و هەوا، پاراستنی مێشکێکی تەندروست، کەسایەتی و چاودێری خێزان، دووگیان بوون، دوای منداڵ بوون.. بەشی حەوتەم: سیستەمی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

یاسای کەنەدا، حکومەت، پیادەکردنی سیستەمی یاسا، دادگا، هەڵبژاردن.. بەشی هەشتەم: نیشتەجێ بوون، کرێچیێتی، جۆری کرێچیێتی، شوێن، گەڕان بەدوای کاردا، ئیمزاکردنی قەرز، کڕینی خانوو.. بەشی نۆیەم: کار.. بەشی دەیەم: بەڕێوەبردنی سەروەتەکانت، چوونە بانق، بەدەست هێنانی کرێدت، پارە کۆکردنەوە، بەکاربردن، باج، باجی داهات).

ئەم کتێبە لەلایەن کینیس مورفی کیلبراید و میهرونیسە ئەحمەد عەلی و پاتریکیا گۆرە و شیڤا سەدیقی نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٠ لەدووتوێی ٨٦ لاپەڕە لەلایەن ئیمیگرەیشنی کەنەدا-تۆرۆنتۆ لەسەرانسەری کەنەدا بڵاوکرایەوە.

٤- پڵنگە سپییەکە

ئەم ڕۆمانە، چەند پرسێکی تایبەتی تێدایە، بەتایبەتی بەردەوام بوون و پێداگیری کردن لەسەر هەوڵدان. پاڵەوانی ئەم ڕۆمانە باڵرام حەلواچییە کە بە پڵنگە سپییەکە ناسراوە، لە ماوەی حەوت شەودا و لە ژێر تیشکی ڕووناکی و لەڕێگەی نامەیەکەوە بۆ سەرۆک وەزیرانی چین، چیرۆکی ژیانی خۆی دەگێڕێتەوە، کە لە گوندێکی ناو دڵی تاریکیدا لەدایک بووە، کوڕی پیاوێکی عەرەبانچی بووە، عەرەبانەیەک کە هیچ ئەسپێک یان گیانداریکی تر ڕاینەکێشاوە، بە هێزی باوکییەوە ڕاکێشراوە. دواتر بەرەو هیندستان ڕۆیشتوون، باڵرام لەناو دڵی هیندا بەئاگا هاتبوو فێری شتی نوێ بووبوو، لەکاتیکدا کە شۆفێرەکانی تر سەرقاڵی هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی ڕۆژنامەی تاوانی هەفتەبوون. بیری لە پلانێک دەکردەوە، وەکو پڵنگێک قەفەزەکەی بشکێنێ و دەربازبێ، وەکو کەڵەشێرێ لە قەفەزەکەی دەرپەڕێ.

باڵرام حەلواچی، خزمەتکار، فەیلەسوف، خاوەنکار، بکوژ، ئەو پیاوەی ژیانێکی ئاڵۆز و سەختی بەسەربردووە و کێشەکانی خۆی و چیرۆکی خۆی دەگێڕێتەوە، کە چۆن لە هەوڵدان پێداگیر بووە، دواجار بوو بە کەسێکی سەرکەوتوو لە ژیاندا. جیا لە زیرەکی خاوەنی هیچ شتێک نەبووە، تەنیا زیرەکی یارمەتیدەری بووە بۆ سەرکەوتن. باڵرام، فێرمان دەکات کە ئاین هێز و شەرەفمەندێتی ناخولقێنێ و پارە هەموو کێشەیەک چارەسەر ناکات،

پڵنگی سپی، ڕۆمانێکە لەبارەی وەرچەرخان لە هیندستانی تاریکەوە بۆ هیندستانی ڕووناک، لەژیانی تاریکی لادێوە بۆ ژیانی ڕووناکی شار، لە شۆفێرەوە بۆ خاوەنکار.

ئەم کتێبە لەلایەن ئارڤند ئەدیگا نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٥ لەدووتوێی ٢٧٢ لاپەڕە لەلایەن دەزگای ڕۆشنبیری جەمال عیرفان هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- ئەستێرەکان بژمێرە

ئەم ڕۆمانە، ڕۆمانێکی خەیاڵی مێژووییە، لەبارەی هەڵاتنی خێزانێکی جولەکە هاوشانی چەندین خێزانی دیکە، کە لە کاتی جەنگی جیهانی دووەم لە کۆپنهاگنەوە بۆ سوید ڕۆیشتوون. ئانماری جۆهنسنی تەمەن دە ساڵ، پاڵەوانی ناو ڕۆمانەکەیە و دەبێتە بەشێک لە ڕووداوەکان و بە کاتی زۆر پڕ مەترسیدار تێدەپەڕێ، بەمەبەستی ئەوەی ژیانی ئێلینی جولەکە و باشترین هاوڕێی و چەندین جولەکەی دیکە ڕزگار بکات و لە کەمپ دوریان بخاتەوە، کاتێک خاڵە هنرک دەیویست بە نهێنی جولەکەکان بە بەلەم لە کۆپنهاگنەوە بگوێزێتەوە بۆ سوید، لزی خوشکە گەورەی ئانمار و پیتەری دەستگیرانی لز لە ڕیزی بەرگری دانش بوون

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

دژ بە ئەڵمانییە نازییەکان، تەنانەت لز لەلاین ئەڵمانیە نازییەکانەوە کوژرا و پیتەری دەستگیرانیشی لەگەڵ چەندین گەنجی دیکەی ئازا گیرا و لەسێدارە درا، لە شوێنی لە سێدارەدانەکەیان نێژران و تەنیا ژمارەیان لەسەر دانان، نەک ناویان.
ڕۆمانی ئەستێرەکان بژمێرە، لە دونیایی بێ تاوانی منداڵەوە دەتباتەوە ناو دونیایی پڕ پلانی گەورە و بڕیار بەدەستەکان، بەمشێوەیە بەجۆرێکی جیاواز بیر لە ژیان دەکەیتەوە و فێری خۆشەویستیت دەکات لەبەرانبەر مرۆڤایەتی بەبێ گوێدانە جیاوازی دینی و نەتەوەیی.
ئەم ڕۆمانە لەلایەن لویس لۆری ئینگلیزەوە لە ئەمریکا نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٦ لەدووتوێی ١٩٦ لاپەڕە لەلایەن ناوەندی غەزەلنووس هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- شیر و هەنگوین

شاعیر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "ئەمڕۆ دەی ئایاری ٢٠١٦یە، کاتژمێر شەش و سی و سێ خولەکی ئێوارەیە، هەست دەکەم بە تەمەنترم لەو کاتەی کە ئەم گەشتەم دەست پێ کرد، زۆر ماندووم، مێشک و جەستەم ماندووە، بێزار بووم، بەڵام بەهەستێکی زۆر باشترەوە، دڵنیام چی دەکەم و بۆچی دەیکەم، من جەستەیەکم لەناو جەستەیەکدا، لە ژیانێک زیاتر بە یەکجار هەر ڕۆژەی کەسێکی نوێ دێتە ناومەوە، لەو بڕوایەدام بەو جۆرە هەست دروست دەبێت، چی دەڵێیت کاتێ کتێبێک بەناوی تۆوە لەودیو ناوی تۆوە چۆن لەسەر کاردانەوەیەک کە سروشتی بووە ڕەنگ دەداتەوە، وەکو خوێن لە تۆوە ڕژاوە".

شـیر و هــەنگـوین ئـەم شـیعرانەی لـە خۆگرتـووە: (ئـازار چەشـتن، خۆشەویستی، لێکدابڕان، ساڕێژبوون). شاعیر لە شیعری ئازار چەشتندا دەڵێ:

پرسی چۆن ئەوەندە ئاسانە بۆت
بەو جۆرە بۆ خەڵک میهرەبان بیت
کە لێوەکانم وەڵامیان دایەوە
شیر و هەنگوین تک تک هاتنە خوارێ
چونکە خەڵک میهرەبان نەبوون بۆم
یەکەم کوڕ ماچی کردم
شانەکانمی داگرت بۆ خوارەوە
وەکو شووکانی یەکەم پاسکیل
کە بۆ یەکەمجار لێی خوڕیبێت
پێنج ساڵان بووم!

ئەم بەرهەمە لەلایەن ڕوپی کوڕ نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییـــەوە وەریگێڕاوەتـــە ســـەر زمـــانی کـــوردی و ســـاڵی ٢٠١٨ لەدووتوێی ٢٢٢ لاپەڕە لەلایەن چاپخانەی جەنگەڵ-تاران هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- سەمفۆنیای عەشق

ئەم ڕۆمانە یەکێکە لە ڕۆمانە تایبەتەکانی نووسەر، تەنانەت نووسەر دەڵێ: "هێشتا ئەو کەسانە لەدایک نەبوونە کە لێمتێدەگەن" تەنانەت لە چوارچێوەی ئەدەبدا و ڕەخنەگرانی ئەدەب لەڕووی هونەر و گرنگییەوە ئەم ڕۆمانە بە شاکار ناودەبەن.

سـەمفۆنیای عەشـق، بـاس لەکێشـەی سـایکۆلۆژی کەسـێکی دینـدار و پابەنـد بە پەرسـتگە و خواپەرسـتی دەکـات، ئەم قەشـەیە بکـوژ و تاوانکارێکی دەروونییە. تاوانەکەی لەڕێی ئامرازەوە ناکات، بەڵکو مەیلی خۆکوشـتن لەنـاو کەسـێکدا دەچێنـێ و لـە کەسـەکە دەکـات پەنـا بۆخۆکوشـتن ببـات، واتـە: دەبێتە پاڵنەرێـک بۆکۆتـایی هێنـان بەژیـانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

کچێکی نابینا. ئەم ڕۆمانە ڕووە و دنیای ڕەشبینی و بێ هیوایی لەژیاندا و ماندووبوون بەدەست تاڵاو و ئازارەکانی ژیانت دەبا و دەستەوەستان دەبی لەبەردەم نەبوونی تروسکاییەک بۆ ژیان و پەنابردنە بەر بەخۆکوشتن، هاوشێوەی نوسینەکانی فیۆدۆر دستۆڤسکی و بەلزاکە. سەمفۆنیای عەشق ئاماژەیە بۆشەشەمین سەمفۆنیای بتهۆڤن.

کچێکی نابینا و بێکەس کارەکتەرێکی نێو ڕۆمانەکەیە و ناو ڕۆژی لەدایکبوونی نەزاندراوە، وەلێ ناوی ژتخوت و جیرترودی بۆ داناوە، تاکە کەسی نێو خێزانەکەیەتی کە لە ژیاندا ماوە، قەشە لەخۆی دەگرێ و لەماڵەوە بەخێوی دەکات، هەرچەندە خۆی وهاوسەرەکەی خاوەنی پێنج منالن. لەدوای ماوەیەک، ژتخود و کوڕەکەی قەشە کە رهاوتەمەنی یەکن، دەکەونە داوی خۆشەویستی یەکترەوە. کاتێک قەشە ئەم هەواڵە لەلایەن جاکی کوڕییەوە دەبیستێ زۆر تورە دەبێ و دەڵێ: ڕێگە نادەم ئەمە سەربگرێ، دواجاربە خۆکوشتنی کچە نابیناکە کۆتایی دێت.

ئەم بەرهەمە لەلایەن ئاندری ژیدی فەرەنسییەوە نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٩ لەدووتوێی ١٥٥ لاپەڕە لەلایەن ناوەندی غەزەلنووس هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٨- ڕۆژ و گوڵەکانی

ڕۆژ و گوڵەکانی دیوانە شیعرییەکی ئینگلیزییە و ئەم بەشانەی لەخۆگرتووە: (سیسبوونەوە، کەوتن، ڕەگداکوتان، هەستانەوە، پشکوتن)، شاعیر لە شیعری سیسبوونەوەدا دەڵێ:

لەدواهەمین ڕۆژی خۆشەویستیدا
دڵم لەناو جەستەمدا پارچە پارچە بوو
تەواوی شەوەکەم بەسەربرد
بۆ ئەوەی بتهێنمەوە
دەستمبرد بۆ دوا چەپکە گوڵ

کە پێت بەخشیبووم
لەناو گوڵدانەکەیاد سیس بووبووەوە
دانە، دانە سەرەکانیم لێ کردەوە و
خواردم
هەروەها، لە شیعری هەستانەوەدا دەڵێ:
لەیەکەم ڕۆژی خۆشەویستیدا
منت بە وێنایەکی تایبەتەوە پێچایەوە
پێویستە ئەوەشت بیربێتەوە
چۆن بەشەکەی تری شارەکە خەوتبوون
لەکاتێکدا ئێمە بۆ یەکەمجار بە ئاگابووین
هێشتا دەستمان لێنەدابوو!

ئەم کتێبە لەلایەن ڕوپی کۆر نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و ساڵی ٢٠١٩ لەدووتوێی ٢٨٨ لاپەڕە لەلایەن کتێبخانەی مێخەک، هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- ئاهەنگی بێمانایی

نووسەری ئەم ڕۆمانە خاوەنی هەژدە بەرهەمی بڵاوکراوەیە، بۆ وێنە: (پەرتوکی ئەوانەی کە پێدەکەنن و لەبیردەچنەوە، بێ مۆڕاڵی، ناسنامە، وەسیەتە خەڵەتێنەرەکان، ڕووبەڕووبوونەوە، خەیاڵ، ژیان لە شوێنێکی دیکە).

ئەم ڕۆمانە چەند بابەتێکی لەخۆگرتووە، بۆ نموونە: (ناساندنی پاڵەوانەکان، شانۆی ماریۆنەت، نهێنییەکی سیحراوی نەخۆشییەکی مەترسیدار، درۆی چاوەڕوان نەکراو و پێکەنینێکی چاوەڕواننەکراو، سەرەتانی نەبوو پشکنینەکەی شێرپەنجە دەرنەچوو، ڕامۆن سەردانی چارلس دەکات، وانەکەی ڕامۆن دەربارەی ڕۆشنگەری و بێمانایی، شانۆی بوکەڵەکان، ئاڵن سۆزدارییە نهێنییەکەی ستالین ئاشکرا دەکات، ئاڵن و چارلس زۆر جار بیر لە دایکیان دەکەنەوە، ژنێک لە

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

ئۆتۆمبێلەکەی دابەزی، کەسێکی کوشت، فریشتە، هەر هەموویان بەدوای مەزاجێکی باشدا دەگەڕێن، چاکەتە سپییەکان و کچە پرتەقاڵییەکە، ڕامۆن بە مەزاجێکی ناشیرنەوە گەیشتە ئاهەنگی کۆکتێل، بانگەوازی کاکۆلیک بۆ مەزاجێکی باشتر، پەڕە بچووکەکەی سەردەکەوێت بەژێر بنمیچەکەدا، فریشتەکان دەکەونە خوارەوە، ئاهەنگی بێمانایی، کەوتنی پەرییەکان).

نووسەر لەژێر ناوی (چارلس خەو بە شانۆی بوکەڵەوە دەبینێت)دا دەڵێ: "لە فەرهەنگی بێباوەڕی مندا، تەنیا یەک وشە پیرۆزە (هاوڕێیەتی)، چوار هاوڕێی خۆشەویستم لێرە ناسیوە (ئالن، ڕامۆن، چارلس، کالیبان)، لە خۆشەویستیمەوە بۆیان کتێبەکەی خرۆشۆقم هێنا بۆ چارلس بۆ ئەوەی هەموویان خۆشی لێ ببینن.

ئەم بەرهەمە لەلایەن میلان کندیرا نووسراوە و شلێر ڕەشید لە زمانی ئینگلیزییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، بڕیارە ئەمساڵ لەدووتوێی ١١٦ لاپەڕە لەلایەن کتێبفرۆشی مێخەک بڵاوبکرێتەوە.

١٠- چەند بابەتێکی وەرگێڕدراو

ئەم کتێبە دە بابەتی وەرگێڕدراوی ئینگلیزی لەخۆگرتووە، کە ئەمانەن: (فریدریک ئەنگڵس ژیان و کاریگەرییەکانی لە نوسینی لینین، کۆمۆنیزم بۆ منالان کۆمۆنیزم بۆ هەمووان، شۆڕشی ئۆکتۆبەر و ڕزگاری ژنان، لێیان گەڕێن با زبڵ بخۆن!، تکتی بەخت -کورتە چیرۆک-، هۆنراوەی پاسپۆرتی سۆڤییەتی شیعری ڤلادمیر مایاکۆڤسکی، ئێرییەڵ و بابە-شیعری سلڤیا پلات، جەندەر، ئازادی ژن لە دیدی کۆمۆنیستییەوە، بۆ ٨ی مارس، لەنەرد کۆون).

هەریەک لەم بابەتانە پێشتر لە ڕۆژنامە و ماڵپەڕەکان بڵاوکراوەتنەوە و تیشک خراوەتە سەر چەند لایەنێکی دیاریکراو، بۆ نموونە لە بابەتی فریدریک ئەنگڵس ژیان و کاریگەرییەکانی لە نوسینی لینیندا، باس لە مارکس و ئەنگڵس کراوە و دەڵێ: "کە ئەوانە یەکەم کەس بوون لە نووسراوەکانیاندا زانستیانە سەلماندیان کە سۆشیالیزم خەیاڵی ئەو

کەسانە نییە کە خەونی پێوە دەبینن، بەڵکو ئامانجی کۆتاییە، ئەنجامێکی پێویستە بۆ بەرەو پێشچوونی هێزی بەرهەمهێنەر لە کۆمەڵگەی هاوچەرخدا، ئەو مێژووەی کە تاکوو ئەمڕۆ نووسراوە مێژووی تێکۆشانی چینەکان بووە و سەرکەوتنی چینە کۆمەڵایەتییەکانی بەسەر چینەکانی تری بەدوادا هاتووە. تا ئەو کاتەی کە موڵکداریێتی تایبەتی و نارێکوپێکی بەرهەمهێنان ئامادەیی هەیە، پرۆلیتار ناچارە درێژە بە خەباتی چینایەتی خۆی بدات لە ڕێی ڕێکخستنی کرێکارانی هۆشیارەوە بە مافە چینایەتییەکانی خۆیان، هەر بۆیە هەموو خەباتێکی چینایەتی لە خۆیدا خەباتێکی سیاسیشە.
ئەم کتێبە لەدووتوێی ١٤٠ لاپەڕە ئامادەی چاپکردنە.

وتەیەک

نووسەرێک لەسەر ئەرک و ماندوبوونی خۆی پرۆژەیەکی خستۆتە سەر شانی خۆی و کاری بۆ دەکات، ئەو نووسەرەش کاک زامدار ئەحمەدە. پرۆژەکە کۆکردنەوەی کاری نووسین و وەرگێڕانی کۆمەڵێک ژنی کورد زمانە لە ناوەو دەرەوەی کوردستان، لەژێر ناوی "ژنە نووسەرەکانی کورد.
پرۆژەیەک لەسەر زەمینێک لە دایک دەبێت، زمانی سیاسەت و ئەدەب و شەقامەکەی زمانی پیاوە. زمانێکە بەردەوام کار لەسەر هێشتنەوەی پلە دوویی ژنان دەکات.
بەدڵنیاییەوە نووسەر ئەجنداو پەیامی خۆی هەیە لە وەها پرۆژەیەک، بەڵام ئەو ئەجنداو پەیامە نابێتە ڕێگرلە دیدو بۆچونی کەسانی تر. بۆ ئەو پرۆژەیە. من وەک کەسێک کە هەلی بەشداربوونم هەبووە لەو پرۆژەیە، پێم خۆشە لە چەند خاڵێک و بەکورتی سەرنجی خۆم لەوبارەوە بخەمەڕوو:

١- ئەم پرۆژەیە گرنگیدانە بە ڕەگەزی ژنانی نووسەرو وەرگێڕ.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٢- ئیبرازکردنی پێگەی ژنە لە بواری نووسیندا. بەتایبەت لە دەیەی نەوەتەکانەوە بۆ ئێستا کۆمەڵێک ژن بە شێوەیەکی بەرچاو لە مەیدانە جۆراوجۆرەکانی نووسین و وەرگێڕاندا دەرکەوتوون.

٣- کارکردنە بە ئاراستەی هێنانە دەرەوەو دەسگیرۆییەکی زیاتری ژنان لە بواری نووسین و وەرگێڕاندا.

٤- سەرباری هاتنە مەیدانی ژنی کورد لە بوارە جۆربەجۆرەکانی ژیاندا، بەڵام لە دووبواردا کار لەسەر کۆت و بەندکردنیان دەکرێت. بوارێکیان لە ژێر پەردەی مۆدێرنەتەدا لە هەوڵی بەکاڵاکردنی ژنان دایە و بەردەوامە لەسەرلەوەی ژنان دوور بخاتەوە لە مافە یەکسانیخوازەکانی خۆی. لایەنەکەی تریشیان کە زۆر تراجیدیترە و لەژێر هەژموون و فەرهەنگی ئەو باوەڕەدا سەدان ژن گیانیان لەدەست داوەو بەردەوامە لەوەی عەقڵییەتی پیاو سالاری سەقامگیرتر بکات لە کۆمەڵگەدا. گرنگی ئەم پرۆژەیە لێرەوەیە کاتێک دێت و بە هێمنی و دوور لە هات و هاوار، بەو دوو عەقڵیەتە دەڵێت: ژنان نە بوکەڵەی بازاڕەکانتانن، نە کیڵگەی پیاوەکانتانن.

لە کۆتایشدا سەرباری دەستخۆشیم بۆ کاک زامدار ئەحمەد هیوادارم ئەم پرۆژەیە لە کتێبێکدا قەتیس نەبێتەوە و بەردەوام بێت لەگەڵ کاروانی خەبات و نووسینی ژنانی کوردستاندا بۆ وەدەستهێنانی مافە جەندەرییەکانیان.

شلێر ڕەشید
تۆرۆنتۆ کەنەدا ٢٠١٩
shlir.rashid@tdsb.on.ca

نازەنین عوسمان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نازەنین عوسمان

نازەنین عوسمان محەمەد، ساڵی ١٩٦٨ لە سلیمانی لەدایک بووە، قۆناغی سەرەتایی خویندنی لە قوتابخانەی کرمانجی سەرەتایی و قۆناغی ناوەندی لە نەورۆزی کچان و قۆناغی ئامادەییشی لە خانزادی کچان خوێندووە. ساڵی ١٩٩١ کۆلێژی یاسا و ڕامیاری زانکۆی موسڵی تەواو کردووە. لەدوای ڕاپەڕین و هاتنی ژمارەیەک ڕێکخراوی بیانی بەمەبەستی کاری خێرخوازی، ناوبراو لەگەڵ ڕێکخراوی پزیشکانی بێسنوور کاریکردووە و بێبەرانبەر وانەی لە فێرگەکانی سەید سادق وتۆتەوە. ساڵی ١٩٩٣دا، بۆ ماوەی ساڵێک وانە بێژ بووە، ساڵی ١٩٩٤ لە دادگای سلێمانی بە یاریدەدەری دادوەر لە دادگای نەوجەوانان دامەزراوە. ساڵی ٢٠٠٤ بۆ وەزارەتی پەروەردە گواستراوەتەوە و لە فێرگەی (ناوەندی کوردستانی نوێ)ی سەیدسادق. ساڵی ٢٠٠٥ دەستی بەخوێندنی ماستەر کردووە، ساڵی ٢٠٠٩ لە زانکۆی سلێمانی/کۆلێژی پەروەردەی چەمچەماڵ بووە بە مامۆستای یاریدەدەر، لەبەشی پەروەردە و دەروونناسی، بۆ ماوەی سێ ساڵ وانەی دەروونناسی وتۆتەوە.

لە ساڵی ٢٠١١ـەوە لە بەشی باخچەی ساوایانی زانکۆی سلێمانییە و بڕیاردەری بەشە، ئێستاش فێرخوازی دوکتۆرایە لە زانکۆی سەلاحەدین.

نازەنین لە ساڵی ٢٠١٣ـەوە ئەندامی ڕێکخراوی بەهرەی ژنانە، توێژەر، دوو توێژینەوەی ئەنجامداوە. دەستەی نووسەرانە لە گۆڤاری تەوار. هەروەها لە چەندین بڵاوکراوە گوتار و توێژینەوەی بڵاوکردۆتەوە. تاکوو ئێستا ئەم کتێبانە بڵاوکردۆتەوە (دەروازەیەک بۆ ڕێنمایی دەروونی و پەروەردەیی، بنەماکانی دروستیی دەروونی، ئاسۆی پەرەپێدانی باخچەی ساوایان، بەکۆمەڵایەتیکردن و گەشەی منداڵ، بەڕێوەبردن و سەرپەرشتیاری پەروەردەیی، کێشە دەروونیەکانی ژنانی جیابوەوە لە سلێمانی، شێوازی ڕوبەروبوونەوەی فشاری ڕوداوی ژیانی ڕۆژانە لای ژنانی فەرمانبەر لە سلێمانی، دەروونزانی یاریکردنی منداڵ لەباخچەی ساوایان، گوڵبژێرێک بابەتی پەروەردەیی بۆ قۆناغی پێش چوونە خوێندنگە، خۆشەویستی و خوێندن و خۆگونجاندن لە لای کچان)

<u>**نووسین**</u>

١- دەروازەیەک بۆ ڕێنمایی دەروونی و پەروەردەیی

ئەم کتێبە باس لە بابەتی ڕێنمایی دەروونی و پەروەردەیی دەکات، کە لقێکی سەرەکی زانستی دەروونزانییە، ئەم زانستە ئامانجی سەرەکی ناسینی مرۆڤە بۆ ئەوەی لەڕێگەی بابەتەکانیەوە ببێتە هاوکار و یارمەتیدەر، تا مرۆڤ بتوانێت خۆی بناسێت و باوەری بەخۆی هەبێت و سوود لە توانا و لێهاتووییەکانی خۆی تا ئەوپەری توانا وەربگرێت، لەژیاندا چێژ وەرگر و ئاسودە بژی و لێهاتوویی بەرەنگاربوونەوە و زاڵ بوونی بەسەر بەربەست و کۆسپەکانی بەردەم پرکردنەوە و تێربوونی خواست و پێداویستیەکانی هەبێت، بەمەش باشترین خۆسازاندنی لەگەڵ خۆی و ژینگەی مادی و مەعنەویدا بۆ دروست دەبێت، تا ڕێگای سەرکەوتنی بۆ واڵا بێت.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە لە پێنج یەکە پێکهاتووە، لەیەکەی یەکەمدا باس لە ڕوانگەیەکی مێژوویی بۆ دەرکەوتنی ئەم زانستە کراوە و ڕونکردنەوە و پێناسەی ئەم چەمکە و جیاوازیەکەی لەگەڵ هەندێک چەمکی تردا وەک چارەسەری دەروونی فێربون و پەروەردە، پێشکەش کراوە. لەیەکەی دووەمدا، پرۆسەی کۆکردنەوەی زانیاریەکانە و ئەو هۆکارانەی کە زانیاری پێ کۆدەکرێتەوە، گرنگی و جۆر و سەرچاوەی ئەم زانیاریانە بۆ سەرکەوتنی پرۆسەی ڕێنمایی خراونەتە ڕوو، هاوکات باسی ئەو کێشەکانە کراوە، کە دەکەونە سەر ڕێی پرۆسەی کۆکردنەوەی زانیاری. لەیەکەی سێیەمدا زیاتر جەخت لەسەر ڕێگە و شێوازە جیاجیاکانی پرۆسەی ڕێنمایی کراوەتەوە. لەیەکەی چوارەمدا

خستنەڕوی هەندێک تیۆری ڕێنمایی باسکراوە، کە دەبنە کۆڵەکەی سەرەکی ئەم پرۆسەیە. لەیەکەی پێنجەمدا هەندێک لەو کێشانەی کە ڕێنمایکار دەتوانێت ڕۆڵی هەبێت لە چارەسەرکردنیدا باسکراوە، بۆ نموونە (کێشەی دڵەڕاوکێی جیابونەوە، عینادی لای منداڵان، میز بەخودا کردنی بێ ئیرادی، کێشەی دڵەڕاوکێی تاقیکردنەوەکان، زهن بڵاوی وپارچەبونی بەئاگایی، لاوازی پاڵنەری خوێندن، شەڕانگێزی و بەکارهێنانی قسەی ناشرین، کێشەی پەنجە مژین).

ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١١ لەلایەن بەڕێوەبەرێتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ٣١٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٢- بنەماکانی دروستیی دەروونی

زانستی دروستی دەروونی بۆ خۆپاراستن و پەرەپێدانی تواناکانی تاک پێویستە لە هەموو قۆناغەکاندا، منداڵی و هەرزەکاری و پێگەیشتویی و

پیریدا، بۆ هەردوو توخمەکەش پێویستە بەتایبەت ژنان کە پێویستیان بە هەنگاونانی خێرا و بەپەلە هەیە لەم بوارەدا. ئەم کتێبە کۆمەڵێک زانیاری بەشێوەیەکی ئەکادیمی و بەزمانێکی سادە خستۆتە ڕوو، تا خوێنەران بەگشتی لێی تێ بگەن و سودی لێ وەرگرن، بەتایبەتی بۆ فێرخوازانی زانکۆ، تایبەت بەشی کۆمەڵناسی و پەروەردەیی.
ئەو بەرهەمە لە چەند بەشێک پێکهاتووە، لەبەشی یەکەمدا، پێناسە و پێوەری دروستی دەروونی، لەبەشی دووەمدا چۆنیەتی شیکردنەوەی هەندێک لە قوتابخانە دەروونیەکان بۆ چەمکی دروستی دەروونی، لەبەشی سێیەمدا قوتابخانەی (شیکاری دەروونی، ڕەفتاریەکان، وجودیەکان، مرۆڤایەتیەکان، جەشتالتیەکان و مەعرفیەکان)، لەگەڵ ڕوونکردنەوەی هەندێک چەمک کە پەیوەندیەکی زۆری بە دروستی دەروونییەوە هەیە. لەبەشی چوارەمدا بابەتی نوشوستی، ململانێ و دڵەڕاوکێ، لەبەشی پێنجەمدا، دروستی دەروونی منداڵ لەگەڵ ڕۆلی دەزگا پەروەردەییەکان، باسکراوە.
هاوکات، چەند باسێکی تر خراوەتەڕوو و بەشێوەیەکی ئەکادیمی قسەی لەبارەیەوە کراوە، لەوانە "دروستی دەروونی ژنان و کێشەکانییان. گونجاندنی دەروونی، پێگەیاندنی کۆمەڵایەتی، پاڵنەرەکان و هەڵچون"، "ڕونکردنەوەی هەندێ کێشەی باوی ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ"، "هەڵچوون و سروشتی هەڵچوون، عەقڵی مەتیقی و عەقڵی هەڵچوون، ڕۆشنبیری و هەڵچوون، ئەرکی هەڵچوونەکان، پێکهاتەی ڕۆشنبیری هەڵچووەکان"، "دروستی دەروونی منداڵ، گرینگی ساڵانی تەمەنی منداڵی، ڕۆڵی خێزان لە دروستی دەروونیدا، پێگەی خێزان بۆ منداڵ چییە؟".
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بەڕێوەبەرێتی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، لەدووتوێی ٣٢٢ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٣- ئاسۆی پەرەپێدانی باخچەی ساوایان

ئەم کتێبە لە سێ بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم لەلایەن دکتۆرە سولاف فائق ئامادە کراوە، پێناسەی باخچەی منداڵان و تایبەتمەندی منداڵ لە تەمەنی سێ بۆ شەش ساڵی لە ڕووی جەستەیی و هەڵچونی و عەقڵی و کۆمەڵایەتیەوە، گرنگی باخچەی ساوایان و سودەکانی یاری و جۆرەکانی خراوەتەڕوو. بەشی دووەم، لەلایەن نازەنین عوسمان ئامادەکراوە، کە تێیدا باس لە هەموو ئەو خووە خراپانە دەکات کە لەوانەیە لە قۆناغێکی تەمەنی منداڵدا ئەو رەفتارانە ئەنجام بدرێ، هۆکار و چۆنیەتی چارەسەرکردنی بۆ خوێنەران ئاشکراکردووە، نمونەی کێشە رەفتارییەکانی "شەرانگێزی، گێرەشێوێنی، فرە جولەیی لای منداڵ، ئارەزووی پشکنینی زیاد لە پێویست، درۆ لای منداڵ، هێواشی منداڵ، بە گوێنەکردن، شەرمنی و کێشەی قەڵەوی و لاساری و میزبەخۆداکردنی نەویستانە لای منداڵ، بەگوێ نەکرد، هێواشی منداڵ". زۆر بە روونی باس لە جۆری کێشەکان و هەنگاوەکانی چارەسەری کراوە.

بەشی سێیەم، لە لایەن دکتۆر ئەحمەد عەلی نووسراوە، کە تێیدا باسی پەرەپێدان و پێشخستنی کاری باخچەی منداڵانەی کردووە، گرنگی بوونی یاخود زیادکردنی ژمارەی مامۆستای پیاو لەنێو باخچەی منداڵاندا، لەگەڵ هاندانی باوان بۆ بەشداری لە چالاکی نێو باخچەکاندا، بابەتی پەرەپێدان بە پەروەردەی ژینگەیی لە باخچەی منداڵاندا زۆر گرنگە بەتایبەت کە ئێستا کێشەکانی پیس بوونی ژینگە و بەرزبوونەوەی پلەی گەرما و تواننەوەی شاخە بەستەڵەکەکانی جەمسەری باکور و باشوری گۆی زەوی کێشەیە و مەترسی لە سەر هەموو جیهان هەیە، خراوەتەڕوو.

ئەم کتێبە بەهاوبەشی سۆلاف فائق و ئەحمەد عەلی نوسراوە. ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن بڵاوکراوەی چوارچرا لەدووتوێی ١٥٢ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- کێشە دەروونیەکانی ژنانی جیابوەوە لە شاری سلێمانی

ئامانجی ئەم تویژینەوەیەی کە بۆ ڕێکخراوی گەشەپێدانی بەهرەی ژنان، ئەنجامدراوە، بریتییە لە زانینی گرنگترین کێشە دەروونیەکانی ژنانی جیابوەوە لە سلێمانی و جیاوازی کێشە دەروونیەکانی ژنانی جیابۆوە، بەگوێرەی گۆڕاوی "ژمارەی منداڵ، کار و پیشەی هاوسەرەکەی، ئاستی خوێندن، تەمەن، ماوەی هاوسەرگیری، کار و پیشەی ژنەکە خۆی" لەگەڵ دیاریکردنی هۆکاری جیابوونەوەی هاوژینەکان. ئەم تویژینەوەیە لە ١٣٠ نموونەی ئافرەتی جیابۆوە لە هاوژینەکانیان، لەناو سلێمانیدا پێکهاتووە.

ئەنجامی تویژینەوەکە دەریدەخات، کە زۆرترین کێشەی دەروونی ژنانی جیابوەوە، بەگوێرەی پلەبەندی ئەمانەن، یەکەم: ژنان، هەستدەکەن زوڵمیان لێکراوە. دووەم: نەمانی بڕوا، بە پیاوان. سێیەم: نەمانی بڕوا بە خەڵکی گشتی. چوارەم: توانای خۆکۆنترۆڵکردنیان نامێنێ.

لە تویژینەوەکەدا هاتووە، ئەو ژنانەی منداڵیان هەیە، کێشەیان زیاترە. ئەو ژنانەی کە تەمەنیان لەنێوان ٣٤ بۆ ٥٠ساڵیدایە، کێشەی و ئاریشەیان زیاترە، بەراورد بە تەمەنی بچووکتر.

لەڕووی ئاستی خوێندنەوە دەرکەوتووە، ئەو خانمانەی ئاستی خوێندنیان کەمە، لە ئاستی سەرەتاییدایە، زۆرترین گرفتیان بۆ سازدەبێ، بەراورد بەو ژنانەی ئاستی خوێندنی باڵاتریان هەیە، بەتایبەتی ئاستی دیپلۆم و بەکالۆریۆس.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

تــویژینەوەکە، ئامــاژەی بەوەشــداوە، ئەو خانمــانەی کــار و پیشــەی ڕۆژانەیان هەیە و کەمتر لەماڵەوە، کەمتر کێشە و گرفتی دەروونیان بۆ دروست دەبێ، بەراود بەو خانمانەی کار و پیشەیان نییە و زۆربەی کاتەکــانی ژیانیــان لەمــاڵەوە بەســەر دەبەن -لەبەرئەوەی زۆربەی کاتەکانیان بێ کار بەسەردەبەن و ئەمەش دەرفەتی بیرکردنەوەی و تێرامانیــان زۆر دەبــێ، بە نیگەتیڤــی دەڕوانــن-. ئەمــانە و چەنــدین ئەنجامی دیکە لە تویژینەوەکەدا بوونی هەیە.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن ڕێکخراوی گەشە پێدانی بەهرەی ژنان- بەشی تویژینەوە، لەدووتوێی هەشتا و پێنج لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- شێوازی ڕوبەروبوونەوەی فشاری ڕوداوی ژیانی ڕۆژانە لای ژنانی فەرمانبەر لە شاری سلێمانی

ئامــانجی ئەم تــویژینەوەیەی کە بــۆ ڕێکخــراوی گەشــەپێدانی بەهــرەی ژنان، ئەنجامدراوە، بریتییە لە ناسینی شێوازەکانی ڕوبەروبوونەوەی فشــاری ڕوداوەکــانی ژیــانی ڕۆژانەی ژنــانی فەرمــانبەر لە سلێمانی، هاوکات ناسینی ئەم شێوازانە بە پێی هەبوونی منداڵ و بەپێی ژمارەی منــداڵەکان و بەپێــی ســاڵانی خــزمەت و بەپێــی ئاســتی خوێنــدن. ئەم تویژینەوەیە لە ٢٢٤ نموونەی فەرمانبەری ژن لە یازدە فەرمانگەی ناو سلێمانی کە بەشێوەیەکی هەرەمەکی هەڵبژێردراوون.
ئەنجــامی تــویژینەوەکە، بەشــێوەیەکی گشــتی ئەوەی خســتەڕوو کە ژنانی فەرمانبەر بۆ ڕوبەڕوبوونەوەی فشاری ڕوداوی ژیانی ڕۆژانەیان زیاتر شێوازە باشەکان بەکار هێنراوە وەک "شێوازی خۆ کۆنترۆڵکردن" نەک شــێوازە خراپەکــانی وەک "تەســلیم بــوون". لای ئەو ژنــانەی فەرمانبەرن و منداڵیان نییە شێوازی بەرگەگرتنی بەرپرسیارێتی زیاتر

بەکارهاتووە، شێوازی خۆ لۆمەکردن کەمترین بەکارهێنانی هەبووە لایان. لای ئەو ژنانەی یەک تا دوو منداڵیان هەیە شێوازی خۆبەدەستەوەدان زیاترین بەکارهێنانی هەبووە. شێوازی پەنابردن بۆ خواوەند کەمترین بەکارهێنانی هەبووە، لای ئەو ژنە فەرمانبەرانەی کە سێ تا چوار منداڵیان هەیە شێوازی خۆ خاڵی کردنەوە زیاتر بەکارهێنانی هەبووە. شێوازی خۆ کۆنترۆڵکردن کەمترین بەکارهێنانی هەبووە. لای ئەو ژنە فەرمانبەرانەی کە یەک تا دەساڵ خزمەتیان هەبووە شێوازی نکوڵی کردن، زۆرترین بەکارهێنانی هەبووە. ئەوانەی زیاتر خزمەتیان هەبووە ١١ بۆ ٢٠ ساڵ شێوازی خۆهێو کردنەوەیان زیاتر بەکار هێناوە.
کۆی ئەم ئەنجامانە پێمان دەڵێن، زیاتر فەرمانبەرانی ژن کە یەک تا دوو منداڵیان هەیە و تەمەن و خزمەتیان کەمە، کەمتر بەرگەی فشارەکان دەگرن و زیاتر شێوازە نەرێنی و خراپەکان بەکاردەهێنن بۆیە چاودێری و هاوکاریان پێویستە، لە کۆتایی توێژینەوەران ژمارەیەک راسپاردە و پێشنیاریان خستۆتە روو.
ئەم کتێبە بەهاوبەشی لەگەڵ شنۆ عوسمان نووسراوە. ساڵی ٢٠١٣ لەلایەن رێکخراوی گەشە پێدانی بەهرەی ژنان-بەشی توێژینەوە، لەدووتوێی ١٦٥ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- بەکۆمەڵایەتیکردن و گەشەی منداڵ

ئەم کتێبە لە یازدە بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم و دووەم و سێیەم، لەلایەن ڕێژین ئومێد ئامادەکراوە، کە باس لە گرنگی و پێناسە و ئامانج و مەرج و شێوە و ڕەگەزەکانی پرۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردن و تیۆرەکانی دەستتێوەرنەدان، تیۆری دروستکردنی منداڵ و تیۆری ململانێی کردووە، هاوکات، باسی لە قۆناغە جیاوازەکانی گەشەی

hewalname.com/ku ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە

کۆمەڵایەتی لای منداڵ و پێوەندی بە پڕۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردنەوە دەکات، لە قۆناغی شیرەخۆری، تا پیری، بە تیۆرەکەی ئەریکسۆن پشتی بەستووە.

بەشی چوارەم تا نۆیەم، لەلایەن نازەنین عوسمان ئامادەکراوە، کە تێیدا باس لە پێناسە و تایبەتمەندی و گرنگی و مەرجی کارلێکی کۆمەڵایەتی و بنەما و قۆناغ و ڕەهەند و ئامانج و ئاست و هۆکارە کاریگەرەکانی سەر کارلێکی کۆمەڵایەتی دەخاتە روو، لە ڕوانگەی تیۆرە دەروونیەکان، "تیۆری ڕەفتارییەکان، تیۆری نیوکەمب، تیۆری بیرلز و فیلدمان و تیۆری شیکاری کۆمەڵایەتی. هاوکات، باس لەپرۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردن و چەمکی خود دەکات، لە دروستبوون و شێوە و فاکتەری کاریگەر لەسەر چەمکی خود.

ئەم کتێبە، ناساندن بۆ بۆچونە کۆمەڵایەتییەکان دەکات و باس لە کولتورەکان و پرۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردن و پەیوەندی بە بەها کۆمەڵایەتیەکانەوە دەکات، پێناسەی ئاکار و چۆنیەتی گەشەی ئاکاری یاخود ویژدانی لای منداڵ و فاکتەری کاریگەر لەسەر گەشەی ئاکاری دەخاتەبەرباس.

بەشی دەیەم و یانزدە، لەلایەن دوکتۆر ئەحمەد علی نووسراوە، کە باس لە پرۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردن و پەیوەندی بە سەرکردایەتی کردنەوە دەکات و پێناسەی سەرکردە و جیاوازی نێوان هەردوو چەمکی سەرکردایەتی و سەرۆکایەتی دەکات و جۆرەکانی سەرکردە دیاری دەکات.

ئەم کتێبە بەهاوبەشی ئەحمەد عەلی و ریژین ئومێد نوسراوە. ساڵی ٢٠١٤ لەدووتوێی ٢٢٦ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- بەڕێوەبردن و سەرپەرشتیاری پەروەردەیی

بەڕێوەبردن زانست و هونەرێکی مرۆڤانەیە، هەر لە کۆنەوە مرۆڤ هەست بە گرنگی و هەستیاری رۆڵی بەڕێوەبردن کردووە لەژیانیدا، ئامانجی بەڕێوەبەردن جێبەجێکردنی کارەکانە بە کەمترین کات و کۆشش، کەواتە بەڕێوەبردن کۆمەڵە پرۆسەیەکە کە لە دوا ئاستدا خزمەت بە دامەزراوەکان دەکات جا ئەو دامەزراوەیە فەرمانگەیەک بێت یاخود خوێندنگە یان باخچەیەکی منداڵان بێت .گرنگی بەڕێوەبردن و سەرپەرشتیکردن بۆ دامەزراوەکانی پەروەردە زۆر گرنگترە چونکە بەرهەمی ئەم دامەزراوانە ئامادەکردنی تاکەکانی کۆمەڵە، وێرای ئەوەی کە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن پرۆسەیەکە کە هەر دەبێت لە ئەنجامەکانی دڵنیا بینەوە.

ئەم کتێبە لە حەوت بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم تا بەشی پێنجەم لەلایەن ئاڤان عەبدوڵڵا، نووسراوە، کە تێیدا مێژووی سەرهەڵدانی پرۆسەی بەڕێوەبردن و پێناسەی تیۆرەکانی ماکس فیبەر و فریدریک تایلۆر و هنری ڤایول و لۆسەر جۆلیک و قوتابخانەی رەفتاری کۆن و نوێ، کراوە. بەڕێوەبردنی پەروەردەیی و پرۆسە کارگێریەکانی وەک پلاندانان و رێکخستن و بەدواداچوون و هەڵسەنگاندن و بریاردان ناسێندراوە. هاوکات، گرنگترین کارەکانی بەڕێوبەر، تایبەتمەندی بەڕێوبەری سەرکەتوو، جیاوازی نێوان چەمکی سەرکردایەتی و بەڕێوەبردن، تیۆرەکانی بەڕێوەبردن "تیۆری پیاوی مەزن، تیۆری نیشانەکان، تیۆری رەفتاری و تیۆری هەڵوێست و تیۆری کارلێککردن ، باس کراوە.

لە بەشی شەشەمدا، بەڕێوەبردنی پۆل و پێناسەکەی و ئامانج و بنەماکانی، پێوەری بریاردان لەسەر رەفتار و هۆکاری رەفتاری

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ناپەسـەند، دروسـتکردنی رێنماییەکانی نـاو پۆل، چۆنیەتی بەکارهێنـانی سزا، بەئاگایی و هۆکاری بێئاگایی خوێندکار لە پۆلدا .خراوەتە روو. لە بەشـی حەوتەمـدا، سەرپەشـتیاری پەروەردەیـی و تایبەتمەنـدیەکانی و ئامـانج و ئەرک و شـێواز و مەرجەکـانی سەرپەرشـتیاری پەروەردەیـی روونکراوەتەوە .

ئەم کتێـبە بەهاوبەشـی رێـژین ئومێـد و ئاڤـان عبـداللّا نوسـراوە. ساڵی ٢٠١٤ لەدووتوێی ١٩٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٨- دەروونزانی یاریکردنی منداڵ لەباخچەی ساوایان

یـاریکردن هەر کـۆنەوە گرنگـی زۆری پێـدراوە، چـونکە ئـارەزووی یـاریکردن بە خۆرسـکی لای مـرۆڤ هەیە، منـداڵ هەر لە سـەرەتای ژیـانیەوە حەزی لە یـاریکردن هەیە، لەگەڵ بـاوانی یـاخوود بەتەنیـا، زانسـتە جۆراوجۆرەکـان لێکۆڵینەوەیـان لەسـەر یـاریکردن کـردووە، زانســتی دەروونناســیش بەشــێکی باشــی لێکۆلینەوەکــانی بــۆ تەرخـان کـردووە. کـۆمەڵە تیۆرێکیـان لەبـارەیەوە نوسـراوە، لە کۆن و لەسـەردەمی ئێستادا، چونکە یاریکردن بە یەکێک لە ڕێگاکانی فێرکردنی منداڵ دادەنرێت لە قۆناغە جیاوازەکانی تەمەنیدا بەتایبەت لە سەرەتای منداڵیدا.

ئەم کتێـبە لە نـۆ بەش پێکهـاتووە، کە ئەمـانە لەخـۆ دەگـرێ، لەبەشـی یەکەمـدا، بـاس لە مێـژوی دەرکەوتنـی یـاریکردن و تایبەتمەنـدی و فاکتەری کاریگەر لەسـەر یاریکردنی منداڵ دەکات. لەبەشی دووەمدا، بـاس لە یـاریکردن و کـاریگەری لەسـەر گەشـەی منـداڵ دەکـات لەرووی جەسـتەیی و کـۆمەڵایەتی و عەقلـی و هەڵچـونی و ئاکـاری. لەبەشـی سـێیەمدا، بـاس لە جۆرەکـانی یـاریکردن دەکـات، بەپێـی ئەرکەکەی، بەپێـی یاسـای یـاریکردنەکە، بەپێـی شـوێن، بەپێـی

جۆری بەشداری منداڵ و جۆرەکانی تری وەک (یاری تلقائی، نواندن، خەیاڵی و ڕێکخستنی و هونەری و وەرزشی و جوڵەیی یاری رۆشنبیری و ئەلکترۆنی.
هاوکات، باس لە ژمارەیەک تیۆری کۆن و نوێ دەکات، کە لەسەر یاریکرن شیکردنەوەو لێکۆلینەوەیان هەبووە وەک تیۆری ووزەی زیادە، ئامادەکردن بۆ ژیانی ئایندەیی و هەندێکی تر لە تیۆرە کلاسیکیەکان و لە تیۆرە نوێیەکانیش تیۆری جیزل و فرۆبل و شیکاری دەروونی و پیاجیە شیدەکاتەوە. لەهەمانکاتدا، باس لە یاریکردن و پرۆسەی بە کۆمەڵایەتیکردن دەکات لەگەڵ ڕۆڵی مامۆستا لە پرۆسەی پێگەیاندنی کۆمەڵایەتیدا.
ئەم کتێبە ساڵی ٢٠١٤ لەدووتوێی ٢٨٤ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- گوڵبژێرێک بابەتی پەروەردەیی بۆ قۆناغی پێش چوونە خوێندنگە

قۆناغی سەرەتای منداڵی قۆناغێکی هەستیار و دیاری گەشەی منداڵە، چونکە ئەو کاتەیە کە منداڵ زیاتر ئامادەیە بۆ گەشە و خۆگونجاندنی دەروونی و ژینگەیی، لەبەرئەوە دەروونناسەکان ئەم قۆناغە بە هەستیار ناودەبەن کە کاریگەری و شوێنەواری زۆری دەبێت لەسەر پێگەیشتن و بونیاتنانی کەسێتی لە ئایندەدا.
ئەم کتێبە لە سێ بەش پێکهاتووە، بەشی یەکەم، کەلەلایەن نەزیرە ساڵح نووسراوە، باس لە قۆناغی سەرەتایی منداڵی دەکات و گرنگی پێداویستیەکانی و تایبەتمەندی گەشەی منداڵ لەو قۆناغەدا دەخاتەڕوو و مێژووی سەرهەڵدانی باخچەی منداڵان، گرنگترین زانا پەروەردەییە جیهانییەکانی وەک کۆمنیوس، جان جاک رۆسۆ، جۆن لۆک و بستالۆزی و فرۆبل و زانا ئیسلامیەکانی وەک ئیبن مەسکوبە،

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئیبن سینا، برایانی سەفا، ئیمامی غەزالی و ئیبن خەلدون. بەشی دووەم، لەلایەن ئەحمەد علی نووسراوە، باس لە بەڕێوەبردن و سەرپەرشتیاری باخچەی منداڵان دەکات و ئەو بابەتانەی پەیوەندیان بەبەڕێوەبردنی باخچەی منداڵانەوە هەیە وەک هەیکەلی بەڕێوەبردنی باخچەی منداڵان، بواری کارگیری و جۆرەکانی بەڕێوەبردنی باخچەی منداڵان، ڕۆڵی بەڕێوبەر بەرامبەر مامۆستا و منداڵ و باوانی منداڵان شرۆڤە دەکات.

بەشی سێیەم، لەلایەن نازەنین عوسمان نووسراوە، باس لە پێوانە و هەڵسەنگاندنی قۆناغی پێش چوونە خوێندنگە دەکات و هەردوو چەمکی پێوانە و هەڵسەنگاندن و جۆرەکانی و ئامانجەکانی، هەڵسەنگاندن لە باخچەی منداڵاندا، مەرجەکانی ئەرکەکەی و هەنگاوەکانی، دەناسێنێت و باس لە هەموو جۆرە ئامرازەکانی هەڵسەنگاندن دەکات لەناو باخچەی منداڵاندا وەک سەرنجدان و چیرۆک و چاوپێکەوتن و کارتە وێنەدارەکان و فایلی کاری منداڵ. هاوکات، هەندێک لە فۆرمی سەرنجدانی بەکارهێنراو بۆ هەڵسەنگاندی منداڵ لە قۆناغی باخچەی منداڵان نیشاندەدات، کە ئەم فۆرمانە لە لایەن مامۆستا و بەڕێوبەری باخچەی منداڵانەوە پڕ دەکرێتەوە، بۆ لایەنی پراکتیکی مامۆستا و بەڕێوبەر زۆر گرنگە.

ئەم کتێبە بەهاوبەشی ئەحمەد عەلی و نەزیرەساڵح نووسراوە. ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن دەزگای ڕۆشنبیری جەمال عیرفان، لەدووتوێی ٢٥٤ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

١٠- خۆشەویستی و خوێندن و خۆگونجاندن لە لای کچان

ئەم توێژینەوەیە بەناونیشانی "گونجاندنی کۆمەڵایەتی و خوێندنی لە لای خوێندکارانی کچ لە قۆناغی پۆلی هەشت و نۆی بنەرەتی لە نێوان

ئەو خوێنـــــدکارانەی کە پەیوەنـــــدی خۆشەویســـــتیان هەیە، ئەو خوێندکارانەی کە پەیوەندی خۆشەویستیان نییە.
ئامـانجی تـوێژینەوەکە بریتـی بـووە، لە ناسینی ئاستی خۆگونجانـدنی کۆمەڵایەتی و خوێندنی لای خوێندکارانی کچ لە قۆناغی هەشت و نۆی بنەڕەتی لە ناحیەی بەکرەجۆ-سلێمانی بە شێوەی گشتی و پاشان لە لای ئەو خوێنـدکارانەی کە پەیوەنـدی خۆشەویسـتیان هەیە، ناسـینی ئاستی خۆگونجاندی کۆمەڵایەتی و خوێندنی لای ئەو خوێندکارانەی کە پەیوەنـــدی خۆشەویســـتیان نیـــیە، لەدواتـــردا بەراورد کردنـــی جیاوازی نێوانیان کراوە. نمونەی توێژینەوەکە لە ١٢٠ فێرخوازی کچ پێکهاتووە، لە فێرگەکانی خاکەلێو و دیمانەی بنەرەتی.
ئەنجامی توێژینەوەکە دەریخستووە، کە ئاستی خۆگونجاندی خوێندنی و کۆمەڵایەتی بە گشتی ئاستێکی باشە، بەڵام خۆ گونجاندنی خوێندنی و کـۆمەڵایەتی لای ئەو فێرخـوازانەی کە پەیوەنـدی خۆشەویسـتیان هەیە ئاســـتێکی مـــام ناوەنـــدی هەیە، واتە کەمتـــر لە ئاســـتی ئەو فێرخوازانەی کە پێوەندی خۆشەویستییان نییە.
لەم کتێبەدا، چەند پێشنیار و ڕاسپاردە، لەلایەن توێژەرانەوە پێشکەش کـــراوە، بـــۆ هۆشـــیارکردنەوەی خێزانەکـــان و زیـــادکردنی ڕۆشـــنبیری خێزانەکـــان و چـــۆنیەتی هەڵسـوکەوت کـردن لەگەڵ منداڵە هەرزەکارەکانیـان، چـونکە زۆر هۆکـاری لاوازی خۆگونجانـدن دەگەڕێـتەوە بـۆ نەزانینـی هەڵسـوکەوتی خێـزان لەگەڵ هەرزەکـاران و ڕێنمایی نەکردنیان. هاوکات، بۆ مامۆستایانی قۆناغی بنەڕەتی سوودی هەیە، بـۆئەوەی زیـاتر شـارەزایی و لێهـاتوویی پەیـدا بـکەن، سـەبارەت بەشێوازی مامەڵەکردن لەگەڵ فێرخوازانی هاوتەمەن.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم کتێبە بەهاوبەشی لەگەڵ چنار کەماڵ نووسراوە. ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن ڕێکخراوی گەشە پێدانی بەهرەی ژنان-بەشی توێژینەوە، لەدووتوێی هەشتا و پێنج لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

وتەیەک

وێرای دەستخۆشیم لە مامۆستا زامدار، دەتوانم بڵێم ئەم پڕۆژەیە گەشتێکە بە نێو توانا و لێهاتوویی ژنانی نووسەر لە باشووری کوردستان، ئەوەی وادەکات کە گەشتەکە بە چێژ و ووزەبەخش بێت ئەوەیە کە نوسەرەکان هێشتا لە ژیاندان و لە چالاکی بەردەوامن، ناساندنیان بەخوێنەر دەبێتە پاداشت و خەڵات و دەستخۆشی بۆ ئەم ژنە نوسەرانە تا بەردەوام بن لە بەرهەمەکانیان، لە ڕویەکی ترەوە ئەم پڕۆژەیە تابلۆی کارەکانی نوسەران بەگشتی دەخاتە بەرچاوی خوێنەران، کە ناساندنەکە قوڵتر دەکاتەوە، چۆن؟ کاتێک ژیاننامەی نووسەر بە ووردی دەخوێنرێتەوە لەگەڵ کۆی کورتە و ناوەڕۆکی بەرهەمەکانی، ئەوە بەهرەمەندی نووسەر لەهەموو لایەکەوە دەناسێنێت، وەک ئەوەنییە کە خوێنەرێک بە تەنیا یەک بەرهەمی نووسەر بخوێنێتەوە لەم کاتەدا شتێک تێدەگات نەک هەمووی، وەک پارچەیەکی پەزڵە کە بەشێکی وێنەکە دەبینیت و هەمووی نابینیت. ئەم پڕۆژەیە گشتگیری و تەواوکاریە بۆ کۆی تابلۆی بەرهەمی نوسەرەکان بەراستی، سەرکەتووبێت.

نازەنین عوسمان

٢٠٠٧ سلێمانی

nazaninosman@ymail.com

نووسین بۆ منداڵان

فەوزیە ساڵح

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

فەوزیە ساڵح

فەوزیە ساڵح عەبدوڵڵا، ناسراو بە فەوزیە مەنمی، ساڵی ١٩٧١ لە سلێمانی لەدایک بووە، پەیمانگای تەکنیکی سلێمانی تەواو کردووە، ساڵی ١٩٩٦ بە ئەمینداری پەرتوکخانە دامەزراوە، ساڵی ١٩٩٩ ڕاژەکەی بۆ وەزارەتی ڕۆشنبیری گواسترایەوە و لەوکاتەوە لە کتێبخانە دەوام دەکات، ساڵی ٢٠٠٤ گواستراوەتەوە بەشی خوێندنەوە بۆ منداڵان و چالاکی بۆ منداڵان ڕێکخستووە، نزیکەی بیست ساڵە لەڕێگەی نووسینەوە خەریکی خزمەتکردنی منداڵانە.

فەوزیە مەنمی، ساڵی ٢٠٠١ بەشداری پێشبڕکێی چیرۆکی لاوانی سلێمانی کردووە و پلەی دووەمی بەدەستهێناوە، ساڵی ٢٠١٠ لە پێشبڕکێی چیرۆک پلەی دووەمی ڤیستیڤاڵی گەلاوێژی ڕانیەی بەدەست هێناوە.

مەنمی ئەم بەرهەمانەی بۆ منداڵان نووسیوە (چەند دانە هاوڕێ، هاری پۆتەر، وێنەکانی سارای خنجیلە، هو هو هو هو، ئاواتی هەڵەبجە، ڕەوی جنۆکە و ئاسکە ڕەشەبا، تەرەزان، ماڵی منداڵان (بەشی یەکەم)، دارستانی ئاشتی و هاوکاری، ئاسکە ڕەشەبا، من تورەم، من شەرم دەکەم، من ئیرەی دەبەم، من خەمینم، من و هاوڕێکانم، من لەگەڵ تۆ جیاوازیم هەیە، من درۆ ناکەم، من دەترسم، فریشتە ئاواز دەگەڕێتەوە، هاوڕێگا، من و هاوڕێکانم، چیرۆکەکانی کارۆ، ساڵی خوێندن، دیاریەکەی کارۆ، تابلۆی گوڵەبەرۆژە، کارۆ و ئەستێرەکان، کارۆ قەڵەو

دەبێت، کتێبخانەکەی کارۆ، کارۆ و ویژدان، کارۆ و دارستانە سەر سورهێنەرەکە، ماڵی منداڵان (بەشی دووەم)، جیهان، هەسارەی زەوی، دەریا و ئۆقیانوسەکان، ڕووەکەکان، گیانلەبەران، بێچووی گیانلەبەران، مێرووەکان، لەناوچونی نەژادی گیانلەبەران، جەستەی مرۆڤ، زانست و ئەزموون، کارگە و تەلارەکان، پێش مێژوو، دایناسۆرەکان، خشۆکەکان، ئەسپەکان، یابانەکان، کات و وەرزەکان، چیاکان، داهێنانەکان، گواستنەوە و گەیاندن، مرۆڤ و وڵاتەکان، ئەشکەوتەکان، پەیوەندییەکان، دارستانەکان، تورەبوونی سروشت، گیانلەبەرانی دەریا، دۆزەرەوەکان، ئێرانی کۆن، ڕۆمانی کۆن، میسری کۆن، یۆنانی کۆن، باڵندەکان، پێنج هەستەکەی مرۆڤ، سروشت لەبەرامبەر مەترسیدا، ژیانی گیانلەبەران، بەرنامەکەی شەمێران)

<u>نووسین</u>

١- ئاواتی هەڵەبجە

چیرۆکێکی منداڵانە، بۆ سەرووی یازدە ساڵان نووسراوە، بیرۆکەی ئەم چیرۆکە لە دێرە شیعرێکی رەفیق سابیرەوە سەرچاوەی گرتووە، کە دەڵێ:

بە تەنیا جێی مەهێڵن منداڵێکی لاسارە

شار بەردە باران دەکات مانگ دەکا بە کۆلارە

نەتەوەی کورد، کارەساتی هەڵەبجە و کۆمەڵکوژی و کیمیا بارانی بەسەرداهاتووە و بەشێک لە هاونیشتیمانیانی ڕابردوو، ئەو ڕۆژگارە تاڵەیان بینیووە، ئەم چیرۆکە، گێڕانەوەی تراژیدیای هەڵەبجەیە، بە شێکن لە رۆژە تاڵەکانی تەمەنمان . بەڵام من لە ڕێی ئەم چیرۆکەوە بە خۆپاراست لە گێرانەوە یەکی تراژیدیا باسم لە سەربوردەی هەڵەبجە کردووە بیرۆکەی چیرۆکەکەش باس لە منداڵێک دەکات کە باوکی لە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ناخۆشـی و شـپرزەیدا بـووە و منداڵەکـەی جێـدێڵێ، دواجـار یەکـدی دەگرنـەوە و بەپەلە لەگـەڵ هـاوژین و منداڵـەکانی ڕووەو ڕۆژهـەڵاتی کوردستان دەڕۆن.

ئەم چیرۆکە، یەکەم بەرهـەمی بڵاوکراوەی چیرۆکنووسـە، ناميلكەكە لـە بیسـت و دوو لاپـەڕە پێکهـاتووە و غـەمگین فـەتاح وێنـەی بۆ کێشـاوە، ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن بڵاوکراوەکانی گۆڤاری پەپوولە بە تیراژی هەزار و پێنج سەد دانە بڵاوکراوەتەوە.

٢- ڕەوی جنۆکە و ئاسکە ڕەشەبا

ئـەم نامیلکەیـە، دوو چیرۆکـی لـە خۆگرتـووە، چیرۆکـی ڕەوی جنـۆکە، پـەیامی خـۆی هەیـە، بـاس لە دوو منـداڵی جنـۆکە دەکـات، بە ناوەکـانی (ئەبل و قژبژ)، ئەم دوو جنۆکەیە لە نێوان خێڵی جنۆکەکاندا زۆر زیتەڵە و خۆشەویست و لەبەردڵانـن، چونکە ڕاستگۆن. ئـەو خێڵـە هەمیشـە لـە کۆچڕەویـدان و پـێش کۆچکردنیـان چەنـد جنۆکەیـەک دەنێرنـە شـوێنی دەست نیشان کراو، جارێکیان ئەبل و قژبژیان نـاردە شـوێن و پێگـەی تازەیان، ئەو دوو جنۆکەیە ئارەزوویان لە شـوێنێک دەکرد، کە منداڵی لێوە نزیک بێ، ڕووەو نێو یانەی یاریکردنی منداڵان ڕۆیشتن، بێ ئەوەی ببینرێن گۆلێک تۆمـار دەکەن، لەو دەمەدا خۆیـان بەگۆزەی کچۆڵەیەکدا دەدەن و دەیشـکێنن، ئیـدی ئـەو دووجنۆکەیـە ئاشـکرا دەبـن و دەبـنە هـاوڕێی منـداڵان و چەنـدین یـاری خـۆش ئەنجـام دەدەن، هـەرکاتێک جلوبـەرگ لەبەربکـەن دەردەکـەون، ئیـدی ئـەبل و قژبـژ دەبنـە هـاوڕێی منداڵەکان....

ئەم نامیلکەیـە، سـاڵی ٢٠٠٨ لەلایـەن خانـەی سـمۆرە بۆ چـاپی منـداڵان بڵاوکراوەتەوە.

٣- دارستانی ئاشتی و هاوکاری

ئەم چیرۆکە، باس لە کارەساتی هەڵەبجە دەکات، بە ئەندێشەیەکی قووڵ ڕووداوەکــان دەگێڕێتــەوە، بەشــێوەیەک دار و درەخــت و کــارێز و باڵـدارەکان لەگەڵ یـەکتر گفتوگـۆ دەکەن، ڕەشــەبا کـاریگەری گـازی ژەهری خەردەل بەرەو هەورامان دەبات.

کاتێـک باڵـدارەکان کـاریگەری گـازی ژەهـری خـەردەل لەگەڵ خۆیـان دەبەنە دارستانەوە، درەخت و گیاندار و باڵندەکان با تاوان باردەکەن، بەهێنانی زەهرەکە، دواتر مام خۆر دەردەکەوێت و تاوانی با لادادە و دەڵێ: با ویستوویەتی ئەو گازە ژەهراوییە لەسەر خەڵک لابدا، بەڵام پەلەی کردووە خۆی بە دارستانەکەدا کێشاوە.

شێرکۆ و شەم کە دوو منداڵی هەورامانن و سەرقاڵی یاریکردن بوون، بەو گازە ژەهراوییە نەخۆش دەکەون و دایک و باوکییان منداڵـەکان بەرەو ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەبەن...

ئەمناملیکەیە لەلایەن سروە مەحمود وێنەی بۆ کێشراوە، چیرۆکە لە بیســت و حــەوت لاپەرە پێکهــاتووە، ســاڵی ٢٠٠٩ لەلایــەن مەکتەبــی ڕێکخراوە دیموکراتییەکان (ی.ن.ک)ەوە هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

٤- ماڵی مندالان (بەشی یەکەم)

ئەم ناملیکەیە لـە دوو چیرۆک پێکهـاتووە، بەناوەکـانی باڵ نەخشین و مـاڵی مندالان. بـاڵ نەخشـین، پەپولەیەکی جوان و نەخشـاو و بەرەنگ بـوو، دەیویسـت بـە دەوروبەری خۆی ئاشـنا و شـارەزابێ، بـەڵام بـەبێ پرسی دایک و باوکی ناڕواتە دەرەوە، دوای وەرگرتنی مۆڵـەت لـە دایک و باوکی بەرەو گەشت دەڕوا، لە گەشتەیدا دەبێتە هاوڕێی گوڵ و هەنگ و پەپولەکــان، ئەڵبەتــە ڕووبــەڕووی چەنــدین کارەســاتی نــاخۆش و

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

نەخوازراو دەبێتەوە، دوای گەڕانەوەی بۆماڵەوە داوای لێبووردن لە دایک و باوکی دەکات، کە پێداگیری لەسەر گەشتەکەی کردووە.
دووەم چیرۆکی ئەم نامیلکەیە، باس لە هەنگێکی زەرد دەکات، کە پورەکەیان لەسنوری نێوان رۆژهەڵاتی کوردستان و باشوری کوردستانە. هەنگە زەرد، لەسەر سەر یەکێک لە شانە هەنگەکاندا بە گەورەی دەنوسێ: منداڵە ئازیزەکان شیلەی هەنگوینی ناو ئەم شانانە هەتا هەتایە تام و چێژی لە دەمتاندا دەمێنێتەوە، وەرن تامی بکەن، چونکە هەنگە زەردە هەر گولێکی بۆن خۆشی بینیبێ بۆن و بەرامەکەی هەڵگرتووە و دواجار دایناوە.
ئەم نامیلکەیە لە بیست و شەش لاپەرە پێکهاتووە، ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن مەکتەبی رێکخراوە دیموکراتیەکان (ی.ن.ک) هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

٥- ئاسکە ڕەشەبا

ئاسکە ڕەشەبا، چیرۆکێکی منداڵانە. لەنێو چیرۆکەکەدا ئایشێ رەشەبا هەیە، کە ناوی یەکێک لە کچۆڵەکانی ساڵانی پەنجاکانی سەدەی ڕابردووی سلێمانییە و لە گەڕەکی سەرشەقام ژیاوە، ئەو کیژۆڵە بچووکە، زۆر لە رەشەبا دەترسا. چیرۆکەکە گرێی ترس و ڕەواندنەوەی منداڵانی تێدا باسکراوە.
ئاسکە، ڕۆژانە خەریکی کۆکردنەوەی تۆوی گوڵە لەنێو باخچەکان، بەڵام هەرکاتێک ڕەشەبا بێ، ناچێتە کۆکردنەوەی تۆوی گوڵ، تەنانەت ناچێتە قوتابخانەش، لەبەرئەوە مامۆستای قوتابخانە دەیەوێ ئەو ترس و گرێیەی ئاسکە کۆتایی پێ بێنێ و پلانی بۆ دادەنێ، لە قوتابخانە دەرگای لەسەر کلیل دەدا و ئەو ترسەی بۆ شیدەکاتەوە، بە وردی ئاسکە تێدەگەیەنێ و جۆرەکانی ترسی بۆ ڕوون دەکاتەوە و دەڵێ:

ترسی بەجێ وەک ترسان لە کەسانی نامۆ، یاخود دەستکاری کارەبا و ڕۆیشتن بەنێوەڕاستی شەقامدا. هاوکات، ترسی نابەجێ هەیە، ئەو ترسانەن کە لە بیر و هزری خۆماندا دروستمان کردووە، بۆ نموونە ترس لە ڕەشەبا و ترس لە شەو و تاریکی، لەکۆتاییدا ئاسکە ئەو ترسەی نامێنێ و ڕووەو ڕەشەبا دەڕوا.
ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن خانەی سمۆرە لەدووتوێی بیست و هەشت لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

٦- هاوڕێگا

ئەم نامیلکەیە، لە چوار بەش پێکهاتووە. بەشی یەکەم بەناونیشانی (سڵاو هاوڕێ شیرینەکانم)، بەشی دووەم بە ناونیشانی (سەرەتای ڕووداوەکان)، بەشی سێیەم بەناوی (ڕووداوەکانی بیابان)، بەشی چوارەم لەژێر ناوی (لەڕێی گەڕانەوە بۆ نیشتیمان)دا نووسراوە.
چیرۆکەکانی نێو ئەو نامیلکەیە جیاواز و جۆراوجۆرن، بە شێوەی ڕەنگاو ڕەنگ چاپکراوە، بۆ ئەوەی کۆبیری منداڵان بەلای خۆیدا ڕابکێشێ. بەشی یەکەمی چیرۆکەکە بەمشێوەیە دەست پێدەکا: "سڵاو هاوڕێ شیرینەکانم، ناوی من ڕاسوە گیانداریکم لە شیردەرەکان لە مشک ئەچم، بەڵام تۆزێ گەورەترم هەندێ جار مشکی خورمایشم پێدەڵێن، ڕەنگی من خۆڵەمێشییەکی تۆخە و جاری واش هەیە خورمای دەنوێنم، لە بیابانەکانی ئێران و عەرەبستان و ئەفریقا و دارستانەکانی ئەفریقا و ئاسیا دەژیم".
ئەم نامیلکەیە لەلایەن سروە مەحمود وێنەی بۆ کێشراوە و ساڵی ٢٠١١ لەدووتوێی چل و هەشت لاپەڕە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی زنجیرە کتێبی منداڵان-هەولێر هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٧- من و هاوڕێکانم

ئەم نامیلکەیە، هاوشێوەی بەشێک لە نامیلکەکانی دیکە، چەندین پرسیار دەوروژێنێ، بۆ نموونە: هاوڕێ کێیە؟ ئایا هاوڕێی زۆرت هەیە؟ ئایە نهێنیەکانت یان قسەی دڵت بۆ هاوڕێکەت یان هاوڕێکانت باس دەکەی؟ ئایا لەکاتی پێویستدا بەرگری لە هاوڕێکەت دەکەیت؟

ئەم نامیلکەیە بۆ منداڵان گرنگ و بەسوودە، کە دەتوانێ لەڕێگەی خوێندنەوەی ئەم چیرۆکەوە لایەنی پەروەردەیی و پەرەپێدانی بەهێز بکات.

ئەم نامیلکەیە، ساڵی ٢٠١١ لەدووتوێی سی و دوو لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٨- چیرۆکەکانی کارۆ

چیرۆکەکانی کارۆ لە چەند نامیلکە چیرۆکی فێرکاری پەروەردەیی پێکهاتووە، بۆ نموونە:

چیرۆکی یەکەم ساڵی خوێندن، ئەم چیرۆکە باس لە منداڵێک دەکات کە لەڕووبەڕووبوونەوەی مامۆستا دەترسێت و نیگەرانە لە چوونی بۆ خوێندنگە.

دیاریەکەی کارۆ، چیرۆکێکە بە زمانی گیاندار نووسراوە، کاتێک باوکی کارۆ پەیمان بە کارۆ دەدات گەر بەیەکەم دەچێت، دیاری بۆ دەکرێت.

تابلۆی گوڵەبەرۆژە، باوکی کارۆ بە ئەندێشە و فەنتازیایەکی بەربڵاو وێنەی گوڵەبەڕۆژە و دارگوێز و سمۆرە دەکێشێت.

کارۆ و ئەستێرەکان، چیرۆکێکی پڕ لە ئەندێشە و فانتازییایە، کە کارۆ لە دەرئەنجامی پرسیارە زۆرەکانی لەدایە گەورەی لەبارەی ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ دەستی دەکەوێ.

کارۆ قەڵەو دەبێت، ئەم نامیلکەیە باس لە خواستی منداڵکی قەڵەو دەکات کە دەخوازێت بەژداری وەرزشی خوێندنگە بکات، بەڵام زۆری کێشی لەشی و قەڵەوی ڕێگەی یاریکردنی پێ نادات.
کتێبخانەکەی کارۆ، ئەم نامیلکەیە باس لە دوو برا و خوشکێک دەکات، کە ئارەزووی زۆریان لە کتێبخانە و خوێندنەوەی کتێب هەیە، بەیەکەوە سەردانی کتێبخانە دەکەن، بەڵام بەهۆی دووری کتێبخانە لە ماڵیان دایکیان ڕێگریان چوونە کتێبخانەیان لێدەکات.
کارۆ و ویژدان، لەڕێگەی چەند پرسیارێکی فەلسەفی لۆژیکی ناوەڕۆک و ناواخنی منداڵان دەجولێنێ.
کارۆ و دارستانە سەر سورهێنەرەکە، ئەم نامیلکەیە چیرۆکی گیانبازی و پاڵەوانبازی پڕ لە سەیر و سەمەرە و سەرسورهێنەر و هەنگاونانە بۆ نێو دارستانێکی مەترسیدار.
هەریەک لەو نامیلکانە نێو چیرۆکەکانی کارۆ، لە چل و هەشت لاپەڕەدا پێکهاتووە، ساڵی ٢٠١١ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی خانەی سمۆرە بڵاوکراوەتەوە.

٩- ماڵی منداڵان (بەشی دووەم)

ئەم چیرۆکانە بەناوی ماڵی منداڵان دانراوە، ئەڵبەتە لە چیرۆکەکانی بەشی یەکەمی ماڵی منداڵان جیاوازە. ئەم نامیلکەیە، هەشت چیرۆکی لە خۆگرتووە، چیرۆکەکان ئەمانەن:

١- گەشتی مێرولەکان: ئەم چیرۆکە گەشتی مێروولەکانی لەخۆگرتووە و لەڕێی هاتوچۆکردنی مێروولەوە پەیام بە منداڵان دەدا و چەندین بیرکردنەوەیان لا دروست دەکا.
٢- پێنج هەستەکە: ئەم چیرۆکە باس لە منداڵێک دەکات کە لەسەر داوای مامۆستایەکەی دەیەوێ ڕاپۆرت بنووسێ. منداڵەکە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ڕاپۆرت لەسەر هەستەوەرەکانی جەستە دەنووسێ و بەپێی سەرچاوەی زانستی و باوەڕپێکراو باس لە هەستەوەرەکان دەکات.

٣- دایکە مریشک و بێچوەکانی: ئەم چیرۆکە باس لە مریشک و ٢١ جوجەڵەی تازە تروکاو دەکا، پەیامی ئەو چیرۆکە ئازار نەدانی پەلەوەر و باڵندەنەکانە.

٤- ئەفسونی زەردەخەنە: ئەم چیرۆکە زیاتر باس لە خوێندکار و خوێندنگا دەکا، هەریەک لە قوتابییەکان دید و ڕوانینێکی جیاوازیان هەیە و هەریەکە بەشێوەیەک بۆ ئایندە دەڕوانێ.

٥- بابانویێڵ چۆن دەزانێت حەزم لە چییە؟: ئەم چیرۆکە گێڕانەوەی سەری ساڵی نوێ و دیاری بابانوێڵە بۆ منداڵان، دواجار منداڵەکان بەدەم گوێگرتنەوە خەویان لێدەکەوێ، بەیانی و لەدوای لەخەو هەستان بابانوێڵ دیارییان پێدەبەخشێ.

٦- ماڵی منداڵان: ئەم چیرۆکە باس لەلوت بەرزی و خۆ پەسەندی و خۆ بە گەورە زانی مرۆڤ دەکا، ئەمەش لەڕێگەی وردبوونەوە و هەست ڕاگرتنی مامۆستایەکی خانم دەردەکەوێ.

٧- دیسان ماڵی منداڵان: ئەم چیرۆکە باس لە کاری بە کۆمەڵ دەکا، لەڕێگەی دروستکردنی گروپ و دەستە لە خوێندنگا منداڵان فێر دەکرێن.

٨- گیاندارەکانی ناو ئاو: ئەم چیرۆکە، چیرۆکێکی زانیاری و چێژ بەخشە، ڕووداوەکە لە ژێر دەریا ڕوودەدا و لەڕێی فەنتازییاوە دەگێڕدرێتەوە.

ئەمناميلکەيە، لەلايەن (کازيوە سابير) وێنەی بۆ کێشراوە، ساڵی ٢٠١٣ لەدوتوێی شەست و چوار لاپەڕەدا لەلايەن بەڕێوەبەرايەتی خانەی سمۆرە بڵاوکراوەتەوە.

١٠- بەرنامەکەی شەمێران

ناوەرۆکی ئەم چيرۆکە باس لە سێ منداڵ دەکات، لە کۆرەوی ساڵی ١٩٩١ـدا و لە ڕێگا و کۆڕەودا يەکتر دەناسن، هەر سێ منداڵەکە لە خێزانەکانيان دابڕاون، دواتر دەچنە خانەی نەوجەوانان و دەست بە خوێندن دەکەن، شەمێران کە يەکێکە لە منداڵەکان، بەرنامەی ساڵێک بۆ خۆی و هاوڕێکانی دادەنێ بۆ ئەوەی بەرگەی سەختی ژيان و ناخۆشييەکانی بگرن، بەشێوەيەک ئەگەر منداڵ لە خێزانيش دووربکەوێتەوە بتوانێت بەهێز بێ و توانای ژيانکردنی هەبێ و هيوا و ئومێدی بۆ داهاتوو هەبێ.
لەدوای ماوەيەک شەمێران و هاوەڵەکانی بە کۆڕەوەکە دەزانن و لە باجەخان دەپرسن ئەم روداوە کەی بووە و چۆن بووە، ئێستا ئەوان لە کوێن؟ باجەخان وەڵام دەداتەوە و دەڵێ: ئەم روداوە لەساڵی ١٩٩١ ڕوويداوە، بەڵام ئێستا شەمێران پزيشکە و عەوداڵ ئەفسەرە لە شەڕی دژ بە داعش دەجەنگێ و ئومێد وەزيری پەروەردەيە و خزمەت پەرەوەردە و فێرکردنی منداڵان دەکا.
ئەم ناميلکەيە لەلايەن کازيوە سابير وێنەی بۆ کێشراوە، ساڵی ٢٠١٦ بەسپۆنسەڕی کۆمپانيای قەيوان لەدوتوێی پەنجا لاپەرە بڵاوکراوەتەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

وەرگێڕان

١١- چەند دانە هاوڕێ

ئەم چیرۆکە، بۆ منداڵانی تەمەن شەش و حەوت و هەشت ساڵ نووسراوە، کە باس لە دروست کردنی پەیوەندی و هاوڕێیەتی دەکات، بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ و لە زاری گیانداران منداڵان فێردەکەن، چۆن سڵاو بکەن و پەیوەندی لەگەڵ خەڵکی دروست بکەن.

ناوەڕۆکی چیرۆکەکە، باس لە سمۆرەیەک دەکات، کە ڕۆژانە لەگەڵ دایکی دەڕۆنە کۆکردنەوەی بادەم، لەکاتی ڕۆیشتنیان بە ڕێگادا سڵاو لە هەموو گیاندارەکانی دارستان دەکەن.

ڕۆژێک لە ڕۆژان، سمۆرە دەیەوێت بزانێ چەند هاوڕێی هەیە، بە سەبەتەیەک بادەمەوە بەلای هاوڕێکانی دادەڕوا، هەر هاوڕێیەکی دەبینیێ بادەمێکی پێ دەدا، دواجار سەبەتەکەی هیچ بادەمێکی تێدا نامێنێ، ئەوسا نیگەران دەبێ، چونکە نازانێ چەند هاوڕێی هەیە. چۆلەکەیەک دیمەنی غەمباری و غەمگینی سمۆرە دەبینێ، لەبەرئەوە پرسیار لە غەمبارییەکەی دەکا، ئەویش باسەکە بۆ چۆلەکە باسدەکا، لەبەرانبەردا چۆلەکە دەڵێ: نیگەران مەبە، تۆ پڕ بە سەبەتەیەک بادەم هاوڕێت هەیە، سمۆرە بەم قسەیە زۆر دڵخۆش دەبێ.

ئەم نامیلکەیە لەلایەن مەجید راستی نووسراوە، فەوزی مەنمی لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٦ لەدووتوێی شازدە لاپەڕە لەلایەن خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

١٢- هاری پۆتەر

ئەم چیرۆکە، باس لە منداڵێکی زۆر بچووک دەکا، کە جادوگەرێک دایک و باوکی دەکوژێ. دواجار لەلایەن پاسەوانانی بە سۆز و میهرەبانی (خوێندنگەی جادووگەری)یەوە دەهێندرێتە ماڵی پوری.

دوای ئەوەی هاری تەمەنی دەگاتە چواردە ساڵ بەدوایدا دێن و دەیبەنە خوێندنگەی جادوگەری، وردە وردەو لەگەڵ تێپەڕبوونی کات، هاری پۆتەر بۆی دەردەکەوێ دایک و باوکی زۆر دەوڵەمەند بوون و سەروەت و سامانەکەیان لەلایەن ئەو جادووگەرەوە دەستی بەسەردا گیراوە. لە ئەنجامدا هاری پۆتەر دەبێتە سەرکێشترین و بەتواناترین خوێندکاری جادووباز.

ئەم نامیلکەیە بە زمانی فارسی نووسراوە و فەوزی مەنمی وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٦ لە دوتوێی شازدە لاپەڕە بڵاوکراوەتەوە.

١٣- وێنەکانی سارای خنجیلە

ئەم نامیلکەیە بۆ منداڵانی تەمەن شەش و حەوت و هەشت ساڵ نووسراوە و دوو چیرۆکی لەخۆگرتووە.

چیرۆکەکە لە زمانی گیاندارانەوە بە زمانێکی سادە و ساکار نووسراوە. چیرۆکی یەکەم، باس لە وێنەکێشانی سارای خنجیلە دەکات، کە دەکەوێتە گفتوگۆ لەگەڵ کرم، لەم ڕێگایەوە جۆرەکانی هێڵی شکاوە، هێڵی چەماوە، راستەهێڵ و بازنە فێری منداڵان دەکات. چیرۆکی دووەم، باس لە گفتوگۆی نێوان سارا و وێنەی گوێچکە ماسییەک دەکات و زۆر بە قوڵی ڕۆدەچێتە نێو گوێچکە ماسی و دیمەنەکانیان.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

ئەم ناميلکەيە لەلايەن محمد رەزا شەمسی نووسراوە و فەوزی مەنمی لە زمانی فارسييەوە وەريگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٦ لەدووتوێی دوازدە لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە.

١٤- هو هو هو هو

چيرۆکی هو هو (بای دەريايی) بۆ منداڵانی تەمەن هەشت ساڵ و نۆ ساڵ نووسراوە. ئەم چيرۆکە، باس لە منداڵێکی کەنار دەريا دەکات، لە گوندێکی دوورە دەستدا لەگەڵ دايە گەورەيدا ژيان بەسەر دەبا. ڕۆژێک لە ڕۆژان تەنيايی نيگەرانی دەکات و لەکەنار دەرياکەدا دەست بە گريان دەکات، دەنگی ئوهو ئوهوی گريانی بای دەريا دێت بە دەنگييەوە و پێی دەڵێ: تۆ بانگی منت کرد و هوهو هوهوت کرد؟ لەوە بەدواوە ئەو کيژە بچووکە دەپێتە هاوڕێی نەسيم و بەيەکەوە گەشت دەکەن، چەندين گەشتی دەريايی پڕ لە سەير و سەمەرە ئەنجام دەدەن، بەرەو ئاسمان و بۆ لای پەڵە هەورەکان دەڕۆن.

ئەم چيرۆکە مەبەستيەتی پەيامی هاوڕێيەتی دروست و ڕاست بگەيەنێت.

ئەم ناميلکەيە لەلايەن ئاتو سانگاهی شيرازی نووسراوە و فەوزی مەنمی لە زمانی فارسييەوە وەريگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٧ لەدووتوێی بيست و چوار لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە.

١٥- تەرەزان

ئەم ناميلکەيە لە کۆمەڵێک چيرۆک پێکهاتووە، تەرەزان نێوی يەکێک لە چيرۆکەکانە، ئەو چيرۆکانەی لەم ناميلکەيەدا بوونی هەيە، ئەمانەن: "تەرەزان، ئەو چەقەڵەی بوو بە تاوس، هانی و کچی پاشا، نەورەسەکان، ڕێوی کلک سوتاو، زاڵ و سيمرخ، زال و روودابە".

ئەگەرچی ئەم چیرۆکانەم لەنێو کۆمەڵگەی فارسیدا نووسراوە، بەڵام چیرۆکەکان تام و چێژ بە منداڵانی کوردیش دەبەخشێ، چونکە تاڕادەیەک کولتور و فەرهەنگیان لەیەکدییەوە نزیکە. چیرۆکەکان زیاتر ئامۆژگاری ناڕاستەوخۆی لەخۆگرتووە، بۆ پەروەردەی منداڵان بەسوودە.

ئەم بەرهەمە بەزمانی فارسی نووسراوە و فەوزی مەنمی وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠٠٨ لەدووتوێی سەد لاپەڕەدا لەلایەن چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا وەشانکراوە.

١٦- دەمەوێت قسە بکەم

دەمەوێت قسە بکەم، لە هەشت ناملیکەی دەروونناسی جیاجیا پێکهاتووە، کە بۆ کاتی لێکۆڵینەوە و گفتوگۆ لە خوێندنگە نووسراوە، زیاتر بۆ ئەو کەسانە گرنگن کە مامۆستا و ڕاوێژکارن و سەروکاریان لەگەڵ منداڵاندا هەیە، چارەسەری هەموو گرێ دەروونییەکانی نێو کۆمەڵگە دەکات، دەمەوێت قسە بکەم ئەم ناملیکانەی لەخۆگرتووە (من تورەم، من شەرم دەکەم، من ئیرەی دەبەم، من خەمینم، من و هاورێکانم، من لەگەڵ تۆ جیاوازیم هەیە، من درۆ ناکەم، من دەترسم). لە ناملیکەی (من شەرم دەکەم) کۆمەڵێک پرسیاری جیاواز وروژێندراوە و تێیدا هاتووە

هاورێیان و مناڵانی خۆشەویست سڵاو
ئایا تائێستا لە دۆخێکی تایبەتدا شەرمتان کردوە؟
کاتێک شەرم دەکەن چیتان لێ بەسەردێت؟
ئایا بەرامبەرەکەتان لەوە تێدەگەن شەرمتان کردوە؟
چین ئەو شتانەی دەبنە هۆی شەرمنی ئێوە؟
ئایا هەموو کەس لەیەک بارودۆخدا شەرم دەکەن؟
یان هەریەکە و لە شتێکدا و لەدۆخێکدا شەرم دەکات؟
ئایا هەستی شەرمنیتان لە کەسێکی تردا بینیوە؟
ئایا چ کاتێک بەکەسێک دەگوترێت شەرمن؟

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

پێتان وایە لەگەڵ کەسی شەرمندا چۆن هەڵسوکەوت بکرێت؟
ئایا تائێستا کەسێکتان بینیوە کە شەرم لە ئێوە بکات؟
دواجار، وەڵامی هەموو پرسیارەکان دەدرێتەوە و دەگەنە چارەسەری بن بەست.
نووسەر، دەڵێ: لەبەر دوو هۆکار ئەم بابەتانەم هەڵبژارد، یەکەم: لەلای ئێمە ئەم جۆرە نووسراوانە بۆ مێردمنداڵان کەمە، هەوڵیشمداوە بابەتەکان لە فەرهەنگی کوردەواری خۆماڵی نزیک بکەمەوە. دووەم: ناوەڕۆکەکەی گشتگیرە و تایبەتە بەهەموو ماڵ و خانەوادەیەک.
ئەم نامیلکانە لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرگێردراوەتە سەر زمانی فارسی و فەوزییە مەنمی لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی. هەریەک لەو هەشت نامیلکەی نێو دەمەوێت قسەبکەم، لە سی لاپەڕەدا پێکهاتووە، ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی حەمدی چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

١٧- فریشتە ئاواز دەگەڕێتەوە

فریشتە ئاواز دەگێڕێتەوە، نامیلکەیەکە دوو نامیلکەی لەخۆگرتووە و بۆ منداڵانی سەرووی تەمەن دوازدە ساڵ نووسراوە.
نامیلکەکە زیاتر فێرکارییە، باس لە نۆتەکانی مۆسیقا دەکات، دانە دانە نۆتەکان بە زمانێکی زۆر سادە و ئاسان و ڕەوان بە منداڵان دەناسێنێ و نۆتەکانیان فێر دەکا، ئەم فێرکارییە لەڕێگەی گێڕانەوەی پڕ لە ئەندێشەی فراوانەوە باسکراوە.
ئەم نامیلکە فێرکارییە بە پەڕەی ڕەنگا و ڕەنگ چاپکراوە، بۆ ئەوەی زیاتر سەرنجی منداڵان ڕاکێشێ و ئارەزووی فێربوونیان زیاد بکات.
ئەم نامیلکەیە لەلایەن مهیار ئەفشار نووسراوە و فەوزی مەنمی لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١١ لەدووتوێی چل لاپەڕەدا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی زنجیرە کتێبی منداڵان-هەولێر هەزار دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

ئینیسکلۆپیدیای زانستی

ئینیسکلۆپیدیای زانستی، لە سی و پێنج بابەتی زانستی پێکهاتووە، کە بۆ مندالان پڕ زانیاری و بەسوودە، نامیلکەکان بە سەرەبابەتی ئینیسکلۆپیدیای زانستی پرسیارە سەرسوڕهێنەرەکان دەست پێدەکات، ناوی نامیلکەکان ئەمانەن:

١٨- جیهان
١٩- هەسارەی زەوی
٢٠- دەریا و ئۆقیانوسەکان
٢١- ڕووەکەکان
٢٢- گیانلەبەران
٢٣- بێچووی گیانلەبەران
٢٤- مێرووەکان
٢٥- لەناوچونی نەژادی گیانلەبەران
٢٦- جەستەی مرۆڤ
٢٧- زانست و ئەزموون
٢٨- کارگە و تەلارەکان
٢٩- پێش مێژوو
٣٠- دایناسۆرەکان
٣١- خشۆکەکان
٣٢- ئەسپەکان
٣٣- یابانەکان
٣٤- کات و وەرزەکان
٣٥- چیاکان
٣٦- داهێنانەکان
٣٧- گواستنەوە و گەیاندن
٣٨- مرۆڤ و ولاتەکان
٣٩- ئەشکەوتەکان

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٤٠- پەیوەندییەکان
٤١- دارستانەکان
٤٢- تورەبوونی سروشت
٤٣- گیانلەبەرانی دەریا
٤٤- دۆزەرەوەکان
٤٥- ئێرانی کۆن
٤٦- ڕۆمانی کۆن
٤٧- میسری کۆن
٤٨- یۆنانی کۆن
٤٩- باڵندەکان
٥٠- پێنج هەستەکەی مرۆڤ
٥١- سروشت لەبەرامبەر مەترسیدا
٥٢- ژیانی گیانلەبەران

وەرگێڕ لەبارەی ئەم نامیلکانەوە دەڵێ: نزیکەی دە ساڵە لە بەشی خوێندنەوەی منداڵان و چالاکی منداڵان کارم کردووە، لە نزیکەوە ئاگادارم و دەزانم منداڵان چ بابەتێکیان پێویستە و داوای چیان کردووە، لەبەرئەوە ئەم بابەتانەم وەرگێڕایە سەر زمانی کوردی، بۆ ئەوەی پێداویستییەکانی منداڵان پڕ بکەمەوە.

هەریەک لەو نامیلکانە نێو ئینیسکلۆپیدیای زانستی، لە سی و یەک لاپەڕە پێکهاتووە و لەلایەن چەند نووسەرێکی ئەورووپییەوە نووسراوە و فەوزییە مەنمی لە زمانی فارسییەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ساڵی ٢٠١٣ بەشێک لە گۆڤارەکان لەلایەن خانەی چاپ و بڵاوکردنەوە چوارچرا بە تیراژی دوو هەزار دانە بڵاوکرایەوە و بەشێکی دیکەیان لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی زنجیرە کتێبی منداڵان لە هەولێر بڵاوکرایەوە.

زارا ستاوەند

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

زارا ستاوەند

زارا ستاوەند، ناسراو بە گوڵاڵە، ساڵی ١٩٧٤ لە مەهابادی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەدایک بووە. بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە ئورمیە وەرگرتووە. پازدە ساڵە مژیلی وێنەکێشانە و بە دروستکردنی وێنەی کلاسیکی دەستی بە تابلۆ کێشان کردووە، لەماوەی ژیانیدا چەندین پێشانگای بۆ تابلۆ کلاسیکی و مۆدێرنەکانی کردۆتەوە، بۆ وێنە: (پێشانگا لە هەولێر، پێشانگا لە ماکۆ، پێشانگا لە مهاباد، چەندین پێشانگای جیاجیا لە ورمێ)، هەروەها وێنەی بۆ شەش کتێبی منداڵان کێشاوە.

گوڵاڵە، ساڵی ٢٠٠٢ بۆ ٢٠٠٧ ئەندامی هیلال ئەحمەر بووە، ئەندامی تەعاونی ژینگە پارێزی مەهاباد بووە و نوێنەری ئەو ڕێکخراوە بووە لە ورمێ، دامەزرێنەری ڕێکخراوی سەوزبیرانی مەهابادە، دەستەی نووسەرانەی گۆڤاری (بەیان)ە لەبەشی منداڵان. گوڵاڵە، خەڵات و ڕێزلێنانی فێرگەی هونەرهای تەجەوسوومی بۆ فێرکاری هونەرە جوانەکان پێبەخشراوە، هاوکات وەکوو خانمی چالاک و نموونە بانگهێشتی پارێزگای ورمێ کراوە.

ستاوەند، پۆستەرێکی کوردستانی لەسەر قاشی زێڕ و زیوی خڕخاڵ و بەرمووری کۆنی کوردەواری و سەرپۆلەی مێخەک بەند دروستکردووە، دەخوازێ لەداهاتوودا ببێتە پۆستەری گەورە بۆ کورد و کوردستان. ئەو پۆستێرە لە قاشێک و چوار پەڕەنگی گرێدراوی قاشەکە پێکهاتووە، پەڕەنگەکان پیتی (ئ ئ ت س) بە پیتی ئینگلیزی لەسەرە، بەمانای چوار پارچەی کوردستانی "ئێران، ئێراق، تورکیا،

سوریا" دێ. لەنێوەڕاستی قاشەکەدا، ڕۆژێکی زەرد هەیە و پیتی (ک)ی لەنێودایە، بە مانای کوردستان، دواجار چوار پارچەی کوردستانی سەر پەڕەنگەکان، بەستراوە بە کوردستانی گەورەی قاشەکە لەنێو ڕووناکی خۆردا.

ئەو نووسەرە مەهابادییە ئەم بەرهەمانەی هەیە (هۆنراوە بۆ منداڵان، خۆشەویستم گیان لەبەران جوان بناسنە، نمە نمەی باران، مەترونجە، پیلان، کەری نەزان، باخچەی گوڵ و ڕێحانە، تابلۆی مۆدێرنە، کۆمەڵە چیرۆک بۆ منداڵان، شیعر بۆ منداڵان).

<u>**نووسین**</u>

١- هۆنراوە بۆ منداڵان- دایە

ئەم نامیلکە شیعرییە لەلایە زارا ستاوەند (گوڵاڵە) بۆ منداڵان نووسراوە و ژمارەیەک شیعری تێدایە و وێنەکانیش لەلایەن خوودی شاعیرەوە کێشراوە و دانراوە، لە شیعرێکدا دەڵێ:

دەڵێ هەستە بەیانە
هەتاو لەژوور میوانە
ڕۆژی نوێ چاوەڕوانە
بڕۆن بۆ قوتابخانە
جوان دەم و چاوتان بشۆن
تێر نان و چاتان بخۆن
پۆشکای جوان بپۆشن
نازتان بەمن بفرۆشن

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠٠٧ لە باشووری کوردستان لەدووتوێی ١٢ لاپەڕە پێنج سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٢- خۆشەویستم گیان لەبەران جوان بناسنە

سەفەرێک بۆ دونیای پڕ لە جوانی بوونەوەران، ئەم نامیلکە شیعرییەی زارا ستاوەند بۆ منداڵان نووسراوە و ژمارەیەک چیرۆکە شیعری تێدایە و وێنەکانیش لەلایەن خوودی شاعیرەوە کێشراوە و دانراوە، لە شیعری (تاوس)دا دەڵێ:

ئەو مەلە شۆخ و شەنگە
پەڕ و باڵی سەد ڕەنگە
چاو لێکە تاجی سەری
بۆمان دەکا دڵبەری
بەلەنجە و لار و نازە
داخەکەم بێ ئاوازە

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠٠٨ لەدووتوێی ٣١ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٣- نمە نمەی باران

ئەم نامیلکە شیعرییەی زارا ستاوەند بۆ منداڵان نووسراوە و ژمارەیەک شیعری لەخۆگرتووە، شاعیر لە شیعری (نمە نمەی باران)دا دەڵێ:

تک تک، تک تک، باران، باران
هەستی جوانی ئەوین داران
دونیا جوانەکاتی باران
یارەبی بباریێ باران
خۆ حەشار دەدەن چۆلەکان
لەبن گەڵا و چڵی داران

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠٠٨ لەدووتوێی ١٦ لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٤- مەترونجە

ئەم نامیلکە شیعرییە، وێنەکانی لەلایەن ڕێبین سامانی بۆ کێشراوە و دەیان شیعری منداڵانی لەخۆگرتووە، شاعیر لە شیعرێکدا دەڵێ:

حلوور بلوور تەکاشە
کەوسی پیاوان کەڵاشە
سووک و فێنک و جوانە
کەڵاشی هەورامانە
کەواپاتۆڵ مرادخانی
رانک و چۆغە و سۆرانی
پشتوێن واڵی گرێچن
بزانە چەند شۆخ دەبن.

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن بڵاوکراوەی تاران لەدووتوێی ١٢ لاپەڕە دوو هەزار دوو سەد دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- پیلان

ئەم نامیلکە شیعرییە لەلایە زارا ستاوەند بۆ منداڵان نووسراوە و ژمارەیەک شیعری تێدایە و وێنەکانیش لەلایەن خوودی شاعیرەوە کێشراوە و دانراوە، ناوبراو لە شیعرێکدا دەڵێ:

ڕۆژێک کوڕێکی لاواز
هاوڕێی ڕێوێکی فێڵباز
دەڕۆیشتن بە ڕێدا
بە بەر تاو و نیسێدا
بەڵکو شتێک گیر کەوێ
مشکێ یا بێچوو کەوێ
بێچوو چرکێ مارمێلکێک

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

یان لە بن پووشێ هێلکێک
ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن بڵاوکراوەی ئورمیە لەدووتوێی ١٥ لاپەڕە پێنج هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٦- کەری نەزان

ئەم نامیلکە شیعرییە لەلایە زارا ستاوەند (گوڵاڵە) بۆ منداڵان نووسراوە و ژمارەیەک چیرۆکە شیعری تێدایە و وێنەکانیش لەلایەن خوودی شاعیرەوە کێشراوە و دانراوە، لە شیعری (کەری نەزان)دا دەڵێ:

ڕۆژێ لە ڕۆژگاران
لەگوندێ دوور لە شاران
دەژیا کەرێکی گوێ قیت
کلک درێژ و چاو زیت

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن بڵاوکراوەی ئورمیە لەدووتوێی ٢٣ لاپەڕە پێنج هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٧- باخچەی گوڵ و ڕێحانە

ئەم نامیلکە شیعرییەی زارا ستاوەند، کە بۆ منداڵانی نووسیوە ژمارەیەک شیعری تێدایە و وێنەکانیش لەلایەن خوودی شاعیرەوە کێشراوە و دانراوە، لە شیعری (خواردنی بەسوود)دا دەڵێ:

حلوور بلوور تەک و تووک
لەجێی چیپس و برێشتووک
بخۆ نۆکە فەریکە
توو، هەر تۆوی کوولەکە
پستە و بادامی داری
برێشکە یان سەرداری

ئەم نامیلکەیە، سیدییەکیشی بۆ منداڵان لەگەڵدایە و خوودی نووسەر خوێندۆتییەوە، ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن بڵاوکراوەی سنە لەدووتوێی ٣٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٨- کۆمەڵە چیرۆک بۆ منداڵان

ئەم نامیلکەیە دە کورتە چیرۆکی لە خۆگرتووە، وێنەی چیرۆکەکان لەلایەن نووسەرەوە کێشراوە. چیرۆکەکانی نێو ئەو نامیلکەیە بۆ مێردمنداڵان نووسراوە و باسی (سەرهەڵدان، سەبووری، ئەو شتانەی بەهایان هەیە و بە ئەستەم وەچنگ دەکەن...) دەکات. نووسەر، ئەزموونی ژیانی خۆی و دەوروبەری لەبارەی منداڵانەوە باسکردووە و ڕێنموویی منداڵان دەکا بۆ ئەوەی بە ئارەزووی خۆیان ڕێگا و ژیانی داهاتوویان دەست نیشان بکەن.
ئەم نامیلکە ئامادەی چاپکردنە.

٩- تابلۆی مۆدێرنە

ئەم بەرهەمە ٤٢ تابلۆی مۆدێرنەی ستاوەندی لەخۆگرتووە، کە نزیکەی حەوت ساڵە دەستیکردووە بە کێشانی تابلۆی مۆدێرنە (هونەری ماناندار)، بەشێک لەو تابلۆیانەی لە پێشانگاکانی مەهاباد و ورمێ نمایش کردووە. ئەو تابلۆیانە ناویان نییە، چونکە سروشتی تابلۆی مۆدێرنە وایە، پێویستە بینەر لەدید و ڕوانینی خۆی ناو لە تابلۆکان بنێ.
ئەم بەرهەمە ئامادەی چاپکردنە.

١٠- شیعر بۆ منداڵان

ئەم نامیلکە شیعرییە دە شیعری لە خۆگرتووە، بۆ نموونە شیعری (فەڕش، بێ خێ، پەپوولە، مار، تووتی) تێدایە، شاعیر لە شیعری (تووتی)دا دەڵێ:

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

تووتی
تووتێکم هەبوو
چوو بۆ ئاسمان
چەرخی لێدەدا
لەنێو هەرورەکان
خۆم ئازادم کرد
دامە دەستی با
بە کەیف و شاد بوو
لێی دەدا قاقا
ئەم نامیلکە شیعرییە ئامادەی چاپکردنە.

شیلان گەیلانی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

شیلان گەیلانی

ئامینە گەویلی، ناسراو بە شیلان گەیلانی ساڵی ١٩٥٣ لە سنە لەدایک بووە، خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی وەفایی سنە خوێندووە. ساڵی ١٩٧٦ ژیانی هاوبەشی پێکهێناوە. لە سەرەتای ساڵانی حەفتاکان تێکەڵی دونیای ئەدەب و خوێندنەوە دەبێ، ساڵی ١٩٨٣ ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان بەرەو ئەراکا جێهێشتووە، لەدوای پێنج ساڵ گەڕاوەتەوە کوردستان. شیلان گەیلانی ساڵی ١٩٩٩ یەکەمین خولی وانەی کوردی لە ڕۆژهەڵات دامەزراندووە، ماوەیەک وانەی ڕێنووسی کوردی وتۆتەوە، لەماوەی ژیانیدا چەندین وتار و بابەتی لە زمانی فارسییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، لەماوەی نێوان ٢٠٠٩ بۆ ٢٠١٣ سەد و پەنجا چیرۆکی بۆ بەشی پەڕەی منداڵانی ڕۆژنامەی هەولێر وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، ماوەی سێ ساڵ بەڕێوەبەری بەشی پەڕەی منداڵانی ڕۆژنامەی هەولێر بووە، بیست و چوار وتاری کۆمەڵایەتی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.

گەیلانی ساڵی ١٣٥٧ سەرپەرشتیاری ڕێکخراوی ژنانی مەریوان بووە، لەماوەی ژیانیدا چەندین خەڵاتی ڕێزلێنان و سوپاسنامەی پێشکەش کراوە، بۆ وێنە خەڵاتی دەنگی ژن لە پێشکەوتنی فەرهەنگیی کوردستاندا، خەڵاتی شاعیری بەناوبانگی کورد مەستوورەی ئەردەڵانی، خەڵاتی دراوی زێڕ بۆ پێشبڕکێ ڤستیڤاڵی ساڵانەی شیعری کوردستان لە کامیاران، خەڵاتی ڕێزلێنانی نووسەری خۆبەخشی بڵاوگەی نەخۆشییە شەکرییەکان، خەلاتی ڕێزلێنان بۆ نووسینی شانۆی ئۆلۆمپیادی گیانداران لە هەولێر، خەڵاتی فەرهەنگی پێبەخشراوە.

گەیلانی ئەم بەرهەمانەی نووسیوە (بیرەوەری گەڵاکان، شوێنەکان، ئۆلەمپیادی گیانداران، فریشتەی دیان، پیشەکان، ماشێنەکان، بێ سرمیچ، دیارییەکان دایە، ماسیخۆرەی داوباز، ژنانی ناوداری کوردستان).

نووسین

١- بیرەوەری گەڵاکان

بیرەوەری گەڵاکان، وتوویژی نێوان گەڵا جیاجیاکانی لەخۆگرتووە، لەشوێنێکدا گەڵای غەریب و گەڵای هەشت پەنجە بەمشێوەیە قسەدەکەن.

گەڵای غەریب: سڵاو براینە، خوشکینە ماندوو نەبن، من چاک ماندووم زۆر دەمێکە بە ڕێگەوەم با لە تووش نەوزەرەوە تاکوو سپیدار هەڵی بڕیم، هێندەی سزا دام وەک ئاسکۆڵەییک بەرر پەلاماری شێر کەوتبێ، هەموو گیانم برینداره، بەڵکو لەم باخی گشتییەدا وازم لێ بێنێ ئەی تۆ گەڵای هەشت پەنجە لەکوێوە هاتووی؟

گەڵای هەشت پەنجە: من ئەڵێی؟ کورە باسی من هەر مەکە، دوێنێ کە لە ناکاو دەمم لکا بەم زەویە سارد و سڕەدا زەنەقم چوو. دایکم نێوی سپیدارە نازناوی هەشت پەنجەیە، تا دوێنێ خۆم لکاندبووە ملییەوە و جارجار جووڵەییکم ئەکرد، زۆرم خەو دەهات لەناکاو چۆلەکەیێ لە ترس واشەیێک کە ڕاوی نابوو خزایە باوەشی منی بێچارە، هەر ئەوەنەم توانین هاوارم کرد، دایکە گیان.. ئیتر نەمزانی شەوە یا ڕۆژە، درام بە زەویدا خوا ڕەحمی کرد ملم نەشکا خۆ بای زەلان واز ناهێنێ.

ئەم نامیلکەیە لەلایەن شیلان گەیلانی نووسراوە و حەمید فەتتاحی وێنەی بۆ کێشاوە، ساڵی ٢٠٠٢ لەدووتوێی بیست و سێ لاپەڕە لە سنە بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

٢- شوێنەکان

شوێنەکان، کۆمەڵە شیعرێکی شیلان گەیلانی لەخۆگرتووە. شاعیر، لە شیعری (من کێم)دا دەڵێ:

من کێم؟ جوان و قەشەنگم
گەورەم و ڕەنگاو ڕەنگم
سەوزم پڕ لە چیمەنم
جوانە دەشت و دیمەنم
حەوزەکەم پڕ لە ئاوە
بەنێو بانگم لەو ناوە
ئاوەکەم بە فەوارە
بەرزە هەتا ئێوارە
پڕ هەتاو و سێبەرم
دێن بۆ لام نەرمە نەرمە
جێگای یاری و وەرزشم
شوێنی خۆشی گەردەشم
دڵخۆش و میهرەبانم

ئەم نامیلکەیە ساڵی ٢٠٠٦ لەلایەن لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیری حکومەتی هەرێمی کوردستان لەدووتوێی دوازدە لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٣- ئۆلەمپیادی گیانداران

ئەم بەرهەمە شانۆییە بۆ منداڵان و تازە لاوان نووسراوە. نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: ئەدەبیاتی منداڵان لقێ ناسکە لە درەختی چڕ و پڕی ئەدەبیات، کە بەداخەوە لە لایەن نووسەرانەوە بایەخی ئەوتۆی پێ نادرێ، ئەو هەوڵەش کە دراوە بەرتەسک و کەم خایەنە. نووسین بۆ منداڵان، گەلێک زەحمەتە و بەرپرسیارییەتی نووسەر زۆر گرنگە.

زۆرجار نووسەر وای زانیوە چونکە خوێنەرەکەی منداڵێکی ساکارە، کەوایە دەتوانێ زۆر سانا بنووسێت، وەک ئەوەیە کە نووسەر نەزانانە بەدەم شەپۆلی دەریاییێکی نامۆ یاری و مەلە بکات و پاش ماوەیێ بەبێ ئامانج بگەڕێتەوە. لەحالێکدا پسپۆڕانی پەروەردە و پێداکوژی هێشتا بە تەواوی دنیای منداڵیان نەناسیووە، چونکە دنیای منداڵ پڕ سەیر و سەمەرەتر لەوەیە کە لە پێش چاو ئێمەدایە. ئەگەر نووسەری منداڵ وێنەیەک لە دنیای پڕ ڕەمزی و ڕازی منداڵ بخوڵقێنێ، هێشتا لایەپەڕەیەک لە فەنتازیا و واقیعی منداڵی خستۆتە ئاراوە.

ئەم بەرهەمە ساڵی ٢٠٠٧ لەلایەن چاپ و بڵاوکراوەی ئاراس لەدووتوێی ١١٠ لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٤- فریشتەی دیان

فریشتەی دیان، بەرهەمێکی شیعرییە و کۆمەڵێک شیعری جیاوازی پەروەردەیی منداڵانی لەخۆگرتووە. شاعیر لە (چیرۆکی من و هەڵاڵە)دا دەڵێ:

چوومە باخچەی منداڵان
بەیانیێ بۆ سەردان
دەنگی قاقا و پێکەنین
بردمیە دۆخی شیرین
گۆنا سوور وەک هەلامە
بۆن خۆش بوون وەک شەمامە
نە زیز بوون بوو، نە زاری
پێکەنین بوو دەباری
ناکاو لە پشت سەرمەوە
دەنگێک هات بە شەرمەوە

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

چاوێکی پڕ لە ئەسرین
بەجێی بزە و پێکەنین
شیلان گەیلانی ئەم بەرهەی نووسیوە و شیوا شکووهی وێنەی بۆ کێشاوە، ساڵی ٢٠٠٨ لەلایەن ناوەندی تاڤگەی سنە لەدووتوێی شازدە لاپەڕە پێنج هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٥- پیشەکان

پیشەکان، ژمارەیەک شیعری منداڵانی لەخۆگرتووە، کە بەشێوەی ڕەنگاوڕەنگی جوانی سەرنج ڕاکێش بڵاوکراوەتەوە. شیعرەکان زیاتر باس لە پیشە جۆراوجۆرەکانی ژیان دەکات، شاعیر لە شیعرێکدا دەڵێ:

من کێم پیشەم کامەیە
میوەگەل جوانم هەیە
هەم ترێ و هەم هەناری سوور
هێناومە لە باخێ دوور
نارەنگیم هەیە جار جار
پرتەقاڵ دێنم بەبار
خەیار دێنم بۆ ئێوە
ناسکە بیخۆن بەپێوە
حەمەی هەرمێ فرۆشم
دەسماڵێ لەسەر کۆشم

ئەم بەرهەمە ساڵی ٢٠٠٩ لەلایەن لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی زنجیرە کتێبی منداڵان لەدووتوێی دە لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٦- ماشێنەکان

نامیلکەی ماشێنەکان ژمارەیەک شیعری منداڵانی پەروەردەیی لەخۆگرتووە، کە بەشێوەی ڕەنگاوڕەنگی جوانی سەرنج ڕاکێش بڵاوکراوەتەوە، شاعیر لە شیعرێکدا دەڵێ:

لاچن ئادەی خەبەر دار
ژوورێک و تەخت و بیمار
کەوانی مانگ لە شانم
هەموو شوێنی دەزانم
لەڕێگای نەخۆشخانە
کارەکەم فراوانە
لە هەرکوێ جێ خەتەرە
دڵم لێی بەخەبەرە
بە ئاژیر و دەنگە دەنگ
هەڵدێم نەکەومە درەنگ

ئەم نامیلکەیە لەلایەن ئاری لەتیف وێنەی بۆ کێشراوە و ساڵی ۲۰۰۹ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی زنجیرە کتێبی منداڵان لەدووتوێی شازدە لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٧- بێ سرمیچ

ئەم بەرهەمە کۆمەڵێک شیعری بۆ گەورە ساڵان لەخۆگرتووە، شیعرەکان شیعری فێرکاری و ناساندنی دەوروبەرە بە منداڵان، بۆ نموونە لە شیعری (ماسی)دا دەڵێ:

ماسی گیان
زەریا لەبیربکە
تا دەم هەڵبڕی

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

قولابەکان
لە خاچت دەدەن
دەترسم
دەترسم ڕۆژێ حەسرەتی ئەم ڕووبارە
لەسەر دڵتا قەتیس ببێ

ئەم بەرهەمە ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن چاپخانەی ڕۆشنبیری هەولێر لەدووتوێی هەشتا و هەشت لاپەڕە بڵاوکرایەوە.

٨- ماسیخۆرەی داوباز

ئەم چیرۆکی منداڵانە لەشێوەی شیعر نووسراوە، نووسەر لە پێشەکیدا دەڵێ: "ڕۆڵەکانم تکاتان لێدەکەم زمانی دایکی بپارێزن و لە مەرگ ڕزگاری بکەن، خوای مەزن لە قورئاندا فەرموویەتی زمان یەکێ لە نیشانەکانی منە و کەس حەقی نییە فەرق و جیاوازی بخات و گاڵتە بە شێوەزارەکانی تر بکات". شاعیر، لە (ماسیخۆرە)دا دەڵێ:

یەکێ بوو، یەکێ نەبوو
گەورەتر لەو کەسێ نەبوو
ڕۆخانەیک بوو لە دوورەوەو
ماسیخوەرێک لەو ژوورەوەو
بەینێ هەر ڕاوی نەبوو
لاواز و مردارەو بوو
لەبەر خویەوە بۆڵەبۆڵ
ئەیوت کوانێ نەرم و نۆڵ
چەبکەم ئاهم چنیاگە
هێز لە پاما ئەماگە

شیلان گەیلانی ئەم بەرهەمەی نووسیوە و گوڵاڵە ناسری وێنەی بۆ کێشاوە، ساڵی ٢٠١٥ لەلایەن ناوەندی بڵاوکردنەوەی گوتار لەدووتوێی دوازدە لاپەڕە پێنج هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

٩- دیارییەکان دایە

نامیلکەیەکی شیعرییە، کۆمەڵێک شیعری جیاجیا لەخۆگرتووە، لەوانە: (بۆ خاوێنی وڵات، شارەدارم، من ئاگر کوژێنم، دەستکردنی شاری خۆمان بکڕین، چوار ڕیان)، شاعیر لە شیعری (شاری سنە)دا دەڵێ:

کوردستانەکەم
گۆرانێی منە
جوانترین شارە
شارەکەم سنە
کێوی ئاویەر و
گوڵزاری مەسناو
زۆر بێوێنەیە
بینینی بە چاو
دیارییەکەی
کونجی گەزۆیە
شیرین و خۆشە
پێشکەش بە تۆیە

شیلان گەیلانی ئەم بەرهەمەی نووسیوە و شیوا شکووهی وێنەی بۆ کێشاوە، ساڵی ٢٠١٦ لەلایەن ناوەندی کانی کتێبی سنە لەدووتوێی دوازدە لاپەڕە هەزار دانەی لێ بڵاوکرایەوە.

ئەم کتێبە لە ماڵپەڕی هەواڵنامەی کتێب داگیراوە hewalname.com/ku

١٠- ژنانی ناوداری کوردستان

له کۆنەوە تا ئێستا

شیلان گەیلانی لەم کتێبەدا هەوڵیداوە ژیاننامەی سەرجەم ژنە نووسەر و دیارەکانی کوردستان بنووسێتەوە، لە خانزادی میری سۆران و مەستوورەی ئەردەلانییەوە دەستی پێکردووە و ژنە دیار و بەرچاوەکانی پارچەکانی کوردستانی لەخۆگرتووە. گەیلانی باسی ٦٧٠ ژنی کوردی کردووە.

نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ: "ژن، سەرەڕای ئەوەی نیوەی کۆمەڵە، دایکی نیوەکەی تریشە، لەو کاتەوە ژنسالاری لەمێژوودا بنەبڕکرا، دنیا هەر بەرەو نەهات و نەهاتی ڕۆیشتووە و کولتور و هزری پیاوانە بووەتە پێوانەی ژیانی هەموو مرۆڤ. بەڵام، لەنێو ئەم کوولتوورەش تاڕادەیێک تروسکایی شۆڵەی ژنیش بە بیرێکی پیاوانە جیهانیان شرۆڤە کردووە، بەڵام سەرەڕای ئەوە قەڵەمی ژنانی مێژووش گەورەترین سەرچاوەیە بۆ تێگەیشتن لە دنیای ژنانەی ژیانی جیهان".

ئەم بەرهەمەی نووسەر ئامادەی چاپکردنە.